

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMEDE DİL BECERİSİ OLARAK
DİNLEMİYİ GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI**

DOKTORA TEZİ

**Hazırlayan
Yusuf DOĞAN**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Alemdar YALÇIN**

ANKARA-2007

ÖN SÖZ

İnsanı diğer canlılardan ayıran temel özelliklerden biri olan dil, çağlar boyunca en önemli iletişim aracı olarak varlığını sürdürmektedir. İnsanlar, duygu ve düşüncelerini dil aracılığıyla sözlü ve yazılı olarak ifade ederler. 20. yüzyılın başından itibaren bilim dünyasında görülen hızlı değişimler ve ardından gelen iletişim ve bilgi çağı, dilin insan hayatındaki önemini bir kat daha artırmıştır. İşıtsel ve görsel medya ile bilgisayar teknolojisindeki baş döndürücü gelişmeler karşısında dil, özellikle de sözlü dil hiçbir zaman önemini kaybetmemiş aksine daha hayati işlevler üstlenmiştir.

Artan önemiyle birlikte dil eğitimi ve öğretimi alanında da, dilin daha iyi öğretilmesi konusunda yoğun çalışmalar göze çarpmaktadır. Artık küreselleşen dünyada dil öğretimi dendiğinde akla, yalnızca ana dili öğretimi gelmemektedir. Dil eğitimi ve öğretimi konusunda yararlanılan kaynaklar, çeşitli uyarlamalarla pek çok dilin ana dili ve yabancı dil olarak öğretilmesinde kullanılır hâle gelmiştir. Bu durum teknolojinin, insan hayatına getirdiği olumlu yönlerden biri olarak değerlendirilebilir.

İnsanın, hayatı boyunca dili kullanma durumları göz önünde bulundurulduğunda dört temel dil becerisi içinde en çok kullanılan dil becerisinin dinleme olduğu görülecektir. En çok kullanılan dil becerisi olmasına rağmen eğitimi ve öğretimi açısından en çok ihmal edilen dil becerisinin de dinleme olduğu rahatlıkla söylenebilir. Daha anne karnındayken kullanılmaya başlanan bu dil becerisi, kişinin hem aile hem de okul ve iş hayatında büyük işlevler üstlenmektedir. Bu öneminden dolayı dinleme becerisinin; örgün eğitimden önce aileler, çocuğun okula başlaması ile birlikte de okulda öğretmenler tarafından bilinçli bir şekilde ele alınması ve bu becerinin çocuğa kazandırılması gerekmektedir. Dinleme becerisi gelişmiş çocuklar, çevrelerinde bulunan herkesle sağlıklı bir iletişim kurabilecek, okulda başarısı artacak, çevresinde sevilen ve saygı gösterilen bir birey olacaktır. İnsanlar arasında yaşanan en önemli sorunlardan birinin iletişim kopukluğu olduğu göz önüne alındığında bu becerinin önemi daha net bir şekilde ortaya konmuş

olacaktır. İşte bu yüzden dinleme becerisinin ihmal edilmemesi, eğitim ve öğretimi konusunda her türlü fırsattan yararlanılması gerekmektedir.

İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik olarak yapılan bu çalışmada, öncelikle dinleme becerisinin kuramsal yönü üzerinde durulmuş, dinleme becerisi üzerine yurt içinde ve dışında yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Bu çalışmalardan hareketle on maddeden oluşan bir Dinleme Testi oluşturulmuş, bu test yardımıyla öğrencilerin dinleme becerisi düzeyleri tespit edilmiştir. Ardından deney grubundaki öğrencilere, testteki başlıkların içeriklerine benzer çeşitli araçlarla bir eğitim verilmiştir. Eğitim sırasında öğrencilere dinleme becerisinin önemi hakkında bilgiler aktarılmış; onlarla dinleme öncesi, sırası ve sonrasında neler yapmaları gerektiği konusunda uygulamalı çalışmalar yapılmıştır. Uygulamaların ardından, eğitim verilen öğrencilerin dinleme becerisi puanlarında, eğitim verilmeyen öğrencilerin dinleme becerisi puanlarına göre anlamlı bir artış olduğu görülmüştür. Bu sonuç da dinleme becerisinin geliştirilebilir bir beceri olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmam boyunca bana yol gösteren ve ufuk açan saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Alemdar YALÇIN'a, araştırma sürecinde bana zaman ayıran ve değerli görüşlerinden yararlandığım hocalarım Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU, Prof. Dr. Abdulvahit ÇAKIR, Doç. Dr. Hayati AKYOL, Yrd. Doç. Dr. Asiye DUMAN, Yrd. Doç. Dr. Gıyasettin AYTAŞ, Yrd. Doç. Dr. Erol BARIN, Yrd. Doç. Dr. Paşa Tevfik CEPHE'ye; TRT Radyo Dairesi Başkan Yardımcısı Ö. Altan BAHADIR, EGO Genel Müdür Yardımcısı Ahmet KONAKOĞLU'na; Türkçe Öğretmenleri Seyhan SARIOĞLU, Sevim TOPGÜL, Ülkü ÜLGER, Başak UYSAL ve değerli mesai arkadaşlarıma, ayrıca bana her zaman destek olan sevgili eşim Keziban ve oğlum Erdem'e en içten duygularıyla teşekkürlerimi sunuyorum.

Yusuf DOĞAN

ÖZET

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMEDE DİL BECERİSİ OLARAK DİNLEMİYİ GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI

DOĞAN, Yusuf

Doktora, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Alemdar YALÇIN

Haziran – 2007

Bu araştırmada ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri, etkinliklerden oluşan bir dinleme eğitimi programı ile geliştirilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın temel amacı dinlemenin geliştirilebilir bir dil becerisi olduğunu, öğrencilerin dinleme becerilerinin etkinlikler yoluyla geliştirilebileceğini ortaya koymaktır.

Araştırma Ankara Yenimahalle Harzemşahlar İlköğretim Okulu ile Mamak Metehan İlköğretim Okulunun 7. sınıflarında yapılmıştır. Her iki okulda da ikişer 7. sınıf bulunmaktadır. Öğrencilerin dinleme düzeylerini belirlemek amacıyla alan uzmanlarının görüşleri de alınarak 10 maddeden oluşan bir Dinleme Testi hazırlanmıştır. Bu dinleme testinde bulunan madde başlıkları şunlardır: Hikâye, Metro Anonsları, Haberler-Hava Durumu, Çizim, Röportaj, Yol Tarifi, Radyo Tiyatrosu, Reklamlar, Dikte ve Alışveriş Problemi. Bu başlıklar, öğrencilerin hem okulda hem de okul dışındaki hayatta karşılarına çıkabilecek dinleme durumlarından hareketle belirlenmiştir.

Dinleme Testi; açık uçlu, boşluk doldurmalı, çoktan seçmeli sorularla çeşitli çizimler, hesaplamalar ve işaretlemeler gerektiren uygulamalardan oluşmaktadır. Toplanan verilerin analizinde SPSS 11.5 (Statistic Package For Social Science) programı kullanılmıştır.

Testteki maddelerin bazılarında öğrencilere teyp aracılığıyla ses kayıtları dinletilmiş, bazı maddelerde ise metin, öğrencilere öğretmen tarafından okunmuştur. Ön test uygulamasından sonra okullardaki sınıflardan biri deney, diğeri kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Bu belirleme yansız (random) yapılmıştır. Deney grubunda 45, kontrol grubunda 32 öğrenci yer almaktadır. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön testteki puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuç, grupların uygulama öncesinde dinleme becerisi puanları açısından birbirine yakın olduğunu göstermektedir.

Ön test uygulamasından sonra deney grubundaki öğrencilere 4 hafta boyunca haftada 2'şer saat uygulamalı eğitim verilmiştir. Bu eğitim sırasında öğrencilere dinleme öncesi, sırası ve sonrasında dikkat etmeleri gereken noktalar, dinlerken not alma teknikleri vb. konularda bilgiler verilmiştir. Bu bilgiler, örnekler üzerinde uygulamalı olarak gösterilmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilerle dersler önceden olduğu gibi klasik şekilde işlenmiştir. Eğitim çalışmalarından sonra her iki grubun da ortalama puanlarında bir artış görülmüştür. Ancak deney grubundaki öğrencilerin puan ortalamasındaki artış, kontrol grubundaki öğrencilerin puan ortalamasındaki artıştan belirgin derecede fazla olmuştur. Deney grubu lehine olan bu fark istatistiki olarak da anlamlı çıkmıştır. Bu sonuç, dinleme becerisine yönelik olarak verilen eğitimin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Dinleme, dinleme eğitimi, dinleme gelişimi, dinleme türleri, ilköğretim ikinci kademe, dinleme etkinlikleri.

ABSTRACT**A STUDY ON IMPROVING LISTENING AS A LANGUAGE SKILL
AT SECONDARY SCHOOLS****DOĞAN, Yusuf**

Ph.D, Turkish Language Teaching Programme

Advisor: Prof. Dr. Alemdar YALÇIN

June – 2007

The purpose of this study is to improve listening skills of 7th grade students by means of a training programme which is composed of different activities. The main aim of the study is to show that listening is a language skill which can be improved, and that students' listening skills can be enhanced via various activities.

The research has been carried out in 7th grade classes of Ankara Yenimahalle Harzemşahlar Primary School and Mamak Metehan Primary School. There are two 7th grade classes in each of these schools. A ten-item Listening Test was prepared with the opinions of listening experts to determine the listening level of students. Headings of the items in the test are as follows: Story, Subway Announcements, News- Weather Reports, Drawing, Interview, Road Directions, Radio Theatre, Advertisements, Dictation, and Mathematical Shopping Problems. These headings were determined by considering the listening situations which students might encounter both at school and in life outside the school.

The Listening Test was composed of open-ended questions, gap-filling questions, multiple choice questions, and exercises which required drawing, calculations and marking. Statistic Package for Social Science Programme was used to evaluate the gathered data.

Students were asked to listen to tape recordings in some of the items of the test, and in some others, texts were read to them by their teachers. After the pre-test

practice, one of the classrooms in each school was chosen as the test group and the other was defined as the control group. This choice was done randomly. There were 45 students in the test group, and 32 students were in the control group. There was not a statistically meaningful difference between the average pre-test grades of students in the test and control groups. This result shows that these two groups were similar before the implementation in terms of their listening skill grades.

After the pre-test, the students in the test group were provided a two-hour training programme for 4 weeks. Throughout these training sessions, students were informed about the points they should pay attention to in the pre-listening, while-listening and post-listening phase, and note-taking strategies, etc. These pieces of information were demonstrated with practical examples. Lessons were carried out as usual in the control group. It was observed at the end of the training sessions that there was an increase in the average grades of both groups. However, the increase in the grades of the test group was distinctly higher than the increase observed in the control group. This difference which is in favor of the test group proved to be statistically meaningful as well. This result shows that training on listening skills improves listening competency of students.

Key Words: Listening, listening education, improvement of listening skill, types of listening, secondary school, listening activities.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖN SÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR CETVELİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
TABLolar LİSTESİ	xv
1. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Dinleme	2
1.2.1. Dinleyerek Anlamanın Beyindeki Organizasyonu	8
1.2.2. Dinleme Becerisi Üzerine Yapılan Çalışmalara Tarihsel Bir Bakış	11
1.2.3. Dinleme Becerisi Üzerine Ülkemizde Yapılan Çalışmalar	15
1.2.4. Dinleme Eğitimi	25
1.2.4.1. Dinleme Eğitiminde Süreçler	30
1.2.4.2. Dinleme Türleri	34
1.2.4.3. Eğitimde İletişim ve Dinleme	37
1.2.4.4. Öğrenmede Dinlemenin Yeri ve Önemi	41
1.2.4.5. Türkçe Eğitim Programlarında Dinleme Becerisinin Yeri	43

1.3. Araştırmanın Amacı	50
1.4. Araştırmanın Önemi	51
1.5. Varsayımlar	53
1.6. Sınırlılıklar	53
2. BÖLÜM	54
YÖNTEM	54
2.1. Araştırmanın Modeli	54
2.2. Evren ve Örneklem	55
2.2.1. Evren	55
2.2.2. Örneklem	55
2.3. Veri Toplama Araçları	56
2.3.1. Hikâye	58
2.3.2. Metro Anonsları	59
2.3.3. Haberler ve Hava Durumu	62
2.3.4. Çizim	64
2.3.5. Röportaj	65
2.3.6. Yol Tarifi	65
2.3.7. Radyo Tiyatrosu	66
2.3.8. Reklamlar	66
2.3.9. Dikte	68
2.3.10. Alışveriş Problemi	69
2.4. Verilerin Toplanması	69
2.5. Eğitim Çalışmaları	70
2.5.1. Hikâye	71

2.5.2. Metro Anonsları	72
2.5.3. Haberler ve Hava Durumu	73
2.5.4. Çizim	74
2.5.5. Röportaj	75
2.5.6. Yol Tarifi	76
2.5.7. Radyo Tiyatrosu	77
2.5.8. Reklamlar	78
2.5.9. Dikte	79
2.5.10. Alışveriş Problemi	80
2.6. Dinleme Testi'ni Değerlendirme	81
2.7. Verilerin Analizi	84
3. BÖLÜM	85
BULGU VE YORUMLAR	85
3.1. Deney grubu ile kontrol grubunun dinleme becerileri, başlangıçta anlamlı bir fark göstermekte midir?	85
3.2. Dinleme Testi'ndeki maddeler açısından deney grubu ile kontrol grubunun ön testte aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	86
3.3. Deney grubu ile kontrol grubunun son testteki dinleme becerilerine ilişkin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	87
3.4. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin <i>Hikâye</i> maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	91
3.5. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin <i>Metro Anonsları</i> maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	94
3.6. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin <i>Haberler-Hava Durumu</i> maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır? ..	97

3.7. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin <i>Çizim</i> maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	99
3.8. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin <i>Röportaj</i> maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	102
3.9. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin <i>Yol Tarifi</i> maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	105
3.10. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin <i>Radyo Tiyatrosu</i> maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	107
3.11. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin <i>Reklamlar</i> maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	109
3.12. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin <i>Dikte</i> maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	112
3.13. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin <i>Alışveriş Problemi</i> maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	114
4. BÖLÜM	118
SONUÇ ve ÖNERİLER	118
4.1. Sonuçlar	118
4.2. Öneriler	121
4.2.1. Öğretmenlere Yönelik Öneriler	121
4.2.2. Öğrencilere Yönelik Öneriler	123
4.2.3. Müfredat ve Ders Araç Gereçlerine Yönelik Öneriler	123
4.2.4. Okul Yönetimine Yönelik Öneriler	124
4.2.5. Teftişe Yönelik Öneriler	125
4.2.6. Aileye Yönelik Öneriler	125
4.2.7. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	126
KAYNAKÇA	127

EKLER	141
EK-1 Sevginin Bedeli Adlı Hikâye Metni ve Anlama Soruları	141
EK-2 Cambaz Adlı Hikâye Metni	145
EK-3 Dinleme Testi Metro Anonsları Maddesi	148
EK-4 Eğitim Çalışmaları Metro Anonsları Maddesi	149
EK-5 Dinleme Testi Haberler-Hava Durumu Maddesi Soruları	150
EK-6 Dinleme Testi Haberler-Hava Durumu Maddesi Ses Kayıt Deşifreleri	151
EK-7 Çizim Etkinliğinde Kullanılan Direktifler	153
EK-8 Çizim Etkinliğinde Kullanılan Dikdörtgen	154
EK-9 Çizim Etkinliği Sonunda Oluşacak Şekil	155
EK-10 Röportaj Ses Kaydının Deşifresi	156
EK-11 Röportaj Metni İle İlgili Sorular	159
EK-12 Yol Tarifi Krokisi	160
EK-13 Yol Tarifi Cümleleri	161
EK-14 Radyo Tiyatrosu Metin Deşifresi ve Sorular	162
EK-15 Reklam Etkinliği Metin Deşifresi	166
EK-16 Reklam Etkinliği Ürün Listesi	168
EK-17 Dikte Etkinliği Metin Deşifresi	169
EK-18 Alışveriş Problemi Metni	170
EK-19 “Cambaz” Adlı Hikâye İle İlgili Anlama Soruları	171
EK-20 Dünya Dönüyor Haber Kuşağı Metin Deşifresi	172
EK-21 Dünya Dönüyor Haber Kuşağı-Sorular	173
EK-22 Haberler ve Hava Durumu Metin Deşifresi	174
EK-23 Haberler ve Hava Durumu-Sorular	176
EK-24 Eğitim Çalışmaları Çizim Maddesi, 1. Örnek-Şekil	177
EK-25 Eğitim Çalışmaları Çizim Maddesi, 1. Örnek-Direktifler	178
EK-26 Eğitim Çalışmaları Çizim Maddesi, 2. Örnek-Şekil	179
EK-27 Eğitim Çalışmaları Çizim Maddesi, 2. Örnek-Direktifler	180
EK-28 Eğitim Çalışmaları Röportaj Maddesi Metin Deşifresi	181
EK-29 Eğitim Çalışmaları Röportaj Maddesi, Sorular	184
EK-30 Eğitim Çalışmaları Yol Tarifi Maddesi, 1. Kroki	185

EK-31 Eğitim Çalışmaları Yol Tarifi Maddesi, 1. Yönerge	186
EK-32 Eğitim Çalışmaları Yol Tarifi Maddesi, 2. Kroki	187
EK-33 Eğitim Çalışmaları Yol Tarifi Maddesi, 2. Yönerge	188
EK-34 Eğitim Çalışmaları Radyo Tiyatrosu Maddesi, 1. Kayıt Deşifresi.....	189
EK-35 Eğitim Çalışmaları Radyo Tiyatrosu Maddesi, 1. Kayıt, Metinle İlgili Sorular	193
EK-36 Eğitim Çalışmaları Radyo Tiyatrosu Maddesi, 2. Kayıt Deşifresi	194
EK-37 Eğitim Çalışmaları Reklamlar Maddesi, 1. Örnek Deşifresi	196
EK-38 Eğitim Çalışmaları Reklamlar Maddesi, Uygulama Kâğıdı	197
EK-39 Eğitim Çalışmaları Dikte Maddesi, Türkü Deşifresi-1	198
EK-40 Eğitim Çalışmaları Dikte Maddesi, Türkü Deşifresi-2	199
EK-41 Eğitim Çalışmaları Alışveriş Problemi Maddesi Metin Deşifreleri	200

KISALTMALAR CETVELİ

akt.	: aktaran
bk.	: bakınız
çev.	: çeviren
ed.	: editör
dk.	: dakika
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
N	: öğrenci sayısı
s.	: sayfa
S	: standart sapma
S.	: sayı
sd	: serbestlik derecesi
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
\bar{X}	: aritmetik ortalama

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İletişim Süreci	38
Şekil 2. Öğretme Süreci ve İletişim.....	39
Şekil 3. Dinleme Becerisinin Ön Test-Son Test Başarı Puanlarındaki Artış Miktarı	90
Şekil 4. Testin 1. Maddesi (Hikâye) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafığı	93
Şekil 5. Testin 2. Maddesi (Metro Anonsları) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafığı	96
Şekil 6. Testin 3. Maddesi (Haberler-Hava Durumu) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafığı	99
Şekil 7. Testin 4. Maddesi (Çizim) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafığı	101
Şekil 8. Testin 5. Maddesi (Röportaj) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafığı	104
Şekil 9. Testin 6. Maddesi (Yol Tarifi) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafığı	107
Şekil 10. Testin 7. Maddesi (Radyo Tiyatrosu) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafığı	109
Şekil 11. Testin 8. Maddesi (Reklamlar) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafığı	112
Şekil 12. Testin 9. Maddesi (Dikte) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafığı	114
Şekil 13. Testin 10. Maddesi (Alışveriş Problemi) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafığı	117

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Model	54
Tablo 2. Deney ve Kontrol Gruplarının “Dinleme Becerisi” Ön Test Puanlarına Ait İlişkisiz Ölçümler t Testi Sonuçları	85
Tablo 3. Dinleme Testi’ndeki Maddelere İlişkin Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puan Ortalamalarına Ait İlişkisiz Ölçümler t Testi Sonuçları	86
Tablo 4. Öğrencilerin Dinleme Testi’nden Aldıkları Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri	87
Tablo 5. Dinleme Testi Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları.....	89
Tablo 6. Testin 1. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri	91
Tablo 7. Testin 1. Maddesi (Hikâye) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları	92
Tablo 8. Testin 2. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri	94
Tablo 9. Testin 2. Maddesi (Metro Anonsları) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları	95
Tablo 10. Testin 3. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri	97
Tablo 11. Testin 3. Maddesi (Haberler-Hava Durumu) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları	98
Tablo 12. Testin 4. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri	100
Tablo 13. Testin 4. Maddesi (Çizim) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları	101
Tablo 14. Testin 5. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri	102
Tablo 15. Testin 5. Maddesi (Röportaj) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları	103

Tablo 16. Testin 6. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri	105
Tablo 17. Testin 6. Maddesi (Yol Tarifi) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları	106
Tablo 18. Testin 7. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri	108
Tablo 19. Testin 7. Maddesi (Radyo Tiyatrosu) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları	108
Tablo 20. Testin 8. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri	110
Tablo 21. Testin 8. Maddesi (Reklamlar) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları	111
Tablo 22. Testin 9. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri	113
Tablo 23. Testin 9. Maddesi (Dikte) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları	114
Tablo 24. Testin 10. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri	115
Tablo 25. Testin 10. Maddesi (Alışveriş Problemi) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları	116

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumuna, ilgili araştırmalara, araştırmanın amacına, önemine yer verilmiş; problem cümlesi, varsayımlar ve sınırlılıklar belirtilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsanlar arasında sağlıklı ilişkilerin kurulabilmesi için etkili bir iletişime ihtiyaç vardır. İnsanların her devirde en yaygın kullandıkları iletişim aracı dil olmuştur. Dil de dinleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere dört temel dil becerisinden oluşmaktadır. Bu dil becerileri içerisinde ilk kullanılmaya başlanılan ve en çok kullanılanı *dinlemedir*.

Günümüzde iletişim teknolojisinin gelişmesiyle birlikte insanlar dinleme becerisine daha çok bağımlı hâle gelmiştir. İletişim araçları yoluyla insanlar sürekli olarak bir bilgi bombardımanıya karşı karşıyadır. Bu bilgiler arasından işine yarayanı ayırt edebilmesi, yanlış yönlendirmelerin farkına varması, kişiler arası ve toplumsal uyumu gerçekleştirebilmesi için insanlara iyi bir dinleme eğitimi verilmesi gerekmektedir. En çok kullanılması ve önemine karşın üzerinde en az çalışılan dil becerisi de dinlemedir. Bu becerinin eğitime gerek olmadığı, kendiliğinden geliştiği yönünde bir anlayış yaygındır. Dinlemenin de bir beceri olduğu göz önünde bulundurulursa bu becerinin eğitim yoluyla geliştirilebileceği rahatlıkla söylenebilir. Buradan hareketle dinleme becerisinin eğitimi üzerine kapsamlı çalışmalar yapma gereği ortaya çıkmıştır.

Dinleme, dinleme eğitiminin gerekliliği, önemi ve bu eğitimin nasıl gerçekleştirileceği konularındaki kavramsal çerçeve oldukça geniştir. Dinleme eğitimi temel alınarak bu alanlara daha ayrıntılı bir biçimde değinmek yararlı olacaktır.

1.2. Dinleme

Dinleme bir dil becerisi olduğu için, bu kavramın açıklanmasına *dil* ile başlamakta yarar vardır. İnsanoğlunun kullandığı en önemli iletişim aracı olan dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan baktığımızda başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyüğü bir varlıktır. Dil gerek insan, gerek toplum, gerekse insan ve toplumdaki ayrı düşünemeyeceğimiz bilim, sanat, teknik gibi alanlarla ilgisi bulunan ve aynı zamanda bunların oluşmasında temeli teşkil eden bir kurumdur (Aksan,1998, s.11).

Bir milleti meydana getiren temel unsurlar arasında yer alan dil, milleti oluşturan bireylerin anlaşmalarını sağlayan araç niteliğindedir. İletişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için bu aracın etkili ve verimli kullanılması şarttır. Kişinin iletişim yeteneğini çok büyük ölçüde, iletişim aracı olan dilini kullanabilme becerisi belirler (Tekin, 1980, s.17).

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren haberleşme teknolojisinin hızla gelişmesi, radyo televizyon başta olmak üzere basının, öncekinden daha farklı bir yapıya ulaşmasına neden oldu ve özellikle sözlü ve görüntülü basın, bütün dünyayı insanların oturma odalarına soktu (Toffler, 1992). İletişim teknolojisindeki bu gelişmeler bilgi akışını hızlandırmış, basının ana malzemesi sayılan söz ve yazının, görüntü ile süslenmesi sonucunda dilin kullanılışı ayrı bir sanat olmaya başlamıştır. Son dönemlerde gelişmiş ülkelerde dil ve dil öğretimi ile ilgili baş döndürücü bir yarışın başladığı ve yaygınlaştığı görülmektedir. Böylece ana dili eğitimi, iletişimsel açıdan hayati bir özellik kazanmıştır (Yalçın, 2002, s.18). Öğrenmenin de en genel anlamda bir iletişim işi olduğu göz önüne alındığında sağlıklı ve tam olarak gerçekleşecek bir öğrenmenin iletişimin etkililiğine bağlı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Dil öğrenimi ailede başlar, okulda gelişir. Dil belli bir zamanda öğrenilip bitirilmez; dil öğrenimi bir ömür boyu devam eder. Bu, insanın sosyal bir varlık olmasının doğal bir sonucudur. Ancak burada hemen belirtmek gerekir ki, dil öğretiminde en önemli görev okula düşmektedir. Çocuk, okula başlayıncaya kadar ailesinde ve çevresinde dili öğrenmeye başlamıştır. Ancak dil öğreniminin belirli bir sistem içerisinde ele alınmaya başlandığı zaman, okul dönemidir. Okul döneminde

ailenin rolü okuldaki çalışmaları destekleme şekline dönüşür. Okula başlanmasıyla birlikte, çevreden kazanılmış dil becerilerinin kazanılma süreci gelişigüzelikten kurtulmuş olur. Bu dönem, dilin doğru ve etkili; inceliklerinin, derinliğinin ve estetik güzelliklerinin sistematik olarak verildiği dönemdir. İşte bunun için okul döneminde, belirlenen hedeflere ulaşma açısından, dilin bir alışkanlık hâline dönüştürülmesinde Türkçe eğitim ve öğretimine önemli görevler düşmektedir (Sever, 1993, s.2).

Dil, anlama ve anlatma becerilerinin altında kazanılış sırasına göre “dinleme, konuşma, okuma ve yazma”dan meydana gelir. Dinleme ve okuma, anlamaya yönelik dil becerilerini (receptive language skills); konuşma ve yazma da anlatmaya yönelik dil becerilerini (expressive language skills) oluşturur. Okuma ve yazma becerileri genellikle etkileşim gerektirmez. Kişi bu dil becerilerini tek başına kullanabilir. Ancak dinleme ve konuşmada genellikle bir etkileşimde bulunma durumu söz konusudur. Konuşma olduğunda dinlemenin, dinleme olduğunda da bir konuşmanın var olduğu düşünülmelidir. Anlamaya yönelik dil becerilerinden okumada, metne gözle bakmak gibi konsantrasyonu tamamlayıcı zorunluluklar vardır. Dinlemede göz ve konsantrasyonu sağlamada görev üstlenen diğer unsurları bir noktada toplamak daha güçtür. Dolayısıyla dinlemede dikkati toplama süresi okumaya göre daha zordur.

Dinleme, konuşma, okuma ve yazma; temel dil becerileri olarak da adlandırılmaktadır. Batılı kaynaklarda temel dil becerileriyle ilgili olarak; dil becerileri (language skills), dil yeteneği (language ability) ve dil sanatları (language arts) olmak üzere üç ana kavram karşımıza çıkmaktadır. Beceri (skill) doğuştan getirilen, yetenek (ability) eğitim yoluyla kazanılan özelliklerle ilgili olarak kullanılmakta; bu becerilerin, yeteneklerin eğitimin en üst noktasındaki şekline de dil sanatları (language arts) denilmektedir. Eğitim programlarında öğrencilerin dili en üst seviyede kullanmaları hedeflendiği için “dil sanatları (language arts)” ifadesi yer almaktadır (The Commission..., 1952, 1956; Abraham, 1956; Tompkins, 1998).

Yukarıdaki genel değerlendirmelerden sonra dinleme becerisi ele alınacak olursa, anlama becerilerinden olan bu becerinin pek çok tanımı yapılmıştır. Dinlemeyi, Johnson (1951, s.58) “sözlü iletişim sürecinde etkili anlama ve cevap verme yeteneği”; Hampleman (1958, s.49) “konuşulan kelimelere dikkat etmek,

seslerin yanı sıra onları anlamak”; Wolff, Marsnik, Tacey ve Nichols (1983) “işitmeyi, anlamayı, anlaşılan bilgileri önceki bilgilerle bütünleştirmeyi ve gerekirse cevap vermeyi içeren aktif bir süreç”; Rost (1994, s.1) “her gün hiç düşünmeden, çevremizde olup biteni anlamlandırmak için kullandığımız bir dil becerisi”; Jalongo (1995, s.13) “mesaja yoğunlaşmak için işitilenlerden pek çoğunu zihinsel bir süzgeçten geçirme, işitmeden çok daha öte bir iş”; Moore (s.120) “konuşmayı, kıpırdamayı, çeşitli konularda dolaşan zihni durdurmak ve konuşanın söylediklerine kilitlemek”; Ergin ve Birol (2000, s.115) “seslerin ve varsa konuşma görüntülerinin farkında olmayla ve onlara dikkati vermeyle başlayan, belli işitsel işaretlerin tanınması ve hatırlanmasıyla süren ve anlamlandırılmasıyla son bulan psikolojik bir süreç” olarak tanımlamaktadırlar. Dinlemede, duyulan sesleri seçme hareketi, seçicilik söz konusudur (www.herts.ac.uk); birden fazla ses içerisinden istenilen seçilmektedir; dolayısıyla dinleme, bilinçli bir faaliyettir. Bu tanımlar işitme ile dinleme arasındaki farkı da ortaya koymaktadır. İşitmek, fiziksel bir durumken; dinleme, içine işitmeyi de alan aktif bir zihinsel süreçtir. Yani dinleme, ses dalgalarının kulak tarafından işitilmesinin ötesinde bir şeydir. Okumanın, yazılı harflere bakmak ve onları sadece seslendirmek demek olmadığı gibi dinlemek de ses dalgalarını işitmekten öte, o dalgaların oluşturduğu anlamları algılamayı, bu anlamlar üzerinde düşünmeyi ve gerekirse hareket etmeyi gerektirir.

Dilaçar (1968, s.29) dinlemenin gerçekteşmesini, konuşanın zihninden dinleyenin zihnine doğru şu şekilde anlatmaktadır:

“Konuşan, zihninde uyanan bir fikri aktarmak istediği zaman o fikrin belli bir dile göre ‘sesleme hayali’ de uyanır. Bu ses hayali, ses aygıtına aktarılarak ‘söyleme ve telaffuz’ olayı meydana gelir. Bu ses işareti, duyanın kulağına vararak orada ‘işitme hayali’ uyandırır. Zihinle işitilen bu hayal, kullanılan dil koduna göre, zihinde aynı fikri uyandırır ve böylece fikir, bir beyinden bir başkasına aktarılmış olur. İşitme anında ... iyi işitilemeyen bazı heceler ve başka kusurlar, işiten tarafından sezgi ile düzeltilir ve tamamlanır, böylece de işaretler zinciri kapanır. Fakat bu için firesi çoktur. Gerek konuşan gerek işiten, dilin asıl normunu veya âdet ve kullanılışını tam olarak bilmeyebilir, kendi pratiği de küçük sapıntılar meydana getirebilir.”

Yukarıdaki açıklamada Dilaçar’ın belirttiği önemli bir nokta vardır. Dinleme sürecinde mesajla ilgili olarak konuşandan, çevresel faktörlerden veya dinleyenden

kaynaklanan kusurlar dinleme sürecini olumsuz etkilemektedir. Bu gibi durumlarda dinleyicinin zihni, oluşan boşlukları sezgisi ile düzeltir veya tamamlar. Bu da mesajda farklılaşmalara, mesajın yanlış anlaşılmasına neden olabilir. İşte bu yüzden dinleme sürecinin sağlıklı işleminde; kaynak olarak nitelendirilebilecek konuşmacının, çevresel faktörlerin ve dinleyicinin belli nitelikleri taşıması gerekir.

Dinleme, okul çağına kadarki tek anlama becerisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk, okula başlayıp okumayı öğreninceye kadar bilgilerinin çok büyük bir bölümünü dinleme yoluyla edinir. “Bu bakımdan dinleme becerisi diğer dil becerilerinin temelini oluşturur.” (Özbay, 2005, s.9). Truesdale’a (1990, s.183) göre dinleme ile ilgili beceriler, dil öğrenmenin temeli olarak kabul edilmektedir (akt. Yangın, 1998, s.2).

Etkili ve verimli bir dinlemenin gerçekleşmesi için dinleme sürecindeki unsurların farkında olmak ve bu unsurlar arasındaki bağı koparmamak gerekir. Kingen’e (2000) göre dinleme sürecindeki unsurlar şunlardır:

1. Algılama: Sesli uyarıları ve sözsüz iletişim sinyallerini fark etme.
2. Dikkati Yoğunlaştırma: Dinlenen şeye odaklanma.
3. Anlamlandırma: Duyulan sesli uyarıyı anlama ve yorumlama.
4. Hatırlama (Cevaplama): Tepki verebilmek için sesli uyarıyı bellekte saklama.

Yukarıdaki unsurlardan ilki dinlemenin fiziksel, diğerleri ise zihinsel yönüyle ilgilidir. Dinleme sürecinin herhangi bir yerinde meydana gelebilecek bir dikkat dağınıklığı süreci kesintiye uğratabilecek ve zihnin farklı yerlere yönelmesine neden olacaktır. Bu durumda dinleme sürecinde kopukluk ve başka yöne gitme, başka şeyler düşünme meydana gelir. Araştırmayla ilgili uygulamalar sırasında öğrencilerin kâğıtlarında buna örnek olabilecek durumlar tespit edilmiştir. Dinleme Testi’nin türkü diktesi maddesinde bazı öğrencilerin, türkünün sözlerinin bir kısmını yazdıktan sonra, o türkünün sözlerine benzer sözleri olan başka şarkı veya türkü sözlerini yazdıkları görülmüştür. Bu örnek de dinleme sırasında dikkatin ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Dinleme becerisi insanın kazandığı ilk dil becerisidir. Bebeklerin anne karnında 5. aydan itibaren dışarıdaki sesleri duydukları belirtilmektedir. İlginç olan bir başka husus ise ölümden önce işlevini yitiren en son duyunun işitme duyusu olmasıdır (www.herts.ac.uk).

Normal bir işitme, bütün insanların olduğu gibi anne karnındaki bebeklerin de en önemli ihtiyaçlarından biridir. Anne karnındayken seslere cevap vermeyen bebekte işitme kaybından veya başka bir sorundan şüphelenilmelidir. Anne karnındayken bile bebeğin sesle olan ilişkisi, kulağının gelişmesine etki etmektedir. Bunun yanında annenin şiddetli sese karşı uyarılması dinlemenin anne karnında aktif olarak geliştiğini göstermektedir. Ancak bütün seslerden uzak durmanın da çocuğun kulak eğitimi açısından sakıncalı sonuçlar doğurabileceği belirtilmektedir (Ömür, 2006, s.16).

Anne karnındaki bebeğin dışarıdan gelen seslere karşı tepkisi özellikle hamileliğin son dönemlerinde kendini göstermektedir (Healy, 1999, s.46). Hamilelere yönelik eğitim veren merkezlerde özellikle 7. aydan itibaren anne ve babalara, anne karnındaki bebeğe yönelik olarak konuşma çalışmaları yaptırılmaktadır. Bu çalışmaların, bebeğin doğumdan sonra anne ve babasının seslerini tanımasına katkı sağladığı ortaya konmuştur. Ayrıca yine hamileliğin son dönemlerinde anne karnındaki bebeklere dinletilen klasik müziğin, bebeklerin zekâ düzeylerine önemli katkılar sağladığı ortaya çıkmıştır. Anne karnında bu şekilde özel bir eğitim alan bebeklerin zekâ gelişimlerinin, böyle bir eğitimi almayan bebeklere göre altı ay daha önde olduğu belirlenmiştir (Akyol, 2002). Doğumdan sonra da klasik müzik dinletilerek büyütülen bebeklerin matematik becerilerinin, dinlemeyenlerden daha ileri durumda olduğu kanıtlanmıştır (Yalçın, 2002, s.128).

Doğumdan sonra bebeklerin dinleme becerilerinin gelişimi hızla sürmektedir. Üç günlük bebeklerin insan diyaloglarını dinlemeyi, diğer sesleri dinlemeye tercih ettiği kanıtlanmıştır (Butterfield ve Siperstein, 1974; akt. Anderson ve Lynch, 2003, s.25). Bebekler iki aylıkken sesteki tınıları ayırt edebilmekte, bu kapsamda ağlamalarına neden olacak seslerle gülmelerini sağlayacak seslere farklı tepkiler vermekte (Kaplan ve Kaplan, 1970); dört aylıkken erkek ve kadın seslerini ayırt etmekte, altı ilâ sekizinci aylarda ise diyaloglardaki tonlamaları taklit ederek soru

cümleleriyle diğer cümleleri birbirinden ayırabilmektedirler (Nakazima, 1962; Kaplan, 1969; akt. Anderson ve Lynch, 2003, s.25). Çocuklar dinlemeye daha anne karnında başlamakta, doğumdan sonra da sesler çıkarabilmek, bir şeyler üretmek ya da konuşabilmek için yakın çevrelerindeki sesleri dinlemektedirler (Tompkins, 1998, s.260). Bütün bu veriler, bebeklerin dili öğrenmek ve onu kullanabilmek için “dinleme” becerisinden yararlandıklarının göstergesidir. Bu açıdan bakıldığında “dinleme” becerisi ilk başta dili öğrenmek için bir araç olarak kullanılmaya başlanmakta, ilerleyen yıllarda başka bilgileri edinmek için, öğrenilen dil bir araç hâline gelmektedir.

Fransa’da bebeklerin dinleme becerileri üzerinde yapılan bir deneyden burada bahsetmekte yarar vardır. Bu çalışmada 2-3 aylık 19 bebeğe 20 dakikalık bir süre içinde ana dillerinde bir masal dinletilmiştir. Bebeklerin masal dinleme anındaki beyin işleyişleri fonksiyonel MR aracılığıyla incelenmiş ve bu dinleme sürecinde bebeklerin beyinlerinde meydana gelen hareketlenmenin yetişkinlerinkiyle aynı olduğu tespit edilmiştir. Deneyin ikinci aşamasında masal tersten okunarak bebeklere dinletilmiş ve MR sonuçlarından beynin bu duruma farklı tepki gösterdiği anlaşılmıştır. Deney sonucunda bilim adamları şu açıklamaları yapmışlardır:

- “1. Masalın tersten okunması sonucunda cümle melodisi bozulduğu için çocuğun beyni bu duruma tepki göstermiştir.
2. Bebekler, sözcüklerdeki tonlamaya, dilin ritmine fazlasıyla dikkat ediyorlar.
3. Doğumdan hemen birkaç gün sonra ana diliyle yabancı bir dil arasındaki farkı belirleyebiliyorlar. Hatta ayırt etme yeteneği sayesinde sözcük grupları ve heceler arasındaki farkı da algılayabiliyorlar.
4. Bu yeni çalışma, hem bebekte hem de yetişkinlerde dil yetisinde beynin sol yarı küresinin ağırlığını ortaya koyduğunu göstermektedir. Bunun yanında ana dille ilgili henüz olgunlaşmamış bir belleğin ve bebeklerde yetişkinlerdekine eş değer beyinsel bir işlevin varlığını da ortaya koymaktadır.
5. Bu araştırma sonucunda sözcüklerin tanınması ve bunların hatırlanmasında rol oynayan nöron ağlarının çok genç yaştan itibaren var olduğu ortaya çıkmıştır.
6. Yetişkin kişide olduğu gibi bebekte de uykuda olsa bile, söz geniş bir bölgede sol temporal lobu harekete geçiriyor. Hafif uykudayken dikkatli dinlemese bile kendisine konuşulduğunun farkına varıyor. Bunların özellikle

ana dilinin bilinmesinde işlevsel olduğu gözleniyor.” (Hürriyet Bilim Dergisi, 2003).

Yukarıda belirtilen deney, iki üç aylık bebeklerin ana dilinin özelliklerini ayırt edebilecek seviyede bir dinleme yetisine sahip olduğunu deneysel olarak da ortaya koyması bakımından oldukça önemlidir.

Sesin, çocuğun dinleme becerisinin gelişimindeki rolü göz önünde bulundurulduğunda seslerin (anne-baba sesi, hikâyeler, şarkılar, oyunlar vb.) dünyasının avantajlarını çocuklara sunmak onların dinleme becerilerinin gelişimi için mükemmel fırsatlar olarak görülmelidir (Poole, 1998, s.15). Bu anlamda okul öncesinde anne-babalara, okul dönemi başladığında da okula büyük görevler düşmektedir. Anne-babaların sorumlulukları okul etkinliklerini destekleme ve geliştirme şeklinde çocukların okul hayatı başladıktan sonra da devam etmelidir.

Okul öncesi dönemde dinleme ve konuşma yetenekleri biçimlendirilmeye çok uygundur. Bu dönemde yapılan dinleme etkinlikleri ses hafızasını, dinleme dikkatini geliştirici nitelikte olabilir. Bu niteliklerde belli bir noktaya gelen çocuk, dinlemenin temel konularında kendini geliştirmiş olacaktır (www.fassv.org). Bu yüzden okul öncesi dönemde dinleme etkinlikleri öncelikle duyuşsal algılama gücü ile ses hafızasını geliştirmek için kullanılmalıdır.

1.2.1. Dinleyerek Anlamannın Beyindeki Organizasyonu

Daha önce dinlemenin tanımı üzerinde durulurken “işitme” ile “dinleme” arasındaki farktan bahsedilmiş; iki olgu arasındaki fark, işitmenin doğal bir sürecin sonucu olduğu, dinlemenin ise öğrenilmesi ve kazanılması gereken bir beceri olarak karşımıza çıktığı (Yalçın, 2002, s.123) belirtilmişti. Diğer bir ifadeyle işitme, insanın doğuştan getirdiği bir özellik, dinleme ise sonradan öğrenilen ve eğitimle geliştirilebilen bir dil becerisidir.

İnsan, dışarıdan gelen sesleri bir süzgeçten geçirmekte işine yarayan almakta ve daha sonra bu sesleri anlamlandırmaktadır. Dışarıdan gelen her ses birimi dilsel özellik taşımayabilir (Onan, 2005, s.157). Ayrıca dilsel nitelikli ses birimlerinin

iletişim sürecindeki sözlü metin bağlamına yerleştirilmesi ayrıca bir çaba gerektirmektedir. Bu durum şu şekilde ifade edilebilir:

“Bir anlambilimci olan Widdowson, duyma ile dinleme arasındaki farkı bu noktadan hareket ederek açıklamıştır. Ona göre duyma, dinleyicinin, ses akımının içinden ses unsurlarını ayırt edebilme, fonolojik ve gramatik bilgileri doğrultusunda bu unsurları birbirine birleştirip cümleyi anlama yeteneğidir. Dinleme ise, dinleyicinin daha önce söylenenlerle bir sonra söylenen cümleler arasında bağlantı kurma ve iletişim içindeki işlevini anlama yeteneğidir.” (akt. Atamsoy Erten, 1996, s.51).

Hem fiziksel hem zihinsel yönü düşünüldüğünde dinleyerek anlama süreci;

“... dinleyen kişinin dışarıdan gelen ses kümeleri içerisinden, dilsel nitelikli olanları ayırt etmesiyle başlayan, daha sonra dilsel nitelikli bu ses kümelerini zihinsel bir işleme tâbi tutarak sözlü metnin bağlamı çerçevesinde bilgiye dönüştürüp geri bildirim sürecini yine ilgili bağlam çerçevesinde başlatabilme becerisidir.” (Onan, 2005, s.158).

Yukarıda belirtildiği gibi dinleyerek anlama sürecinde hem fiziksel hem de zihinsel yön bulunmaktadır. Fiziksel yön, işitme mekanizmasının nasıl oluştuğuyla ilgilidir. İşitme şu şekilde gerçekleşmektedir:

“Ses dalgaları kulak kepçesi ve işitme kanalından geçerek kulak zarına gelir. Ses dalgası; dalga boyu, frekansı ve şiddeti gibi özelliklerine bağlı olarak kulak zarını titreştirir. Kulak zarının titreşimi sırasıyla çekiç kemiği, örs kemiği, üzengi kemiği ve oval pencereyi titreştirir. Görüldüğü gibi buraya kadar sesin iletimi tamamıyla fiziksel bir olay olarak gerçekleşir. Ses, kulak zarına gelinceye kadar gücünden kaybettiğinden, oval pencere azalan gücü telafi eder. Kulağın iç yapısında salyangoz (köklea) biçiminde içi sıvı dolu bir kısım vardır. Oval penceredeki titreşimler salyangoz içindeki sıvıyı titreştirir. Baziler zar, salyangozun iç duvarında bu titreşime uygun olarak titreşim yapar. Baziler zarın titreşimi, korti organı denilen kısımda bulunan alıcı kırpiksi hücreleri uyarır. Salyangozdaki sıvı, dışarıdaki sesin özelliklerine göre titreşmeye başlayınca alıcı sinir hücreleri mekanik enerjiyi sinirsel enerjiye dönüştürür ve sinirsel enerjiyi beyin ses olarak algılar.” (Cüceloğlu, 2000, s.109-110).

İşitme sürecinin sonunda beynin, sinirsel enerjiyi ses olarak algılamasından sonra bilgiye dönüştürme aşamasında devreye nöronlar girmektedir. İşitme aşamasının sonunda beyine ses olarak ulaşan uyarıların dilsel bilgiye dönüşüm süreci ise bu sesin nitelik bakımından tespit edilmesiyle gerçekleşmektedir. Bu tespit

fonksiyonel grup kimliğiyle hareket eden uzmanlaşmış nöronlar sayesinde olmaktadır (Onan, 2005, s.159).

Burada, işitme ve dinleme kavramlarının daha anlaşılır bir hâle gelmesi için *duyum* ve *algı* kavramları üzerinde durmakta yarar vardır.

Duyum, alıcı organların çevredeki enerjinin etkisiyle uyarılması sonucu ortaya çıkan nörofizyolojik süreçlere verilen addır. Algı ise, duyu verilerini örgütleyip yorumlayarak çevremizdeki nesne ve olaylara anlam verme sürecidir (Cüceloğlu; 2000, s.98).

Öğrenmenin temeli algıdır. Duyu organlarımız algının araçlarıdır. Algı, duyumların anlamlı bütünlere dönüşmesi anlamına gelir. Çevremizdeki uyarıcılardan alınan uyarılar duyumlar olarak beyne gider. Bu duyumlar birleşerek anlamlı bir bütün olan “algı”yı meydana getirir. Algıların birleşmesi sonucu ise anlamlı kavramlar oluşur. Böylece çevremiz, çevremizdeki olaylar ve varlıklar hakkında bilgi sahibi oluruz. Kavramların birbirleriyle ilişkisini anlar, yorumlar, problemleri çözer, yeni gerçekleri öğrenmek için zihinsel faaliyetler içerisine gireriz.

Algılama sürecinde, insanın daha önceki yaşantıları ve deneyimleri çok önemli bir yer tutar. Bir anlamda, her algılama olayı; gelen duyusal verilere dayanılarak, dış dünyayla ilgili oluşturulan bir kuramdır. Gelen ilk verilere göre oluşturulmaya başlanan kuram, sonraki verilerden hareketle ya kuvvetlenir ya da yerini başka bir kurama bırakır. Bu aşamadan sonra gelen veriler ise kuramı sürekli kuvvetlendirir ve kişiyi bir sonuca götürür (Cüceloğlu, 2000, s.99).

Dinleyerek anlama süreci, beyindeki tek bir alanda oluşmamakta, beyin kabuğundaki işitme merkeziyle dil merkezli anlamadan sorumlu Wernicke Alanı arasındaki bir eş güdüm sonucu gerçekleşmektedir. Bu iki alan arasındaki bağlantının kesilmesi, işitme ve dinleme kavramlarını nörolojik bakımdan birbirinden ayırmaktadır. Yani işitme gerçekleşmekte ancak anlamlandırma yapılamamaktadır (Ergenç, 2000, s.117).

Yalçın’a göre “... kulağımız dinleme işini sesleri tek tek, birbirlerine bağlantılı olarak veya boğumlanmış ses öbekleri hâlinde gerçekleştirmemektedir. Tıpkı gözümüzün harf harf, kelime kelime görmediği gibi. Sesler; ses grupları, anlam

bütünlüğü içinde beynimize giriyor, yorumlanıyor. Yorumlanırken anlam grubunun öncesiyle sonrası arasında ilgi kuruluyor, gelecek anlam grupları da çağrışım yoluyla anlaşılıyor.” (2002, s.127). Burada, Türkçe gibi eklemeli bir dilde, dilin gramer kalıpları ile dinlenen metindeki bilginin algılanması arasındaki ilgiden de bahsetmekte yarar vardır.

“Türkçenin öğretiminde son ekler, dinlediğimizi hızla anlama becerisinde önemli bir yere sahiptir. ‘...in/ ...sı’ veya ‘...dan/ ...ya’ gibi kalıplar beynimizde çocukluğumuzdan itibaren dinleyerek oluşturduğumuz hazır kalıplardır. Zihnimiz bu kalıpların içindeki ana bilgileri bulduktan sonra anlam bütünlüğünü hızla tamamlayarak anlamaktadır.” (Yalçın, 2002, s.127-128).

Konuya metin dilbilimi açısından bakıldığında ise beyin, metindeki bağdaşıklık ve bağlaşıklık unsurlarının verdiği ipuçlarını da kullanarak hızla çağrışım yapmakta ve anlamı tamamlamaktadır.

Beyin üzerine yapılan araştırmalar göstermektedir ki dinleme, işitme olarak adlandırılan fiziksel süreci de içeren zihinsel bir süreçtir. Dinleme eğitiminde, insan beyninin işleyişi ve Türkçenin yapısı ile ilgili bilgiler de göz önünde bulundurulmalı ve çalışmalara ona göre yön verilmelidir.

1.2.2. Dinleme Becerisi Üzerine Yapılan Çalışmalara Tarihsel Bir Bakış

Dil becerileri ifadesinin Batıda “dil sanatları” olarak kullanıldığı yukarıda belirtilmişti. “Dil sanatları” terimi, eğitimcilerin diline B.A. Haldane tarafından 1898 yılında yazılan “Dil Sanatları Öğretimi” adlı kitapla birlikte girmiş, “İngilizce dil sanatları” ifadesi ise ilk olarak 1950’li yılların başında İngilizce Müfredat Komitesi tarafından kullanılmaya başlanmıştır (Neville, 1962, s.14).

Dinleme becerisiyle ilgili Batıdaki ilk çalışmaların 1920’li yıllarda yapıldığı görülmektedir. Rankin (1926) tarafından yapılan “The Measurement of the Ability to Understand Spoken Language” adlı doktora çalışması, bu alanda yapılan çalışmaların öncüsü olarak kabul edilmektedir. Rankin’in çalışmasında; günlük hayatta dinleme etkinliklerinin yeri, dinlemenin öğretimi ve ölçülmesinin mümkün olabilirliliği,

dinleme sürecinin özellikleri/yapısı konuları üzerinde durulmuştur (Duker, 1963, s.107).

Eğitmciler, dikkatlerini, 20. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren dinleme becerisi üzerinde yoğunlaştırmışlardır (Toussaint, 1960, s.125). Rankin'in çalışmasından sonra dinleme konusunun çeşitli yönlerinin ele alındığı yüksek lisans ve doktora düzeyinde pek çok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Duker'in (1962, 1963) belirttiğine göre 1923-1963 yılları arasında Batı Avrupa ülkeleri ve Amerika'da dinlemeyle ilgili 128 doktora, 107 de yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Çok büyük bölümü 1950-1960 arasındaki dönemde gerçekleştirilen bu çalışmalarda; dinleme becerisinin hemen hemen tüm sınıf seviyelerinde ele alındığı, dinleme-okuma becerilerinin karşılaştırıldığı, dinleme becerisini ölçmeye yönelik geliştirilen testlerin değerlendirildiği, dinleme becerisinin iletişim sürecindeki yeri ve öneminin araştırıldığı ifade edilmektedir (Duker, 1963, s.108-110). 1950'li yıllardan itibaren müfredat programlarında da temel dil becerileri ayrıntılı olarak ele alınmaya başlanmıştır (The Commission ..., 1952, 1956).

1950-1960 yılları arasında yapılan çalışmalar sonucunda dinleme becerisiyle ilgili bazı temel bulgular ortaya çıkmıştır. Bu bulguların başlıcaları şunlardır: Dinleme, tanımlanabilir ve ölçülebilir bir dil becerisidir. Dinleme, öğretilebilir bir dil becerisidir. Dinlemeyi etkileyen çeşitli faktörler vardır ve bu faktörlerle ilgili ayrıntılı çalışmalar yapılmalıdır (Keller, 1960, s.30-33).

1960'tan önce sınıf ortamında konuşma ve dinlemeyi içine alan sözel çalışmaların; öğretmenin soru sorması ve cevabını alması veya sesli okuma, münazara ve kısa konuşmalar hazırlama şeklinde, resmî bir üslupla gerçekleştirildiği belirtilmektedir. 1960'lı yıllarda eğitimcilerin ve psikologların çalışmalarından çıkan sonuçlar, sınıf içindeki etkinliklerde bazı değişiklikler yapılmasını sağlamıştır. Öğretmenler sınıfta grup çalışmaları, problem çözümünü içeren etkinlikler, metinler üzerinde tartışmalar, öncekiler gibi resmî olmayan tartışma konuları üzerinde konuşma-dinleme alıştırmaları yapmaya başlamışlardır (Hodges, 2003, s.87-88). Derslerde kullanılan etkinliklerin çeşitliliğinin artarak içeriklerinin değişmesi, dinleme becerisinin öğretiminde bazı yeniliklerin olduğunu göstermektedir.

Batıda, özellikle 20. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren dinleme becerisi üzerine çalışmalar yapılmasına rağmen, bu çalışmalarının sayısının, anlama becerisinin diğer ayağını oluşturan okuma üzerine yapılan çalışmalardan çok geride olması nedeniyle dinleme becerisi; *yetim kalmış* (Anderson, 1949; akt. Tompkins, 1998, s.260), *kaybolmuş* (Neville, 1962, s.14), *ihmal edilmiş* (Brown, 1954, s.85; Thompkins, Fried ve Smith, 1987, s.30; Özbay, 2002); *unutulmuş* (Burley-Allen, 1995) bir dil becerisi olarak değerlendirilmektedir. Dinleme ile ilgili bu değerlendirmeler ağırlıklı olarak 1950’li yıllara dayanır. 1950’de dinlemeyle ilgili; tezlerden, monografilerden ve makalelerden oluşan ayrıntılı bir bibliyografya hazırlanmıştır. Bu çalışmada 175 başlık bulunduğu ve bunlardan sadece 50’sinin adının anılmaya değer olduğu belirtilmektedir. Buna karşılık, William S. Gray, 1950 yılında Eğitim Araştırmaları Ansiklopedisi’nde 1881-1945 yılları arasında okumayla ilgili yayımlanmış 2700 çalışma olduğunu, bu çalışmaların 462 tanesinin 1940-1945 yılları arasındaki 5 yıllık dönemde gerçekleştirildiğini ifade etmektedir (Anderson, 1960, s.96). Okuma becerisine kıyasla dinleme üzerine yapılan çalışmaların azlığı, 1950 sonrasında da karşılaşılan bir durum olarak günümüze kadar gelmektedir.

İhmal edilmiş bir alan şeklinde değerlendirilen bu alandaki ihmalin sorumluları olarak, ana okulu öğretmenlerinden eğitimin en üst kademesindeki kişilere kadar eğitimle ilgili pek çok kişi gösterilmektedir (Neville, 1962, s.15). Dört temel dil becerisi içerisinde dinleme ve konuşmanın belki de en büyük şanssızlığı bu becerilerin çocuklar tarafından okula başlanmadan önce belirli bir düzeyde edinilmiş olmasıdır (Anderson, 1960, s.94). Dinleme, hep en az dikkati ve ilgiyi görmüştür (Pinnell ve Jaggar, 1991; akt. Kingen, 2000, s.261). Çocuklar okula başladıklarında dinleyip konuşabildikleri için bu becerilerin resmî olarak öğretilmesine gerek olmadığı varsayımı sık sık dile getirilir; ancak, okuma ve yazmaya verilen önem karşısında dinlemenin öğretimini önemsememek ciddi bir hatadır (Winn, 1988, s.144).

Öğretmenler ve okul yöneticileri, öğrencilerinin okuma yeterlikleri ve eksiklikleri hakkında birçok bilgiye sahiptir. Fakat öğrencilerinin dinleme yeterlikleri ya da eksiklikleri hakkında neredeyse hiçbir şey bilmemektedirler. Örneğin ilkökul birinci sınıftaki öğrencilerin okumayı ve yazmayı öğrenme konusundaki gelişimleri

çok sıkı bir şekilde takip edilmesine rağmen bu öğrencilerin dinleme becerilerinin ne durumda olduğu pek araştırılmaz. Bunun nedeni, bir dil sanatı olarak dinlemenin önemine karşı duyarsız olunması ve böylece dinlemenin kavranmasıyla ilgili aşamaları öğretmeyi gerekli görmemek olabilir (Anderson, 1960, s.102).

Dinlemenin ihmal edilmiş bir beceri olmasında, bu beceriye karşı duyarsız kalınmasında çeşitli faktörler rol oynar. Birçok öğretmen dinlemenin doğal olarak geliştiğine, bu yüzden dinlemeyi öğretmek için girişimde bulunmaya gerek olmadığına inanır. Bazı öğretmenler ise dinlemenin öğretilmeyeceği ya da öğretilse bile değerlendirilemeyeceği görüşündedir. Bazıları da ilköğretim müfredatının zaten çok yoğun olduğunu ve dinlemeye ayıracak zamanın bulunmadığını düşünür. Hatta bazı öğretmenler zamanı ağırlıklı olarak okuma ve yazmaya ayırmanın daha önemli olduğunu düşünmektedirler. Okuma yoluyla edinilen becerilerden bazılarının dinleme için de geçerli olduğu doğrudur, ama bu varsayım bütünüyle geçerli olmaktan uzaktır. Dinleme, okumadan farklı bir faaliyettir ve farklı beceriler gerektirir. Yalnızca okuma öğretildiğinde, okuma becerileri ile dinleme becerilerinin aynı oranda gelişmediğini ortaya koyan araştırmalar vardır (Nichols ve Stevens, 2000, s.14). Dinlemenin kendiliğinden geliştiği, öğretilmeyeceği, öğretilse bile değerlendirilemeyeceği gibi faktörler yaygın ve sık sık ifade ediliyor olmasına karşın bunlardan biri dahi bir araştırma tarafından doğrulanmamış ve mesleki literatürde kabul edilmemiştir (Funk ve Funk, 1989, s.660; Tompkins, 1998, s.260). Aksine dinlemenin öğretilabilir, geliştirilebilir bir beceri olduğunu gösteren ve müfredatta dil eğitiminin önemli bir parçası olarak mutlaka yer alması gerektiğini vurgulayan pek çok çalışma vardır (Blewett, 1951; Heilman, 1951; Irwin, 1952; Pratt, 1953; akt.Toussaint, 1960, s.130; Johnson, 1951, s.62; Erickson, 1954, s.131; Anderson, 1960, s.99; Chenfeld, 1978, s.91; Quandt, 1983, s.92; Graves ve Loaiza, 1999, s.13). Üzerinde durulan, gelişmesi için çeşitli çalışmalar yapılan ve daha fazla kullanılan beceri mutlaka gelişecektir. Örneğin görme engelli insanlar, işitme duyularının normal kişilere oranla daha yetenekli ve duyarlı biçimde çalıştığını doğrulamaktadırlar (Smith, 1986, s.231). Dinleme de bir beceri olarak kabul edildiğine göre, bu alandaki çalışmalar sonucunda gelişme olmayacağını düşünmek yersizdir.

1.2.3. Dinleme Becerisi Üzerine Ülkemizde Yapılan Çalışmalar

Dinleme becerisini kapsamlı ve derinlemesine inceleyen ulusal araştırmaların sayısı ve nitelik olarak yeterli olduğu söylenemez. Bununla birlikte özellikle son on yıl içerisinde dikkatlerin dinleme becerisi üzerine de çekildiği görülmektedir. Aşağıda dinleme becerisi üzerine yapılmış çalışmalarla, bu dil becerisinin Türkçe öğretimi kitaplarında ele alınış şekli üzerinde durulmaktadır.

Yangın (1998) “Dinlediğini Anlama Becerisini Geliştirmede Elves Yönteminin Etkisi” adlı doktora çalışmasında; İngilizce “Excite” (ön bilgilerin hatırlanmasını sağlama-dikkati çekme), “Listen” (dinleme), “Visualize” (görüntüleme-canlandırma), “Extend” (geliştirme-detaylandırma) ve “Savor” (özümleme-belleğe yerleştirme) kelimelerinin ilk harflerinin birleşmesinden meydana gelen ELVES yönteminin, ilköğretim 1. sınıf Türkçe dersinde, dinlediğini anlama becerisinin gelişimi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmada iki okuldan birer sınıf belirlenmiş, gruplardan biri deney diğeri kontrol grubu olarak tespit edilmiştir. Ön testte aldıkları puan ortalamaları, grupların birbirine denk olduğunu göstermiş, deney grubuna 10 hafta boyunca verilen eğitimden sonra uygulanan son testteki puan ortalamalarında, deney grubundaki öğrencilerin lehine anlamlı bir fark olduğu ortaya konmuştur. Yani, ELVES yöntemine göre dinleme eğitimi verilen deney grubundaki öğrencilerin dinleme becerisi başarı puanlarının, herhangi bir dinleme eğitimi verilmeyen kontrol grubundaki öğrencilerin dinleme becerisi başarı puanlarına göre anlamlı derecede artış kaydettiği tespit edilmiştir. Bu sonuç da belli bir plan dâhilinde dinleme eğitimi verilen öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştiğini göstermektedir.

Kaplan’ın (2003) ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerine yaptığı yüksek lisans çalışmasında 10 hafta boyunca öğrencilere hikâye, deneme, gezi yazısı, biyografi, destan, söyleşi türlerinde 12 metin okunmuş; okunan metinlerle ilgili öğrencilerle konuşulmuş ve metinlere bağlı olarak çeşitli dinleme etkinlikleri yapılmıştır. Öğrenciler, uygulama çalışmalarından önce ve sonra olmak üzere iki kez sınava tâbi tutulmuştur. Öğrencilerin ilk sınavdan aldıkları puanların ortalaması 68,11 iken son sınavdaki puan ortalamaları 86,49 olmuştur. Öğrencilerin puanlarında 18,38 puanlık bir artış kaydedilmiş, bu farkın da istatistiki olarak anlamlı

olduğu ortaya konmuştur. Bu araştırmada, uygulama çalışmalarında görsel, görsel-ışitsel araçlar kullanıldığında öğrencilerin dikkatlerinin daha üst seviyeye çıktığı ifade edilmekte ve eğitim verildiğinde öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişeceği vurgulanmaktadır (s.101, 131, 144).

Aras'ın (2004) yaptığı “İlköğretimde Dinleme Anlama Becerisinin Geliştirilmesi” adlı yüksek lisans çalışması, Kırıkkale ilinde sosyoekonomik yönden birbirinden farklı üç ilköğretim okulunun 6, 7 ve 8. sınıflarında öğrenim gören öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama yapılan okullar il, ilçe ve köy merkezinde bulunmaktadır. Bu çalışmada öğrenci seviyelerine uygun metinler sınıflarda işlenmiş, daha sonra derste anlatılanlara yönelik, dinlediğini anlama testi uygulanmış ve dinleme becerilerinin yanı sıra sınıf ve okul karşılaştırmaları yapılmıştır. Araştırma sonucunda 8. sınıfların 7. sınıflara göre ve 7. sınıfların da 6. sınıflara göre dinlediğini anlama düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Okullar düzeyinde yapılan karşılaştırmada ise il merkezinde okuyanların ilçe merkezinde okuyanlara, ilçe merkezinde okuyanların da köy merkezinde okuyanlara oranla daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Araştırmada ortaya konulan bir başka sonuç da şudur: Dinlediğini anlama testinde öğrencilere yöneltilen sorular dersin akışına göre sıralanmış, öğrencilerin ilk soruları doğru cevaplama yüzdeleri son soruları doğru cevaplama yüzdelerinden yüksek çıkmıştır. Bu durum öğrencilerin dinlemedeki dikkatlerinin dersin sonlarına doğru azaldığını göstermektedir. Araştırma kapsamında ders anlatılırken öğrencilerin mümkün olduğunca aktif kılınmaya çalışıldığı ve bu durumun, onların derse karşı daha dikkatli olmalarını sağladığı belirtilmektedir. Araştırma sonucunda, yapılan uygulamaların, öğrencilerin dinleme becerilerini anlamlı bir şekilde geliştirdiği ifade edilmektedir. Diğer bir ifadeyle bu araştırmada da yapılan uygulamalar sayesinde öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirildiği ortaya konmuştur (s.58, 75).

Cihangir'in yüksek lisans tezi (2000) olarak yaptığı çalışmasını genişleterek hazırladığı “Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi” adlı eserde (2004), dinlemenin ağırlıklı olarak iletişim boyutu üzerinde durulmuştur. Bu eserde “İletişim Becerisi” başlığı altında iletişim, kişiler arası iletişim, etkili ve etkisiz iletişim ile iletişim becerisinin boyutları üzerinde durulmuştur. Toplumsal bir varlık olan insanın, yaşamı

boyunca her an başkaları ile iletişim hâlinde olduğu; olumlu ilişkiler geliştirmede, insanlardan bilgi almada, başkalarını tanımada, anlamada ve onlara yardım etmede en temel öge olarak karşımıza *etkili dinlemenin* çıktığı vurgulanmıştır (2004, s.3, 11). Dinleme türleri, “Etkili Dinleme” ve “Etkisiz Dinleme” olarak iki ana grup hâlinde ele alınmıştır. Etkili dinleme başlığı altında da “katılımcı, edilgin, empatik, yargısız ve eleştirel, derinlemesine, çözümleyici, etkin/aktif, dikkatli, yorumlayıcı dinleme” türlerine yer verilmiştir. Etkisiz dinleme başlığında ise “yetersiz, kalıplaşmış, yüzeysel, görünüşte, seçerek, duyguya sapanarak, savunucu, tuzak kurucu dinleme” türleri üzerinde durulmuştur. Ardından psikolojik danışma ortamında dinleme becerisinin önemi vurgulanarak dinleme becerisinde karşılaşılan sorunlarla bu beceri üzerine yapılmış araştırmalara değinilmiştir. Eserin son bölümünde, üniversite öğrencilerinin dinleme becerisini geliştirmeye yönelik bir programa ve bu kapsamda uygulanabilecek çalışmalara örnek olarak altı tane etkinliğe yer verilmiştir. Son bölümde yer verilen programın üniversite öğrencileri üzerinde etkili olduğu vurgulanmaktadır. Diğer bir ifadeyle üniversite öğrencilerine verilen etkin dinleme becerisi eğitimi, öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmiştir. Dinleme becerisinin geliştirilebilir bir beceri olduğu bu çalışmada da ortaya konmuştur.

Ülkemizde dinleme becerisi üzerine yapılan kapsamlı çalışmalardan Özbay’ın (2005) “Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi” adlı eseri, yalnızca dinleme becerisi üzerine yoğunlaşması ve konunun çeşitli yönlerine eğilmesi bakımından bu alanda ortaya konan eserler arasında farklı bir noktada bulunmaktadır. Eserde öncelikle dil becerilerinin beyindeki organizasyonu üzerinde durulmuş, bu çerçevede konuyu ilgilendirdiği kadarıyla beynin yapısı ve işleyişi ele alınmıştır. Ardından dinleme becerisi ve bu becerinin diğer dil becerileri olan okuma, konuşma ve yazma ile ilişkisi irdelenmiş, dinlemenin insan hayatındaki yeri ve önemi vurgulanmıştır. Eserde, dinlemenin “etkileşimli” ve “etkileşimsiz” olmak üzere iki şekilde gerçekleştiği belirtildikten sonra dinleme türleri üzerinde durulmuştur. Daha sonra da konuşanın kişiliğine, konuya, fiziksel şartlara, dinleyenlerin ilgilerine ve içinde buldukları psikolojik durumlara göre dinlemenin belli başlı türleri açıklanmış, bunların hangi durumlarda kullanılabileceği, dinleyiciye sağlayacağı yararlar ve bu tür dinlemelerde uygulanacak teknikler üzerinde durulmuştur.

Özbay'ın sınıflandırmasında; gönüllü veya gönülsüz dinleme, motivasyona dayalı dinleme, sempati veya antipati ile dinleme, seçmeli dinleme, yüzeysel dinleme, etkin dinleme, katılımlı dinleme, eleştirel dinleme, pasif (edilgen) dinleme olmak üzere 9 tür dinlemeden bahsedilmiştir. Çalışmada, dinleyicilerin çeşitli şekillerde dinledikleri ifade edilerek dinleyici türleri üzerinde de durulmuştur. Dinleyiciler; görünüşte, seçici, saplantılı, savunmacı, tuzak kurucu, yüzeysel, başarılı dinleyici olmak üzere 7'ye ayrılmıştır. Bu sınıflandırmada, dinleyicilerin ortaya koydukları davranışlardan örnekler de verilerek okuyucunun, kendisinin ve çevresindekilerin nasıl birer dinleyici oldukları konusunda bilgilenmesinin amaçlandığı görülmektedir.

İnsan dinlerken sadece dinlemekle kalmamalı, gerekli gördüğü yerleri not alabilme yeteneğine de sahip olmalıdır. Özbay da dinlerken not tutmanın önemi, not tutarak dinlemenin yararları ve dinleme sırasında not tutmanın ilkeleri üzerinde durmuştur. Özbay'a göre mekanik bir etkinlikten çok zihinsel bir etkinlik olan not tutmak şu aşamalardan oluşmaktadır (2005, s.88):

İşitmek – Dinlemek – Anlamak – Analiz Etmek – Seçmek – Yazmak

Başarılı bir şekilde not tutabilmek için dinleme öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenler, eserin üzerinde durduğu hususlar arasında yer almaktadır.

Kitapta “Dinleme Eğitimi” ayrı bir bölüm olarak düzenlenmiş bu başlık altında okullarımızdaki dinleme eğitimi, dinleme becerisinin Türkçe eğitim programlarındaki ve Türkçe ders kitaplarındaki yeri üzerinde durulmuştur. Eserde belirtilen bir başka husus dinlemeyi etkileyen faktörlerdir. Özbay, dinlemeyi etkileyen faktörleri, dinleyiciye ve konuşmacıya bağlı olmak üzere iki başlık altında ele almıştır. Dinleyiciye bağlı faktörler zekâ, işitme, dinlemenin öneminin farkında olma, konuya ilgi duyma, dikkat, dinleme amacı, dil özelliklerinin bilinmesi olarak belirtilmiş; konuşmacıya bağlı faktörler de konuşmacının;

1. Konuyu sunma biçimi,
2. Duruşu, mimik ve jestleri,
3. Ses tonu,
4. Bilgi birikimi,

5. Dili kullanma becerisi

şeklinde sıralanmıştır (Özbay, 2005, s.121).

Eserde dinleme becerisinin geliştirilmesiyle ilgili yöntem ve tekniklere, bu kapsamda dinleme öncesi, sırası ve sonrasında yapılabilecek etkinliklere ve dinleme becerisinin ölçülmesi ve değerlendirmesi ile ilgili bilgilere de yer verilmiştir. Kitabın bir başka farklı yönü de Ekler bölümünde, çeşitli sınıf seviyelerinde uygulanabilecek dinleme etkinliği örnekleri ile ölçme ve değerlendirme formlarını içeriyor olmasıdır.

Yukarıda ana hatları üzerinde durulan Özbay'ın bu çalışması, araştırmacının yaptığı çalışmaya taban oluşturan kaynaklar arasında yer almaktadır.

Dinleme becerisinin çeşitli şekillerde ele alındığı yukarıdaki çalışmalara ek olarak, Türkçe öğretimi ile ilgili kaynaklarda da bu beceriye değinildiği görülmektedir.

Bu çalışmalardan biri, Göğüş'ün (1968) "İlkokullarda Türkçe Öğretimi Kılavuzu" adlı kitabıdır. Göğüş, dinleme becerisine ayırdığı kısa bölümde, dinleme eğitiminin amacını şöyle özetlemektedir: "a. Bilgi ve zevk almak için, b. Nezaket için ve uygun cevap vermek için, c. Eleştirme ve değerlendirme için dinlemeye alışmak" (1968, s.50). Ayrıca demokratik yönetim düzeninin, insanların birbirlerini dinlemelerine dayandığı; dinlemenin öğrenme yollarından biri olduğu, bazı bilgi kaynaklarından (radyo vb.) yalnız dinleme yoluyla faydalanıldığı ifade edilmektedir. Göğüş, öğrencileri dinlemeye alıştırmak için yapılacak çalışmalarda; öğrencilere bir dinleme amacı vermenin faydalı olacağını, hikâye ve tekerlemelerin kullanılabilceğini, emirlerin yaptırılmak üzere dinletilebileceğini, dinleme etkinliği içerisinde öğrencilerin de birbirlerine sorular sorabileceğini; yol tarifi, bilmece, duyuru, ilan ve radyodaki belli programların dinleme çalışmalarında kullanılabilceğini ifade etmektedir. Yazar son olarak öğrencilerin iyi dinleyebilmelerini sağlayabilmek için oluşturulacak ortamın özellikleri üzerinde durmaktadır (1968, s.51-52).

Göğüş, dinleme becerisini "Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi" adlı eserinde (1978) biraz daha ayrıntılı olarak ele almaktadır. Bu eserde, dinlemenin özellikle toplumsal uyum, iletişim ve bilgilenme açılarından önemi

üzerinde durulmaktadır. Dinleme eğitiminin amaçları başlığı altında, öğrencilerde dinleme yeteneğini geliştirmenin başlıca amacının, öğrenmekte kulağın etkisini artırmak olduğu vurgulanmaktadır. Dinlemenin tanımı yapılırken de “Dinleme, işitmekten ayrı, ruhsal bir olaydır.” (s.228) denilmektedir. Bu tanımda “ruhsal bir olay” ifadesiyle dinlemenin zihinsel yönünün kastedildiği düşünülmektedir. Ayrıca “Zihin işittiğini sözcüklerle değil, tümce tümce anlar.” cümlesinde “tümce tümce” ifadesinin, anlam öbekleri (kelime grupları) anlamında kullanıldığı ifade edilmelidir.

Göğüş, dinleme örnekleri, dinlemeyi engelleyen nedenler, kötü dinlemenin sonuçları üzerinde de durmuştur. Dinleme yeteneğinin gelişimi bölümünde ailenin rolünü vurgulaması önemlidir. Çocuklardaki dinleme süreleri de şu şekilde belirtilmektedir: “1.-3. sınıf öğrencileri 5-10 dakika dinleyebilirler. 4.-5. sınıf öğrencileri 20-30 dakika dinleyebilirler. 6.-8. sınıf öğrencileri 50-60 dakika dinleyebilirler.” Bu verileri Amerika’da 1952’de yapılmış bir araştırmaya dayandırsa da bu dinleme sürelerinin çok uzun olduğu rahatlıkla söylenebilir. Okullardaki ders saati sürelerinin 40 dakika olduğu düşünüldüğünde, bu sürenin tamamının da dinleme ile geçmediği göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin dinleme sürelerini belirlemek için uygulamalı çalışmalar yapmanın gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, Göğüş’ün 1968 ve 1978’deki değerlendirmelerinin genelde dil öğretimi özelde de Türkçe öğretimi ile ilgili o dönemdeki bilgi birikimine göre yapıldığı belirtilmelidir.

Kantemir (1981), “Yazılı ve Sözlü Anlatım” adlı kitabının “Dinleme Tekniği” başlıklı bölümünde, dinlemenin önemini herkes tarafından bilindiğini ancak bu konu üzerinde çok az kişinin yeterince durduğunu belirtmektedir. “Duymak” ile “dinlemek” arasındaki farka Kantemir’in de değindiği görülmekte, anlamı anlaşılmadan alınmış bir bilginin insan için değersiz olduğu vurgulanmaktadır. “İyi Dinlemenin Yolları ve Dinleme ile İlgili Temel Alışkanlıklar” başlığı altında ise “Dikkatin Konu Üzerinde Toplanması; Dinlemeye Hazırlıklı Olmak; Konuşmayı Anlamak İçin Çaba Göstermek; Duyguları Kontrol Etmek; Dinleme Süresinde Ana Fikri Kafada Tespit Etmek; Konuşma Hızı ve Zihinsel Kıvraklık, Not Almak” konuları üzerinde açıklamalarda bulunulmuştur (Kantemir, 1981, s.10-12).

Dinleme becerisine kısa da olsa değinilen bir başka eser Kavcar, Oğuzkan ve Sever (1997) tarafından kaleme alınan “Türkçe Öğretimi” adlı çalışmadır. Bu çalışmada “kişi olarak bilgi edinmek, zevk almak, eleştirmek ve değerlendirmek için belirli düzeyde bir dinleme alışkanlığının edinilmiş olması” vurgulanmaktadır. Ayrıca Türkçe derslerinde dinleme eğitimine çok basit ve somut kurallardan başlanması, bu kapsamda ilk sınıflarda çocuklara izleme ve dinlemeye uygun oturma alışkanlıkları, sonraki sınıflarda ise öğrencilere dikkate bağlı beceri ve alışkanlıkların kazandırılması belirtilmektedir. Bu beceri ve alışkanlıklarla okulu bitiren bir öğrencinin, herhangi bir konuşmayı dikkatle ve konuşulanı doğru anlayacak şekilde, görgü kurallarına uygun olarak dinleyebilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bütün bunlara ek olarak dinlemeyle ilgili çalışmaların verimli olabilmesi, derslikte yerleşme ve oturma bakımından birtakım koşullara bağlanmıştır. Dinleme eğitimiyle ilgili yapılacak çalışmalarda; şiir, masal, öykülerden; içinde bazı dil bilgisi ya da düşünce yanlışları bulunan cümlelerden; radyo ve televizyon programlarından yararlanılabileceği belirtilerek öğrencilerin dinleme süreleri üzerinde şu bilgilere yer verilmiştir: 1. sınıftan 3. sınıfa doğru 3-10 dakika, 4. sınıfta 10-15 dakika, 5. sınıfta 15-20 dakika (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 1997, s.46-49). Öğrencilerin dinleme süreleriyle ilgili verilen bu bilgilerin, hangi etkinliklerde ne şekilde gerçekleşeceği belirtilmemiştir.

Yangın tarafından kaleme alınan “İlköğretim Türkçe Öğretimi” (1999) ve “Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi” (2002) adlı eserlerde de dinleme öğretimine, “Anlama Öğretimi” başlığı altında yer verilmiştir. Bu başlık altında; dinleme, dinleme ile okuma arasındaki ilişki, dinlemeyi etkileyen nedenler, dinleme becerisinin öğretimi, dinleme becerisini ölçme ve değerlendirme konuları üzerinde durulmuştur. Bu iki eserde de dinleme becerisiyle ilgili ele alınan konuların daha önce bahsedilen doktora tez çalışmasından hareketle oluşturulduğu görülmektedir.

Sever (2000) de dinlemenin, çocuğun yaşamındaki ilk ana dili ve anlama etkinliği olduğunu, iletişimin ve öğrenmenin en temel yolu olarak karşımıza çıktığını belirtmektedir. Okul öncesi dönemde kendiliğinden, doğal bir biçimde edinilen bu becerinin okula başlanmasıyla birlikte ana dili öğretimi çerçevesinde büyük bir özenle ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Daha sonra ise dinleme beceri ve

alışkanlığının kazandırılması için öğretme-öğrenme sürecinde ne tür çalışmalara yer verileceği konusu üzerinde bazı açıklamalar yapılmış ve sayısı sınırlı da olsa bazı uygulama örnekleri verilmiştir (Sever, 2000, s.9-10). Burada da konunun oldukça yüzeysel ele alındığı görülmektedir.

Öz (2001), “Uygulamalı Türkçe Öğretimi” adlı eserinde çok ayrıntılı olmamakla birlikte dinleme becerisine de yer vermiştir. Dinlemede ilgi yaratılmasının, dinlemenin bir amaca dayanmasının ve dinleme konusunda bazı şartların (dinleyicinin ruh hâli, sesin iyi işitilmesi, ışık vb.) elverişli olmasının önemini belirttikten sonra kısaca dinleme öğretimi üzerinde durmuştur. Ardından dinleme türleri olarak “Bilgi Edinmek İçin Dinleme; Karşılıklı Konuşmaları İzleyebilme; Konuşulanları Dinleme; Sesli Okuma Sırasında Dinleme; Bir Temsili, Bir Söz Korosunu Dinleme” başlıklarıyla ilgili bazı açıklamalar yapmıştır. Öz, dinleme çalışmalarında sesli sanat filmleri, radyo, televizyon, teyp, cd, dvd, masal-hikâye kitapları, piyesler, şiirlerden yararlanılabileceğini belirtmektedir (Öz, 2001, s.223-226).

“Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi” adlı kitabının dinleme ile ilgili bölümünde Demirel (2003), dinleme-işitme kavramlarından hareketle dinlemenin tanımını yaptıktan sonra, dinleme eğitiminin amaçları, öğrenmede dinlemenin yeri, dinleme etkinliğinin sağlanması, dinleme yeteneğinin gelişimi konularını ele almıştır. Demirel’e göre 1. sınıf öğrencileri 3-5 dk., 2 ile 3. sınıf öğrencileri 5-10 dk., 4-5. sınıf öğrencileri 15-20 dk., 6-8. sınıf öğrencileri 30-40 dk. dinleyebilirler. Bu süreler verilirken dinlenen materyalin ne olduğu konusunda bilgi verilmemektedir. Demirel’in kitabında, Türkçe öğretimiyle ilgili diğer kitaplardan farklı olarak dinleme öğretiminde izlenecek sıra başlığı altında dinleme öncesinde, anında ve sonrasında yapılması gerekenler üzerinde durulmuştur. Dinleme alıştırmaları da sınıf içi ve okul dışı alıştırmalar olmak üzere ayrı ayrı ele alınmıştır. Demirel, kitabında, biri “1-3. Sınıflar İçin” diğeri “4-8. Sınıflar İçin” olmak üzere iki dinleme ölçeğine de yer vermiştir (Demirel, 2003, s.70-76).

Bu alanda kitap yazan pek çok yazar gibi Nas (2003) da dinleme becerisini, ayrıntıya inmeden, ana hatlarıyla ele almıştır. “Türkçe Öğretimi” adlı eserde dinlemenin hem öğrenme hem de bir zevk alma yolu olduğu belirtilmiş, etkin

dinlemenin kişi ve toplum açısından önemi üzerinde durulmuştur. Konuşma, okuma, yazma gibi dinlemenin de bilgi, beceri, alışkanlık gerektirdiği, dolayısıyla geliştirilebilir bir beceri olduğu vurgulanmaktadır. Birkaç dinleme alıştırması üzerinde durulduktan sonra eleştirel ve etkin dinleme olmak üzere iki dinleme türü üzerinde açıklamalar yapılmıştır. Daha sonra dinleme sırasında not tutmanın önemi belirtilmiş ve not tutarken dikkat edilmesi gereken başlıca noktalar sıralanmıştır. Son olarak dinlemeyle ilgili hedef ve davranışlar belirtilmiştir (Nas, 2003, s.179-186). Bu hedef ve davranışlara nasıl ulaşılacağı ile ilgili uygulama veya etkinlik niteliğinde herhangi bir çalışmaya yer verilmemiştir.

Türkçe öğretimiyle ilgili olarak yayımlanmış kitaplar arasında dinleme becerisine en geniş yer verenlerin başında Calp'in (2005) alışması gelmektedir. Kitabının "Dinleme Eğitimi" bölümünde Calp, dinlemenin önemi üzerinde dururken bu becerinin, hem öğrenim hayatındaki hem de günlük hayattaki öneminden bahsetmektedir. Bu alanda yazılmış diğer kitaplardan farklı olarak eserde, işitmenin fiziksel yönü ve dinleme süreci üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur. Dinleme süreci başlığı altında "ilgi, işitme, dikkat, kavrama, dinleme, değerlendirme, tepki/karşılık" kavramları ele alınmıştır. Ardından dinlemeyi oluşturan unsurlar olarak "konuşmacı, konuşmanın içeriği, ortam, dinleyici" zerinde durulmuş, etkili dinlemenin ilkeleri açıklanmıştır. Çocuklarda dinleme becerisinin gelişimi ile ilgili bilgiler verildikten sonra bu becerinin nasıl kazandırılacağına ilişkin açıklamalar yapılarak örnekler verilmiştir. Bu yapılırken dinlerken uyulması gereken kurallardan ve bunların öğretiminden de bahsedilmiştir. Kitapta dinleme becerisine ayrılan bölümün sonunda, dinleme eğitiminde anne-baba ve öğretmenin tutumu ile dinleme becerisini lme ve değerlendirme konusu irdelenmiştir (Calp, 2005, s.135-157). Grldği gibi bu çalışmada dinleme becerisinin farklı yönleri ele alınmış ve dinleme üzerinde diğer eserlere nazaran daha ayrıntılı durulmuştur.

İlköğretimde en fazla ihmal edilen hususlardan birisinin dinleme eğitimi olduğunu, bu alanda çalışan pek çok kişi gibi Akyol da ifade etmektedir (Akyol, 2006, s.1). Akyol'un çalışmasında Batı'da yapılan bazı araştırmalardan hareketle dinleme becerisine harcanan zamanın diğer dil becerilerine harcanan zamandan daha fazla olduğu ve bundan dolayı eğitim-ğretim ortamında bu beceriye önem

verilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır. Ayrıca dinleme türleri üzerinde durularak bu beceri çeşitli sınıflandırmalara tâbi tutulmuştur. Bu sınıflandırmalarda Tompkins (1998) ve Hennings'in (2000) yaptıkları çalışmaların esas alındığı görülmektedir. Akyol ayrıca; etkinlikler yoluyla öğrenciyi dinleme ortamına dahil etmenin yanında öğrencilere dinleme stratejileri kullanmayı ve bu stratejileri amaca göre seçmeyi öğretmenin de yararlı olacağını belirtmekte; zayıf dinleyicilerin genelde tek bir stratejiye sahip olduklarını ve dinleme amaçları ne olursa olsun hep aynı stratejiyi kullanmaya çalıştıklarını, bu durumun da onların başarısız olmalarına yol açtığını ifade etmektedir (Akyol, 2006, s.9). Akyol, okumanın az olduğu; medyanın, insanları çok yönlü etkilemeye çalıştığı bir çağda yaşadığımızı vurgulayarak eleştirel dinlemenin üzerinde özellikle durmaktadır. Propaganda ve ikna edici konuşmalar karşısında eleştirel dinlemenin günümüzde daha da önem kazandığı vurgulanmaktadır (2006, s.13).

Umagan (2007) ise, dinlemeyi ağırlıklı olarak “iletişim” kavramının penceresinden ele almıştır. Dinlemenin, hayatın her döneminde hatta günün her dakikasında gerçekleştirilen bir etkinlik olmasından dolayı dil becerileri içinde farklı bir yere sahip olduğu belirtilerek insan hayatındaki önemi vurgulanmıştır. Dinleme-işitme ve dinleme-izleme kavramları üzerinde durulduktan sonra dinleme türleri, etkili ve etkisiz dinleme türleri olarak iki başlık altında ele alınmıştır. Ardından dinleme eğitimi ve dinleme becerisinin geliştirilmesi başlıkları altında bu becerinin çocuklara nasıl kazandırılacağına yönelik bilgiler verilmiş, bu süreçte göz önünde bulundurulması gereken hususlarla ilgili uyarılarda bulunulmuştur. Umagan, son olarak, İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan dinleme/izleme ile ilgili etkinlik örneklerinin adını ve kısa açıklamalarını vermiştir (Umagan, 2007, s.149-162). Müfredatta yer alan etkinlik örneklerinden ziyade dinleme/izleme kazanımlarına yönelik farklı etkinliklerin verilmesinin daha yararlı olacağı düşünülmektedir.

Buraya kadar, Türkçe öğretimi üzerine yazılmış kaynaklardan belli başlılarının dinleme becerisini nasıl ele aldığı konusu ile ilgili olarak bazı değerlendirmeler yapılmıştır. İncelenen eserlerde dinleme becerisi ile ilgili üzerinde durulan başlıkların pek çoğu ortaktır. Bazı farklı başlıkların yer aldığı kitaplar da

mevcuttur. Ama bu kitapların neredeyse tamamında dinleme becerisinin eğitime yönelik bilgilere rastlanmamıştır. Bu becerinin eğitimi ile ilgili bilgi veren kitaplarda ise bu bölümler oldukça yüzeysel ele alınmıştır. Belki bu durum dinleme becerisinin ihmal edilmeye devam edildiği şeklinde yorumlanabilir. Bu becerinin ihmal edilmişliği, öğrenciler ve yetişkinler için ortaya konan önemine paralel olarak ele alınmaya ve bu alanda ayrıntılı çalışmalar ortaya konmaya başladığı andan itibaren ortadan kalkacaktır.

1.2.4. Dinleme Eğitimi

Okullarda öğrencilere dinlemeleri söylenir fakat çok az öğretmen, öğrencilerine nasıl dinlemeleri gerektiği ve dinleme becerilerini daha iyi nasıl geliştirebilecekleri ile ilgili bir şeyler öğretmektedir. Okullarda öğrencilere iletilen neredeyse tek dinleme eğitimi, tamamen faydasız bir ihtar olan “Dikkat et!” ve “Dikkatle dinle!”dir (Anderson, 1960, s.93). Öğretmenler, dinlemeyi nasıl öğreteceklerini bilmediklerinden yakınmaktadırlar (Landry, 1969; Devine, 1978; akt. Tompkins, 1998, s.261).

Araştırmalar, ilköğretim öğrencilerinin genellikle zayıf dinleyiciler olduğunu göstermektedir. Bunun nedenleri arasında; yetişkinlerin okul dışında, öğretmenlerin de sınıfta öğrencilere dinleme konusunda iyi örnek olmamaları (Jalongo, 1995; Clark, Scruggs ve Szydowski, 1999, s.4); sınıf içinde dinleme eğitime doğrudan ve yeteri kadar yer verilmemesi; dinleme becerisini geliştirecek uygulamaların günlük hayat içinde yer almaması (Brent ve Anderson, 1993); anne babaların evde çocuklarıyla, onların dinleme becerilerini geliştirecek etkileşimde bulunmamaları (Palmer, 1997) gösterilmektedir (akt. Burrows, Guthrie, Peterson ve Rakow-Larson, 1999, s.29).

Öğrencilerin dinleme becerileriyle ilgili eksiklerini gidermek için yapılması gerekenler arasında dinleme konusunda onlara iyi model olunması; öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarla ilgili bilgilerinin artırılması; anne-babaların evde, çocuklarının dinleme becerilerini geliştirici çalışmalar yapmaları yer almaktadır. Öğretmenin, dinleme konusunda iyi model olma sorumluluğu vardır. Öğretmenlerin,

iyi model olup olmadıklarını belirlemek için kendilerinin analizlerini yapmaları (Funk ve Funk, 1989, s.662); öğrencilerin yorumlarını, sorularını ve amaçlarını dikkatlice dinleme konusunda kendilerini değerlendirmeleri gerekir (Ediger, 2002a, s.7).

Öğrencilerin, çevrelerindeki işitsel kaynaklara yönelik farkındalıklarını oluşturmak ve geliştirmek, dinleme eğitimi açısından son derece önemlidir. İlköğretim yılları boyunca çocuklara çeşitli dinleme etkinlikleri uygulamak, onların ilerleyen yıllarda, yetişkinlik dönemlerinde daha iyi dinleyiciler olmalarına katkı sağlayacaktır (Funk ve Funk, 1989, s.663).

Çocukların, duydukları hakkında nasıl düşüneceklerini ve buna nasıl tepki vereceklerini öğrenmeleri ilköğretim yıllarında başlamalıdır. Öğrenim hayatları boyunca ilköğretimdeki çocukların; sorgulamasına, sınıflandırmasına, organize etmesine, değerlendirmesine ve seçmesine zemin hazırlayacak çalışmalara katılmaları gerekir (Winn, 1988, s.144). Ancak bu sayede öğrenciler hayatta karşılaşacakları sorunların üstesinden gelebileceklerdir.

Dinleme eğitimi çalışmalarında görselliği kullanarak önemli adımları ve süreci gözden geçirmek, öğrencilerin bu çalışmadan daha yüksek verim elde etmelerini sağlar (Winn, 1988, s.146). Bunun için hikâye haritası, düşünce şeması, tablolama vb. yöntem ve tekniklerden yararlanılmalıdır. Bu tür çalışmalar öğrencilerin, dağınık gibi algıladıkları bilgi parçalarını hatırlamalarını ve bütünleştirmelerini; farklı gibi görünen düşüncelerin, olayların aslında bir bütünün parçaları olduğunu fark etmelerini sağlayacaktır (Kingen, 2000, s.271).

Dinleme eğitiminde “dinleme için bir amaç sağlamak”, öğretmenin en önemli sorumluluğudur ve bu, en çok ihmal edilen unsurlar arasında yer alır. Öğrenciler dinlemeye başlamadan önce “Ne için?” dinlediğini bilmelidir. Bunun için çocuklara her dinleme çalışması için belirli bir amaç verilmelidir. Çocuk dinlemeye başlamadan önce “ana fikir, detayları belirleme, gerçekleri kurgulardan ayırma vb.” için dinleyeceğini bilmelidir (Funk ve Funk, 1989, s.660). Aksi takdirde, yani amaç belirtilmeden yapılan dinlemede genellikle beklenen sonuç elde edilemez.

Öğrencilere etkili dinleme becerisi kazandırmada bir başka önemli nokta, onlara değerli/faydalı materyaller sunmaktır. İçerik ve etkinlikler, öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte olmalıdır. Eğer öyle değilse öğrencilerde ya çok az bir gelişme olur ya da hiçbir gelişme olmaz (Kingen, 2000, s.276). Dinleme çalışmalarında kullanılacak metinlerin yapısına da dikkat edilmelidir. Dinleme metinleri; cümlelerinin uzunluğu, anlamı bilinmeyen kelimelerin sayısı, mesajlarının açıklığı vb. unsurlar göz önünde bulundurularak belirlenmeli, öğrenci seviyesi göz ardı edilmemelidir. Kısacası eğitim materyalleri seçilirken, hazırlanırken merkezde hep öğrenci olmalıdır. Dinleme çalışmalarından ancak bu şekilde beklenen verim elde edilebilir.

Yalnız, eğitim materyali konusunda gözden uzak tutulmaması gereken önemli bir nokta vardır. O da seçilen materyallerin, içerikleri itibarıyla doğal ortama uygun olmasıdır. Derslerde kullanılacak malzemeler sadece, yazılı materyallerin okunması şeklinde olmamalı, sözlü dilin çeşitli örneklerinden de seçilmeli; çocuğun sınıfta, günlük iletişim araçlarında ya da karşılıklı konuşmalarda karşılaştığı örnekler esas alınarak belirlenmelidir (Mead ve Rubin, 1985, s.3). Başta dinleme olmak üzere tüm dil becerilerinin doğal ortamdan uzaklaştırılması, bu becerilerin öğrenilmesini zorlaştıracaktır (Kingen, 2000, s.269). Buna en iyi örnek 1980’li yıllardan itibaren ülkemizde yabancı dil öğretimi konusunda okullarda oluşturulan “Dil Laboratuvarları”dır. Bu laboratuvarlarda her öğrenci için bir bölme ve kulaklık bulunmaktaydı. Öğrenci hedef dili kulaklıktan dinliyor, cevap vermesi gerektiğinde yine kulaklığın mikrofonu aracılığıyla konuşuyordu. Bir dili bu şekilde öğrenmenin çok sağlıklı olmadığı kısa sürede anlaşılmış ve bu laboratuvar uygulamasından vazgeçilmiştir. Çünkü dil, etkileşime dayalı olarak yaşanan ve bu şekilde öğrenilmesi gereken bir yapıdır. Etkileşimden uzak bir şekilde öğrenilen dilin günlük hayatta geçerliliği düşük ve uygulanabilirliği son derece güçtür. Okulda öğrenilen bir bilginin gelişmesi ve beceri hâline dönüşebilmesi için okul dışında, günlük hayatta çeşitli şekillerde tekrar edilmesi gerekir. Günlük hayattan kopuk olan bir bilginin günlük hayat içinde tekrarını sağlayacak durumların varlığından söz etmek de zor olduğundan öğrenilen bilgi bu şekilde geliştirilemeyecek ve bir beceri hâline

gelemeyecektir. İşte bu yüzden dinleme becerisiyle ilgili materyaller, yapılan çalışmalar çocukları hayata hazırlayacak nitelikte olmalıdır.

Sınıfta, dinleme becerisini geliştirmek için yapılan çalışmalar sırasında öğrenciler tarafından sorulan her sorunun öğretmen tarafından cevaplanmasına gerek yoktur. Öğretmen, kendine sorulan sorulardan uygun olanlarını sınıftaki diğer öğrencilerin cevaplamasını isteyebilir. Bu tip durumlar, dinleme ve konuşma çalışmaları için iyi birer fırsat olarak görülmelidir (Funk ve Funk, 1989, s.663). Ayrıca bu ve buna benzer uygulamalar, öğrencilerin, otomatik olarak yaptıkları ve dinleme kusuru olarak değerlendirilebilecek şeylerin, yıllar içinde oluşturdukları yanlış alışkanlıkların farkına varmalarını sağlayacaktır (Kingen, 2000, s.271). Öğrenciler dinleme konusunda kendilerindeki eksikliklerin ve yanlış alışkanlıkların farkına vardıldıktan sonra eğitim çalışmalarlarıyla bu eksikliklerin giderilip yanlışlıkların düzeltilmesine çalışılmalıdır.

Öğrencilere verilen dinleme eğitimi, okulda geçirilen zamanın tümünü kapsamalı yalnızca dil öğretimi ile ilgili programa sıkıştırılmamalıdır (Nichols, 1960; Pearson ve Fielding, 1982; akt. Funk ve Funk, 1989, s.662). Dil, bütün derslerin öğretiminde bir araç olarak kullanıldığı için, dil becerilerinin öğretiminde de bütün derslerdeki fırsatlar değerlendirilmelidir. Dil becerilerinin öğretimi sadece ana dili dersinde değil, ortaya çıkan fırsatlardan yararlanılarak Matematik (Ediger, 2002b), Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Beden Eğitimi vd. derslerde de yapılmalıdır. Bu, dile bütüncü bir bakışın gereğidir (Matheson, Moon ve Winiecki, 2000, s.32). Bu şekilde öğrenciler, dinlemenin hayatın her aşamasında kullanılan hayati bir beceri olduğunun farkına varacaklardır.

Okulda öğretmen tarafından yapılan çalışmalara aileler de katkıda bulunmalıdırlar. Evde televizyon günde 20 dk. kapatılarak dinleme becerisini geliştirici etkinlikler uygulandığında, çocukların dinleme becerilerinde büyük gelişmeler olduğu görülmüştür (Palmer, 1997; Ediger, 2002a, s.9). Eğitimin her aşamasında olduğu gibi dinleme eğitiminde de ailenin desteği ve katılımının, çocuğun bu alandaki gelişimine büyük katkı sağlayacağı açıktır. Unutulmamalıdır ki anne babalar, çocuğun ilk öğretmenidirler.

Kingen (2000, s.274), dinlemeye değer verilmeyen veya sıra ile konuşma davranışının kültür veya geleneklerinin bir parçası olmadığı ailelerden gelen öğrencilerin sınıf ortamındaki çalışmaları olumsuz etkilediğini; bu öğrencilerin, birbirinin sözünü kestiğini ve konuşmanın içeriğinden çok sesin yksekliliğine önem verdiğini belirtmektedir. Başta bu tip öğrenciler olmak üzere sınıftaki tüm öğrencilere, dersten beklenenler belirtilmeli ve onlardan, belirlenen kurallara uymaları istenmelidir. alışmalar ilerledikçe ve öğrenciler kendilerindeki gelişmeleri gördükçe sınıftaki olumlu dinleme davranışlarının sayısının arttığı görülecektir.

Buraya kadar dinleme eğitiminin çeşitli kaynaklarda ele alınış şekli ve dinleme eğitimi konusunda ortaya konan çeşitli veriler üzerinde durulmuştur. Ele alınan görüşler ve ortaya konan verilerden hareketle şu değerlendirmeleri yapmakta yarar vardır: Dinleme eğitiminde; doğumdan ölüme kadar en önemli dinleme tutum ve davranışlarının belirlenmesi; bu tutum ve davranışların geliştirilmesinde, eğitiminde ne tür etkinliklerin kullanılabilceğinin ortaya konması; bu kapsamda uygun ders materyallerinin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve materyallerin etkililiğinin sürekli olarak izlenmesi, gereken durumlarda bunlarda düzenlemeler yapılması en önemli işlem basamakları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dinleme eğitiminde asıl amaç başta öğrenciler olmak üzere hayatın her aşamasında insanları etkili birer dinleyici yapmaktır. Bunun için yukarıda da belirtildiği gibi hayatta insanın karşısına çıkacak, dinlemenin önemli olduğu çeşitli durumlar (okulda ders dinleme, işyerinde toplantı yönetme, alışverişte vb.) tespit edilmeli ve bu durumlara yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Dinleme becerisiyle ilgili olarak çalışma yapan kişiler konuya sadece, çalışma yaptıkları pencereden bakmaktadırlar. Halbuki konuya bütüncül olarak yaklaşılmalı ve yukarıda ifade edilen noktalar göz önünde bulundurularak dinleme eğitimi ile ilgili bir plan, program hazırlanmalıdır. Ancak bu şekilde, dinleme eğitimi ile ilgili yıllardır süregelen ihmal ortadan kaldırılmış olacaktır.

1.2.4.1. Dinleme Eğitiminde Süreçler

Öğrencilere dinleme becerilerini kazandırmak için yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Oysa dinleme becerisinin şu ana kadar kendisine gösterilen ilgiden daha fazlasını hak ettiği konusunda fikir birliği vardır (Hyslop ve Tone, 1988; akt. Kingen, 2000, s.268). Derste “Dinle!”, “Dikkat et!” demek yeterli değildir. Buna benzer ifadelerle öğrencilerden, belirtilen davranışları sergilemelerini beklemek çok gerçekçi olmaz. Öğrencilere; *dinleme öncesi*, *sırası* ve *sonrasında* nasıl davranmaları, nelere dikkat etmeleri gerektiği konusunda uygulamalı çalışmalar yaparak “dinleme” ve “dikkat etme”nin ne anlama geldiğini öğretmek gerekir. Bunun için de bahsedilen konular hakkında öncelikle Türkçe öğretmenlerinin bilgi sahibi olması gerekir.

Dinleme öncesi çalışmalar, öğrencileri dinlemeye hazırlamayı amaçlar. Bu hazırlığın hem fiziksel hem de zihinsel boyutu vardır. Dinleme öncesi çalışmaların fiziksel boyutu içinde ilk sırayı, sınıfta sessizliğin sağlanması alır. Sınıftaki sessizlik, dinleme sırası ve sonrasında da devam etmelidir. Öğrenciler sağlıklı bir dinleme ortamının en temel şartlarından birinin sessiz ortam olduğu konusunda bilgilendirilmelidir. Fiziksel boyut içinde ele alınması gereken diğer özellikler; sınıftaki her öğrencinin sağlıklı olarak işitebileceği bir şekilde oturması ve sınıftaki oturma planının buna göre ayarlanması; ses kaynağının, sesin tüm öğrenciler tarafından rahatlıkla işitilebilecek şekilde düzenlenmesi, sınıftaki havanın ne çok sıcak ne çok soğuk olması, sınıf veya okul dışından gelebilecek seslere karşı önlem alınması şeklinde belirtilebilir. Bu özelliklere dikkat edilmesi, dinlemenin sağlıklı gerçekleşmesi için çok önemlidir. Çünkü kaynaktan çıkan mesaj; gürültü, ses seviyesinin düşüklüğü vb. nedenlerden dolayı öğrenciler tarafından işitilemezse, dinlemenin ön şartı gerçekleşmemiş olur. Bu yüzden sağlıklı bir dinleme için sağlıklı bir işitme ortamı oluşturulmalıdır.

Dinleme öncesi çalışmaların zihinsel boyutunda belirtilmesi gereken husus motivasyondur. Öğrencilere konuyla ilgili sorular sorarak; resimler, fotoğraflar göstererek onları dinlemeye hazır hâle getirmek, bu boyutta yapılabilecekler arasında yer alır. Yapılacak çalışmalar sayesinde, öğrencilerin, dinlenecek konuyla ilgili bilgileri, deneyimleri zihinlerinde canlanacak, bu durum onları konunun içine

çekecek ve dinlemeye daha istekli yapacaktır. Ayrıca etkinlikler öncesinde onlara bazı açıklamalarda bulunmak ve sorular sormak, dinleme sırasında öğrencilerin not almalarını sağlayacaktır (Mastropieri ve Scruggs, 2004, s.317).

Beynimiz her zaman iki eş zamanlı çevreyle ilişki içindedir: Biri içsel (bilişsel), diğeri dışsal (işitsel). Dinleme konsantre olma sorunudur ve dinlemedeki başarı, dinleyicinin ne kadar dikkat ettiğine ve işittiği sesler içinden işine yarayacak olanları seçebilme yeteneğine bağlıdır. Dikkatli olmak ve dinlenenler içinden gerekli olabilecek unsurları tespit etmek kolay bir işmiş gibi görünebilir. Ancak konuşmacıya ve dolayısıyla dinlemeye konsantre olmak zordur. Bunun nedenleri şunlardır:

1. Fiziksel nedenler.

2. Konunun özelliği (Konuya ilgi duymak).

3. Duygusal nedenler: Dinleyici için özel olan bir konuyu hedef alan söylemler dinleyiciyi incitebilir. Böyle bir durumda savunmaya geçilip konuşmacı yargılanmaya ve eleştirilmeye başlanabilir.

4. Psikolojik nedenler: Düşünme hızı konuşma hızından ortalama üç-dört kat daha fazladır. Hatta düşünme hızı, konuşma hızının altı katına kadar çıkabilmektedir. Bu yüzden kişi kendini sıkça, söylenenden bir adım önde bulur ve konuşmacının, kendi düşünce hızına yetişmesini bekler ama bu imkânsızdır. O anda meydana gelen dikkat dağıtıcı herhangi bir şey dikkatin, dinleme sürecinden tamamen kopmasına, dinlemenin sekteye uğramasına neden olur (www.herts.ac.uk; Mackay, 1997, s.13).

Yukarıda belirtilen engellerden birincisinin dışında kalanlar *dinleme sırasında* karşılaşılabilecek engeller olarak değerlendirilebilir. Bu engellerin varlığından haberdar olup dinleme sırasında bu engellerle baş etme konusunda kararlılık içinde olmak gerekmektedir.

Her yaştaki dinleme yetersizliği fiziksel, çevresel, zihinsel, davranışsal nedenlerden kaynaklanabilir (Kingen, 2000, s.262). Fiziksel faktörler kulakta olan veya oluşabilecek durumlarla yani işitme organının yapısıyla ilgilidir. Dinleme sürecini olumsuz etkileyen veya engelleyen çevreyle ilgili her türlü unsur (gürültü, oturma düzeninden veya ses kaynağından meydana gelen olumsuzluklar vb.)

çevresel faktörler arasında sayılabilir. Dinlemeyi zihinsel olarak etkileyen unsurlar arasında ise yorgunluk, dalgınlık, zihinsel yoğunluk nedeniyle dikkati bir noktada toplayamamak; konuşmacının sözü bitmeden dinleyicinin yanlış tahminlerde bulunması, yanlış noktalara yönelmesi sayılabilir. Davranışsal faktörlere ise dinleme sırasında dikkat dağıtıcı olumsuz davranışlarda bulunmak örnek olarak verilebilir (Quible, 1989; akt. Alonso, 1996, s.17; Kingen, 2000, s.262). Davranışsal engelleyiciler, ortadan kaldırılması güç olan engelleyicilerdir. Dinlemeyi kesinlikle reddeden bazı öğrenciler vardır. Burada anahtar husus “neden” sormaktır. Bazı öğrenciler güven eksikliği nedeniyle reddeder. Eğer dinlemezlerse bir şey yapmak zorunda olmayacaklardır. Dinlemezlerse sorumlu tutulmayacaklarına inanırlar. Bu öğrencilerin, sorumlu tutulacaklarını bilmeleri gerekir. Ancak aynı zamanda onların da öğrenebilecekleri ve bu konuda yardım alacakları garanti edilmelidir. Bazı öğrencilerin ise dikkat, güvenlik, sosyal kabul veya güvene ihtiyaçları vardır (Kingen, 2000, s.274). Dinleme eğitimi çalışmaları öncesi, sırası ve sonrasında öğrencileri rahatlatarak ifadeler kullanılmalı, yapılan çalışma ile ilgili açıklamalarda bulunulmalı ve öğrencileri mümkün olduğunca çalışmaların içine çekerek yukarıda belirtilen olumsuzlukların oluşması önlenmeye çalışılmalıdır.

Çocuklar çevrelerinde gürültü kirliliğine neden olan pek çok ses duymaktadırlar. Bir süre sonra çocuklar seslere karşı duyarsızlaşmakta ve bunu sınıfta da devam ettirmektedirler. Hunsaker’in (1990) belirttiğine göre insanlar, dinleme becerilerinin sadece % 25’ini etkin olarak kullanmaktadırlar (akt. Kingen, 2000, s.262). Dinleme eğitimi çalışmalarında üzerinde durulması gereken noktalardan biri de çocuklara hangi seslerin gereksiz hangilerinin gerekli olduğunu kavratmaktır. Bu konuda öğretmenin yönlendirmesiyle, öğrencilerle ortak bir çalışma yapılabilir. Bu çalışma kapsamında öğrencilerin; okulda, evde ve dışarıda en sık karşılaştıkları sesler listelenip bu seslerden önemli olabilecek olanlarla hiç önemi olmayanlar sınıflandırılabilir. Böylece öğrenciler, çevrelerindeki seslere duyarsızlaşma konusunda bilinçlendirilmiş ve dikkat etmeleri gereken seslerle dikkat etmelerine gerek olmayan sesler konusunda bilgilendirilmiş olacaktır.

Herhangi bir metin okunurken önemli görülen bölümlerin altı çizilir veya dikkat çeken noktalar işaretlenir. Okunan metinle ilgili sorular sorulduğu zaman

metne tekrar dönme durumu söz konusu olabilir. Metinde herhangi bir işaretleme yapmasa bile sorulan soruların ardından öğrencinin metne dönüp soruyla ilgili bölümü arama, bulma, inceleme ve soruyu cevaplama şansı vardır. Bir metni dinlerken önemli görülen hususları not etmek de metni okurken yapılan işaretlemelere benzer. Her iki davranış da aynı amaçla yapılır: Metni daha rahat anlamak ve soru sorulduğunda soruyu cevaplayabilmek. Dinleme sırasında alınan notlar, ses kaydını tekrar dinleme şansının olmadığı zamanlarda son derece değerlidir (Dow, 1958, s.122). Belli bir plan çerçevesinde alınan notlar, dinlenen metnin anlaşılması açısından büyük bir görev üstlenir. Not almazsa öğrenci, sorulan soruları metinle ilgili olarak aklında kalan bilgilerden hareketle cevaplayacaktır. Bu durumda ise öğrencinin; bilgileri unutma, karıştırma, yanlış hatırlama durumu söz konusu olabilir. Dr. Ralph Nicholas, “Kanıtlar, eğitilmiş not tutanların daha iyi dinleyiciler olduğunu ortaya koymaktadır.” der (Robertson, 2004, s.183). Yani iyi not tutanlar aynı zamanda iyi dinleyicidirler.

Not tutmak, konuşmacının ağzından çıkan her kelimenin yazıya geçirilmesi demek değildir. Not tutan kişi bütün söylenenleri veya bütün okunanları değil, en önemli fikirleri tespit etmelidir. Ana fikri, yardımcı fikirlerden, esas unsurları ayrıntılardan ayırt edip not almak, dinleyen kişinin kavrama becerisini geliştirir (Baymur, 1944a, s.4). İşittiği her şeyi not etmeye çalışanlar, konuşmacının hızına yetişemezler; bir süre sonra konuşmacının söyledikleri üzerindeki dikkat dağılmaya başlar. Dikkat dağınıklığı, önemli dinleme engellerinden biridir.

Dinleme sırasında not tutmak planlı bir etkinlik olmalıdır. Dinlenen şey bir hikâyeye ise; hikâyedeki yer ve kişi adları, sayısal veriler, olay/olaylar, zaman vb.; bir problem ise problemde verilen sayısal değerler ve bunların birbiri ile ilgisi, istenen şey vb. unsurlar not alınmalıdır.

Batıda beşinci sınıftan itibaren öğrencilere, özetleyerek ve belli bir taslağı izleyerek not tutma öğretilmektedir (Robertson, 2004, s.184). Öğrencilerin dinlerken not tutma becerisini kazanmaları için çeşitli örnekler üzerinde uygulamalı çalışmalar yapılmalıdır.

Dinleme sonrasında öğrenciler, dinleme öncesinde üzerinde konuşulan konular ve dinleme sırasında alınan notların yardımıyla, soru sorulmuşsa bu soruları cevaplandırma; dinlenen metni özetleme veya metnin değerlendirmesini yapma vb. çalışmalarla dinleme uygulamasından en üst düzeyde yararlanmaya çalışırlar. Öğretmen zaman zaman, öğrencilere yönelttiği soruların dışında öğrencilerden, sınıfa sorular yöneltmelerini de isteyebilir. Bu çalışma, dinlenen metnin en ince ayrıntısına kadar kavranmasını ve sonraki dinleme çalışmalarında öğrencilerin daha dikkatli dinlemelerini sağlar.

Herhangi bir dinleme işleminde karşımıza bu süreçler çıkmaktadır. Ancak dinlemenin bu süreçlerden hareketle tek boyutlu bir yapı olduğu düşünülmemelidir. Dinleme; amaca, içinde bulunulan duruma, ortama vb. durumlara göre çeşitli türlere ayrılmaktadır.

1.2.4.2. Dinleme Türleri

Günlük hayattaki dinleme etkinlikleri; bireysel olarak yapılan dinlemeler (radyo dinleme, televizyon seyretme vb.), kişiler arası yapılan dinlemeler (sohbet etme, telefonda konuşma vb.), grup olarak yapılan dinlemeler (metroda, alışveriş merkezinde bir duyuru dinleme vb.) şeklinde gerçekleşir. Bu etkinliklerin tümüne birden bakıldığında dinleme, iki temel grup altında toplanabilir:

1. Etkileşimli Dinleme Etkinlikleri: Bu grupta yer alan dinleme etkinlikleri cevap vermeyi içerir. Karşılıklı konuşma sırasında gerçekleşen dinlemedir. Etkileşimli dinlemede dinleyici, fazladan sorular sorarak konuşmacıdan konuyu açıklamasını, tekrar etmesini, farklı bir şekilde ifade etmesini isteyebilir.

2. Etkileşimsiz Dinleme Etkinlikleri: Cevap vermeyi içermeyen dinleme etkinlikleridir. Konferans, konuşma ve radyo gibi dinlemeler bu grup içinde yer alır. Bu tür dinlemelerde dinleyici soru sormak veya başka nedenlerden dolayı araya giremez (Rost, 1994, s.3; Rubin ve Thompson, 1998; Özbay, 2005, s.75).

Her iki dinleme grubunda da kaynağın gönderdiği mesajların dinleyici tarafından algılanması söz konusu olmakla birlikte etkileşimli dinlemede bu algılama durumu daha büyük önem taşımaktadır. Çünkü karşılıklı konuşmada, konuşan kişinin söylediklerini anında anlamak ve ona göre cevap vermek gerekmektedir. Dikkat

dağınıklığı, gürültü vb. nedenlerden dolayı mesaj algılanamamışsa iletişim sürecinin kesintiye uğraması veya farklı yöne kayması söz konusu olabilir. Bu da can sıkıcı durumlar oluşturabilir. Büyük dikkat gerektiren bu özelliğinin yanında etkileşimli dinlemenin avantajlı yönü de vardır. Etkileşimli dinlemede dinleyici, tam anlamadığı bölümlerle ilgili anında sorular sorarak konunun biraz daha ayrıntılı ifade edilmesini veya farklı yönlerinin belirtilmesini sağlayabilir. Bu durumda dinleyerek anlama daha sağlıklı bir şekilde gerçekleşmiş olur.

Etkileşimsiz dinlemede kişi kendi iç dünyasıyla biraz daha fazla mücadele etmek zorundadır. Daha önce belirtildiği gibi düşünce hızı konuşma hızından daha yüksek olduğu için bu tür dinleme etkinliklerinde insan zihni hep öne doğru hamleler yapar. Bu hamleler bazen dinlenen konunun bir yönü ile ilgiliymiş gibi başlar ama sonra düşünce başka noktalara gidebilir. Etkin dinleyiciler işte o anda kendilerini toparlamayı ve dinlemeye dönmeyi başarabilen dinleyicilerdir. Ayrıca etkin dinleyiciler düşünce hızı ile konuşma hızı arasındaki farkı oluşturan bölümde o ana kadar dinlemiş oldukları bölümleri kendi bilgileriyle karşılaştırarak değerlendirme, varsa konuşmacının konuşmasının altında yatan gizli mesajları algılama işiyle uğraşırlar. Ama bütün bunları yaparken bir taraftan da konuşmacının konuşmasını takip ederler. Kısacası konuşma boyunca aktif bir zihni süreç yaşarlar.

Kaynaklarda dinleme çeşitleriyle ilgili çeşitli sınıflandırmalar yapılmaktadır. Tidyman ve Butterfield (1959, s.59) yedi tür dinlemeden söz etmektedirler:

1. Basit Dinleme: Telefon konuşmaları, arkadaşlarla konuşma vb. durumlardaki dinleme.
2. Ayırt Edici Dinleme: Trafikteki sesleri, hayvan seslerini ayırt etmek; bir şeyi vurgularken öğretmenin sesinde meydana gelen değişimleri fark etmek için dinleme.
3. Rahatlama İçin Dinleme: Şiir, hikâye, çeşitli ses kayıtları dinleme.
4. Bilgi İçin Dinleme: Anonslar, düşünceleri listelemek için dinleme.
5. Fikirleri Düzenleme İçin Dinleme: Farklı kaynaklardan bilgileri düzenleme; bulgular üzerinde tartışma ve bunları özetlemek için dinleme.

6. Eleştirel Dinleme: Bir tartışmada, toplantıda konuşmacının amacını analiz etmek; önyargıları, duyguları, propaganda vb. fark etmek için dinleme.

7. Yaratıcı Dinleme: Hoşlanılan müzik, drama vb. dinleme ve düşüncelerini, hislerini kendi kelimeleriyle ifade etmek için dinleme.

Wolvin ve Coakley (1979, 1985; akt. Tompkins, 1998, s.262) ile Kingen (2000, s.265) ise beş çeşit dinlemeden bahsetmektedirler:

1. Ayırt Edici Dinleme: Sesleri ve görsel uyaranları birbirinden ayırt etmek için yapılan dinleme (Konuşma seslerini, müzik tonlarını, çevreden gelen olağan sesleri, birden çok anlamı olan kelimeleri, sözlü iletişime eşlik eden sözsüz iletişim unsurlarını vb. ayırt etmek için dinleme.)

2. Estetik Dinleme: Eğlence ve zevk almak için dinleme (Bu tür dinlemede mesajın duygu ve heyecan uyandırması istenir. Bir hikâyenin, şarkının dinlenmesi estetik dinlemeye örnek olarak verilebilir.)

3. Etkili Dinleme: Bir mesajı, eleştirel yargıda bulunmadan dinleme (Sebep-sonuç ilişkilerini anlamak, gerçek bilgi ile dinleyicinin çıkarım yoluyla edindiği bilgiyi ayırt etmek, önceden bilinen ve yeni edinilen bilgi arasındaki bağlantıları ortaya koymak, ana fikri ve yardımcı fikirleri tespit etmek için dinleme.)

4. Eleştirel Dinleme: Sadece anlamak için değil, puan vermek, değerlendirmek veya yargılamak için dinlemek (Hatalı veya mantıksız tartışmaları tespit etmek, ifade edilen sözlerin altında yatan anlamları ortaya çıkarmak için dinleme.)

5. Empatik Dinleme: Eleştirmeden, empati kurarak dinleme (Yargılardan kaçınarak, tavsiye vermeden, karşıdakinin duygularını anlamaya çalışarak dinleme.)

Kingen (2000), okul ortamlarındaki uygulamaların daha çok etkili, eleştirel ve estetik dinleme üzerine yoğunlaştığını belirtmektedir.

Öğrencilerin her bir dinleme çeşidini nerede kullanacağını bilmesi gerekir. Bu konuda öğretmen, öğrencilere rehberlik etmelidir. Bazı öğretmenler sundukları fikirlerden şüphe eden öğrencilerin davranışları, sözleri yüzünden kendilerini ders anlatırken gergin bir ortam içinde bulabilirler. Aslında öğretmenler o anda

öğrencilerinden eleştirel değil etkili bir şekilde dinlemelerini beklerler. Bazen de bunun tam tersi olabilir. Öğretmen, eleştirel dinleme beklentisi taşırken öğrenciler metni, etkili dinleme çerçevesinde anlamaya yönelik olarak dinlemiş olabilirler (Kingen, 2000, s.267-268). Dinleme eğitimi çalışmaları sırasında, dinletilecek metnin özelliğine göre dinleme türünü belirleme konusunda öğretmen, öğrencilerine rehber olmalıdır. Bu, dinleme çalışmalarında istenen noktaya varma ve gelişmeyi sağlamadaki en önemli noktalardan biridir.

Herhangi bir dinleme etkinliğinde yukarıdaki dinleme çeşitlerinden biri kullanılabilir gibi aynı anda birkaç dinleme türünden de yararlanılabilir. Örneğin etkili dinleme sırasında ayırt edici dinleme de yapılabilir. Uygulamalar sırasında öğretmenin, bu konuda da öğrencilere örneklerden hareketle bilgi vermesinde yarar vardır.

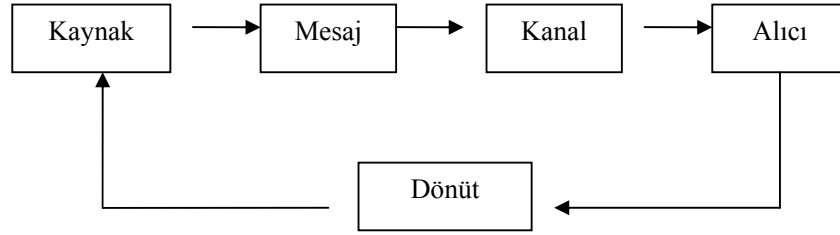
Farklı kaynaklarda, yukarıdaki sınıflandırmaların temelinde benzer sınıflandırmalara da rastlanmaktadır. Dinleme türleri ile ilgili çeşitli sınıflandırmaların olması, bazı dinleme türlerinde (ayırt edici, eleştirel) birleşirse de bu konunun tartışılabilir olduğunun göstergesidir. Dinleme türleri konusunda belirli bir ortak noktada buluşulması için şöyle bir çalışma yapılabilir: Hayatın her aşamasında karşılaşılan dinleme durumlarından hareketle bir “dinleme durumları envanteri” çıkarılmalı; ardından bu durumlar, ortak özelliklerinden hareketle belirtilen dinleme türleri altında gruplandırılmalı, gerekirse farklı dinleme durumlarıyla ilgili yeni dinleme türleri ortaya konmalıdır. Böyle bir çalışma sonunda genel kabul görmüş bir sınıflandırma ortaya çıkmış olacaktır.

1.2.4.3. Eğitimde İletişim ve Dinleme

İletişimin pek çok tanımı yapılmıştır. Eğitim ortamlarında gerçekleştirilen tüm etkinlikler temelde birer iletişim etkinliği olduğundan iletişim kavramına bu açıdan bakmak gerekir. Bu anlamda iletişim “Davranış değişikliği meydana getirmek üzere düşünce, bilgi, duygu, tutum ve becerilerin paylaşılması sürecidir.” şeklinde tanımlanabilir. Bir tür fabrika olarak değerlendirilebilecek okulların ürettiği ürünlerin hepsi birer iletişimsel üründür (Ergin ve Birol, 2000, s.4, 25).

Bir paylaşma süreci olan iletişimde yer alan unsurlar şu şekilde gösterilebilir (Ergin ve Birol, 2000, s.26-27):

Şekil 1. İletişim Süreci

Kaynak: İletişim sürecini başlatan kişi.

Mesaj: Kaynaktan alıcıya gönderilen her türlü uyarıcı.

Kanal: Mesajın alıcıya iletilmesini sağlayan araç, yöntem ve teknikler.

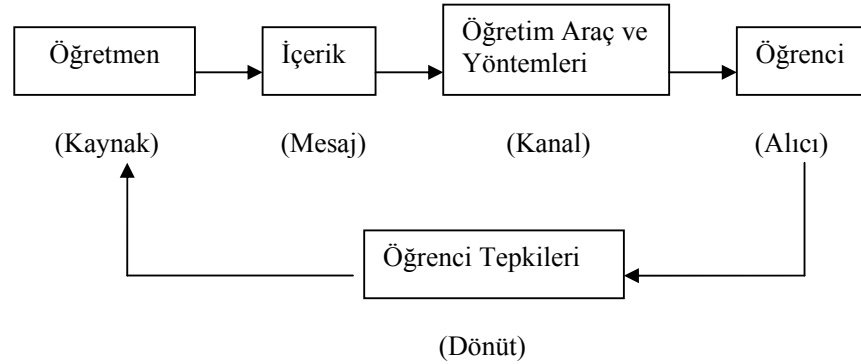
Alıcı: Mesajın gönderildiği kişi.

Dönüt: Kaynağın gönderdiği uyarıcılara alıcının verdiği tepki.

Eğitim programlarında belirtilen hedef davranışları öğrencilere kazandırmaya çalışmak, öğretmenin amacı ve görevidir. Bu açıdan bakıldığında öğrenme, iletişim işlemleri sonucunda bireyde kalıcı davranış değişikliğinin oluşması anlamına gelir. Bu nedenle öğrenmenin iyi bir iletişim ürünü olduğu, iletişim gerçekleşmedikçe öğrenmenin de gerçekleşmeyeceği söylenebilir (Ergin ve Birol, 2000, s.30).

Sınıf içindeki öğretme-öğrenme çalışmalarındaki unsurlar da iletişim sürecine paralel olarak şu şekilde gösterilebilir (Ergin ve Birol, 2000, s.31):

Şekil 2. Öğretme Süreci ve İletişim

Sınıfta sözlü olarak gerçekleştirilen eğitim-öğretim etkinliklerinde öğretmenin öğrenciye mesajı iletmesi ve öğrencinin bu mesaja tepki vermesi durumlarında “dinleme” becerisi ön plana çıkar. Etkili iletişimin gerçekleşmesinde dinleme becerisinin büyük bir işlevi vardır (Johnson ve Pugach, 2004, s.1). İşte bu yüzden dinleme, kişiler arası iletişimin sağlıklı yürütülmesinde anahtar dil becerisi işlevi görmektedir.

İletişim sürecinde büyük görev üstlenen dinleme, çağlar boyunca vazgeçilmez bir dil sanatı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum kulağın gözden daha üstün tutulmasından kaynaklanmaktadır. Yazının olmadığı dönemlerde, iyi bir dinleyici özelliklerine sahip olmayan bir birey, kendi deneyimlerinin oluşturduğu küçük hücrede bir mahkûm olarak kalmak zorundaydı (Overstreet, 1946; akt. Anderson, 1960, s.91). Bu anlamda dinleme, seslerden oluşan dünyaya açılan pencereimizdir.

Modern hayatta dinleme becerisi pek çok alanda kullanılır. Okul hayatı, aile içi ilişkiler, arkadaş toplantıları, radyo yayınları bunlardan sadece birkaçıdır. Dinleme, her türlü öğrenme sürecinde ve sosyal çevrede insanın karşısına çıkan, bazen farkında olarak bazen olmayarak kullanılan bir dil becerisidir. Dinlemenin, değerli bir sosyal beceri olduğu nadiren düşünülür. İnsanlar, etkili ve güçlü bir dil becerisi olan dinlemenin önemini tam olarak kavrayamamışlardır (www.herts.ac.uk). Çocuklar ve gençler dinleme alışkanlıklarını iyi yönde geliştirmedikçe, onların

eğitim alanındaki gelişmeleri ve topluluk/aile yaşamlarının kalitesi kötüye gidecektir (Anderson, 1960, s.96).

Sınıfta, toplantıda, alışverişte, sosyal ilişkilerde, askerde vb. pek çok yerde iyi dinleyicilerle zayıf dinleyiciler kendilerini hemen belli ederler. İlişkilerin sağlıklı, düzenli olabilmesi dinleme becerisinin etkin kullanılmasıyla doğrudan ilgilidir. Örneğin “askerî” ortamda dinlemenin önemi hayati bir nitelik taşıyabilmektedir. Yeri geldiğinde, askerî personel arasında iyi dinleme ile kötü dinleme arasındaki fark “hayatta kalma” ile “lm” arasındaki fark kadar olabilmektedir (Brown, 1951, s.45). Bu yüzden “st” tarafından verilen bir emrin “ast” tarafından doğru anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol etmek için askerde “emir tekrarı” uygulamasından yararlanıldığı bilinmektedir.

Günümüz dünyasının, bilimsel ilerlemelerle baş döndürücü bir hızla gelişmesi ve buna paralel olarak insanın, dört bir taraftan gelen mesaj bombardımanı altında olduğu düşünüldüğünde dinleme becerisinin etkili ve verimli bir şekilde kullanılmasının büyük bir önem kazandığını söyleme gerekliliği ortaya çıkar. Teknolojik gelişmelerle birlikte hızla artan elektronik iletişim ve görsel medyadaki gelişmeye rağmen dil becerileri, özellikle de dinleme, insanların iletişim becerilerinin temelini oluşurmaya devam edecektir (Kalaycı ve Temur, 2005, s.55). Dinleme konusunda yapılan araştırmalarda, insanların eleştirel bir şekilde dinlemeyi ğrenmemeleri durumunda, sözlü iletişimin potansiyel tehlikelerine karşı savunmasız kalacakları ifade edilmektedir. Burada korkulan şey, radyo, televizyon, sinema gibi *ehliyetsiz öğretmenlerin*; dinleyicinin kalbini ve aklını ele geçirecek olması ve şüphe götürür amaçlar için konuşma dilinin özellik ve inceliklerinden yararlanmaya çalışmasıdır (Anderson, 1960, s.99).

Dinleme becerisini geliştirmek, bilgi birikimini artırmanın yanında demokratik hakların korunması için de gereklidir. Tatlı sözlerle yanlış tarafa ynlendirilmemeleri için insanların eleştirel dinlemeyi öğrenmeleri zorunludur (Phifer, 1953, s.38). Barış ve mutluluk içinde bir dünya isteniyorsa çocuklara, nasıl dinleyeceklerinin öğretilmesi gerekir (Murphy, 1949; akt. Toussaint, 1960, s.126). Dinlemenin, özelde de eleştirel dinlemenin öneminin 1950’li yıllarda bu şekilde vurgulanmış olması, iletişim sektöründe günümüzde yaşanan gelişmeler göz önünde

bulundurulduğunda, dinleme konusu üzerinde çok daha büyük bir önemle durulmasını gerekli kılmaktadır. Çünkü dinleme, toplumdaki bilgi transferinde çok önemli ve hayati bir rol üstlenmektedir (Winn, 1988).

Dinleme sadece öğrenim hayatında değil iş hayatında da üzerinde önemle durulan bir beceridir. İletişim, hayatın her aşamasında söz konusu olduğu için bu süreçte çok yararlanan bir beceri olan dinlemeyi etkili kullananların başarılı olması beklenen bir durumdur. Kuzey Amerika’da yapılan bir araştırmada yöneticilerin % 80’i, iş hayatındaki en önemli becerinin “dinleme” olduğunu belirtmiştir (Salopek, 1999, s.58). Amerika’daki bazı büyük şirketlerin kasetli, dinleme eğitimi programları bulunmaktadır (Robertson, 2004, s.62). Bu ve buna benzer örnekler, dinleme becerisinin iş hayatında da ne derece büyük işlevler üstlendiğinin göstergeleridir.

1.2.4.4. Öğrenmede Dinlemenin Yeri ve Önemi

Anlama becerilerinden biri olan dinleme, insan hayatındaki öğrenmelerin pek çoğunda karşımıza çıkar. Dinlemek, başarının anahtarıdır. İyi bir dinleyici olmadan başarılı olmayı düşünmek zordur. Dinlemek insana yeni ufuklar açar; ayrıca dinleme, öğrenmenin de anahtarıdır (Mackay, 1997, s.9).

Öğrencilerin iyi birer dinleyici olmalarını gerektiren pek çok neden vardır. Bunlardan başlıcaları şunlardır:

1. Nezaket kuralları gereği konuşan kişiyi dikkatlice dinlemek gerekir.
2. Dikkatli dinleme yoluyla, konuşan kişilerden pek çok şey öğrenilir.
3. İyi dinleme alışkanlıklarının gelişmesiyle birlikte öğrenme git gide devamlı hâle gelir.
4. Anlatılan konuyla ilgili sorular sorulduğunda dinlememiş olmaktan dolayı zor durumda kalmamak için iyi bir dinleyici olmak gerekir.
5. Dinleme yetersiz olduğunda bir tartışmaya aktif katılım mümkün değildir.
6. Yönlendirmelerin dikkatlice takip edilmemesinden dolayı işlemlerin tekrar edilmesi zaman kaybına neden olacaktır.

7. Taraflar karşılıklı olarak iyi birer dinleyici değilse iletişimde sorunlar çıkar.

8. Öğrenciler okul ve toplumla bütünleştiklerinde kaliteli dinleme alışkanlıkları doğar. Bu nedenle okuldaki iyi dinleme alışkanlıkları toplumsal alanda da kendini gösterir.

9. Birbirlerini nezaketle dinlediğinde insanlar arasındaki ilişkiler sağlıklı bir zemine oturmuş olur (Ediger, 1971; akt. Ediger, 2002a, s.3).

Görüldüğü gibi hem aile hem de toplum hayatında dinleme becerisi pek çok işlev üstlenmektedir.

Dinleme; çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin büyük miktarda zaman harcadığı bir dil etkinliğidir. Yazılı materyallerin büyük önem taşıdığı okullarda bile, öğrenme için dinleme, çok önemli bir yer tutar. Öğretmenler, çocukların okulda geçirdikleri zamanın ortalama % 60'ında dinlemelerini isterler ve bu zamanın yarısı bir kaynağı -öğretmeni- dinlemeyle harcanır (Wilt, 1950; Strother, 1987; akt. Funk ve Funk, 1989, s.661). İlköğretim okulu öğrencilerinin okulda geçirdikleri zamanın yarısında dinleme becerisini kullandıkları, bu sürenin büyük bölümünde de öğretmenlerini dinledikleri araştırmalar sonucunda ortaya konmuştur (Duker, 1964, s.247). Günlük hayatta da dinleme yine en çok kullanılan dil becerisi olarak karşımıza çıkar.

Okul hayatında ve günlük hayatta dil becerilerinden yararlanma oranlarıyla ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Rankin (1930) araştırmasında, dinlemeye % 42, konuşmaya % 32, okumaya % 15, yazmaya % 11 zaman ayırdığını ortaya koymuştur. Bird'ün (1953) araştırmasında ise şöyle bir sonuç çıkmıştır: Dinleme % 42, konuşma % 25, okuma % 15, yazma % 18. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada ise dinlemeye % 53, okumaya % 17, konuşmaya % 16, yazmaya % 14 zaman ayırdığı belirtilmektedir (Barker, 1980; akt. Cihangir, 2004, s.56). Burley-Allen (1995, s.2) ise iletişim sürecinde dinlemenin % 40, konuşmanın % 35, okumanın % 16 ve yazmanın % 9 oranında kullanıldığını belirtmektedir. Robertson ise ilköğretim okulu öğrencilerinin zamanının % 57'sinin dinlemeyle geçtiğini ifade etmektedir (2004, s.63). Bu konuda yapılan tüm araştırmalarda;

okulda, işte, günlük hayatta en fazla kullanılan bil becerisinin “dinleme” olduğu ortaya çıkmaktadır.

Çocukların dinleyerek geçirdikleri zaman ile dil gelişiminde ve öğrenmede dinlemenin rolü göz önünde bulundurulduğunda, ilköğretim okulu müfredatı başta olmak üzere tüm müfredat programlarında dinlemenin sistematik olarak öğretilmesinin gerekliliğini vurgulamak gerekir (Cossitt, 1978, s.36). Nitekim Amerika Birleşik Devletleri’nde eğitim faaliyetlerini düzenleyen federal yasalarda ve eyaletlerin kendi yasalarında ilk ve ortaöğretimdeki temel beceriler arasına dinleme ve konuşma da dahil edilmiştir. Bu gelişmeler, dinleme eğitiminin geç de olsa ilgi çekmeye başladığı şeklinde değerlendirilmektedir (Funk ve Funk, 1989, s.663). Bu beceriye müfredat programlarında yer vermeden öğrencilerin iyi birer dinleyici olmaları beklenemez (Ediger, 2002a, s.3). İşte bu yüzden tüm eğitim kademelerinde dinleme becerisinin eğitimi üzerinde önemle ve titizlikle durulmalıdır. Bu becerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar diğer dil becerilerine yönelik yapılan çalışmaların gerisinde kalmamalıdır.

1.2.4.5. Türkçe Eğitim Programlarında Dinleme Becerisinin Yeri

Temel dil becerileri olarak *dinleme*, *konuşma*, *okuma* ve *yazmanın* önemi üzerinde hep durulmasına rağmen bu beceriler içinde *dinlemenin*, Batıda olduğu gibi ülkemizde de ihmal edildiği rahatlıkla söylenebilir. Cumhuriyet tarihindeki müfredat programları incelendiğinde bu durum açıkça görülmektedir. 1968’den önceki müfredat programlarında okuma, konuşma ve yazma becerileri üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulurken dinleme becerisine yalnızca Hedefler bölümünde “Talebede, başkaları tarafından şifahen veya tahriren ifade olunan fikirleri doğru anlamak melesini husule getirmek.”, “Talebede dinlediği ... parçalar üzerinde düşünme ve bedî kıymeti takdir etme kabiliyetini inkişaf ettirmek ...”, “Talebeyi sözle veya yazıyla ifade olunan düşünceleri, duyguları iyi ve doğru olarak anlamaya alıştırmak.” ibareleri ile yer verilmektedir. (Temizyürek ve Balcı, 2006, s.19; Maarif Vekâleti, 1931, s.17; Kültür Bakanlığı, 1938, s.7; MEB, 1949, s.43; MEB, 1962, s.49).

1968 İlkokul Türkçe Programı'nın Amaçlar bölümünde dinleme becerisinin, önceki müfredat programlarındakinden daha kapsamlı ele alındığı görülmektedir. “Türkçe dersinin bütünüyle ilgili esaslar” bölümünde ise dinleme ile diğer dil becerileri arasında sıkı bir bağ olduğu vurgulandıktan sonra şu açıklamalara yer verilmiştir:

“6. Türkçe derslerinin bütün çalışmaları arasında öğrenciler, karşılarındakilerin söylediklerini dinlemeye, anlamaya ve gerekince, belli kurallara uyarak cevap vermeye veya söz almaya alıştırmalıdır.

7. Hayatımızda dinlemenin ve dinleneni anlamının önemi büyüktür. Bugün bilgilerimizin bir kısmını radyo, konferanslar, mülakatlar yolu ile kazanmaktayız. Toplum düzeni, özel yaşayışımız kişilerin birbirleriyle karşılaşma konuşmaları ve birbirlerini anlamalarını zorunlu kılmaktadır. Öğrenciler, derslerin önemli bir kısmını dinleyerek öğrenirler. Bunun için öğrencilere Türkçe derslerinde dinleme alışkanlığı kazandırılmalıdır” (Temizyürek ve Balcı, 2006, s.98).

Açıklamalardan sonra, dinleme becerisinin eğitimi ile ilgili küçük ipuçlarının da yer aldığı belirtilebilir. 1968 İlkokul Türkçe Programı'ndaki bu bilgiler, dinleme eğitimi için yeterli olmasa da yapılan ayrıntılı açıklamaların, önceki müfredat programlarına göre bir gelişme olduğu söylenebilir.

1981 yılında yayımlanan Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nda dinleme becerisinin daha da ayrıntılı bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Dinleme becerisine “Genel Amaçlar” bölümünde özellikle vurgu yapıldığı dikkati çekmektedir. “Açıklamalar” bölümünde ise günlük hayatta söylenenleri anlamının, dille ilgili etkinliklerin başında geldiği; doğru anlamının “bize aktarılmak istenen bilgi, duygu, düşünce vb.ni olduğu gibi, bir yanlışlığa yol açmadan ve hiçbir şüpheli nokta kalmayacak biçimde, bütün boyutları ile kavramak” olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca toplumsal ve demokratik yaşayışın gelişmesinin; radyoda, televizyonda, açık havada ya da bir salonda izlenen bir konuşmayı anlamının önemini artırdığı belirtilmektedir (MEB, 1997, s.60).

1981 programına kadar Türkçe dersindeki beceriler, öğrenci düzeyine göre bir basamaklandırmaya tâbi tutulmamıştır. Daha önceki programlarda dinleme becerisi ayrı bir başlık altında ele alınmazken, bu programda “Anlama” başlığı

altında “Dinleme ve İzleme” ile “Okuma”ya yer verilmiş ve 1. sınıftan 8. sınıfa kadar öğrencilerin kazanacakları davranışlar (bilgi, beceri ve alışkanlıklar) sıralanmıştır. Öğrencilere kazandırılacak davranışlar sıralanırken “basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora” gibi bazı ilkelerin göz önünde bulundurulduğu görülmektedir (Özbay, 2005, s.96).

1981 programında beceriler sınıflara göre belirli bir düzen çerçevesinde sıralanmasına rağmen bu becerilerin öğrencilere kazandırılması için ne tür çalışma ve etkinliklerden yararlanılabileceği konusunda bilgilere yeterince yer verilmemiştir. Bu konuda özellikle dinleme becerisi ihmal edilmiştir denilebilir. Programda dinlemeyle ilgili belirtilen davranışlar öğrencilere kazandırıldığında öğrencilerin dinleme becerisi açısından oldukça iyi duruma gelme durumları söz konusu olabilir. Davranışlar sıralanmış ancak bu davranışları öğrencilere kazandırmada nelerden nasıl yararlanılacağı belirtilmemiştir.

Programda dinleme ve izleme konusunda verilen süreler üzerinde de durmakta yarar vardır. İlköğretim ikinci kademe ele alındığında öğrencilerin; 6. sınıfta 25-30 dakikalık; 7. sınıfta 30-35 dakikalık; 8. sınıfta ise 35-40 dakikalık bir konuşmayı, konferansı vb. dinleyebilmek davranışını sergilemeleri amaçlanmaktadır. Bu dinleme sürelerinin belirlenmesinde hareket noktasının ne olduğu, bu sürelerin neye göre belirlendiği net bir şekilde ortaya konmamıştır. Belirtilen sürelerin geçerli olmadığı, bu araştırmanın uygulama çalışmaları sırasında öğretmenlerle yapılan görüşmelerde net bir şekilde görülmüştür. Öğrencilerin dinleme sürelerinin, farklı dinleme materyalleri ile ilgili olarak belirlenmesi yönünde uygulamalı çalışmalar yapmanın gerekli olduğu ifade edilmelidir.

Yukarıda belirtilen iki özelliğin, 1981 programının dinleme becerisi açısından ortaya konabilecek iki eksik yönünü oluşturduğu belirtilebilir.

İlköğretim birinci kademe ile ilgili bölümü 2004’te, ikinci kademe ile ilgili bölümü 2005’te yayımlanan İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda dinleme becerisine ve bu becerinin eğitimine önceki programlardan daha fazla önem verildiği görülmektedir. Bu programın ikinci kademe ile ilgili bölümünde daha sonra bazı

düzenlemeler yapılmış ve programın son hâli 2006 yılında yeniden yayımlanmıştır (MEB, 2006). Buradaki değerlendirmeler programın son hâli üzerinden yapılmıştır.

2006 programında “dinleme/izleme”nin, iletişim kurma ve öğrenmenin temel yollarından biri olduğu, görsel ve işitsel araçların hayatın her alanında hızla yaygınlaşması ve bu araçların eğitimde kullanılmasının etkili bir dinleme/izleme eğitimini gerekli kıldığı vurgulanmaktadır. Programda “davranış” yerine “kazanım” terimi kullanılmaktadır. Programın dinleme/izleme becerisi ile ilgili bölümü, “öğrencilerin iyi bir dinleyici/izleyici olabilmesine yönelik olarak hazırlanmış düzeye uygun kazanımlar ile bu kazanımları hayata geçirmeye yönelik etkinliklerden oluşmaktadır” (MEB, 2006, s.3).

Programın “Dinleme/İzleme” bölümünde 5 amaç ve bu amaçlar altında şu kazanımlar yer almaktadır:

“1. Dinleme/izleme kurallarını uygulama

1. Konuşmacının sözünü kesmeden sabır ve saygıyla dinler.
2. Başkalarını rahatsız etmeden dinler/izler.
3. Dinlenenle ilgili soru sormak, görüş bildirmek için uygun zamanda söz alır.
4. Dinleme/izleme yöntem ve tekniklerini kullanır.

2. Dinlenen/izlenen anlama ve çözümleme

1. Dinlenenin/izlenenin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
2. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki anahtar kelimeleri fark eder.
3. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
4. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
5. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler.
6. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.
7. Dinlediklerinde/izlediklerinde sebep-sonuç ilişkilerini belirler.
8. Dinlediklerinde/izlediklerinde amaç-sonuç ilişkilerini belirler.
9. Dinlediklerindeki/izlediklerindeki örtülü anlamları bulur.
10. Dinlediklerini/izlediklerini kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.
11. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorular oluşturur.
12. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.
13. Dinlediklerinde/izlediklerinde yer alan öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
14. Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.
15. Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.

16. Dinlediklerinde/izlediklerinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.
17. İpuçlarından hareketle dinlediklerine/izlediklerine yönelik tahminlerde bulunur.
18. Dinlediklerinin/izlediklerinin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.
19. Dinlediklerinin/izlediklerinin başlığı/adı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.
20. Dinlediği/izlediği metne farklı başlıklar bulur.
21. Görsel/işitsel unsurlarla dinledikleri/izledikleri arasında ilgi kurar.
22. Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.
23. Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.
24. Dinlediklerini/izlediklerini kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.
25. Dinlediği/izlediği kişi, konu ya da metnin yazarı/şairi hakkında bilgi edinir.

3. Dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme

1. Dinlediklerini/izlediklerini dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
2. Dinlediklerini/izlediklerini içerik yönünden değerlendirir.
3. Dinlediği/izlediği kişiyi sesini ve beden dilini etkili kullanma yönünden değerlendirir.

4. Söz varlığını zenginleştirme

1. Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.
2. Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.
3. Tekerleme, sayısmaca, bilmece ve yanıltmacaları ezberler/kullanır.
4. Şiir, türkü, şarkı türlerinde metinler ezberler.
5. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.
6. Dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle yeni öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.

5. Etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma

1. Yaşına ve seviyesine uygun sanat ve bilim etkinliklerine dinleyici/izleyici olarak katılır.
2. Şiir, hikâye, masal dinletilerine katılır.
3. Çok yönlü iletişim araçlarındaki yayınlardan ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun olanlarını takip eder.
4. Kaset, CD, film vb. kaynaklardan kişisel arşiv oluşturur” (MEB, 2006, s.15-20).

Programda ayrıca amaçlar ve bu amaçların altında sıralanan kazanımlarla ilgili etkinlik örneklerine, bazı maddelerin daha rahat anlaşılabilmesi için ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir.

2006 programıyla birlikte karşımıza çıkan bir başka yenilik ders kitaplarıyla ilgilidir. Yeni programla birlikte her sınıf için 3 kitap hazırlanmaktadır. Bunlardan birincisi okuma metinlerinin yer aldığı “Ders Kitabı”, ikincisi bu metinlerin işlenişi sırasında öğrencilerin yapacağı etkinliklerden oluşan “Öğrenci Çalışma Kitabı” ve üçüncüsü öğretmene yönelik olarak hazırlanan ve içinde; metinlerin, Öğrenci Çalışma Kitabı’ndaki etkinliklerin ve ders işleme süreci ile ilgili bilgilerin yer aldığı “Öğretmen Kılavuz Kitabı”dır. Hazırlanan ders kitaplarında dinleme metinleri CD’ye kaydedilmiş olup öğrencilerin, öğretmenin dışında başka seslerle de karşılaşmaları amaçlanmıştır.

Görüldüğü gibi yeni program pek çok yeniliği beraberinde getirmiştir. Diğer beceriler gibi Dinleme/İzleme becerisinde de ortaya konan kazanımların, bu kazanımlara yönelik hazırlanan ders kitapları ve etkinlikler yoluyla öğrencilere kazandırılacağı düşünülmektedir.

Türkçe Programında ortaya konan kazanımların öğrencilere kazandırılmasında en önemli rol her zaman olduğu gibi yine öğretmenlere düşmektedir. Burada akla şöyle bir soru gelmektedir: Türkçe öğretmeni adayları, Türkçe Programındaki dinleme/izleme ile ilgili kazanımları ileride öğrencilerine kazandıracak nitelikleri edinecek şekilde yetiştirilmekte midir? Bu soruya cevap vermek için Türkçe Öğretmenliği Lisans Programında okutulan derslere ve bunların içeriklerine bakmak gerekir.

2006-2007 eğitim ve öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinin bazı bölümlerinde, okutulan derslerle ilgili çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. Türkçe Öğretmenliği Bölümleri de derslerinde düzenleme yapılan bölümler arasındadır. Türkçe Öğretmenliği Lisans Programının, değişiklikten öncesi dersleri arasında yer alan, bir dönem ve haftada iki saat okutulan *Anlama Teknikleri: Okuma ve Dinleme* dersi içerisinde dinleme becerisine “...dinlediğini anlama, çeşitli dinleme becerileri ve teknikleri, etkili dinlemeyi engelleyen etkenler, dinleme ve not alma, eleştirel dinleme, dinlediğini işleme ve transfer etme, dinlemenin diğer öğrenme biçimleriyle ilişkisi, dinlemenin verimliliğini artırma.” şeklinde yer verilmekteydi (www.yok.gov.tr). 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya

başlanan Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı Dersleri arasında ise üç dersin içeriğinde dinleme becerisine değinilmektedir. Bu dersler ve içerikleri şu şekildedir:

Etkili İletişim (*Haftada 3 Saat*)

Kişilerarası iletişimin tanımı, iletişim modeli, iletişim unsurları ve özellikleri, etkili dinleme ve geri bildirim, kişilerarası iletişimi engelleyen etkenler (kaynak, kanal, alıcı, vb.), iletişimi kolaylaştıran etkenler, duyguların iletişimde rolü ve kullanılması, iletişimde çatışma ve önlenmesi, öğrenci, öğretmen, veli iletişiminde dikkat edilmesi gereken önemli hususlar, iletişim uygulamaları.

Anlama Teknikleri II: Dinleme Eğitimi (*2 Saat Teorik 2 Saat Uygulama Olmak Üzere Haftada 4 Saat*)

Dinleme becerisini geliştirici çalışmalar yapma. Ruhbilim araştırmalarından da yararlanarak dinleme etkinliğinin işleyişini ve verimlilik sürelerini belirginleştirme; dikkat sürelerinin belirlenmesi; bellekte tutma ve kavrama çalışmalarına dikkat çekme. Çeşitli ses ve görsel iletişim araçlarını kullanarak, tümel dinleme-anlama, seçici dinleme-anlama çalışmalarını örnekleme. Öğretmen adaylarına, ilköğretimdeki Türkçe derslerinde kullanmak üzere çeşitli dinleme-anlama alıştırmaları gösterme, tanıtmaya ve bu alıştırmaları kendilerinin de geliştirebilmeleri için olanak sağlama. Sınıf içinde çeşitli dinleme alıştırmaları gerçekleştirme.

Özel Öğretim Yöntemleri II (*2 Saat Teorik 2 Saat Uygulama Olmak Üzere Haftada 4 Saat*)

Türkçe öğretiminin yöntem, teknik, kavram, ilke, ortam ve dayanakları, yönetmelikleri, öğrenme-öğretme süreçleri, ilköğretim okullarında uygulanmakta olan Türkçe dersi öğretim programlarının eleştirel bakış açısıyla incelenip değerlendirilmesi, etkinlikler yoluyla okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin dilin kurallarına uygun olarak geliştirilmesi, dilbilgisi öğretim alanındaki bilgilerin beceriye dönüştürülmesi, Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlerin seçimi, metnin özellikleri, metinle ilgili soruların hazırlanması ve değerlendirilmesi, metnin çeşitli yönlerden incelenmesi, kazanılan bilgi ve becerilerin daha kalıcı olmasının sağlanması için uygulama çalışmaları, ölçme-değerlendirmenin araç, tür ve yöntemleri, Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme. Düzeye uygun metinlerle çağdaş bir öğretim ortamı hazırlama çalışmaları (www.yok.gov.tr).

Bu dersler arasında *Anlama Teknikleri II: Dinleme Eğitimi* dersi, sadece dinleme becerisini ele alması bakımından, yeni programın önceki programlardan farkını ortaya koymaktadır. Diğer iki derste de çeşitli şekillerde, dinleme becerisi üzerinde durulacağı ifade edilmektedir. Ancak şu hemen belirtmelidir ki bu derslerin içerikleri bir eğitim programı değil de bir öğretim programı niteliğindedir.

Yani hangi konuların öğretiminin yapılacağı belirtilmiş, ama bu konuların öğretmen adaylarına ne şekilde anlatılacağı, konuların kavratılmasında ne tür çalışmalardan yararlanılacağı üzerinde durulmamıştır. Dolayısıyla başta *Anlama Teknikleri II: Dinleme Eğitimi* dersi olmak üzere bu dersleri veren öğretim elemanları, belirtilen derslere girerken öğretim programı niteliğindeki bu bilgileri, eğitim programına dönüştürme ve dersleri bu çerçevede işleme konusunda büyük bir görev üstlenmiş durumdadırlar.

1.3. Araştırmanın Amacı

İnsanın ilk ve en çok kullandığı dil becerisi olan dinleme, hem okul hem de günlük hayatta çok büyük görevler üstlenmektedir. Bu araştırmanın amacı, insan hayatında büyük görevler üstlenmiş olan bu becerinin, ilköğretimin ikinci kademesinde ele alınış biçimini ortaya koyarak; dil eğitimi strateji, yöntem, teknik ve etkinlikleriyle dinleme becerisinin geliştirilebileceğini belirlemek ve ilköğretim ikinci kademe dinleme becerisinin eğitimi konusunda etkin, bilimsel ve yeni açılımlar sağlamaktır.

Bu amaç doğrultusunda araştırmadaki temel problem şudur:

İlköğretim ikinci kademe 7. sınıf Türkçe dersinde, etkinlik temelli dinleme eğitiminin verildiği öğrencilerin dinleme becerileri ile bu eğitimin verilmediği öğrencilerin dinleme becerileri arasında anlamlı düzeyde bir fark var mıdır?

Araştırmada, bu problem cümlesinin cevabını bulabilmek için şu alt problemlerden yararlanılmıştır:

1. Deney grubu ile kontrol grubunun dinleme becerileri, başlangıçta anlamlı bir fark göstermekte midir?

2. Dinleme Testi'ndeki maddeler açısından deney grubu ile kontrol grubunun ön testte aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. Deney grubu ile kontrol grubunun son testteki dinleme becerilerine ilişkin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

4. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Hikâye* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

5. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Metro Anonsları* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Haberler-Hava Durumu* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

7. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Çizim* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

8. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Röportaj* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

9. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Yol Tarifi* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

10. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Radyo Tiyatrosu* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

11. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Reklamlar* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

12. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Dikte* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

13. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Alışveriş Problemi* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Dil, insanların birbirleriyle iletişim kurmalarını sağlayan, bizi çepeçevre kuşatmış bir anlaşma sistemidir. İnsanlar; duygu ve düşüncelerini dil aracılığıyla ifade ederler. Bu ifade ediş, konuşma veya yazma yoluyla olur. İfade edilen bu duygu ve düşüncelerin algılanması ise dinleme ve okuma ile gerçekleşir.

Dört temel dil becerisi içerisinde “dinleme”nin apayrı bir yeri vardır. Çünkü insan, daha dünyaya gelmeden, anne karnında bu dil becerisini dışardan gelen sesleri algılamaya çalışarak kullanmaya başlamaktadır. Dinleme becerisi, insanın hayatı boyunca da en çok kullandığı dil becerisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Son yıllarda yapılan araştırmalar anne karnındaki bebeğin başta annesinin sesi olmak üzere çevredeki sesleri dinlediğini, beyindeki dil ile ilgili bölgelerin doğumdan itibaren daha da hızlı bir şekilde gelişmeye başladığını göstermektedir.

Dinleme ile ilgili ilk kazanımlar ailede ve yakın çevrede gerçekleşmektedir. Aile ve yakın çevredeki kazanımlar düzenli ve sistematik bir nitelik taşımaz. Bundan dolayı çocuğun okula başlamasından sonraki çalışmalar büyük önem arz etmektedir. Ana dili ile ilgili olarak okulda verilecek eğitimin iki yönünün olması gerekir. Dil becerilerinin geliştirilmesi ile ilgili olarak ilk hareket noktası, çocuktaki yanlışlıkların düzeltilip eksikliklerin giderilmesi hususu olmalıdır. İkinci olarak da çocuğa, yaşının gerektirdiği becerilerin kazandırılması gerekmektedir.

Temel dil becerileri içerisinde üzerinde bilimsel ve akademik çalışma yapılan becerilerden en geri planda kalan dil becerisi olan “dinleme” de bir beceri olduğu için eğitimle geliştirilebilir. Bu konuda batı ülkelerinde ciddi, somut ve kalıcı bilimsel araştırmalar yapılmaktadır.

Günümüzde ilköğretim okullarında dinleme eğitimi üzerinde, müfredat programında son yıllardaki gelişmelere rağmen, diğer dil becerileri kadar durulmadığı bilinen bir gerçektir. Bunun nedenlerinden en önemlisi, dinlemenin doğuştan itibaren kazanıldığı, dinleme becerisini geliştirmek için herhangi bir eğitime gerek olmadığı yönündeki yanlış kanaattir. Dinleme üzerinde hiç durulmaması veya az durulmasının arkasında yatan nedenlerden bir diğeri de bu becerinin ölçme ve değerlendirilmesinin zor olmasıdır. Ülkemizde dinlediğini

anlama ile ilgili olarak yapılan araştırmaların az olması çoğunlukla bu iki nedenden kaynaklanmaktadır denilebilir.

Çocuğun dinleme becerisinin geliştirilmesi, ona hem okul hayatında hem de günlük hayatında büyük yararlar sağlayacaktır. Çocuk, günlük ve okul hayatında daha çok sözel etkinliklerle karşı karşıyadır. Okullarımızda dersler ağırlıklı olarak sözel etkinlikler çerçevesinde işlenmektedir.

“Dinleme”den amaç, dinlenen şeyin anlaşılması olduğu için dinleme becerisinin gelişmiş olması, çocuğun başta okuldaki başarısı olmak üzere hayattaki başarısını doğrudan etkileyecektir. Dinleme becerisi gelişmiş bir çocuk, Türkçe dersinden Matematik dersine kadar bütün derslerde anlatılan konuları daha iyi anlayacak ve başarısı doğrudan doğruya yükselecektir. Aynı şekilde günlük hayatında da iletişim içinde olduğu kişilerle, dinleme-anlama eksikliğinden kaynaklanan sorunlarla karşılaşmayacak, sağlıklı ilişkiler kurabilecektir. Böylece toplum içinde haklarını-sorumluluklarını bilecek ve ona göre davranacaktır. Böylelikle de demokratik bir toplum içerisinde sağlıklı bir şekilde yaşantısını sürdürme imkânına sahip olacaktır. Yani dinleme becerisi gelişmiş bir öğrenci, hem insanî ilişkilerinde hem de okul ve meslek hayatında başarıya daha rahat ulaşacaktır. Bu da dinleme becerisinin okullarımızda geliştirilmesine bağlıdır. Bu araştırmanın önemi de buradan kaynaklanmaktadır.

1.5. Varsayımlar

Ön test ve son test uygulamaları ile deney grubuna verilen eğitim çalışmaları sırasında öğrencilere okunan metinlerin ve dinletilen ses kayıtlarının öğrencilerin tamamı tarafından işitilebildiği;

Öğrencilere uygulanan testte bazı maddelerde sorulan soruların öğrenciler tarafından okunup anlaşıldığı varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırma; Ankara Yenimahalle Harzemşahlar İlköğretim Okulu ve Mamak Metehan İlköğretim Okulunda öğrenim gören, araştırmanın yapıldığı dönemde 7. sınıfa devam eden öğrencilerle;

Öğrencilerin dinleme becerileri konusundaki başarıları, dinleme testinde yer alan maddelerdeki başarıları ile sınırlıdır.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, kapsam ve sınırlılıkları, veri toplama tekniği, öğrencilere verilen eğitim çalışmaları ve toplanan verilerin değerlendirilmesine ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli (deseni), “*ön test son test*”e dayalı “*deney ve kontrol gruplu deneysel bir çalışma*”dır. Bu modelde katılımcılar, deneysel işlemden önce ve sonra bağımlı değişkenle ilgili olarak ölçülürler (Büyüköztürk, 2001, s.21). Ön test son test kontrol gruplu model sembollerle şu şekilde gösterilebilir (Büyüköztürk, 2001, s.23):

Tablo 1. Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Model

Gruplar	Seçme Tipi	ÖN TEST	x	SON TEST
DG	R	O1	Dinleme Becerisini Geliştirici Etkinlikler	O3
KG	R	O2	----	O4

Yukarıdaki şekilde DG, deney grubunu; KG, kontrol grubunu; R, deneklerin gruplara rastlantısal (random, yansız) atandığını; O1 ve O3, deney grubunun ön test ve son test ölçümlerini; O2 ve O4, kontrol grubunun ön test ve son test ölçümlerini; X deney grubundaki deneklere uygulanan bağımsız değişkeni (deneysel değişkeni - bu çalışmada etkinlik temelli dinleme eğitimi çalışmalarını-) ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2001, s.23).

Yukarıdaki modelin mantığı şu şekilde özetlenmektedir (Eckhardt ve Ermann, 1977; akt. Büyüköztürk, 2001, s.23-24):

1. R, ilgili değişkenler üzerinde sadece şansla oluşan farklara sahip grupları yaratır.

2. O1 ve O3, ön test ve son test gözlemleri arasında grubu etkileyen kontrol edilmemiş herhangi bir değişkeni ve deneysel değişken nedeniyle deney grubunda oluşan farkı gösterir.

3. O2 ve O4, ön test ve son test gözlemleri arasında grubu etkileyen kontrol edilmemiş herhangi bir değişken nedeniyle kontrol grubunda oluşan farkı gösterir.

4. (O1-O3)-(O2-O4), deney değişkeninin etkisini gösterir.

Yapılan araştırmada, ön test uygulandıktan sonra deney grubuna verilen *etkinlik temelli dinleme eğitimi çalışmalarının* deney grubunda bulunan öğrenciler üzerindeki etkisini ve etkinlikler yoluyla öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilebileceğini ortaya koymak amacıyla “*ön test son test*”e dayalı *kontrol gruplu deneysel model* kullanılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

2.2.1. Evren

Araştırmanın evrenini, Ankara il merkezinde bulunan ilköğretim okullarının ikinci kademesinde öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

2.2.2. Örneklem

Evrene giren tüm öğrencilerin araştırmaya dâhil edilmesi mümkün olmadığından örneklem alma yoluna başvurulmuştur. Rastlantısal (random, yansız) şekilde seçilen Ankara Yenimahalle Harzemşahlar İlköğretim Okulu ile Mamak Metehan İlköğretim Okulunda öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri araştırmanın örneklemine oluşturmaktadır. Belirtilen okulların her ikisinde de ikişer şube 7. sınıf bulunmaktadır. Her iki okulda bulunan sınıflardan biri rastlantısal (random, yansız) olarak *deney*, diğeri de *kontrol grubu* olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda yapılan değerlendirmeler, hem *ön teste* hem *son teste* katılan öğrenciler üzerinden

yapılmıştır. Buna göre Harzemşahlar İlköğretim Okulundaki deney grubunda 20, kontrol grubunda 15; Metehan İlköğretim Okulundaki deney grubunda 25, kontrol grubunda 17 öğrenci değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Toplamda deney grubunda 45, kontrol grubunda 32 öğrenci yer almaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan Dinleme Testi oluşturulurken bu testte yer alacak dinleme etkinliklerinin tespit edilmesinde şu yol izlenmiştir: Öncelikle temel dil becerilerinden olan dinleme üzerine Türkiye’de yapılmış çalışmalar ve müfredat programları (Göğüş, 1978; Yangın, 1998; Cihangir, 2000; Özbay, 2001, 2005; MEB, 2005a, 2005b, 2006) incelenmiştir. Buna ek olarak İngilizcenin ana dili ve yabancı dil olarak öğretimi sırasında dinleme becerisinin nasıl ele alındığı, bu becerinin öğretilmesinde ne tür etkinliklerden yararlandığı konusunda kapsamlı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada Amerika’daki bazı eyaletler, İngiltere, İrlanda, İskoçya ve Yeni Zelanda’nın müfredat programları (NBPTS, 2002; www.myschools.com; DfES, 2003; The Scottish Office, 1991; Ministry of Education, 1994); genelde dil, özelde ise dinleme becerisinin eğitimi ve öğretimi konusunda yazılmış yabancı kaynaklar (Chenfeld, 1978; Rost ve Uruno, 1990; Rost, 1994; Burley-Allen, 1995; Tompkins, 1998; Kingen, 2000; Ediger, 2002a; Anderson ve Lynch, 2003); dil eğitimi ve öğretimi konusunda uzmanlaşmış bazı yabancı üniversitelerin (Cambridge, Oxford, Iowa vb.) internet sayfaları; elektronik kütüphane ve veri tabanları; İngilizce öğretimi ile ilgili internet siteleri incelenmiştir. Bu incelemelerin sonunda, Amerika’dan Japonya’ya kadar dünyanın pek çok ülkesinde, dil eğitimi ve öğretimi konusunda; İngilizcenin öğretiminde kullanılan yöntem, teknik, etkinlik vb.den yaygın bir biçimde yararlandığı tespit edilmiştir.

Hedef kitle kim veya bu hedef kitleye öğretilecek dil hangi dil olursa olsun neticede kişi ya da gruba başkalarıyla sağlıklı ve etkili bir iletişim kurabilmesi için bir eğitim verilecektir. Temel dil becerileri diye adlandırılan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri -yazı dilleri olmayan diller hariç- her dilde mevcut olan becerilerdir. Dolayısıyla bu becerilerin eğitimi ve öğretimi konusunda yararlanan

yöntem, teknik vb. unsurlar, aralarında zaman zaman dillerin bazı özelliklerinden kaynaklanan küçük farklılıklar görülse de temel özellikler açısından genelde her dil için aynıdır denilebilir. Bu büyük benzerlik, yapılan araştırma sırasında da net bir şekilde görülmüştür. Örneğin Japoncanın, Fransızcanın ana dili olarak öğretilmesi ile Rusçanın, İngilizcenin ana dili olarak öğretilmesi konusunda dinleme becerisi ve diğer dil becerileri açısından büyük benzerlikler söz konusudur. Örneğin bir kişi hangi dili öğreniyor olursa olsun, öğrendiği dili kullanarak haberleri dinlemek, gideceği yeri sormak ve cevabını almak, alışveriş sırasında almayı düşündüğü ürünle ilgili olarak anlatılanları anlamak durumundadır. Dolayısıyla dünyanın neresine gidilirse gidilsin, temel dil becerileri aynı amaçlar için kullanılmaktadır.

Yukarıda belirtilen araştırma ve inceleme çalışmalarının neticesinde, dinleme becerisinin eğitimi ve öğretimi ile ilgili etkinliklerden oluşan bir etkinlik havuzu oluşturulmuştur. Bu havuzdaki etkinlikler arasından alan uzmanlarının görüşleri de alınarak 10 maddeden oluşan bir test hazırlanmıştır. Testi oluşturan maddeler ve testteki sıralanışları şu şekildedir:

1. Hikâye
2. Metro Anonsları
3. Haberler ve Hava Durumu
4. Çizim
5. Röportaj
6. Yol Tarifi
7. Radyo Tiyatrosu
8. Reklamlar
9. Dikte
10. Alışveriş Problemi

Dinleme Testi'nin Hikâye, Çizim, Yol Tarifi, Alışveriş Problemi maddeleri öğretmen tarafından okunacak şekilde düzenlenmiş, testteki diğer maddeler ise öğrencilere kasetten dinletilmiştir. Dinleme Testi iki ders saatinde uygulanacak şekilde hazırlanmıştır. Maddelerin testteki sırası, uygulanma süreleri dikkate alınarak belirlenmiştir. Testin ön uygulaması Ankara Yenimahalle Mehmet Emin Yurdakul

İlköğretim Okulu 7-A sınıfında araştırmacı tarafından yapılmıştır. Ön uygulama sırasında her maddenin uygulanmasından önce araştırmacı tarafından gerekli açıklamalar yapılmış ve ardından madde okunmuş veya dinletilmiştir. Ön uygulama sırasında öğrenciler maddelerle ilgili soruları cevaplandırırken; ortaya çıkan/çıkabilecek ve dikkat edilmesi gereken durumlar, meydana gelen/gelebilecek aksaklıklarla ilgili notlar alınmış ve uygulamadan sonra testteki maddelerde bazı düzenlemelere gidilmiştir. Örneğin ön uygulama sırasında ses kayıtlarının bazıları CD'den bazıları ise teyp kasetinden dinlettirilmiştir. CD'den dinletilen kayıtlarda bazı ses atlamaları söz konusu olmuş, bu yüzden asıl uygulamalar öncesinde ses kayıtlarının tümü testteki sırasına göre teyp kasetine aktarılmıştır. Ses kayıtlarının kasete sıralı bir şekilde ve aralarında gerekli boşluklar bırakılarak ses kalitesinin bozulmadan kaydedilmesinin uygulama için hayati bir öneme sahip olduğu görölmüştür. Başta deneysel araştırmalar olmak üzere tüm çalışmalarda ön uygulamanın önemi ve gerekliliği bir kez daha ortaya konmuştur. Ön uygulama sırasında testteki her bir maddeyle ilgili ortaya çıkan durumlar ve gözlenen özellikler üzerinde aşağıda, maddelerle ilgili açıklamalar verilirken durulmaktadır. Ayrıca Dinleme Testi'ni oluşturan maddelerle ilgili ayrıntılı bilgilere, her madde başlığı altında yer verilmektedir.

2.3.1. Hikâye

Hikâye, okul öncesi eğitimden üniversiteye kadar Türkçe eğitiminde kullanılan kaynaklar arasında yer alır (Başbay, 1986; Özcan, 1999). Okuma eğitimi başta olmak üzere dinleme eğitiminde de hikâyelerden oldukça sık yararlanılır. İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda üzerinde durulması gereken türlerin başında hikâye gelmektedir (MEB, 2006, s.57). Bu programın dinleme/izleme ve okuma temel dil becerileri alanlarında yer alan "Olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler." kazanımı başta olmak üzere "ana fikri, yardımcı fikirleri, sebep-sonuç ve amaç-sonuç ilişkilerini belirleme; örtölü anlamları bulma; metinle ilgili sorulara cevap verme, metinle ilgili sorular oluşturma" vb. kazanımlar da özellikle hikâye türüne yönelik olarak programdaki yerini almıştır (MEB, 2006, s.13, 24).

Türkçe derslerinde hem anlama-anlatma hem de dil bilgisi çalışmalarında sıkça yararlanılan hikâye türüne, alan uzmanlarının görüşleri çerçevesinde, Dinleme Testi'nde de yer verilmesine karar verilmiştir. Bu kapsamda Tarık Buğra'nın "Sevginin Bedeli" (Buğra, 1969) (bk. EK-1 Sevginin Bedeli Adlı Hikâye Metni ve Anlama Soruları) adlı hikâyesi Dinleme Testi'nde, Reşat Nuri Güntekin'in "Cambaz" (Güntekin, Tarihsiz) (bk. EK-2 Cambaz Adlı Hikâye Metni) adlı hikâyesi ise testin bu maddesinin eğitim çalışmalarında kullanılmak üzere belirlenmiştir. Hikâyenin değerlendirilmesinde açık uçlu sorular kullanılmıştır.

2.3.2. Metro Anonsları

"Dinleme becerisinin geliştirilmesi için ne tür malzemelerden yararlanılmalıdır?" sorusu, dinleme eğitimi ve öğretimi ile ilgili kaynakların pek çoğunda yer alan soruların başında gelmektedir. Bu soruya verilen cevaplar arasında da "Dinleme eğitiminde kullanılacak malzemeler, günlük hayattan ve özgün olmalıdır." ifadesiyle sıkça karşılaşılmaktadır (Nichols, 1951, s.48; The Commission ..., 1956, s.251; Engraffia, Graff, Jezvit ve Schall, 1999, s.4; Kingen, 2000, s.270).

Eğitimin her kademesinin en başta gelen görevlerinden biri öğrencileri hayata hazırlamaktır. Ülkemizde sadece ilköğretimin zorunlu olduğu göz önünde bulundurulursa, bu eğitim kademesine, öğrencileri hayata hazırlama konusunda daha fazla görev yüklenmiş olduğu da kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Çünkü ilköğretimi bitiren bir öğrenci liseye devam etmeyebilir. Bu yüzden ilköğretimde, öğrencileri hayata hazırlayacak temel becerilerin kazandırılması son derece önemlidir. Öğrencileri hayata hazırlarken onların karşısına hayatın içinden örnekler, olaylar çıkarmak da büyük önem arz eder. Hayattan kopuk olarak verilen eğitim, öğrencilerin çok da fazla işine yaramayacaktır. İşte bu özellik, Dinleme Testi oluşturulurken göz önünde bulundurulmuş faktörlerden biri olmuştur.

Günlük hayatın içinde olan ve dinleme becerisini ölçmekte kullanılabilecek araçlar arasında, Ankara Metrosu'nda kullanılan çeşitli anonsların da yer alabileceği düşünülmüştür. Bu çerçevede Ankara Büyükşehir Belediyesi EGO Genel Müdürlüğüne başvurulmuş ve Ankara Metrosu'nda kullanılan anonsların bir kopyası

temin edilmiştir. Ardından da bu anonsların deşifreleri yapılmıştır. Araştırmanın yapıldığı dönemde Ankara Metrosu'nda kullanılan anonslar şunlardır:

1. Sayın Yolcularımız, 6 yaş ve üstü çocuklarınız için lütfen öğrenci bileti kullanınız.
2. Sayın Yolcularımız, can güvenliğiniz açısından lütfen beyaz çizgileri ihlal etmeyiniz.
3. Sayın Yolcularımız, biletlerinizi, ücretli alanı terk edinceye kadar lütfen muhafaza ediniz.
4. Sayın Yolcularımız, pasosu olmadığı hâlde indirimli bilet kullananlara "100 Tam Bilet" tutarı ceza uygulanmaktadır. Lütfen gereken özeni gösteriniz.
5. Sayın Yolcularımız, can güvenliğiniz ve emniyetiniz açısından lütfen kapı hareketlerine engel olacak davranışlarda bulunmayınız; bulunanları uyarınız.
6. Sayın Yolcularımız, can güvenliğinizin tehlikeye girmesine ve servis aksamalarına sebep olmamak için lütfen tren kapılarının önünde beklemeyiniz.
7. Sayın Yolcularımız, kapı kapanma sinyalini duyduktan sonra lütfen trenlere binmeye çalışmayınız.
8. Sayın Yolcularımız, can güvenliğiniz açısından lütfen trenlerde kapılara yaslanmayınız.
9. Sayın Yolcularımız, istasyonlarımızdaki giriş turnikeleri "Öğrenci" ve "Tam Bilet Girişi" olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Lütfen size ayrılan girişi kullanınız.
10. Sayın Yolcularımız, trenlerden inen yolculara lütfen öncelik tanıyınız.
11. Sayın Yolcularımız, istasyon ve trenlerde paso kontrolü yapan görevlilere lütfen yardımcı olunuz.
12. Sayın Yolcularımız, indirimli bilet alırken ve kullanırken lütfen pasolarınızı görevli personele gösteriniz.
13. Sayın Yolcularımız, istasyonlardaki görevlilerimiz sizlerin rahat ve güvenli bir yolculuk yapmanızı sağlamaktadırlar. Lütfen kendilerine yardımcı olunuz.
14. Sayın Yolcularımız, Raylı Sistem Taşıma Yönergesi'nde belirtilen kurallar sizin rahat ve güveniniz içindir. Kurallara uyduğunuz için teşekkür ederiz.
15. Sayın Yolcularımız, istasyon ve trenlerimizde seyyar satıcıların satış yapması yasaktır. Sağlığınız açısından lütfen bu kişilerden alışveriş yapmayınız.
16. Sayın Yolcularımız, Ankara Metrosu hepimizindir. Tren ve istasyonlarımıza zarar verenleri ve kirletenleri lütfen uyarınız.

17. Sayın Yolcularımız, istasyon ve trenlerde her türlü gıda maddesinin yenilmesi ve içilmesi yasaktır.

18. Sayın Yolcularımız; yaşlı, engelli, hasta ve çocuklu bayanlara lütfen yer veriniz.

Yukarıdaki anonslardan Dinleme Testi'ne alınacak ve eğitim çalışmalarında kullanılacak olanlar, uzman görüşüne başvurularak belirlenmiştir. Sıralanan anonslardan 1, 2, 9, 10, 11, 18 numaralı olanlar Dinleme Testi'nde (bk. EK-3 Dinleme Testi Metro Anonsları Maddesi); 3, 4, 5, 7, 12, 13, 15, 17 numaralı olanlar da eğitim çalışmalarında kullanılmıştır (bk. EK-4 Eğitim Çalışmaları Metro Anonsları Maddesi).

Dinleme Testi'nde yer alan Metro Anonsları maddesi boşluk doldurma şeklinde düzenlenmiştir. Anonslardaki hangi kelime ve kelime gruplarının yerlerinin boş bırakılacağı alan uzmanlarının da görüşleri alınarak belirlenmiştir.

Yukarıda sıralanan 18 anons arasından uzman görüşüne göre belirlenen anonslar, Windows Movie Maker programı yardımıyla düzenlenmiştir. Bu düzenlemede her anonsun arasına, uygulama sırasında teybin durdurulup çalıştırılmaması ve dolayısıyla öğrencilerin dikkatlerinin dağılmaması amacıyla 5'er saniyelik boşluklar eklenmiştir.

Ön uygulama sırasında Metro Anonsları maddesi ile ilgili tespit edilen aksaklıklar ve asıl uygulama öncesinde yapılan düzenlemeler şunlardır:

1. CD'den dinletilen metro anonslarında zaman zaman ses kayıplarının veya atlamalarının olduğu tespit edilmiştir. Bu aksaklığın ön test uygulaması sırasında da oluşabileceği düşünülerek bu kayıtların teyp kasetine aktarılmasının daha sağlıklı olacağına karar verilmiştir.

2. Her anons arasında bırakılan 5'er saniyelik boşlukların yeterli olmadığı görülmüş ve bu süre asıl uygulama öncesinde yine Windows Movie Maker programı yardımıyla 10 saniyeye çıkarılmıştır.

Metro Anonsları, yukarıda belirtilen düzenlemeler yapılarak ön test uygulaması için hazır hâle getirilmiştir.

2.3.3. Haberler ve Hava Durumu

İnsan yakın çevresinden başlayarak uzak çevresine doğru dünyada olup bitenlerden haberdar olmak ister. Haberdar olmak, aynı zamanda demokratik bir haktır. Basın-yayın kuruluşlarının en başta gelen görevlerinden biri de insanları bilgilendirme, haberdar etmedir. Bu sayede insanlar her türlü gelişme hakkında bilgi sahibi olacak ve gerekirse hayatını ona göre şekillendirecek, hayatında belirli değişiklikler yapacaktır. Örneğin küresel ısınmanın boyutları ve bunun karşısında yapılması gerekenlerle ilgili bir haber dinleyen veya okuyan kişi, günlük hayatında kişisel olarak yapabileceği şeylerin neler olduğu konusunda bilgilenecek ve belki de bunları uygulamaya başlayacaktır. Uzun bir yolculuğa çıkacak bir kişi için de yol ve hava durumu bültenleri, oldukça önemli bilgiler içeren bir özellik taşır. Kişi bu bilgilere göre yola çıkıp çıkmama kararını verecek veya gerekli önlemleri alıp ona göre yola çıkacaktır.

Demokratik ülkelerde vatandaşların, haklarını kullanıp sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için bu konularla ilgili gelişmeleri takip etmeleri gerekir. Hak ve sorumluluklarla ilgili bilgiler, gelişmeler basın-yayın organları tarafından kamuoyuna sunulur. Bu sunuş; sözlü, yazılı ve sözlü-görüntülü şekilde olabilir. Sözlü ile sözlü-görüntülü basın yayın organları genel olarak radyolar ve televizyonlar olarak nitelendirilebilir. Bir vatandaşın gelişmeleri takip edebilmesi, herhangi bir konuyla ilgili verilen bilgilerden yararlanabilmesi için yapması gerekenler arasında basın yayın organlarını da sağlıklı ve etkili bir şekilde takip etmesi; dinlediği, izlediği haberlerde, programlarda anlatılanları anlayabilmesi yer alır.

İlköğretimi bitiren her öğrenci, basın yayın organlarındaki haberleri anlayabilecek derecede bir dil becerisine sahip olmalıdır. Toplumdaki bütün bireyler, basın yayın organlarında anlatılanları başkalarından yardım almadan anlıyor ve yorumlayabiliyorlarsa, haklarını kullanıp sorumluluklarını yerine getirebilecek kadar dil becerisi elde etmiş kabul edilmektedir (Yalçın, 2002, s.46). İşte bu yüzden ilköğretim mezunu öğrencilerin radyo ve televizyonda sunulan haberleri dinleyerek anlama becerilerini kazanmaları son derece önemlidir. Bu konuya dil öğretimi ile

ilgili pek çok kaynakta vurgu yapılmakta, dinleme eğitimi ve öğretimi sırasında haberler-hava durumu gibi araçlardan yararlanılması gerektiği belirtilmektedir.

Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı öğrencilere uygulanacak Dinleme Testi'nde Haberler-Hava Durumu maddesine de yer verilmesi gerektiği düşünülmüş, bu görüş alan uzmanları ile yapılan görüşmelerde de destek görmüştür.

Dinleme Testi'nin üçüncü maddesinde yer alan Haberler-Hava Durumu maddesinin hazırlanması ile ilgili olarak TRT Ankara Radyosunda radyo yayınlarını kaydeden RadioCorder programından yararlanılmıştır. Bu çalışma çerçevesinde radyoda yayımlanan haber ve hava durumu bültenlerinden onar örnek kaydedilmiş, ardından bu bültenler deşifre edilmiştir.

Burada, dinleme metninin seçimi ile ilgili olarak yapılan çalışmalar sırasında ses kayıtlarının deşifre edilmesinin son derece önemli olduğunun üzerinde durmakta yarar vardır. Deşifre edilen ses kaydı, yazılı metin hâline geldiği için daha ayrıntılı bir şekilde incelenip değerlendirilebilmekte, böylelikle bu kaydın, eğitim çalışmalarında kullanılıp kullanılmayacağı konusunda daha sağlıklı bir karar verilebilmektedir. Bir ses kaydının, deşifre edilmeden, dinleme eğitimi çalışmalarında kullanılması bazı sıkıntılar doğurabilmektedir. Birkaç kez de olsa sadece dinlenerek bir ses kaydının eğitim çalışmalarında kullanılmasına karar verilmesi, dikkatten kaçan noktaların bulunması durumunda o kaydı, kalitesiz bir eğitim aracı olarak karşımıza çıkarabilmektedir. Ayrıca dinleme becerisinin eğitimi ile ilgili olarak hazırlanmış kitaplarda ses kayıtlarının deşifrelerinin de verilmesi bu konunun son derece önemli olduğunun göstergesidir (Rost ve Uruno, 1990). Bu yüzden dinleme eğitimi çalışmalarında kullanılması düşünülen ses kayıtlarının öncelikli olarak deşifreleri yapılmalı, yazılı metin titiz bir şekilde incelendikten sonra bu ses kaydının eğitim için uygun olup olmadığına karar verilmelidir.

Deşifre edilen haber ve hava durumu bültenleri kendi içinde değerlendirilmiş ve alan uzmanlarının da görüşleri alınarak haber bültenlerinden iki haber ile bir hava durumu metni, testin bu maddesinde uygulanmak üzere belirlenmiştir. Bu kayıtlarla ilgili açık uçlu ve çoktan seçmeli sorular oluşturulmuştur (bk. EK-5 Dinleme Testi Haberler-Hava Durumu Maddesi Soruları). Teste alınacak sorular yine uzman görüşü

doğrultusunda belirlenmiştir. Testin bu maddesinde yer alan haberler ve hava durumu bülteninin deşifreleri Ekler bölümünde verilmiştir (bk. EK-6 Dinleme Testi Haberler-Hava Durumu Maddesi Ses Kayıt Deşifreleri).

2.3.4. Çizim

Bir metni dinlemek ve o metinle ilgili sorulara cevap vermenin yanında istenen şeyleri, söylenenleri anlayarak uygulamak da dinleme eğitimi ile ilgili çalışmalar arasında yer almaktadır. Bu çalışma, uygulamada; söylenen bir şeyin getirilmesi veya götürülmesi, yazılı bir bilginin silinmesi veya belirtilen yere bir bilginin yazılması, söylenen şeyin belirtilen yere çizilmesi vb. şekillerde ortaya çıkabilmektedir.

Dinleme becerisi sadece Türkçe derslerinde kullanılan bir beceri değildir. Diğer dil becerilerinde olduğu gibi dinleme becerisi de tüm derslerde kullanılmaktadır. Bir dil öğretilirken, matematik öğretilirken, el işi öğretilirken de araç olarak kullanılan unsur dildir. Tüm derslerin öğretiminde kullanılan araç ağırlıklı olarak dil olduğu için, Türkçe ve diğer bütün dersler arasında bir iç içelik durumu söz konusudur.

Dinleme Testi'nde yer alan maddelerden biri olan Çizim'de öğrencilere, verilen dikdörtgenin içine, belirtilen şekiller çizdirilmeye çalışılmıştır. Bu etkinlik hazırlanırken matematik alan uzmanlarıyla görüşülmüş ve öğrencilerin daha önceki sınıflarda öğrenmiş olmaları gereken “dikdörtgen, kare, çember, yatay çizgi, dikey çizgi vb.” kavramlardan yararlanılmıştır. Çizim etkinliğinde kullanılan direktifler, öğrencilere verilen dikdörtgen ve bu etkinlikte öğrencilerden çizmeleri gereken şekil, Ekler bölümünde verilmektedir (bk. EK-7 Çizim Etkinliğinde Kullanılan Direktifler, EK-8 Çizim Etkinliğinde Kullanılan Dikdörtgen, EK-9 Çizim Etkinliği Sonunda Oluşacak Şekil).

2.3.5. Röportaj

Dinleme Testi'ndeki Röportaj maddesi, bilgilendirici metin türüne örnek olarak teste alınmıştır. Röportajda iki öğrenci Turizm Haftası ile ilgili olarak Kültür ve Turizm Bakanlığında bir uzmanla görüşmektedir. Bu madde de TRT Ankara Radyosundan elde edilen ses kayıtlarından hareketle Dinleme Testi'ne konmuştur. TRT'de yayımlanan Çocuklarla Başbaşa adlı programının yayınlarından örnekler tespit edilerek deşifre edilmiş ve uzman görüşü alınarak Turizm Haftası ile ilgili röportajda karar kılınmıştır (bk. EK-10 Röportaj Ses Kaydının Deşifresi). Ardından bu metinle ilgili açık uçlu çeşitli sorular hazırlanmış ve bu sorular içerisinde yine uzman görüşü alınarak sekiz soruluk bir liste oluşturulmuştur (bk. EK-11 Röportaj Metni İle İlgili Sorular). Röportaj öğrencilere kasetten bir kez dinletilmiş ve öğrencilerden dinledikleri röportajla ilgili soruları cevaplamaları istenmiştir.

2.3.6. Yol Tarifi

Dil becerisinin eğitimi ile ilgili kaynakların pek çoğunda yer verilen çalışmalardan biri de yol tarifidir. Yol tarifi dilin en etkili kullanıldığı günlük yaşam etkinliklerinin başında gelir. Yol tarifi yapan taraf açısından konuşma, yol tarifi yapılan kişi açısından da dinleme en etkin kullanılan dil becerileridir. Yol tarifinde tarifi yapan kişinin anlatımı oldukça önemlidir. Tarif, kolay anlaşılmayan, çelişkili ifadelerle yapılırsa o tarifi algılanması, anlaşılması ve istenilen yere ulaşılması mümkün olmaz. İyi yapılan bir tarifte ise kendisine yol tarifi yapılan kişinin, gideceği yeri kolayca bulabilmesi için tarifi her aşamasını dikkatli bir şekilde dinlemesi, ayrıntıları kaçırmaması ve ona göre davranması gerekir.

Dinleme Testi'nin Yol Tarifi maddesinde öğrencilere bir şehir planından hareketle çizilen kroki verilmiştir (bk. EK-12 Yol Tarifi Krokisi). Tarifi yapılacak yerle ilgili, zorluk dereceleri farklı dokuz maddeden oluşan bir tarif oluşturulmuştur. Bu maddelerle ilgili olarak da uzman görüşüne başvurulmuş, uzmanların eleştirilerinden hareketle maddelerde bazı düzenlemeler yapılmış ve tarif maddelerine son şekilleri verilmiştir (bk. EK-13 Yol Tarifi Cümleleri).

Yol tarifinin yapılacağı krokide başlangıç noktası yani öğrencilerin bulunduğu yer belirtilmiş ve belirli yerlerin (postane, çocuk parkı, market vb.) adları krokideki ilgili yerlerin üzerine yazılmıştır. Öğrencilerden, kroki üzerinde buldukları yerden başlayıp yapılan tarife göre çizgi çizerek ilerlemeleri ve en sonunda buldukları evi artı (+) işareti ile işaretlemeleri istenmiştir. Ardından tarif edilen evle ilgili olarak kısa bir bilgi verilmiş ve yol tarifi cümleleri, başlangıç noktasından tarifi yapılan eve kadar dokuz maddelik bir akışla öğrencilere okunmuştur. Bu maddeyle ilgili değerlendirmenin nasıl yapıldığı, testteki maddelerle ilgili değerlendirmenin tek tek açıklandığı bölümde ele alınmaktadır.

2.3.7. Radyo Tiyatrosu

Dinleme Testi'nin yedinci maddesinde Radyo Tiyatrosu yer almaktadır. Bu maddedeki radyo tiyatrosu için de TRT Ankara Radyosundan temin edilen kayıtlardan yararlanılmıştır. TRT Ankara Radyosunun çocuk programları kuşağında yayımlanan "Cehennem Mağarasındaki Sır" adlı radyo tiyatrosu deşifre edilmiş ve alan uzmanlarının da görüşleri alınarak bu oyunun ilk iki perdelik bölümünün (Kayıt süresi 4 dk. 50 sn.) dinleme testinde kullanılmasına karar verilmiştir.

Radyo Tiyatrosu'nun uygulamada kullanılmak üzere belirlenen bölümüyle ilgili doğru/yanlış soruları, açık uçlu ve çoktan seçmeli sorular oluşturulmuş, bu sorularla ilgili olarak alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri çerçevesinde testin bu maddesine yönelik sekiz tane doğru/yanlış sorusu, bir tane açık uçlu, iki tane de çoktan seçmeli soru belirlenmiştir (bk. EK-14 Radyo Tiyatrosu Metin Deşifresi ve Sorular). Yukarıda belirtilen radyo tiyatrosunun ilk iki perdesi öğrencilere dinletilmiş ve öğrencilerden, dinlediklerinden hareketle soruları cevaplandırmaları istenmiştir.

2.3.8. Reklamlar

Günümüzde baş döndürücü bir hızla gelişen bilim ve teknoloji dünyasında ortaya çıkan yeniliklerin etkisi hayatın her alanında görülmektedir. Bu gelişmeler ve yenilikler sayesinde insanoğlunun en temel ihtiyaç maddelerinden lüks sayılabilecek

ürünlere kadar pek çok ürünün birbirinden küçük farklarla ayrılan onlarca-yüzlerce çeşidi insanların beğenisine sunulmaktadır. Çok çeşitli olarak üretilen malların pazarlanması sürecinde en önemli unsurlardan biri olarak karşımıza reklamlar çıkmaktadır.

Reklam “bir şeyi halka tanıtmak, beğendirmek ve böylelikle sürümünü sağlamak için denenen her türlü yol”dur (Türkçe Sözlük, 2005, s.1650). Reklamlar dinlenirken veya izlenirken, reklamı yapılan ürünün ne olduğunu fark etmek, bu ürünün özelliklerini eleştirel bir yaklaşımla değerlendirmek gerekir. Bu araştırmanın bir parçası olarak kullanılan reklamların, ilköğretim okulu öğrencileri için önemi üzerinde durmak, bu konuda öğrencilerin bilinçlenmelerine yardımcı olmak son derece önemlidir. Çünkü reklamların ikna ve propaganda amaçlı kullanımı söz konusudur; bu durum çocuklara yönelik reklamlarda biraz daha ön plandadır (Tompkins, 1998, s.288). Öğrencilerin dinledikleri ve izledikleri reklamları, hangi ürünün reklamının ne şekilde yapıldığının bilincinde olarak takip etmeleri bu açıdan önemlidir. Bu, onların ürünle ilgili doğru karar vermeleri için gereklidir.

Testin Reklamlar maddesinde, TRT Ankara Radyosundan temin edilen ve Türkiye Radyolarında yayımlanan reklamlardan seçilen bir reklam kuşağı kullanılmıştır (bk. EK-15 Reklam Etkinliği Metin Deşifresi). Uygulama sırasında öğrencilere dağıtılan kâğıtta, reklamı yapılan ürünlerin yanında reklamı yapılmayan ürünlerin de adının yazılı olduğu bir ürün listesi bulunmaktadır (bk. EK-16 Reklam Etkinliği Ürün Listesi). Reklamı yapılmayan ürünler listeye çeldirici olarak konmuştur. Listeye çeldirici olarak eklenen ürün adları reklamı yapılan ürünle ilgili bilgiler verilirken kullanılan ürün adlarıdır. Örneğin, “mobilya” reklamı yapılırken reklam metninde kullanılan “kredi kartı”nın bir çeldirici olarak listeye eklenmesi gibi. Öğrencilerden, dinleme sırasında reklamı yapılan ürünleri tespit ederek listede işaretlemeleri istenmiştir. Etkinliğin puanlanmasıyla ilgili bilgiler testin değerlendirilmesi bölümünde ele alınmaktadır.

2.3.9. Dikte

Sözlükte “bir başkasına o anda söyleyerek yazdırma” (Türkçe Sözlük, 2005, s.526) şeklinde anlamını bulan dikteyi, günlük hayatta her an her yerde kullanma durumu söz konusu olabilir. Bir ismi, adresi, alışveriş listesini, yemek tarifini vb. not etme durumunda yazılacak bilgilerin eksiksiz ve doğru yazılması gerekir. Aksi hâlde yazılan bilgiler bir anlam ifade etmez. Bu açıdan bakıldığında dinleme sırasında eksiksiz bir şekilde not alabilme becerisini kazanmak çok önemlidir. Dinleme Testi oluşturulurken testte “dikte” ile ilgili bir etkinliğin de bulunması düşünülmüş, bu düşünce alan uzmanlarınca da desteklenmiştir.

Dinleme eğitiminde müzik parçalarından hem ana dili hem de ikinci dil öğretiminde sıkça yararlanılmaktadır (Yoo, 2002). Dinleme Testi’nin “dikte” maddesi, bir türkünün öğrenciler tarafından dikte edilmesi şeklinde düzenlenmiştir. Uygulamada kullanılacak türkünün tespit edilme aşamasında uzman görüşleri çerçevesinde göz önünde bulundurulmuş hususlar şunlar olmuştur:

1. Türkü, öğrenciler tarafından bilinmeyen ve duyulmamış bir türkü olmalıdır.
2. Türkünün temposu, öğrencilerin dikte sırasında zorlanmayacakları nitelikte olmalıdır.
3. Türkünün sözleri içinde, öğrenci seviyesinin üzerinde kelime bulunmamalıdır.

Bu hususlar çerçevesinde tespit edilen birkaç türkü arasından, Kültür ve Turizm Bakanlığı sanatçısı Armağan Elçi tarafından seslendirilen ve Atatürk’ün sevdiği türküler arasında yer alan “Yanık Ömer” adlı türkü uygulamada kullanılmak üzere tespit edilmiştir (bk. EK-17 Dikte Etkinliği Metin Deşifresi). Ön uygulama sırasında bu türküyü bilen öğrenciye rastlanmamıştır. Bundan dolayı türkünün asıl uygulamada da kullanılmasına karar verilmiştir.

2.3.10. Alışveriş Problemi

İnsan, hayatı boyunca çok basitinden oldukça karmaşık olanına kadar pek çok ekonomik faaliyet içinde bulunur. Bu faaliyetin ilköğretim birinci sınıfta okuma ve sayıların öğrenilmesiyle başladığı söylenebilir. O yaşlardaki çocuklar yaptıkları küçük alışverişlerle (kantinden simit, meyve suyu vb. alma) ilerleyen yıllarda kendini çeşitli şekillerde (indirimli satışlar, taksitli alışverişler vb.) gösterecek bir etkinliğin içine girmiş olurlar.

Alışveriş problemi, ilk bakışta Matematik dersinin konusuymuş gibi düşünülebilir. Ancak daha önce de ifade edildiği gibi hangi ders olursa olsun o dersle ilgili eğitim ve öğretim çalışmalarında araç olarak kullanılan dil Türkçedir. Zaten bu durum pek çok kaynakta belirtilmekte ve dinleme eğitiminde Matematik dersinin bulunduğu imkânlardan yararlanılması gereği üzerinde durulmaktadır (Rost ve Uruno, 1990, s.72; Ediger, 2002b; DfES, 2003, s.13). Bu çerçevede ilköğretim okullarında uygulanmaya başlanan Matematik Dersi Müfredat Programı incelenmiş ve Alışveriş Problemi maddesinde yararlanılabilecek konular tespit edilmiştir (MEB, 2005a). Daha sonra İlköğretim Matematik Öğretmenliği Bölümünden alan uzmanlarıyla görüşülmüş ve uygulamada kullanılmak üzere bir alışveriş problemi oluşturulmuştur (bk. EK-18 Alışveriş Problemi Metni). Ön uygulamada alışveriş probleminin anlaşılması ile ilgili bir sorun olmadığı tespit edilmiş ve bu maddenin Dinleme Testi'ne konulmasına karar verilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada değerlendirmeye tabi tutulan veriler, örnekleme oluşturan okullar olan Mamak Metehan İlköğretim Okulu ile Yenimahalle Harzemşahlar İlköğretim Okulundaki 7. sınıf öğrencilerinden, bu okullarda görev yapan Türkçe öğretmenlerinin yardımıyla elde edilmiştir. Sınıfın doğal ortamının bozulmaması için araştırmacı sınıfa girmemiş, uygulamalarla ilgili bilgiler öğretmenlere aktarılmış, ön ve son test uygulamaları ile eğitim çalışmaları öğretmenler tarafından yapılmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi bu iki okulda ikişer tane 7. sınıf bulunmaktadır. Hazırlanmış olan Dinleme Testi, belirtilen okullarda her iki şubeye de uygulanmıştır.

Ön testin uygulanmasından sonra öğrencilerin teste verdikleri cevaplar değerlendirilmiş, her iki okulda da grupların Dinleme Testi'nden aldıkları puanların ortalamaları birbirine yakın çıkmıştır. Grupların ön testten aldıkları puanlar arasında istatistiki olarak da anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Yani ön test sonuçlarına göre her iki şubenin de puan ortalamaları birbirine yakındır. Bu konu ile ilgili ayrıntılı değerlendirme Bulgular bölümünde yapılmaktadır.

Deney grubu olarak belirlenen şubeye, ön test uygulamasından sonraki hafta başlamak üzere dört hafta boyunca haftada iki saat, Dinleme Testi'nde yer alan maddelerle ilgili eğitim verilmiştir. Eğitim çalışmalarında, Dinleme Testi'ni oluşturan maddelere benzer örneklerden yararlanılmıştır. Testin her maddesiyle ilgili verilen eğitim konusunda ayrıntılı açıklama aşağıda yapılmaktadır.

Deney grubuna eğitim verilirken, kontrol grubunun Türkçe derslerinin klasik usülle işlenmesine devam edilmiştir yani dersler daha önceki gibi işlenmiştir. Dört hafta süren eğitim çalışmalarından sonra Dinleme Testi, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere son test olarak yeniden uygulanmıştır. Böylelikle araştırmada kullanılacak olan veriler, ön test ve son testin tüm gruplara uygulanması neticesinde elde edilmiştir. Araştırmadaki amaç, etkinlik temelli dinleme eğitimi çalışmalarının etkisini ortaya koymak olduğundan iki ayrı okuldaki deney grupları verileri ile kontrol grupları verileri birleştirilmiş, tek bir deney ve kontrol grubu verisi elde edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, test uygulanan toplam öğrenci sayısı deney grubunda 45, kontrol grubunda 32 olmuştur. Bu grupların son teste verdikleri cevapların değerlendirilmesinden sonra ön test son test puanlarının karşılaştırmalarına, bu karşılaştırmalarla ilgili istatistiksel işlemlere ve yorumlara geçilmiştir. Bu veriler, Bulgu ve Yorumlar bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

2.5. Eğitim Çalışmaları

Yukarıda belirtildiği gibi deney gruplarındaki öğrencilere, Dinleme Testi'nin ön test olarak uygulanmasından sonra dört hafta boyunca haftada iki saat eğitim

verilmiştir. Aşağıda, testteki her maddenin eğitim çalışmaları ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.5.1. Hikâye

Dinleme Testi'nin bu maddesiyle ilgili eğitim çalışmasında Reşat Nuri Güntekin'in "Cambaz" adlı hikâyesinden yararlanılmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi Dinleme Testi'nde yer alan "Sevginin Bedeli" ve eğitim çalışmasında kullanılan "Cambaz" adlı hikâyeler uzman görüşleri alınarak belirlenmiştir.

Eğitim çalışması sırasında hikâye öğretmen tarafından okunmadan önce öğrencilere bazı bilgiler verilmiştir. Bu çerçevede hikâye türündeki metinlerin genel olarak içerdiği unsurlar üzerinde durulmuştur. Bunlar:

1. Sahne ve Zaman: Olay nerede ve ne zaman oluyor?
2. Ana ve yardımcı karakterler: Hikâyedeki insanlar, hayvanlar vb.
3. Başlangıç olayı: Olayın, problemin başlangıcı.
4. Problem: Hakkında hikâyenin yazıldığı durum.
5. Problemi çözme çalışmaları.
6. Sonuç.
7. Ana fikir.
8. Reaksiyon (Akyol, 1999, s.4).

Bu çerçevede öğrencilerden, hikâyeyi dinlerken hikâyedeki olayı ve olayın nedenlerini belirlemeye çalışmaları, kişi ve yer adlarıyla zaman konusunda notlar almaları istenmiştir. Not alırken, belirtilen bu özelliklerle ilgili duydukları her şeyi değil, önemli olduğunu düşündükleri bölümleri not etmeleri, bunu yaparken kısaltmalar kullanmaları belirtilmiştir. Öğrencilere verilen bu bilgiler *dinleme öncesi*, onların zihinsel hazırlıklarını yapmalarını sağlamaya yöneliktir.

Yukarıdaki açıklamalardan sonra "Cambaz" adlı hikâye öğretmen tarafından sesli okuma yöntemi kullanılarak bir kez okunmuştur. Öğrenciler *dinleme öncesi* verilen bilgilerden hareketle *dinleme sırasında* notlar almışlardır. Hikâyeyi okuduktan sonra öğretmen, hikâyenin unsurlarının ortaya konulması için öğrencilere

bu yönde sorular yönelmiş ve soruların cevaplarını kısaltmalar kullanarak tahtaya yazmıştır. Böylelikle öğrencilerin, dinledikleri hikâyede önemli ve önemsiz bilgileri ayırt etme, dikkatlerini önemli unsurlar üzerinde yoğunlaştırma (Akyol, 1999, s.7), dinlediği bilgileri not alarak birbiriyle ilişkilendirme ve sorulan sorulara cevap verme becerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Ardından öğrencilerden, hikâye ile ilgili soruları (bk. EK-19 “Cambaz” Adlı Hikâye İle İlgili Anlama Soruları) cevaplamaları istenmiştir.

Soruları cevaplama işlemini bitirdikten sonra öğrencilerden, tuttıkları notlardan yararlanarak arkadaşlarına hikâye ile ilgili sorular sormaları istenmiştir. Birkaç öğrenci sınıfa soru yönelmiş, soruların cevapları üzerinde sınıfta bir tartışma ortamı oluşturulmuş, öğretmenin yönlendirmeleriyle konunun öğrenciler tarafından tam olarak anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu çalışma ile öğrencilerin, dinledikleri metinlerin ayrıntılarına inme konusunda dikkatlerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Dersin sonunda, dinlerken not tutmanın çok önemli olduğu vurgulanmış; öğrencilere, başta Türkçe dersi olmak üzere dinleme becerisini kullandıkları çeşitli durumlarda “not alma”yı alışkanlık hâline getirmeleri tavsiye edilmiştir.

2.5.2. Metro Anonsları

Dinleme Testi’nin ikinci maddesi olan Metro Anonsları’yla ilgili eğitim çalışması sırasında, daha önce de belirtildiği gibi Ankara Büyükşehir Belediyesi EGO Genel Müdürlüğünden temin edilen anonsların, uzman görüşü alınarak belirlenmiş olan sekiz tanesinden yararlanılmıştır (bk. EK-4 Eğitim Çalışmaları Metro Anonsları Maddesi).

Kelime grupları, cümleyi meydana getiren anlam öbekleridir. Yani insan beyni, okuduğu veya dinlediği metni anlamlandırma sürecinde cümledeki anlam öbekleri üzerinden işlem yapmaktadır (Onan, 2005, s.359). Belirtilen veri deneysel çalışmalar sonucunda ortaya konmuştur (Çapan, 1987, s.26; akt. Onan, 2005, s.358-359). Bu nedenden dolayı eğitim sırasında öğrencilerden, anonsları dinlerken dikkatlerini kelimelere değil kelime gruplarına ve cümlenin tamamına yoğunlaştırmaları istenmiştir. Ayrıca her anonsta yazılmayan kelime ve/veya

kelimeleri ilgili boşluğa not ederken kısaltmalar kullanmaları tavsiye edilmiştir. Öğrencilere, dinleme sırasında kısaltmalar kullanmadan yazmaya çalıştıklarında baştaki kelimeyi/kelimeleri yazarken sondakileri kaçırabilecekleri, kısaltmalar kullandıklarında ise hiçbir kelimeyi kaçırmadan not alabilecekleri tahtada uygulamalı olarak gösterilmiştir. Ardından eğitim için belirlenen her anons üzerinde, anlatılan bilgiler çerçevesinde uygulama yapılmıştır. Öğrencilerin her uygulamada bir öncekine göre daha iyi oldukları, uygulamayı yapan öğretmenler tarafından araştırmacıya iletilmiştir.

2.5.3. Haberler ve Hava Durumu

Dinleme Testi'nde üçüncü sırada yer alan bu maddenin eğitim çalışmasında TRT Ankara Radyosundan temin edilen ses kayıtları kullanılmıştır. Bu ses kayıtları arasında “Çocuklarla Başbaşa” adlı programın içinde yer alan “Dünya Dönüyor” başlıklı haber metni (bk. EK-20 Dünya Dönüyor Haber Kuşağı Metin Deşifresi, bk. EK-21 Dünya Dönüyor Haber Kuşağı-Sorular), haberler ve hava durumu (bk. EK-22 Haberler ve Hava Durumu Metin Deşifresi, bk. EK-23 Haberler ve Hava Durumu-Sorular) ile bir program akışının belirtildiği ses kayıtları yer almaktadır.

Bu maddenin eğitimiyle ilgili olarak öğrencilere *dinleme öncesi* bazı bilgiler verilmiştir. Öncelikle, anlatılan olayın veya verilen haberin ne olduğunu belirlemek için dikkatlerini ses kaydına yoğunlaştırmalarının gerektiği öğrencilere anlatılmıştır. Daha sonra kişi ve yer adlarının, tarihlerin, sayıların önemli olabileceği, dolayısıyla bunları not etmenin yararlı olacağı belirtilmiştir. Ardından her kayıt öğrencilere bölüm bölüm dinletilmiş ve öğrencilerden, kayıt aralarındaki boşluklarda dinledikleri bölümle ilgili soruları cevaplamaları istenmiştir. Ayrıca öğrencilerden, kendilerine dağıtılan kâğıtlarda yer alan soruların dışında sorular oluşturmaları istenmiştir. Böylelikle öğrencilerin dinleme sırasında en ince ayrıntıya dahi dikkat etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin ilk başta bu konuda çok iyi örnekler oluşturmadığı ancak daha sonra güzel soru örnekleri ortaya çıktığı, uygulamayı yapan öğretmenler tarafından araştırmacıya iletilmiştir. Eğitimin her basamağında

öğrenciler mümkün olduğunca aktif kılınmaya ve kendilerindeki gelişme onlara fark ettirilmeye çalışılmıştır.

2.5.4. Çizim

Çizim etkinliği ile ilgili olarak verilen eğitimde öğrencilere iki uygulama yaptırılmıştır. Eğitimle ilgili uygulamaların birincisinde öğrencilere, üzerinde “kare, çember ve dikdörtgen” çizili olan bir kâğıt dağıtılmıştır (bk. EK-24 Eğitim Çalışmaları Çizim Maddesi, 1. Örnek-Şekil). Bu kâğıdın asetata fotokopisi çektirilmiş ve bu şekiller eğitim sırasında tepegöz aracılığıyla tahtaya yansıtılmıştır. Bu ilk uygulamada baştaki açıklama dahil toplam 10 maddeden oluşan direktiflerden yararlanılmıştır (bk. EK-25 Eğitim Çalışmaları Çizim Maddesi, 1. Örnek-Direktifler). Öğretmen, bir öğrenciyi yanına çağırarak ilk direktifi yüksek sesle bu öğrenciye okutmuştur. Daha sonra bu direktifi kendisi yüksek sesle tekrar ederek örnek olması amacıyla direktifte istenen şekli asetat kalemi ile asetatin üzerinde ilgili yere çizmiştir. Öğrenciler de kendilerine dağıtılan kâğıtlara çizimi yapmışlardır. Anlatılan bu uygulamanın akışı şu şekilde olmuştur:

Öğretmen, yanına bir öğrenciyi çağırarak ondan ilk direktifi yüksek sesle okumasını ister.

Öğrenci: Çemberin tam ortasına bir kare çiziniz.

Öğretmen: Şimdi önümdeki kâğıtta yer alan çemberin tam ortasına bir kare çizeceğim. (*Kareyi çizdikten sonra*) Sizler de benim çizdiğim gibi önünüzdeki kâğıtların üzerine, ilgili yere bir kare çizin.

Uygulamadaki diğer direktiflerde çizilmesi istenen şekiller; öğretmenin okuması, ardından çizim için bir öğrenciyi tepegözün başına çağırması ve diğer öğrencilerin de çizimi kendi önlerindeki kâğıtların üzerinde gerçekleştirmesi şeklinde çizilmiştir.

Çizim etkinliği ile ilgili olarak ikinci uygulamada ise öğrencilere, üzerinde “kare ve dikdörtgen” çizili olan bir başka kâğıt dağıtılmıştır (bk. EK-26 Eğitim

Çalışmaları Çizim Maddesi, 2. Örnek-Şekil). Bu örnekteki kâğıdın da asetata fotokopisi çektilmiş ve bu şekil tepegözle tahtaya yansıtılmıştır. İkinci uygulamanın ilk uygulamadan farkları şunlardır: Direktiflerin zorluk derecesi önceki uygulamadaki direktiflerden yüksektir. Birinci uygulamada sadece çizim yaptırılırken sonraki uygulamada çizimin yanı sıra öğrencilere bazı bilgiler de yazdırılmıştır. İlk uygulamada baştaki açıklama dâhil toplam 10 madde bulunurken ikinci uygulamada açıklama ile birlikte toplam 20 madde yer almaktadır (bk. EK-27 Eğitim Çalışmaları Çizim Maddesi, 2. Örnek-Direktifler). Bu maddelerde yer alan direktiflerde çizilmesi istenen şekillerle yazılması istenen bilgiler ilk uygulamadaki yöntem kullanılarak öğrencilere çizdirilmiş ve yazdırılmış, böylece Dinleme Testi'nin Çizim maddesiyle ilgili eğitim tamamlanmıştır.

2.5.5. Röportaj

Dinleme Testi'nin Röportaj maddesiyle ilgili eğitim çalışmasında TRT Ankara Radyosunun Çocuklarla Başbaşa adlı programında yayımlanan, Aksaray Valisi ile yapılmış bir röportajdan yararlanılmıştır (bk. EK-28 Eğitim Çalışmaları Röportaj Maddesi Metin Deşifresi). Bu maddeyle ilgili eğitim, testin daha önceki maddelerinden olan Hikâye ve Haberler-Hava Durumu'nda verilen eğitimlere benzer şekilde yapılmıştır. *Dinleme öncesinde* öğrencilere, onların yaşlarındaki arkadaşları tarafından yapılmış bir röportaj dinleyecekleri belirtilmiştir. Öğrencilere; röportajı dinlerken yer, kişi vb. adları; sayıları, tarihleri; konuşulan konuyu ve bu konunun özelliklerini vb. bilgileri kısaltmalar kullanarak kendilerine dağıtılan soru kâğıtlarının (bk. EK-29 Eğitim Çalışmaları Röportaj Maddesi, Sorular) arkasına not etmeleri hatırlatılmıştır. Daha sonra öğrencilere, soruları incelemeleri söylenmiş, röportajı dinlerken sadece sorularla ilgili bilgileri not etmemeleri, röportajın tamamını anlamaya çalışmaları, çalışmanın sonunda kendilerinden de röportajla ilgili sorular hazırlamalarının isteneceği ifade edilmiştir. Ardından röportaj, birkaç bölüm hâlinde öğrencilere dinletilmiş, her bölümden sonra öğrencilerden, aldıkları notlardan hareketle ilgili soruları cevaplandırmaları istenmiştir.

Soruların cevaplandırılması bittikten sonra öğrencilerden, röportajı dinlerken aldıkları notlardan hareketle arkadaşlarına metinle ilgili sorular sormaları istenmiş ve sınıfta soru-cevap şeklinde bir etkinlik ortamı oluşturulmuştur. Röportaj maddesiyle ilgili eğitim çalışması da bu şekilde tamamlanmıştır.

2.5.6. Yol Tarifi

Dinleme Testi'nin altıncı maddesi olan Yol Tarifi'nin eğitim çalışmasında iki krokiden yararlanılmıştır. Bu krokiler, internette bulunan şehir planlarından kesitler alınarak oluşturulmuştur. Her iki krokide de belirli bazı yerlerin (okul, park, sinema, market vb.) üzerine o yerin adı yazılmıştır.

Yol tarifi ile ilgili eğitim çalışmalarında kullanılan ilk kroki, çoğaltılarak öğrencilere dağıtılmış, ayrıca tahtaya yansıtılmak üzere bu krokinin asetat fotokopisi de çektilmiştir (bk. EK-30 Eğitim Çalışmaları Yol Tarifi Maddesi, 1. Kroki). Birinci krokiyle ilgili yol tarifi çalışmasında beş maddeden oluşan yönerge kullanılmıştır (bk. EK-31 Eğitim Çalışmaları Yol Tarifi Maddesi, 1. Yönerge). Uygulama sırasında kroki, tepegöz aracılığıyla tahtaya yansıtılmıştır. Öğretmen, yönergenin ilk maddesini okumuş ve bu maddede yapılması isteneni asetat kalem ile asetat üzerinde çizerek göstermiş, daha sonra öğrencilerden aynı işlemi önlerindeki kroki üzerinde yapmalarını istemiştir. Öğretmen, yapılan yol tarifi sırasında çizgi çizerek ilerlemelerini öğrencilere belirtmiştir. Yönergedeki diğer maddeler de tepegözün başına öğrenci çağrılarak öğrencilere yaptırılmıştır. Çağrılan öğrenci, öğretmenin okuduğu yönergeyi dinlemiş ardından yüksek sesle tekrar etmiş ve çizgi çizerek yola devam etmiştir.

Eğitimin ilk bölümü bittikten sonra, öğrencilerin farklı örneklerle karşılaşmaları ve kroki üzerinde yol tarifine alışmaları için ikinci örneğe geçilmiştir. Yol tarifi ile ilgili ikinci örnekte de kroki yine öğrencilere çoğaltılarak dağıtılmıştır (bk. EK-32 Eğitim Çalışmaları Yol Tarifi Maddesi, 2. Kroki). Bu uygulamada da krokinin asetatı çektilen fotokopisi tepegöz aracılığıyla tahtaya yansıtılmıştır. Yol tarifi ile ilgili ikinci uygulamada altı maddelik yönerge kullanılmıştır (bk. EK-33 Eğitim Çalışmaları Yol Tarifi Maddesi, 2. Yönerge). İlk uygulamada olduğu gibi

ikinci uygulamada da yönerge öğretmen tarafından okunmuş, çağrılan öğrenci yönergede belirtilen çizimi asetat, diğer öğrenciler ise önlerindeki kroki üzerinde yapmıştır. Belirtilen iki yönergeyle ilgili uygulamalar tamamlandıktan sonra öğrenciler kendi yönergelerini oluşturarak ek uygulamalar da yapmışlar ve eğitim bu şekilde tamamlanmıştır.

2.5.7. Radyo Tiyatrosu

Dinleme Testi'nin bu maddesiyle ilgili eğitimde iki ses kaydından yararlanılmıştır. Bu kayıtlardan ilkinde dünya havacılık tarihinin önemli isimlerinden Wright (Rayt) Kardeşler'in hayatı ve çalışmaları anlatılmaktadır (bk. EK-34 Eğitim Çalışmaları Radyo Tiyatrosu Maddesi, 1. Kayıt Deşifresi). Ses kaydı öğrencilere bölüm bölüm dinletilmiş, dinletilen her bölümden sonra öğrencilerin o bölümle ilgili aldığı notlar üzerinde durulmuş; gerektiğinde, dinletilen bölüm tekrar dinletilerek öğrencilerin dikkatlerinden kaçan noktalara değinilmiştir. Daha sonra öğrencilerden, aldıkları notların da yardımıyla, kendilerine dağıtılan soruları (bk. EK-35 Eğitim Çalışmaları Radyo Tiyatrosu Maddesi, 1. Kayıt, Metinle İlgili Sorular) cevaplandırmaları istenmiştir. Öğrencilerin bazıları tarafından cevaplanamayan sorular sınıfa yöneltilmiş, o soruları cevaplayan öğrencilerin cevapları alındıktan sonra öğretmen tarafından bir değerlendirme yapılarak sorunun cevabının tüm öğrenciler tarafından kavranmasına yardımcı olunmuştur.

Radyo Tiyatrosu maddesinin eğitim çalışmalarında ikinci ses kaydı olarak, Millî Eğitim Bakanlığınca tavsiye edilmiş olan “Nasrettin Hoca Hikâyeleri” adlı kasetin (Nasrettin Hoca Hikâyeleri, 1985) başlangıç bölümünde yer alan Nasrettin Hoca'nın ve hikâyelerinin tanıtıldığı bölüm kullanılmıştır (bk. EK-36 Eğitim Çalışmaları Radyo Tiyatrosu Maddesi, 2. Kayıt Deşifresi ve Sorular). Yine bu çalışmada da *dinleme öncesinde* öğrencilere bazı açıklamalar yapılmış; öğrencilerden, *dinleme sırasında* kişi ve yer adlarına, tarihlere, olaylara dikkat etmeleri istenmiş ve not alırken kısaltma kullanmaları hatırlatılmıştır. Cevaplamakta zorluk çektikleri sorularla ilgili bölümler öğrencilere tekrar dinletilerek onların soruların cevaplarına ulaşmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

2.5.8. Reklamlar

Reklamlar maddesinin eğitiminde TRT Ankara Radyosundan alınan reklam kayıtları kullanılmıştır. Eğitim sırasında biri Dinleme Testi'ndeki örneğe benzer olmak üzere iki uygulama yapılmıştır.

İlk uygulamada öğrencilere, içinde dört reklam olan bir reklam kuşağı dinletilmiş (bk. EK-37 Eğitim Çalışmaları Reklamlar Maddesi, 1. Örnek Deşifresi), dağıtılan kâğıtta, reklamı yapılan ürünlerin yanında reklamı yapılmayan ürünler de karışık bir şekilde liste olarak öğrencilere verilmiştir (bk. EK-38 Eğitim Çalışmaları Reklamlar Maddesi, Uygulama Kâğıdı). İlk reklam dinletildikten sonra öğrencilere, bu reklamda hangi ürünün reklamının yapıldığı sorulmuştur. Daha sonra öğrencilere “Reklamda, reklamı yapılan ürünün adı dışında başka hangi ürünlerin adları kullanılmaktadır?” sorusu yöneltilmiş ve alınan cevaplardan sonra reklam bir kez daha dinletilmiştir. Böylelikle öğrencilerin, reklamı yapılan ürünün adını, reklamın içinde geçen diğer ürün adlarından ayırt etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Bu uygulama içinde yer alan diğer reklamlar da öğrencilere dinletilmiş, yukarıda anlatılan şekilde uygulama sürdürülmüş ve öğrencilerin, reklamı yapılan ürünü rahat bir şekilde tespit etme becerisini kazanmaları amaçlanmıştır.

Reklamlar maddesiyle ilgili eğitim çalışmalarındaki ikinci uygulamada ise öğrencilere bir reklam dinletilmiş ve onlardan, reklamı dinlerken ilk uygulamada kullandıkları kâğıtların arkasına notlar almaları istenmiştir. Daha sonra öğretmen tarafından reklamlarla ilgili sorular sorulmuştur. Öğrenciler soruları cevaplandırmaya çalışmışlardır. Öğrencilerin zorlandıkları bölümlerle ilgili olarak öğretmen açıklama yapmamış, reklamı tekrar dinleterek öğrencilerin cevaplayamadıkları soruların cevaplarını kendilerinin bulmasına fırsat tanımıştır. Böylelikle öğrencilerin dinleme sırasındaki dikkatleri geliştirilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin, reklamları son çalışmalarda ilk uygulamadakilerden daha dikkatli dinledikleri ve daha az hata yaptıkları uygulamayı yapan öğretmenler tarafından araştırmacıya iletilmiştir.

2.5.9. Dikte

Dinleme Testi'nin Dikte maddesinde öğrencilere bir türkü dikte ettirildiği daha önce belirtilmişti. Bu maddenin eğitim çalışmalarında da iki türküden yararlanılmıştır.

Türkülerin seçiminde, sözlerinin çok hızlı okunmamasına ve türküde, nakarat diye adlandırılan mısra tekrarlarının bulunmasına özen gösterilmiştir. Bu özelliklerin, eğitim çalışmaları sırasında kolaylık sağlayacağı düşünülmüştür. Belirtilen özelliklere sahip dört türkü arasından iki tanesi uzman görüşü alınarak eğitim çalışmalarında kullanılmak üzere seçilmiştir. Türkülerden ilki, Orhan Hakalmaz tarafından seslendirilen “Bir Yiğit Gurbete Gitse” adlı türküdür (bk. EK-39 Eğitim Çalışmaları Dikte Maddesi, Türkü Deşifresi-1). Eğitim çalışması sırasında öğrencilere zaman kazandırmak için bu türkünün her mısrasından sonra beşer saniyelik boşluklar bırakılmıştır. Bu işlem Windows Movie Maker programı yardımıyla gerçekleştirilmiş ve türkü teyp kasetine her mısrasından sonra beşer saniyelik boşluklar eklenmiş olarak kaydedilmiştir. Türkünün bu şekilde parçalara ayrılmadan, teybin öğretmen tarafından durdurulup tekrar çalıştırılması şeklinde de dinletilmesi söz konusu olabilirdi. Ancak bu işlemin öğretmen tarafından her seferinde, olması gerektiği gibi uygulanamayacağı, bu durumun da eğitimi olumsuz yönde etkileyeceği ve uygulamayı yapan öğretmene ek bir yük getireceği gibi nedenlerden dolayı türkü, yukarıda belirtildiği şekilde kaydedilmiştir.

Türkü dinletilmeye başlamadan önce öğrencilere; *dinleme sırasında* kısaltmalar kullanmaları, kısaltma kullanarak not ettikleri kelimeleri daha sonra tamamlayabilmeleri için bu kelimelerden sonra yeterli boşluk bırakmaları, not edemedikleri kelimeleri türkünün nakarat bölümlerinde yazabilmeleri amacıyla bu kelimeler için yeterli yer ayırmaları konularında tavsiyelerde bulunulmuştur. Ayrıca öğrenciler, yazamadıkları bölümlere takılıp kalmamaları ve sonraki bölümleri not etmeye devam etmeleri yönünde uyarılmıştır. Bu tavsiye ve uyarılardan sonra türkü dinletilmeye başlanmış, öğrenciler de dinlerken türküyü dikte etmişlerdir. Türkü bittikten sonra kısaltarak yazdıkları bölümleri tamamlamaları için öğrencilere birkaç dakikalık süre verilmiştir.

Eğitim çalışmasında kullanılan türkülerden ikincisi, Yavuz Bingl tarafından seslendirilen ‘‘Ağlama Yr’’ adlı türküdür (bk. EK-40 Eğitim alışmaları Dikte Maddesi, Türkü Deşifresi-2). Bu türkü, öncesinde bir çalışma yapılması ve nakaratlı bölümlerinin olması sebebiyle orijinal hliyle öğrencilere dinletilmiş ve öğrenciler yukarıda belirtilen teknikleri kullanarak türküyü dikte etmeye çalışmışlardır. Ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılan bu eğitim çalışmaları sonrasında öğrencilerin not alma becerilerinde gelişme olduğu uygulamayı yapan öğretmenler tarafından araştırmacıya iletilmiştir. Bu durum, eğitim yoluyla dikte becerisinin geliştirilebileceğini göstermektedir.

2.5.10. Alışveriş Problemi

Alışveriş Problemi, Dinleme Testi’nin son maddesinde yer almaktadır. Bu maddeyle ilgili eğitim çalışmasında içerikleri ve uzunlukları farklı dört alışveriş probleminden yararlanılmıştır (bk. EK-41 Eğitim alışmaları Alışveriş Problemi Maddesi Metin Deşifreleri). Eğitimde kullanılan problemler, İlköğretim Matematik ğretmenliği Bölümünde görev yapan alan uzmanları ile birlikte, öğrencilerin sınıf seviyeleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Eğitim öncesinde öğrenciler, diğer uygulamalarda olduğu gibi, problemlerde özellikle isimlere ve sayısal verilere dikkat etmeleri yönünde uyarılmıştır. Bu maddenin eğitiminde kullanılan problemler basitten karmaşığa doğru sıralanmıştır. İlk uygulamadaki problem, ğretmen tarafından kısaltmalar kullanılarak ve bilgiler şematize edilerek tahtaya yazılmıştır. Problemin sonunda yöneltelen sorudan hareketle ne tür bir işlemin yapılacağı belirlenmiş, işlem yapıldıktan sonra sonuç ortaya konmuştur.

Uygulamadaki diğer problemlerde de ğretmen problemi okurken öğrenciler, kendilerine dağıtılan kâğıtlara notlar almışlar daha sonra işlemi kâğıt üzerinde yaparak sonuca ulaşmaya çalışmışlardır. Her eğitim çalışmasından sonra bir öğrenciye, nelere dikkat ederek not aldığı ve problemi nasıl czdğ ile ilgili olarak tahtada uygulama yaptırılmıştır. Bu uygulama ile öğrencilerin, bir problemi dinlerken

gerekli bölümleri not almaları ve not aldıkları bilgilerden hareketle çözüme ulaşmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

2.6. Dinleme Testi'ni Değerlendirme

Dinleme Testi'ni oluşturan maddeler farklı türde sorulardan oluştuğu için bu maddelerin değerlendirilmesinde de farklı yöntemler kullanılmıştır. Testteki maddelerde açık uçlu, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı, doğru-yanlış olmak üzere farklı soru tiplerinin yanında şekil çizdirme, çizgiyle takip ettirme gibi uygulamalar da kullanılmıştır.

Testin on maddeden oluştuğu daha önce belirtilmişti. Testteki her madde 10, testin tamamı da 100 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Her maddeyle ilgili olarak uzman görüşleri de alınarak iki Türkçe öğretmeniyle beraber ayrıntılı cevap anahtarı hazırlanmıştır. Bu cevap anahtarı, uygulamalar sırasında öğrencilerin cevaplandığı kâğıtlar değerlendirilirken araştırmacı ve iki Türkçe öğretmeni tarafından kullanılmıştır. Yani öğrencilerin kâğıtları araştırmacı ve iki Türkçe öğretmeni olmak üzere üç kişi tarafından okunarak ortak değerlendirilmiştir. Öğrenci kâğıtlarının değerlendirmesiyle ilgili ayrıntılı açıklama aşağıda her madde için ayrı ayrı yapılmaktadır. Yukarıda, Dinleme Testi'nde yer alan maddelerle ilgili bilgiler verilirken hangi maddenin sorusunun ve uygulama kâğıdının kaçınıcı EK'te olduğu belirtildiğinden EK'ler burada yeniden zikredilmemektedir.

Testin ilk maddesinde yer alan hikâye ile ilgili olarak öğrencilere altı tane açık uçlu anlama sorusu yöneltilmiştir. Soruların puanları birbirine eşittir. İçinde birden fazla unsur bulunan sorular kendi içinde alt puanlara ayrılmıştır.

Dinleme Testi'nin ikinci maddesindeki Metro Anonsları ile ilgili uygulama boşluk doldurma şeklinde düzenlenmiştir. Bu maddede her anlam öbeği bir boşluk olarak değerlendirilmiş, on puan, anlam öbeği sayısına bölünerek her anlam öbeği ile ilgili puan hesaplanmıştır. Öğrencilere, tam olarak doldurdıkları anlam öbeklerine göre puan verilmiştir.

Haberler ve Hava Durumu maddesinde açık uçlu ve çoktan seçmeli sorular kullanılmıştır. Buradaki sorularda öğrencilerden on bir ayrı cevap beklenmiştir. Bu

yüzden on puan on bire bölünmüş ve sorular eşit şekilde puanlanmıştır. İçinde birden fazla unsur bulunduran sorular yine kendi içinde alt puanlara ayrılmıştır.

Çizim etkinliğinde on yedi basamak bulunmaktadır. Bu basamakların tamamını doğru yapan öğrenci tam puan almıştır. Çizilmemiş veya yanlış çizilmiş her iki şekil için öğrencilerin doğru sayısından bir doğru düşülmüştür; yani bu maddede düzeltme formülü uygulanmıştır. Öğrenci kâğıtları değerlendirilmeye başlanmadan önce yapılan inceleme sırasında bazı öğrencilerin istenen şekillerin tamamını çizdikleri görülmüş ancak bunun yanında kâğıtlarında fazladan şekillere de rastlanmıştır. Bu durum karşısında ölçme ve değerlendirme uzmanlarıyla görüşülmüş ve fazladan şekil çizmeden tüm çizimleri gerçekleştiren öğrencilerle fazladan şekil çizerek tüm çizimleri gerçekleştiren öğrencilerin aynı şekilde değerlendirilmelerinin doğru olmadığına karar verilmiştir. Bu nedenden dolayı alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda bu maddede düzeltme formülü kullanılmıştır.

Testin Röportaj maddesinde de açık uçlu sorulardan yararlanılmıştır. Bu sorulardan bazıları iç içe iki sorudan oluşmaktadır. Bunlar da göz önünde bulundurulmuş ve madde on üç soru üzerinden değerlendirilmiştir. Yani on puanın on üçe bölünmesi sonucu elde edilen puan, her doğru cevap için toplama dâhil edilmiştir.

Yol Tarifi maddesinin değerlendirilmesinde yönergelerin zorluk derecesine göre bir puanlama yapılmıştır. Her yönerge için uzman görüşü çerçevesinde bir zorluk puanı belirlenmiştir. Başlangıç noktasından varış noktasına kadar yol tarifinde kullanılan yönergeler toplamda on beş birimlik bir değer oluşturmuştur. On puan on beşe bölünerek birim değer elde edilmiş, zorluk derecesi bir olan yönerge on puanın on beşte birini, zorluk derecesi üç olan yönerge on puanın on beşte üçünü almıştır. Bu maddede öğrencilerden tarif edilen yere giderken çizgi çizerek ilerlemeleri istenmişti. Başlangıç noktasından varış noktasına kadar çizgi çizerek ve tarif edilen yoldan giden öğrenci tam puan almıştır. Belirli bir noktadan sonra yanlış yöne gitmiş olan öğrenci doğru gittiği yere kadar hak ettiği puanı almıştır. Çizgi çizmeden varış noktasındaki tarif edilen yeri işaretleyen öğrencilere puan verilmemiştir.

Dinleme Testi'nin Radyo Tiyatrosu maddesinde açık uçlu ve çoktan seçmeli sorularla doğru-yanlış soruları kullanılmıştır. Bu maddede on bir soruya yer verilmiştir. Her soru eşit puan ile değerlendirilmiştir.

Reklam maddesinde öğrencilerin on bir işaretleme yapmaları gerekiyordu. Bu maddenin değerlendirilmesinden önce yapılan incelemede bazı öğrencilerin doğru işaretlemeleri yaptığı ancak bunun yanında yanlış işaretlemelerde de bulunduğu görülmüştür. Bu durum karşısında yine ölçme ve değerlendirme uzmanlarıyla görüşülmüş, fazladan işaretleme yapmadan sadece doğru seçenekleri işaretleyen öğrencilerle, doğru seçenekleri belirleyen ancak bunun yanında fazladan da işaretleme yapan öğrencilerin aynı şekilde değerlendirilmelerinin doğru olmadığına karar verilmiştir. Bundan dolayı alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda bu maddede de düzeltme formülü kullanılmıştır. İki yanlış işaretleme veya boş bırakma karşılığında doğru sayısı bir birim azaltılmıştır. Ardından on puan on bire bölünerek her doğru işaretlemenin puan değeri elde edilmiştir. Öğrencilere, işaretledikleri doğru sayısınca puan verilmiştir.

Dikte maddesinde öğrencilere bir türkü dikte ettirilmiştir. Bu maddenin değerlendirilmesinde de anlam öbeklerinden hareket edilmiştir. Dikte ettirilen türküyle ilgili uzman görüşü alınmış ve türkünün kırk beş anlam öbeğinden oluştuğu tespit edilmiştir. On puan kırk beşe bölünerek her anlam öbeğine karşılık gelen puan bulunmuş ve öğrencilere tam yazdıkları anlam öbeği sayısına göre puan verilmiştir.

Dinleme Testi'nin son maddesi olan alışveriş probleminde problemin sonucunu doğru bulan öğrenciye, tam puan olan on puan verilmiştir.

Testteki her bir madde bu şekilde puanlandıktan sonra her öğrencinin testin maddelerinden aldığı puan bir çizelgeye işlenmiş ve bu puanlar analize hazır hâle getirilmiştir.

Dinleme Testi'nin Cronbach Alpha güvenilirlik kat sayısı ön testte .83, son testte .79 olarak belirlenmiştir. Cronbach Alpha güvenilirlik kat sayısı .60'ın üzerinde olduğunda o testin güvenilir olduğu kabul edilmektedir. Cronbach Alpha güvenilirlik kat sayısının .60'ın üzerinde çıkması Dinleme Testi'nin güvenilir, ön test

ve son testteki değerlerin birbirine yakın olması da testin tutarlı olduğunu ortaya koymaktadır.

2.7. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler bilgisayara aktarılmış ve verilerin istatistiki analizinde SPSS 11.5 (Statistic Package For Social Science) programından yararlanılmıştır. Verilerin analizinde yüzde, aritmetik ortalama, t-testi ve varyans analizi için f testi kullanılmıştır.

3. BÖLÜM

BULGU VE YORUMLAR

Bu bölümde, toplanan verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemlerine göre düzenlenerek yorumlanmıştır.

3.1. Deney grubu ile kontrol grubunun dinleme becerileri, başlangıçta anlamlı bir fark göstermekte midir?

Tablo 2. Deney ve Kontrol Gruplarının “Dinleme Becerisi” Ön Test Puanlarına Ait İlişkisiz Ölçümler t Testi Sonuçları

GRUP	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Deney G. (Ön Test)	45	33,58	11,70	75	,355	.723
Kontrol G. (Ön Test)	32	34,67	15,31			

Tablo 2’de deney ve kontrol gruplarının uygulama öncesinde dinleme becerilerine ilişkin puan ortalamaları yer almaktadır. Uygulama öncesinde yapılan ön testte deney grubunun dinleme becerisi puan ortalaması 33,58; kontrol grubunun ise 34,67’dir. Uygulama öncesinde dinleme becerisi bakımından deney ile kontrol grupları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını saptamak amacıyla her iki grubun dinleme becerisi puan ortalamaları t-testi ile sınanmış ve dinleme becerisi bakımından gruplar arasında $[t(75)=.355, p>.05]$ anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Bu durum, deney ile kontrol gruplarının dinleme becerisi bakımından uygulama öncesinde birbirine denk olduğunu göstermektedir.

3.2. Dinleme Testi'ndeki maddeler açısından deney grubu ile kontrol grubunun ön testte aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo 3. Dinleme Testi'ndeki Maddelere İlişkin Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puan Ortalamalarına Ait İlişkisel Ölçümler t Testi Sonuçları

Etkinlikler	Grup	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
1. Madde: Hikâye	D	45	2.11	1.23	75	1.773	.080
	K	32	2.73	1.83			
2. Madde: Metro Anonsları	D	45	5.45	2.28	75	1.224	.225
	K	32	6.09	2.28			
3. Madde: Haberler-Hava Durumu	D	45	3.09	2.20	75	.011	.991
	K	32	3.10	2.27			
4. Madde: Çizim	D	45	4.14	2.89	75	.228	.820
	K	32	3.98	3.10			
5. Madde: Röportaj	D	45	2.36	1.83	75	.947	.347
	K	32	1.96	1.82			
6. Madde: Yol Tarifi	D	45	5.48	2.18	75	.173	.863
	K	32	5.56	1.80			
7. Madde: Radyo Tiyatrosu	D	45	4.73	1.69	75	1.379	.172
	K	32	4.18	1.79			
8. Madde: Reklamlar	D	45	2.77	1.88	75	.240	.811
	K	32	2.90	2.87			
9. Madde: Dikte	D	45	3.25	1.57	75	.728	.469
	K	32	3.57	2.29			
10. Madde: Alışveriş Problemi	D	45	.22	1.49	75	.893	.375
	K	32	.63	2.46			

Tablo 3'te Dinleme Testi'ndeki maddelere ilişkin deney ve kontrol gruplarının ön test puan ortalamalarına ait ilişkisel ölçümler t testi sonuçları yer almaktadır. Tabloda, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön testte Dinleme Testi'nin maddelerinden aldıkları ortalama puanları görülmektedir.

Uygulama öncesinde, testi oluşturan maddelerde deney ile kontrol grupları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını saptamak amacıyla grupların testteki her bir madde ile ilgili dinleme becerisi puan ortalamaları t testi ile sınanmış ve maddelerin hepsinde gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır ($p > .05$).

3.3. Deney grubu ile kontrol grubunun son testteki dinleme becerilerine ilişkin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmanın üçüncü alt probleminin analizinde deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Dinleme Testi başarı puanlarının gruplara (deney-kontrol), ölçümlere (ön test-son test) ve bunların ortak etkisine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

Tablo 4. Öğrencilerin Dinleme Testi'nden Aldıkları Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

GRUPLAR	ÖN TEST			SON TEST		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
Deney	45	33,58	11,70	45	60,60	13,87
Kontrol	32	34,67	15,31	32	47,66	16,48

Tablo 4'te görüldüğü üzere, deney grubu öğrencilerinin ortalama puanı ön testte 33,58 iken, bu değer verilen eğitim sonrasında 60,60 olmuştur. Klasik yöntemle eğitim-öğretim çalışmalarına devam edilen kontrol grubundaki öğrencilerin puanları ise sırasıyla 34,67 ve 47,66'dır. Her iki grubun da ön testteki ortalama puanları incelendiğinde öğrencilerin Dinleme Testi'nden ön testte oldukça düşük puanlar aldıkları görülmektedir. Ön testte, deney grubundaki öğrencilerin ortalama puanının kontrol grubundaki öğrencilerin ortalama puanından yaklaşık 1 puan düşük olduğu da görülmektedir. Son testteki ortalama puanlar incelendiğinde hem dinleme eğitimi verilen deney hem de klasik eğitim-öğretim çalışmalarına devam edilen kontrol grubu öğrencilerinin dinleme becerisi başarı düzeylerinde bir artış olduğu gözlenmektedir. Deney grubunun puan ortalamasında gözlenen artış, araştırmanın hipotezine uygun olarak ortaya çıkmış bir artış olarak değerlendirilebilir. Yani deney grubunda yer alan öğrencilerin Dinleme Testi başarı puanlarında meydana gelen artış, verilen eğitimle birlikte beklenen bir gelişmeyi göstermektedir.

Yukarıda belirtildiği gibi kontrol grubunda yer alan öğrencilerin de Dinleme Testi başarı puanlarında ön teste göre son testte bir artış söz konusudur. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin puanlarındaki artış şu şekilde açıklanabilir: İlk olarak belirtilmesi gereken husus, öğrencilerin ön testte gördükleri başlıkları ve yapılan uygulamaları son testte tekrar görmeleri neticesinde ortaya çıkan “hatırlama” unsurudur. Nitekim bu gruptaki öğrencilere son test uygulanırken öğrencilerin pek çoğunun “Öğretmenim, bu testi bize daha önce uygulamıştınız!” dediği, uygulamayı yapan öğretmenler tarafından araştırmacıya iletilmiştir. “Hatırlama” unsurunun deney grubunda yer alan öğrenciler için de geçerli olduğu düşünülmelidir. Yalnız deney grubunun ortalama puanında ön teste göre son testte oluşan fark, kontrol grubunun puanında meydana gelen artışın iki katından daha fazladır. Dolayısıyla deney grubunun puanında meydana gelen artışın “hatırlama” unsurundan değil bu gruba verilen eğitimden kaynaklandığı gayet açık ve net bir şekilde ifade edilebilir. Bu da eğitimin stratejik, planlı ve etkin bir şekilde yapılması durumunda dinleme becerisinin gelişeceğini göstermektedir.

Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin Dinleme Testi’ndeki puan artışlarının bir başka nedeninin, ön test-son test arasında geçen dört haftada okulda eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmeleri ve bunun neticesinde öğrencilerin bilişsel farkındalık becerilerindeki gelişme olduğu rahatlıkla ifade edilebilir. Çünkü eğitim ve öğretim faaliyetleriyle öğrencilerin sürekli olarak bilgi ve becerilerine yenilerini ekleyip kendilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Öğrencilerin ön test-son test arasındaki algılama, kavrama vb. konulardaki gelişimlerinin son testte aldıkları puanları olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Kontrol grubunun dinleme puanlarında meydana gelen artışın bir başka nedeni ise, öğrencilerin, testi oluşturan bazı maddelerle (örneğin reklamlar) günlük hayatta sıklıkla karşılaşma ihtimalleridir. Ön test uygulandıktan sonra testte yer alan maddeler konusunda öğrencilerin dikkatlerinin daha keskin hâle geldiği düşünülmektedir. Dinleme Testi’nde yer alan maddelerden biri olan “Reklamlar”, testin uygulandığı dönemde radyolarda yayımlanan reklamlardan seçilmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin, bu testte yer alan reklamlar veya benzeri reklamlarla karşı karşıya gelme ihtimalleri vardır. Bu durum da kontrol grubundaki öğrencilerin özellikle testin bu maddesiyle ilgili başarılarını olumlu yönde etkilemiştir denilebilir.

“Reklamlar” maddesi ile ilgili ayrıntılı değerlendirme, bu maddenin ele alınışı sırasında yapılmaktadır.

Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin Dinleme Testi başarı puanlarında deney öncesine göre, deney sonrasında gözlenen ve yukarıda belirtilen değişmelerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla yapılan çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

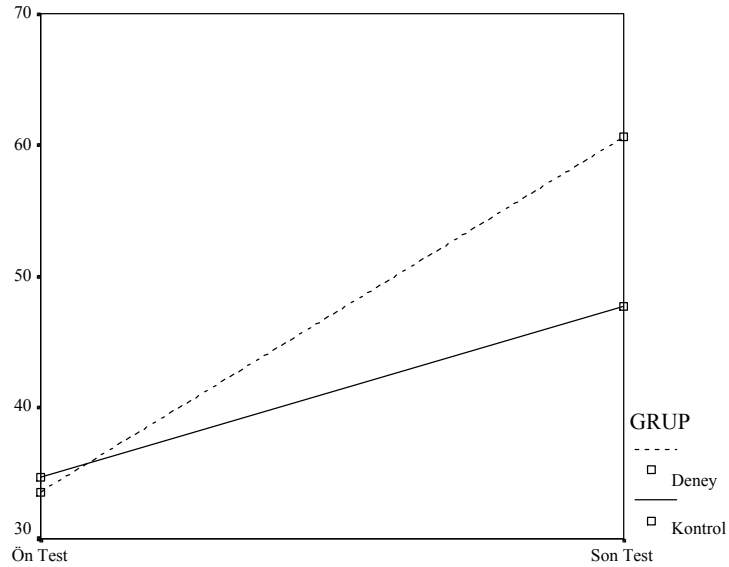
Tablo 5. Dinleme Testi Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar Arası	28551,822	76			
Grup (D/K)	1311,529	1	1311,529	3,611	,061
Hata	27240,293	75	363,204		
Gruplar İçi	19755,628	77			
Ölçüm (Ön Test-Son Test)	14973,791	1	14973,791	381,879	,000
Grup* Ölçüm	1841,028	1	1841,028	46,952	,000
Hata	2940,809	75	39,211		
Toplam	48307,45	153			

Tablo 5’teki analiz sonuçlarına göre deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Dinleme Testi’ne ait başarı puanlarının deney öncesinden sonrasına anlamlı farklılık gösterdiği, yani farklı işlem gruplarında (deney ve kontrol grubu) olmak ile tekrarlı ölçümler faktörlerinin Dinleme Testi başarı düzeyleri üzerindeki ortak etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur. [$F_{(1-75)} = 46,952$; $p < 0.05$]. Diğer bir ifadeyle, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin Dinleme Testi’ndeki başarıları deney grubuna verilen eğitime bağlı olarak farklılık göstermektedir ve bu fark istatistiki olarak anlamlıdır. Hem deney hem de kontrol grubundaki öğrencilerin son testteki başarı ortalamalarında ön testteki başarı ortalamalarına göre bir yükselme görülmektedir. Ancak deney grubundaki öğrencilerin başarılarındaki artış, verilen eğitimin bir sonucu olarak, kontrol grubundaki öğrencilerin Dinleme Testi’ndeki başarılarında meydana gelen artıştan anlamlı derecede yüksektir. Deney grubundaki öğrencilerin Dinleme Testi başarılarında gözlenen bu farklılıkların dinleme becerisini geliştirmeye yönelik olarak verilen eğitimden kaynaklandığı söylenebilir.

Deney ve kontrol grubunun puanlarındaki değişimleri aşağıdaki şekil üzerinde incelemek sonucun somutlaştırılması açısından yararlı olacaktır.

Şekil 3. Dinleme Becerisinin Ön Test-Son Test Başarı Puanlarındaki Artış Miktarı

Şekil 3'te kesik çizgi deney, düz çizgi ise kontrol grubunun ön test-son test puan ortalamalarındaki değişimi göstermektedir. Ön testte deney grubunun puan ortalamasının kontrol grubunun puan ortalamasından az bir farkla geride olduğu görülmektedir. Son testte ise deney grubunun puan ortalaması, gözle görülür bir fark oluşturacak şekilde kontrol grubunun ortalamasının önüne geçmiştir. Deney grubunun ön testteki puan ortalaması 33,58 iken bu ortalama verilen dinleme eğitiminden sonra son testte 60,60'a yükselmiş; kontrol grubunun ön testteki puan ortalaması ön testte 34,67 iken son testte 47,66 olmuştur. Diğer bir ifadeyle deney grubunun puan ortalamasında 27,02'lik (% 80,46'lık), kontrol grubunun puan ortalamasında ise 12,99'luk (% 37,46'lık) bir artış söz konusudur. Deney grubunun puan ortalamasındaki artışın kontrol grubunun puan ortalamasındaki artıştan belirgin düzeyde yüksek olduğu, şeklin son testle ilgili bölümü incelendiğinde rahatlıkla görülmektedir. Deney grubunun başarısındaki bu gelişme dört haftalık bir dinleme eğitimi sonunda ortaya çıkmıştır. Bu eğitimin bir yıl boyunca verilmesi durumunda sonucun çok daha iyi olacağı beklenebilir.

Deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test toplam puan ortalamalarından hareketle yapılan açıklama ve yorumların ardından aşağıda, Dinleme Testi'ni meydana getiren maddelerin her biri üzerinde açıklama ve yorumlarda bulunmaktadır.

3.4. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Hikâye* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Dinleme Testi'nin 1. maddesinde *Hikâye* ile ilgili bir çalışma yer almaktadır. Öğrencilerin bu maddeden aldıkları ön test-son test ortalama puan ve standart sapma değerleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Testin 1. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

GRUPLAR	ÖN TEST			SON TEST		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
Deney	45	2,11	1,2275	45	4,56	1,9444
Kontrol	32	2,73	1,8290	32	3,37	1,9791

Tablo 6'da görüldüğü üzere, etkinlik temelli bir dinleme eğitimi modelinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin testin 1. maddesi (hikâye) ile ilgili ortalama puanı, deney öncesinde 2,11 iken deney sonrasında 4,56 olmuştur. Klasik yöntemle devam edilen kontrol grubundaki öğrencilerin aynı puanları sırasıyla 2,73 ve 3,37'dir. Bu ortalamalar, hem etkinlik temelli dinleme eğitimi modelinin uygulandığı deney hem de klasik yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin dinleme becerisi başarı düzeylerinde bir artış olduğunu göstermektedir.

Hem deney hem de kontrol grubunun ön testteki puan ortalamalarına bakıldığında, 10 puan üzerinden yapılan bu değerlendirmede öğrencilerin oldukça düşük sayılabilecek puanlar (Deney Grubu: 2,11; Kontrol Grubu: 2,73) aldığı görülmektedir. Hikâye türündeki metinlere Türkçe derslerinde sık sık yer verilmesine

rağmen öğrencilerin bu maddede düşük puanlar almaları şaşırtıcı bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Buradan hareketle, öğrencilere hikâye yapısı hakkında bilgi vermenin, bu tür metinleri okurken ve dinlerken bu yapıları göz önünde bulundurmanın önemli olduğu vurgulanmalıdır. Bunun için öğretmenlerin okuma ve dinleme etkinliklerinde uygulamalı çalışmalar yapmaları gereklidir. Bu tür çalışmalarla öğrencilerin belirtilen alandaki eksiklikleri ortadan kaldırılacaktır.

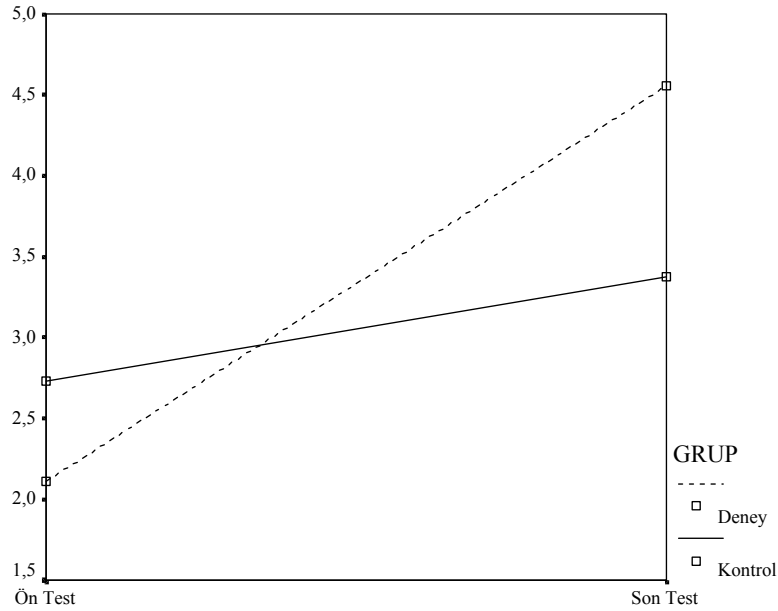
Her iki grubun başarı puanlarında deney öncesine göre, deney sonrasında gözlenen söz konusu değişmelerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Testin 1. Maddesi (Hikâye) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Gruplar Arası	376,793	76			
Grup (D/K)	3,002	1	3,002	,602	,440
Hata	373,791	75	4,984		
Gruplar İçi	203,547	77			
Ölçüm (Ön Test-Son Test)	89,222	1	89,222	79,682	,000
Grup* Ölçüm	30,346	1	30,346	27,101	,000
Hata	83,979	75	1,120		
Toplam	580,34	153			

Tablo 7 incelendiğinde deney ve kontrol grubunun 1. maddede deney öncesi ve deney sonrası ön test ve son test toplam başarı puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir [$F_{(1-75)} = 27,101$; $p < 0.05$]. Diğer bir deyişle deney grubuna verilen eğitim bu gruptaki öğrencilerin başarılarını, kontrol grubundaki öğrencilerin başarılarından anlamlı derecede fark olacak şekilde artırmıştır. Öğrencilerin Dinleme Testi’nin 1. maddesindeki başarılarında gözlenen bu farklılığın verilen dinleme eğitiminden kaynaklandığı söylenebilir.

Şekil 4. Testin 1. Maddesi (Hikâye) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafiği

Şekil 4’te, Dinleme Testi’nin 1. maddesinde puan ortalamalarının, verilen eğitim öncesi ve sonrasındaki değişimi görülmektedir. Kesik çizgi deney, düz çizgi ise kontrol grubunun 1. madde ile ilgili ön test-son test puan ortalamalarındaki değişimi göstermektedir. Deney grubunun ön testteki puan ortalaması 2,11 iken bu ortalama verilen dinleme eğitiminden sonra son testte 4,56’ya yükselmiş; kontrol grubunun ön testteki puan ortalaması ön testte 2,73 iken son testte 3,37 olmuştur. Diğer bir ifadeyle deney grubunun puan ortalamasında 2,45’lik (% 116,11’lik), kontrol grubunun puan ortalamasında ise 0,64’lük (% 23,44’lük) bir artış söz konusudur. Deney grubunun puan ortalamasındaki artışın kontrol grubunun puan ortalamasındaki artıştan belirgin derecede yüksek olduğu şekilde de açıkça görülmektedir. Deney grubundaki öğrencilerin puan ortalaması ön testte kontrol grubundaki öğrencilerin puan ortalamasından geridedir. Son testte ise bu iki grubun puan ortalamalarının deney grubunun lehine belirgin derecede yükseldiği görülmektedir. Dinleme Testi’nin 1. maddesi olan hikâye çalışmasında ortaya çıkan bu farkın; deney grubundaki öğrencilere, bir hikâyeyi dinlerken nelere dikkat

etmeleri ve nasıl not almaları gerektiği konusunda verilen eğitimden kaynaklandığı söylenebilir. Deney grubundaki öğrencilerin puan ortalamalarının 2,11'den 4,56'ya yükselmesi, bu tür metinlerle dinleme eğitiminin sürekli hâle getirilmesi durumunda öğrencilerin bu alandaki başarılarında artış olacağı yönünde yorumlanabilir. Kısa süreli bir eğitimle belirgin ve istatistiki olarak anlamlı bir farkın oluşması, daha uzun süreli eğitim çalışmalarında başarının daha yüksek olacağını göstergesi olarak değerlendirilebilir.

3.5. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Metro Anonsları* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin 2. maddesi olan *Metro Anonsları*'ndan aldıkları ön test-son test ortalama puanları ve standart sapma değerleri Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Testin 2. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

GRUPLAR	ÖN TEST			SON TEST		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
Deney	45	5,45	2,28	45	7,97	1,76
Kontrol	32	6,09	2,28	32	6,44	2,13

Tablo 8'de görüldüğü üzere, deney grubu öğrencilerinin testin 2. maddesi ile ilgili ortalama puanı deney öncesinde 5,45 iken deney sonrasında 7,97 olmuştur. Klasik yöntemle devam edilen kontrol grubundaki öğrencilerin aynı puanları sırasıyla 6,09 ve 6,44'tür. Hem etkinlik temelli dinleme eğitimi modelinin uygulandığı deney hem de klasik yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin dinleme becerisi başarı puanlarında testin 2. maddesinde de bir artış gözlenmektedir.

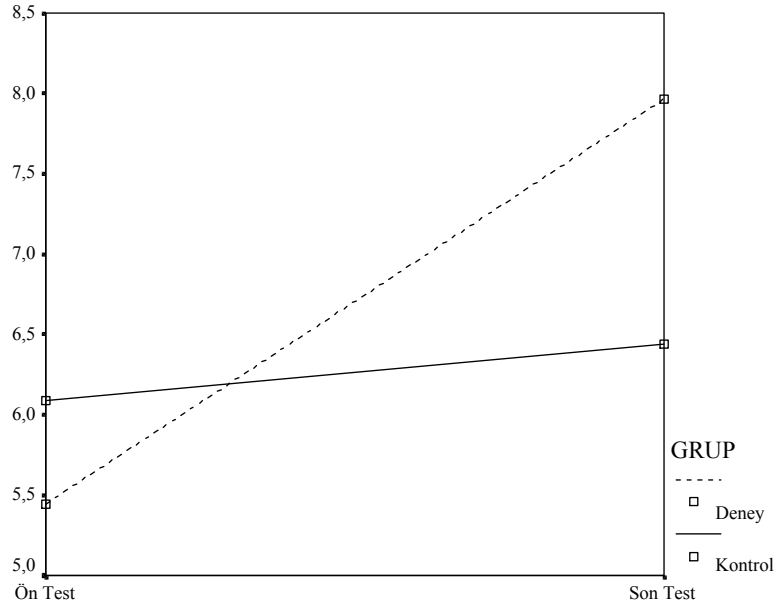
Her iki grubun başarı puanlarında deney öncesine göre, deney sonrasında gözlenen söz konusu değişmelerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Testin 2. Maddesi (Metro Anonsları) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar Arası	531,535	76			
Grup (D/K)	7,293	1	7,293	1,043	,310
Hata	524,242	75	6,990		
Gruplar İçi	262,761	77			
Ölçüm (Ön Test-Son Test)	76,712	1	76,712	40,554	,000
Grup* Ölçüm	44,178	1	44,178	23,355	,000
Hata	141,871	75	1,892		
Toplam	794,296	153			

Deney ve kontrol grubunun, 2. maddede deney öncesi ve deney sonrası ön test-son test toplam başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır [$F_{(1-75)} = 23,355$; $p < 0.05$]. Diğer bir deyişle, testin boşluk doldurma şeklinde düzenlenen metro anonsları ile ilgili maddesinde, deney grubuna verilen eğitim bu gruptaki öğrencilerin başarılarını, kontrol grubundaki öğrencilerin başarılarından anlamlı derecede fark olacak şekilde artırmıştır. Öğrencilerin Dinleme Testi'nin 2. maddesindeki başarılarında gözlenen bu farklılığın, verilen dinleme eğitiminden kaynaklandığı söylenebilir. Öğrencilerin başarılarındaki bu madde ile ilgili değişim, aşağıdaki şekilde incelenebilir.

Şekil 5. Testin 2. Maddesi (Metro Anonsları) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafiği

Şekil 5’te, Dinleme Testi’nin 2. maddesinde puan ortalamalarının verilen eğitim öncesi ve sonrasındaki değişimi görülmektedir. Kesik çizgi deney, düz çizgi ise kontrol grubunun 2. madde ile ilgili ön test-son test puan ortalamalarındaki değişimi göstermektedir. Deney grubunun ön testteki puan ortalaması 5,45 iken bu ortalama verilen dinleme eğitiminden sonra son testte 7,97’ye yükselmiş; kontrol grubunun ön testteki puan ortalaması ön testte 6,09 iken son testte 6,44 olmuştur. Her iki gruptaki öğrencilerin ön testteki puan ortalamaları 10 puan üzerinden 5’in üzerindedir. Bir önceki madde olan “Hikâye”de her iki grubun ön test puan ortalamaları 3’ün altında idi. Bu puanlardan hareketle öğrencilerin, metro anonslarını hikâyeye göre daha kolay algıladıkları, bu durumun da puanlarına yansıdığı söylenebilir. Bu ortalamalar; deney grubunun puan ortalamasında 2,52’lik (% 46,23’lük), kontrol grubunun puan ortalamasında ise 0,35’lik (% 5,74’lük) bir artış olduğunu göstermektedir. Şekildeki çizgilerin başlangıç ve bitiş noktaları dikkatle incelendiğinde, deney grubunun puan ortalamasındaki artışın kontrol grubunun puan ortalamasındaki artıştan belirgin derecede yüksek olduğu görülmektedir. Deney grubunun puan ortalaması, ön testte kontrol grubunun puan ortalamasından oldukça geride iken son testte belirgin derecede kontrol grubunun puan ortalamasının önüne

geçmiştir. Şekildeki çizgilerin ön test-son test arasındaki seyri incelendiğinde deney grubunda yer alan öğrencilerin başarıları açıkça görülmektedir. Deney grubunun çizgisinde keskin bir yükseliş, kontrol grubunun çizgisinde ise hemen hemen yatay bir seyir söz konusudur. Yani kontrol grubunun puanında ciddi bir artış söz konusu olmamıştır. Deney grubu lehine olan bu durumun, deney grubundaki öğrencilere ön testten sonra verilen eğitim sayesinde ortaya çıktığı söylenebilir.

3.6. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Haberler-Hava Durumu* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilere uygulanan Dinleme Testi'nin 3. maddesinde *Haberler-Hava Durumu* çalışması yer almaktadır. Öğrencilerin Dinleme Testi'nin bu maddesinden aldıkları ön test-son test ortalama puan ve standart sapma değerleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Testin 3. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

GRUPLAR	ÖN TEST			SON TEST		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
Deney	45	3,09	2,20	45	5,86	2,19
Kontrol	32	3,10	2,27	32	5,00	2,34

Tablo 10'da görüldüğü üzere, etkinliklerden oluşan testin uygulandığı ve buna bağlı olarak bir eğitimin verildiği deney grubu öğrencilerinin testin 3. maddesi (haberler-hava durumu) ile ilgili başarı puanı ortalaması deney öncesinde 3,09'dur. Bu ortalama deney sonrasında 5,86 olmuştur. Klasik yöntemin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin aynı puanları sırasıyla 3,10 ve 5,00'tir. Bu değerler, hem etkinlik temelli dinleme eğitimi modelinin uygulandığı deney hem de klasik yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin dinleme becerisi başarı düzeylerinde bir artış olduğunu göstermektedir.

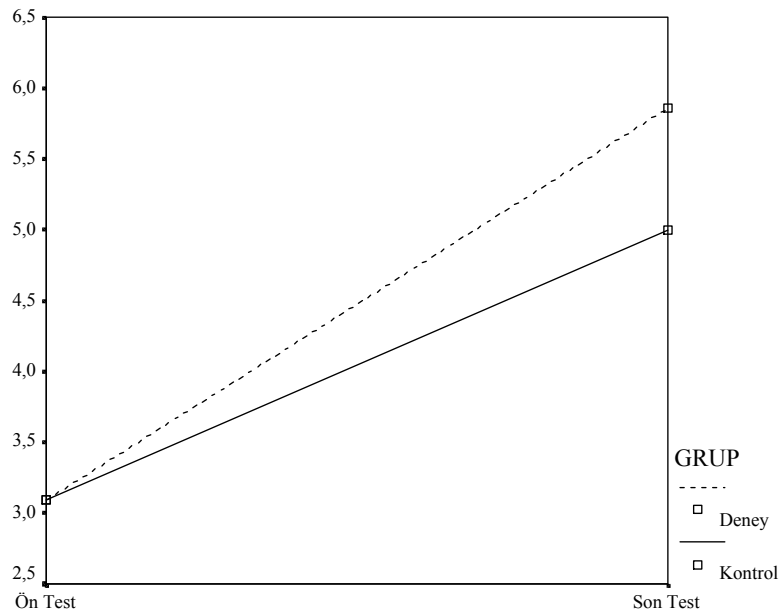
Her iki grubun başarı puanlarında deney öncesine göre, deney sonrasında gözlenen söz konusu değişmelerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Testin 3. Maddesi (Haberler-Hava Durumu) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar Arası	642,677	76			
Grup (D/K)	6,800	1	6,800	,802	,373
Hata	635,877	75	8,478		
Gruplar İçi	328,341	77			
Ölçüm (Ön Test-Son Test)	203,978	1	203,978	130,330	,000
Grup* Ölçüm	6,982	1	6,982	4,461	,038
Hata	117,381	75	1,565		
Toplam	971,018	153			

Deney ve kontrol grubunun, 3. maddede deney öncesi ve deney sonrası ön test-son test toplam başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır [$F_{(1-75)} = 4,461$; $p < 0.05$]. Diğer bir deyişle verilen eğitim; deney grubundaki öğrencilerin başarılarını, kontrol grubundaki öğrencilerin başarılarından anlamlı derecede fark olacak şekilde artırmıştır. Dinleme Testi'nin 3. maddesinde gözlenen bu anlamlı artışın, öğrencilere, haberler ve hava durumunu dinlerken nelere dikkat etmeleri gerektiği konusunda verilen dinleme eğitiminden kaynaklandığı söylenebilir. Yukarıda verilen değerler şekil üzerine şu şekilde yansımıştır:

Şekil 6. Testin 3. Maddesi (Haberler-Hava Durumu) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafiği

Şekil 6'da Dinleme Testi'nin 3. maddesinde puan ortalamalarının, verilen eğitim öncesi ve sonrasındaki değişimi görülmektedir. Kesik çizgi deney, düz çizgi ise kontrol grubunun 3. madde ile ilgili ön test-son test puan ortalamalarındaki gelişimi göstermektedir. Deney grubunun ön testteki puan ortalaması 3,09 iken bu ortalama verilen dinleme eğitiminden sonra son testte 5,86'ya yükselmiş; kontrol grubunun ön testteki puan ortalaması ön testte 3,10 iken son testte 5,00 olmuştur. Diğer bir ifadeyle deney grubunun puan ortalamasında 2,77'lik (% 89,64'lük), kontrol grubunun puan ortalamasında ise 1,90'luk (% 61,29'luk) bir artış söz konusudur. Her iki grubun ön testteki puan ortalamaları hemen hemen aynı olsa da eğitim çalışmalarından sonra uygulanan son testte, deney grubunun puan ortalamasındaki artışın kontrol grubunun puan ortalamasındaki artıştan belirgin derecede yüksek olduğu görülmektedir. Şekilde kontrol grubunda yer alan öğrencilerin puanlarındaki artış da görülmektedir. Öğrenciler günlük hayatta hem televizyonda hem de radyoda haberler ve hava durumu sunumuyla sık sık karşılaşmaktadır. Ön testin uygulanmasından sonra, kontrol grubunda yer alan öğrencilerin, karşılaştıkları haberler ve hava durumu sunumlarına karşı daha dikkatli ve duyarlı oldukları düşünülmektedir. Son testte ikinci kez karşılaşmalarından dolayı teste aşına olma durumlarının yanında haberler ve hava durumuna karşı oluşturdukları dikkat ve duyarlılığın, onların son testteki puanlarının artışında etkili olduğu yorumu yapılabilir.

3.7. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin Çizim maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin 4. maddesi olan *Çizim* çalışmasından aldıkları ön test-son test ortalama puan ve standart sapma değerleri Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Testin 4. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

GRUPLAR	ÖN TEST			SON TEST		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
Deney	45	4,14	2,89	45	7,30	2,97
Kontrol	32	3,98	3,10	32	4,62	3,22

Tablo 12’de görüldüğü gibi deney grubu öğrencilerinin testin 4. maddesi (çizim) ile ilgili ortalama puanı, deney öncesinde 4,14 iken deney sonrasında 7,30 olmuştur. Klasik yöntemle devam edilen kontrol grubundaki öğrencilerin aynı puanları sırasıyla 3,98 ve 4,62’dir. Bu sonuçlar hem etkinlik temelli dinleme eğitimi modelinin uygulandığı deney hem de klasik yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin dinleme becerisi başarı düzeylerinde bir artış olduğunu göstermektedir.

Her iki grubun başarı puanlarında deney öncesine göre, deney sonrasında gözlenen söz konusu değişmelerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 13’te verilmiştir.

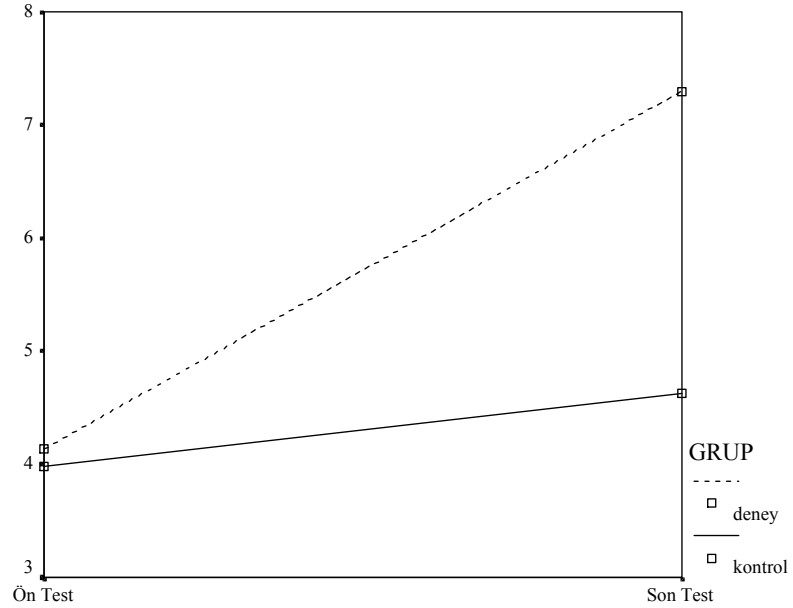
Tablo 13. Testin 4. Maddesi (Çizim) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar Arası	1078,783	76			
Grup (D/K)	75,100	1	75,100	5,612	,020
Hata	1003,683	75	13,382		
Gruplar İçi	564,828	77			
Ölçüm (Öntest-Sontest)	135,491	1	135,491	27,469	,000
Grup* Ölçüm	59,395	1	59,395	12,042	,001
Hata	369,942	75	4,933		
Toplam	1643,611	153			

Deney ve kontrol grubunun, 4. maddede deney öncesi ve deney sonrası ön test-son test toplam başarı puanları arasında anlamlı bir fark vardır [$F_{(1-75)} = 12,042$; $p < 0.05$]. Diğer bir deyişle, direktiflerle çizim yapma konusunda deney grubuna verilen uygulamalı eğitim; deney grubundaki öğrencilerin başarılarını, kontrol

grubundaki öğrencilerin başarılarından anlamlı derecede fark olacak şekilde artırmıştır. Bu fark aşağıdaki şekilde de görülmektedir.

Şekil 7. Testin 4. Maddesi (Çizim) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafiği

Şekil 7’de, Dinleme Testi’nin 4. maddesinde puan ortalamalarının, verilen eğitim öncesi ve sonrasındaki değişimi yukarıdaki şekilde görülmektedir. Kesik çizgi deney, düz çizgi ise kontrol grubunun 4. madde (çizim) ile ilgili ön test-son test puan ortalamalarındaki gelişimi göstermektedir. Deney grubunun ön testteki puan ortalaması 4,14 iken bu ortalama verilen dinleme eğitiminden sonra son testte 7,30’a yükselmiş; kontrol grubunun ön testteki puan ortalaması ön testte 3,98 iken son testte 4,62 olmuştur. Deney grubunun puan ortalamasında 3,16’lık (% 76,32’lik), kontrol grubunun puan ortalamasında ise 0,64’lük (% 16,08’lik) bir artış söz konusudur. Deney grubunun puan ortalamasındaki artışın kontrol grubunun puan ortalamasındaki artıştan belirgin derecede yüksek olduğu, şeklin son testle ilgili bölümü incelendiğinde rahatlıkla görülmektedir. Deney grubunun puan ortalamasındaki değişimi gösteren kesik çizgi dik, kontrol grubunun puan ortalamasındaki değişimi gösteren düz çizgi ise yatay bir seyir ortaya koymuştur.

Grupların ön testteki puan ortalamaları birbirine çok yakinken son testteki puan ortalamaları arasında oldukça büyük bir fark vardır. Direktiflerle çizim yaptırma konusunda testteki örneğe benzer şekiller üzerinde yapılan uygulamalı eğitim çalışmaları sayesinde öğrencilerin çizimle ilgili dikkatlerinin geliştiği ve bu durumun son test sonuçlarında kendini gösterdiği görülmektedir. Yani deney grubu lehine olan bu puan farkının verilen eğitimden kaynaklandığı söylenebilir.

3.8. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Röportaj* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin 5. maddesi olan *Röportaj* çalışmasından aldıkları ön test-son test ortalama puan ve standart sapma değerleri Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Testin 5. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

GRUPLAR	ÖN TEST			SON TEST		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
Deney	45	2,36	1,83	45	3,72	2,44
Kontrol	32	1,96	1,82	32	3,58	2,59

Tablo 14'te görüldüğü üzere, deney grubu öğrencilerinin testin 5. maddesi (röportaj) ile ilgili başarı testi ortalama puanı deney öncesinde 2,36 iken deney sonrasında 3,72 olmuştur. Klasik yöntemle devam edilen kontrol grubundaki öğrencilerin aynı puanları sırasıyla 1,96 ve 3,58'dir. Hem deney hem de kontrol grubu öğrencilerinin dinleme becerisi başarı düzeylerinde bir artış olduğu görülmektedir.

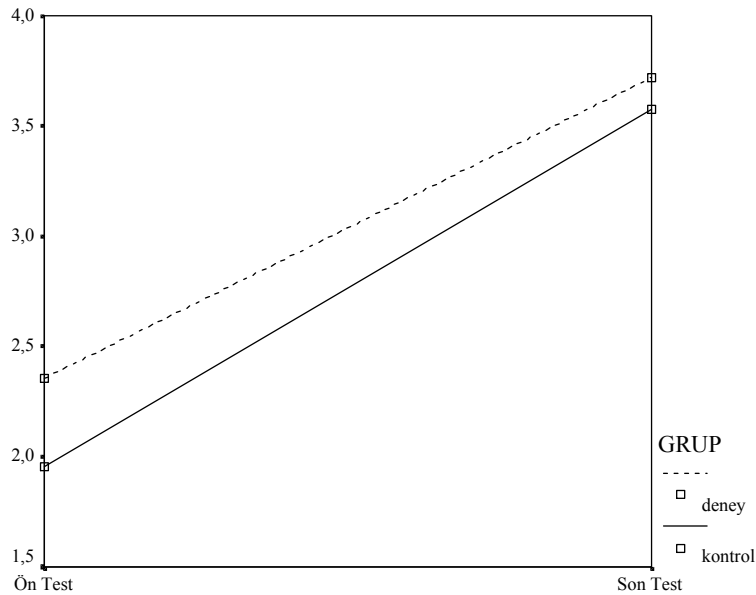
Her iki grubun başarı puanlarında deney öncesine göre, deney sonrasında gözlenen söz konusu değişmelerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Testin 5. Maddesi (Röportaj) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar Arası	609,247	76			
Grup (D/K)	2,773	1	2,773	,343	,560
Hata	606,474	75	8,086		
Gruplar İçi	196,391	77			
Ölçüm (Ön Test-Son Test)	83,222	1	83,222	55,451	,000
Grup* Ölçüm	,609	1	,609	,406	,526
Hata	112,560	75	1,501		
Toplam	805,638	153			

Deney ve kontrol grubunun, 5. maddede deney öncesi ve deney sonrası ön test-son test Dinleme Testi toplam başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır [$F_{(1-75)} = ,406$; $p > 0.05$]. Diğer bir deyişle deney grubuna verilen eğitim; deney grubundaki öğrencilerin başarılarını artırsa da bu artış, kontrol grubundaki öğrencilerin başarılarındaki artışla karşılaştırıldığında anlamlı bir fark oluşturmamaktadır. Bu durum, röportaj maddesiyle ilgili olarak öğrencilere verilen eğitimden beklenen sonucun alınmadığını göstermektedir. Her iki gruptaki öğrencilerin başarılarındaki artışın yansımaları aşağıdaki şekilde görülmektedir:

Şekil 8. Testin 5. Maddesi (Röportaj) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafiği

Şekil 8’de Dinleme Testi’nin 5. maddesinde puan ortalamalarının, verilen eğitim öncesi ve sonrasındaki değişimi görülmektedir. Kesik çizgi deney, düz çizgi ise kontrol grubunun 5. madde ile ilgili ön test-son test puan ortalamalarındaki değişimi göstermektedir. Deney grubunun ön testteki puan ortalaması 2,36 iken bu ortalama verilen dinleme eğitiminden sonra son testte 3,72’ye yükselmiş; kontrol grubunun ön testteki puan ortalaması ön testte 1,96 iken son testte 3,58 olmuştur. Diğer bir ifadeyle deney grubunun puan ortalamasında 1,36’lık (% 57,62’lik), kontrol grubunun puan ortalamasında ise 1,62’lik (% 82,65’lik) bir artış söz konusudur.

Buradaki duruma benzer bir sonuç, ileride ele alınacak olan ve testin 7. maddesinde yer alan *Radyo Tiyatrosunda* da mevcuttur. Ayrıntılı incelendiğinde bu iki maddeyle ilgili bazı ortak özelliklerinin olduğu görülmüştür. Bu maddelerin, Dinleme Testi’ndeki kayıt süresi en uzun iki madde olması (Röportaj: 5 dk. 3 sn., Radyo Tiyatrosu: 4 dk. 50 sn.) ve eğitim çalışmaları sırasında bu maddelerle ilgili kayıt süreleri uzun (Röportaj için 5 dk. 27 sn.lik, Radyo Tiyatrosu için 8 dk.lık) ses kayıtlarının kullanılmasının deney grubundaki öğrencilerde bir dikkat dağınıklığına, bıkkınlığa neden olduğu düşünülmektedir. Bu durum, uygulama sonrasında öğretmenler tarafından da araştırmacıya iletilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin röportaj ve radyo tiyatrosu örnekleriyle uygulamada çok sık karşılaşmamaları, bu maddelerle ilgili daha uzun süre eğitim verilmesinin gerektiği gibi hususların bu sonuçta etkili olduğu düşünülmelidir. Dolayısıyla eğitim çalışmalarında istenen sonuç tam anlamıyla ortaya çıkmamıştır. Bu veriler ve ortaya konan özelliklerden hareketle ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin, uzunluğu 4 dk.yı geçen bilgilendirici nitelikteki ses kayıtlarını dinleme, not tutma ve dinledikleri metinlerle ilgili sorulan sorulara cevap vermekte zorlandıkları söylenebilir. Ayrıca dinleme eğitimi çalışmalarında kayıt süresi uzun ses kayıtlarından da mümkün olduğunca yararlanılmaması önerilebilir. Yine de kesin yargıya varmak için daha ayrıntılı ve sadece bu konuyu ele alan çalışmaların yapılmasına ihtiyaç vardır.

3.9. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Yol Tarifi* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin 6. maddesi olan *Yol Tarifi* çalışmasından aldıkları ön test-son test ortalama puan ve standart sapma değerleri Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Testin 6. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

GRUPLAR	ÖN TEST			SON TEST		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
Deney	45	5,48	2,18	45	6,71	2,33
Kontrol	32	5,56	1,80	32	5,95	2,65

Tablo 16'da görüldüğü üzere, etkinlik temelli bir dinleme eğitimi modelinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin testin 6. maddesi (yol tarifi) ile ilgili başarı testi ortalama puanı deney öncesinde 5,48 iken deney sonrasında 6,71 olmuştur. Klasik yöntemle devam edilen kontrol grubundaki öğrencilerin aynı puanları sırasıyla 5,56 ve 5,95'tir. Bu değerler, her iki gruptaki öğrencilerin dinleme becerisi başarı düzeylerinde bir artış olduğunu göstermektedir.

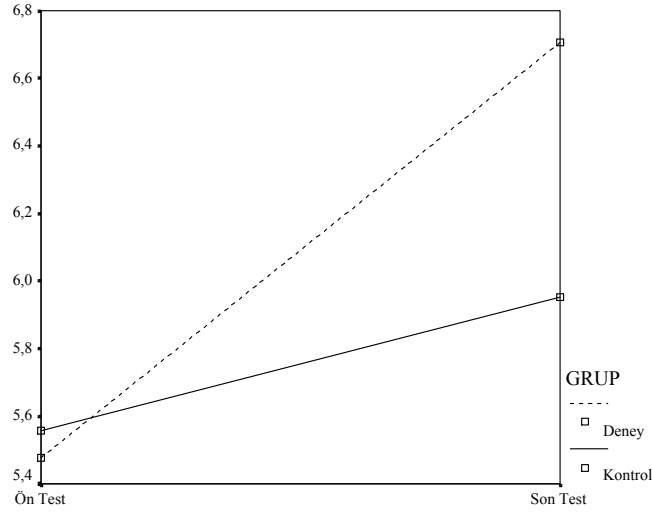
Her iki grubun başarı puanlarında deney öncesine göre, deney sonrasında gözlenen söz konusu değişmelerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Testin 6. Maddesi (Yol Tarifi) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar Arası	536,602	76			
Grup (D/K)	4,224	1	4,224	,595	,443
Hata	532,378	75	7,098		
Gruplar İçi	266,073	77			
Ölçüm (Ön Test-Son Test)	24,741	1	24,741	7,902	,006
Grup* Ölçüm	6,514	1	6,514	2,080	,153
Hata	234,818	75	3,131		
Toplam	802,675	153			

Tablo 17’de görüldüğü gibi Deney ve kontrol grubunun, 6. maddede deney öncesi ve deney sonrası ön test-son test Dinleme Testi toplam başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır [$F(1-75)= 2,080$; $p> 0.05$]. Diğer bir ifadeyle, deney grubuna verilen eğitim; deney grubundaki öğrencilerin başarılarını artırsa da bu artış, kontrol grubundaki öğrencilerin başarılarındaki artışla karşılaştırıldığında istatistiki bakımdan anlamlı bir fark oluşturmamaktadır.

Şekil 9. Testin 6. Maddesi (Yol Tarifi) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafiği

Dinleme Testi’nin 6. maddesindeki (yol tarifi) puan ortalamalarının, verilen eğitim öncesi ve sonrasındaki değişimi Şekil 9’da görülmektedir. Kesik çizgi deney, düz çizgi ise kontrol grubunun 6. madde (yol tarifi) ile ilgili ön test-son test puan ortalamalarındaki değişimi göstermektedir. Deney grubunun ön testteki puan ortalaması 5,48 iken bu ortalama verilen dinleme eğitiminden sonra son testte 6,71’e yükselmiş; kontrol grubunun ise ön testteki puan ortalaması ön testte 5,56 iken son testte 5,95 olmuştur. Diğer bir ifadeyle deney grubunun puan ortalamasında 1,23’lük (% 22,44’lük), kontrol grubunun puan ortalamasında ise 0,39’lük (% 7,01’lik) bir artış söz konusudur. Her ne kadar istatistiki açıdan anlamlı olmasa da yol tarifi

konusunda deney grubundaki öğrencilere verilen eğitim, bu gruptaki öğrencilerin sözlü olarak yapılan tariften hareketle tarif edilen yeri bulma konusundaki becerilerini, kontrol grubundaki öğrencilerin bu konudaki becerilerinden belirgin derecede fazla olacak şekilde artırmıştır. Bu farkın da deney grubundaki öğrencilere testteki örneğe benzer örnekler üzerinde uygulamalı olarak verilen eğitim sayesinde ortaya çıktığı söylenebilir. Yani eğitim verildiğinde, öğrencilerin tarif edilen yeri bulma konusundaki becerilerinin gelişeceği söylenebilir.

3.10. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Radyo Tiyatrosu* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin 7. maddesi olan *Radyo Tiyatrosu*'ndan aldıkları ön test-son test ortalama puan ve standart sapma değerleri Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18. Testin 7. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

GRUPLAR	ÖN TEST			SON TEST		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
Deney	45	4,73	1,69	45	5,76	1,31
Kontrol	32	4,18	1,79	32	5,51	1,18

Tablo 18'de görüldüğü üzere, deney grubu öğrencilerinin testin 7. maddesi (radyo tiyatrosu) ile ilgili başarı testi ortalama puanı deney öncesinde 4,73 iken deney sonrasında 5,76 olmuştur. Klasik yöntemle devam edilen kontrol grubundaki öğrencilerin aynı puanları sırasıyla 4,18 ve 5,51'dir. Bu ortalamalar, her iki gruptaki öğrencilerin dinleme becerisi başarı düzeylerinde bir artış olduğunu göstermektedir.

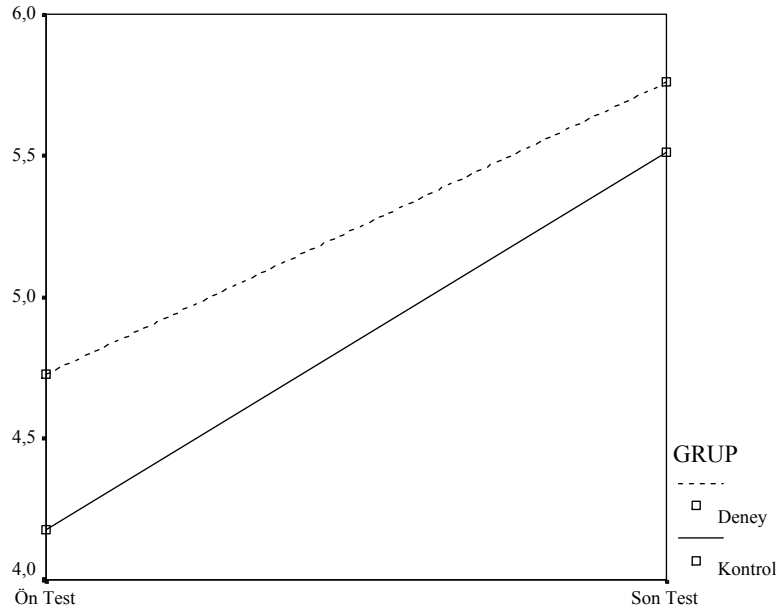
Her iki grubun başarı puanlarında deney öncesine göre, deney sonrasında gözlenen söz konusu değişmelerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. Testin 7. Maddesi (Radyo Tiyatrosu) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar Arası	218,53	76			
Grup (D/K)	5,968	1	5,968	2,106	,151
Hata	212,562	75	2,834		
Gruplar İçi	183,242	77			
Ölçüm (Ön Test-Son Test)	52,387	1	52,387	30,224	,000
Grup* Ölçüm	,860	1	,860	,496	,483
Hata	129,998	75	1,733		
Toplam	401,772	153			

Tablo 19’da deney ve kontrol grubunun, 7. maddede deney öncesi ve deney sonrası ön test-son test Dinleme Testi toplam başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır [$F(1-75) = ,496$; $p > 0.05$]. Diğer bir deyişle, deney grubuna verilen eğitim; deney grubundaki öğrencilerin başarılarını artırsa da bu artış, kontrol grubundaki öğrencilerin başarılarındaki artışla karşılaştırıldığında anlamlı bir fark oluşturmamaktadır.

Şekil 10. Testin 7. Maddesi (Radyo Tiyatrosu) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafiği

Şekil 10'da, Dinleme Testi'nin 7. maddesinde puan ortalamalarının, verilen eğitim öncesi ve sonrasındaki değişimi görülmektedir. Kesik çizgi deney, düz çizgi ise kontrol grubunun 7. madde ile ilgili ön test-son test puan ortalamalarındaki değişimi göstermektedir. Deney grubunun ön testteki puan ortalaması 4,73 iken bu ortalama verilen dinleme eğitiminden sonra son testte 5,76'ya yükselmiş; kontrol grubunun ön testteki puan ortalaması ön testte 4,18 iken son testte 5,51 olmuştur. Diğer bir ifadeyle deney grubunun puan ortalamasında 1,03'lük (% 21,77'lik), kontrol grubunun puan ortalamasında ise 1,33'lük (% 31,81'lik) bir artış söz konusudur.

Yukarıda ifade edildiği gibi *Röportaj* maddesinin eğitim çalışmalarında da kayıt süresi uzun (Radyo Tiyatrosu maddesinin eğitim çalışmalarında 8 dk.lık ses kaydı kullanılmıştır.) ses kaydının kullanılmasının deney grubundaki öğrencilerde bir dikkat dağınıklığına ve bıkkınlığa neden olduğu düşünülmektedir. Yani buradaki duruma benzer bir durum, testin 5. maddesini oluşturan ve yukarıda ele alınan Röportaj maddesinde de söz konusu idi. Bu durum, Röportaj maddesinde de belirtildiği gibi uygulamayı yapan öğretmenler tarafından araştırmacıya iletilmiştir. Bu dikkat dağınıklığı ve bıkkınlık da son test sırasında yine ses kaydı uzun olan Radyo Tiyatrosu maddesinde beklenen olumlu gelişmenin ortaya çıkmasını engellemiştir denilebilir. Diğer bir ifadeyle uzunluğu 4 dk.yı geçen bilgilendirici nitelikteki ses kayıtları kullanılarak dinleme eğitimi verilme durumunda bu yaş grubundaki öğrencilerde dikkat dağınıklığı ve bıkkınlık oluşmakta ve öğrenciler sorulan sorulara cevap vermekte zorlanmaktadırlar. Yine yukarıda belirtildiği gibi bu konuda kesin yargıya varmak için daha ayrıntılı ve konunun sadece bu yönünü ele alan çalışmaların yapılmasına ihtiyaç olduğunu belirtmekte yarar vardır.

3.11. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Reklamlar* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin 8. maddesi olan *Reklamlar* çalışmasından aldıkları ön test-son test ortalama puan ve standart sapma değerleri Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20. Testin 8. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

GRUPLAR	ÖN TEST			SON TEST		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
Deney	45	2,77	1,88	45	4,98	2,44
Kontrol	32	2,90	2,87	32	5,27	2,50

Tablo 20’de görüldüğü üzere, deney grubu öğrencilerinin testin 8. maddesi ile ilgili başarı testi ortalama puanı deney öncesinde 2,77 iken deney sonrasında 4,98 olmuştur. Klasik yöntemle devam edilen kontrol grubundaki öğrencilerin aynı puanları sırasıyla 2,90 ve 5,27’dir. Ortalamalar incelendiğinde hem etkinlik temelli dinleme eğitimi modelinin uygulandığı deney hem de klasik yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin dinleme becerisi başarı düzeylerinde bir artış olduğu görülmektedir.

Her iki grubun başarı puanlarında deney öncesine göre, deney sonrasında gözlenen söz konusu değişmelerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 21’de verilmiştir.

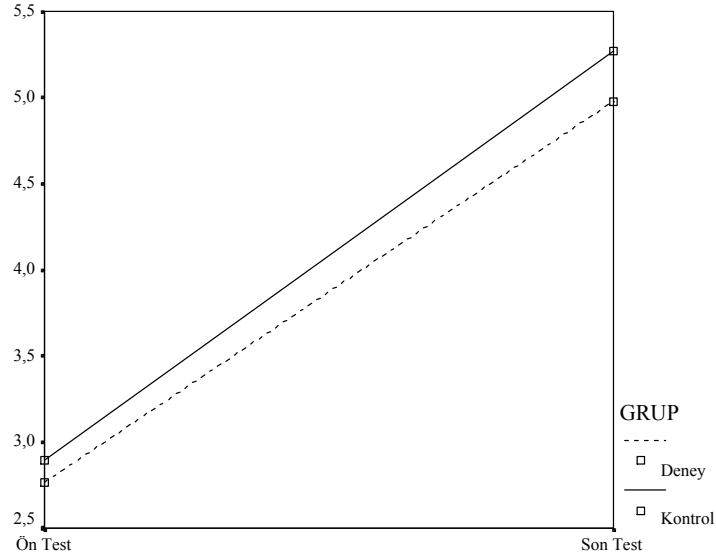
Tablo 21. Testin 8. Maddesi (Reklamlar) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar Arası	703,256	76			
Grup (D/K)	1,651	1	1,651	,177	,676
Hata	701,605	75	9,355		
Gruplar İçi	360,798	77			
Ölçüm (Ön Test-Son Test)	196,472	1	196,472	89,803	,000
Grup* Ölçüm	,240	1	,240	,110	,742
Hata	164,086	75	2,188		
Toplam	1064,054	153			

Tablo 21’de görüldüğü üzere, deney ve kontrol grubunun, 8. maddede deney öncesi ve deney sonrası ön test-son test Dinleme Testi toplam başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır [$F(1-75) = ,110$; $p > 0.05$]. Yani deney grubuna verilen eğitim; deney grubundaki öğrencilerin başarılarını artırsa da bu artış,

kontrol grubundaki öğrencilerin başarılarındaki artışla karşılaştırıldığında anlamlı bir fark oluşturmamaktadır. Bu verilerin yansımaları aşağıdaki şekilde görülmektedir:

Şekil 11. Testin 8. Maddesi (Reklamlar) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafiği

Şekil 11’de, Dinleme Testi’nin 8. maddesindeki puan ortalamalarının, verilen eğitim öncesi ve sonrasındaki değişimi görülmektedir. Kesik çizgi deney, düz çizgi ise kontrol grubunun 8. madde ile ilgili ön test-son test puan ortalamalarındaki gelişimi göstermektedir. Deney grubunun ön testteki puan ortalaması 2,77 iken bu ortalama verilen dinleme eğitiminden sonra son testte 4,98’e yükselmiş; kontrol grubunun ön testteki puan ortalaması ön testte 2,90 iken son testte 5,27 olmuştur. Diğer bir ifadeyle deney grubunun puan ortalamasında 2,21’lik (% 79,78’lik), kontrol grubunun puan ortalamasında ise 2,37’lik (% 81,72’lik) bir artış söz konusudur.

Şekilde de görüldüğü gibi ön test sonuçlarına göre kontrol grubunun puan ortalaması deney grubunun puan ortalamasından yüksektir. Her iki grubun ortalama puanında meydana gelen artış hemen hemen aynıdır. Deney grubunun puan ortalamasında meydana gelen artışta, verilen eğitimin etkisinin olduğu söylenebilir. Bunun yanında kontrol grubunun ortalama puanındaki artışın, testin 8. maddesinde yer alan *Reklamların* özelliğinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Reklamlar; içeriğindeki insan sesi/sesleri, reklamı ilgi çekici hâle getiren diğer sesler, reklam metnini süsleyen müzik gibi unsurlar sayesinde insanların özellikle de her yaş grubundaki çocukların dikkatini çeken bir niteliğe sahiptir. Dinleme Testi'nin bu maddesindeki reklamlar, uygulamanın yapıldığı dönemde radyolarda yayımlanan reklamlardan seçilmiştir. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilere testin uygulanmasının ardından, bu reklamların hem deney hem de kontrol grubundaki öğrencilerin dikkatini daha çok çektiği düşünülmektedir. Deney grubundaki öğrencilerin bu maddeyle ilgili başarılarında verilen eğitimle birlikte bir yükselme görülürken, aynı yükselmenin kontrol grubundaki öğrencilerin de başarılarında yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı görülmüş olabileceği düşünülmektedir.

3.12. Öğrencilerin, Dinleme Testi'nin *Dikte* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin Dinleme Testi'nin 9. maddesi olan *Dikte* çalışmasından aldıkları ön test-son test ortalama puan ve standart sapma değerleri Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22. Testin 9. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

GRUPLAR	ÖN TEST			SON TEST		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
Deney	45	3,25	1,57	45	6,43	2,60
Kontrol	32	3,57	2,29	32	5,11	1,75

Tablo 22'de görüldüğü gibi, etkinlik temelli dinleme eğitimi modelinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin testin 9. maddesi ile ilgili başarı testi ortalama puanı deney öncesinde 3,25 iken deney sonrasında 6,43 olmuştur. Klasik yöntemle devam edilen kontrol grubundaki öğrencilerin aynı puanları sırasıyla 3,57 ve 5,11'dir. Buna göre hem etkinlik temelli dinleme eğitimi modelinin uygulandığı deney hem de klasik yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin dinleme becerisi başarı düzeylerinde bir artış görülmektedir.

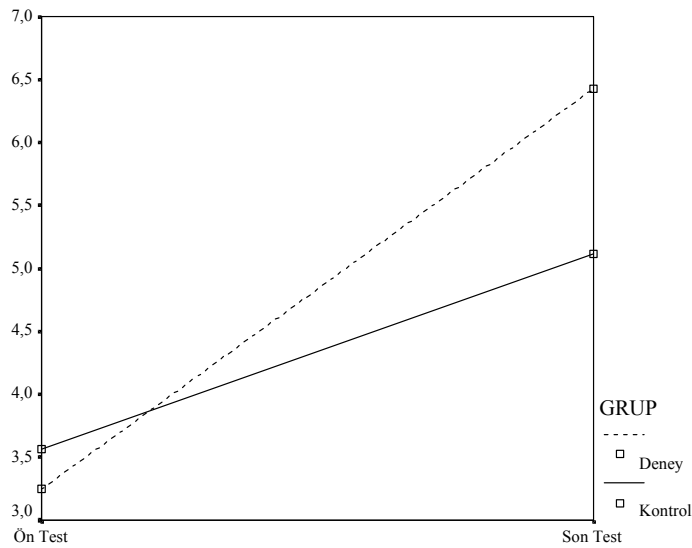
Her iki grubun başarı puanlarında deney öncesine göre, deney sonrasında gözlenen söz konusu değişmelerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23. Testin 9. Maddesi (Dikte) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar Arası	546,053	76			
Grup (D/K)	9,223	1	9,223	1,289	,260
Hata	536,830	75	7,158		
Gruplar İçi	360,29	77			
Ölçüm (Ön Test-Son Test)	208,967	1	208,967	123,987	,000
Grup* Ölçüm	24,919	1	24,919	14,785	,000
Hata	126,404	75	1,685		
Toplam	906,343	153			

Tablo 23'te görüldüğü üzere, deney ve kontrol grubunun, 9. maddede deney öncesi ve deney sonrası ön test-son test Dinleme Testi toplam başarı puanları arasındaki fark oldukça anlamlıdır [$F_{(1-75)} = 14,785$; $p < 0.05$]. Diğer bir ifadeyle deney grubuna verilen eğitim; deney grubundaki öğrencilerin başarılarını, kontrol grubundaki öğrencilerin başarılarından anlamlı derecede fark olacak şekilde artırmıştır. Öğrencilerin Dinleme Testi'nin 9. maddesindeki başarılarında gözlenen bu farkın verilen dinleme eğitiminden kaynaklandığı söylenebilir. Deney grubu lehine gözlenen bu belirgin fark şekle aşağıdaki gibi yansımaktadır:

Şekil 12. Testin 9. Maddesi (Dikte) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafiği

Şekil 12’de, Dinleme Testi’nin 9. maddesindeki puan ortalamalarının, verilen eğitim öncesi ve sonrasındaki değişimi görülmektedir. Kesik çizgi deney, düz çizgi ise kontrol grubunun 9. madde ile ilgili ön test-son test puan ortalamalarındaki gelişimi göstermektedir. Deney grubunun ön testteki puan ortalaması 3,25 iken bu ortalama verilen dinleme eğitiminden sonra son testte 6,43’e yükselmiş; kontrol grubunun ön testteki puan ortalaması ön testte 3,57 iken son testte 5,11 olmuştur. Diğer bir ifadeyle deney grubunun puan ortalamasında 3,18’lik (% 97,84’lük), kontrol grubunun puan ortalamasında ise 1,54’lük (% 43,13’lük) bir artış söz konusudur. Ön testte kontrol grubunun puan ortalamasının gerisinde olan deney grubunun puan ortalaması; Dinleme Testi’nde yer alan örneğe benzer örnekler üzerinde verilen, etkili not alma tekniklerinin kavratıldığı uygulamalı eğitim sayesinde son testte gözle görülür derecede bir farkla kontrol grubunun puan ortalamasının önüne geçmiştir. Bu sonuç dinlediğini dikte etme konusunda verilen eğitimin dikte becerisini geliştirdiğini göstermektedir.

3.13. Öğrencilerin, Dinleme Testi’nin *Alışveriş Problemi* maddesinde ön test ve son testteki puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin, Dinleme Testi’nin 10. maddesi olan *Alışveriş Problemi* çalışmasından aldıkları ön test-son test ortalama puan ve standart sapma değerleri Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24. Testin 10. Maddesinin Ön Test-Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

GRUPLAR	ÖN TEST			SON TEST		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
Deney	45	,22	1,49	45	7,33	4,47
Kontrol	32	,63	2,46	32	2,81	4,57

Tablo 24’te görüldüğü üzere, etkinlik temelli bir dinleme eğitimi modelinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin testin 10. maddesi (alışveriş problemi) ile ilgili başarı testi ortalama puanı deney öncesinde 0,22 iken deney sonrasında 7,33 olmuştur. Klasik yöntemle devam edilen kontrol grubundaki öğrencilerin aynı

puanları sırasıyla 0,63 ve 2,81'dir. Buna göre her iki grupta yer alan öğrencilerin dinleme becerisi başarı düzeylerinde bir artış söz konusudur.

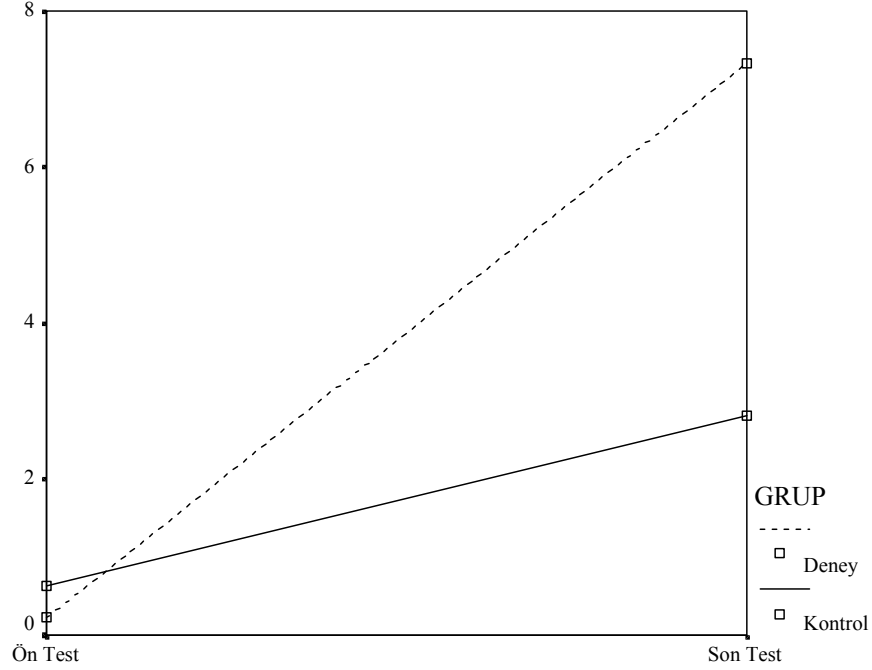
Her iki grubun başarı puanlarında deney öncesine göre, deney sonrasında gözlenen söz konusu değişmelerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25. Testin 10. Maddesi (Alışveriş Problemi) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P
Gruplar Arası	1135,065	76			
Grup (D/K)	158,572	1	158,572	12,179	,001
Hata	976,493	75	13,020		
Gruplar İçi	1870,834	77			
Ölçüm (Ön Test-Son Test)	808,496	1	808,496	72,562	,000
Grup* Ölçüm	226,678	1	226,678	20,344	,000
Hata	835,660	75	11,142		
Toplam	3005,899	153			

Tablo 25'te görüldüğü gibi, deney ve kontrol grubunun, 10. maddede deney öncesi ve deney sonrası ön test-son test Dinleme Testi toplam başarı puanları arasındaki fark oldukça anlamlıdır [$F_{(1-75)} = 20,344$; $p < 0.05$]. Yani, deney grubuna alışveriş problemi konusunda verilen eğitim; deney grubundaki öğrencilerin başarılarını, kontrol grubundaki öğrencilerin başarılarından oldukça anlamlı derecede fark olacak şekilde artırmıştır. Deney grubundaki öğrencilerin Dinleme Testi'nin 10. maddesindeki başarılarında gözlenen bu fark verilen dinleme eğitiminden kaynaklanmıştır denilebilir. Deney grubundaki öğrencilerin alışveriş problemi maddesindeki puan gelişimleri aşağıdaki şekilde de açıkça görülmektedir.

Şekil 13. Testin 10. Maddesi (Alışveriş Problemi) İle İlgili Ön Test-Son Test Başarı Puanları Grafiği

Dinleme Testi'nin 10. maddesindeki puan ortalamalarının, verilen eğitim öncesi ve sonrasındaki değişimi Şekil 13'te görülmektedir. Kesik çizgi deney, düz çizgi ise kontrol grubunun 10. madde ile ilgili ön test-son test puan ortalamalarındaki gelişimi göstermektedir. Deney grubunun ön testteki puan ortalaması 0,22 iken bu ortalama, verilen dinleme eğitiminden sonra son testte 7,33'e yükselmiş; kontrol grubunun ön testteki puan ortalaması ön testte 0,63 iken son testte 2,81 olmuştur. Diğer bir ifadeyle deney grubunun puan ortalamasında 7,11'lik (% 3231,81'lik) bir artış, kontrol grubunun puan ortalamasında ise 2,18'lik (% 346,03'lük) bir artış söz konusudur. Yani, bu maddedeki başarı deney grubunda yaklaşık 32,5 kat, kontrol grubunda ise yaklaşık 3,5 kat artmıştır. Deney grubu lehine olan bu farkın, verilen eğitimden kaynaklandığı söylenebilir.

Görüldüğü gibi "Etkinlik Temelli Bir Dinleme Eğitimi Modeli" denilebilecek ve on maddeden oluşan bu testle ilgili olarak deney grubundaki öğrencilere verilen

eğitim, bu gruptaki öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu alışma sırasında testteki maddelerle ilgili olarak deney grubundaki öğrencilere dört haftalık bir eğitim verilmiştir. Dinleme becerisinin geliştirilmesiyle ilgili çalışmaların öğretmenler tarafından bir yıla yayılarak uygulanması durumunda bu becerinin çok daha iyi bir şekilde gelişeceği söylenebilir. Pek çok çalışmada belirtildiği gibi dinleme becerisinin eğitim yoluyla geliştirilebileceği bu araştırmada da ortaya konmuştur.

4. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

4.1. Sonuçlar

Ön test ve son test uygulamaları sonucunda ortaya çıkan veriler, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik olarak deney grubuna verilen etkinlik temelli eğitimin bu gruptaki öğrencilerin dinleme becerilerini, kontrol grubunda yer alan öğrencilerin dinleme becerilerinden daha fazla geliştirdiğini; bu sonucun istatistiki olarak da anlamlı olduğunu göstermektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin ön testteki puan ortalaması 100 üzerinden 33,58 iken bu ortalama son testte 60,60'a; kontrol grubundaki öğrencilerin puan ortalaması ise ön testte 34,67 iken son testte 47,66'ya yükselmiştir. Her iki grubun puan ortalamasında da bir artış görülmesine rağmen deney grubundaki öğrencilerin puanlarındaki artışın, kontrol grubundaki öğrencilerin puanlarındaki artıştan daha fazla olduğu görülmektedir. Deney grubu lehine olan bu fark istatistiki olarak da anlamlıdır. Bu sonuç dinleme becerisinin eğitim yoluyla geliştirilebileceğini göstermektedir.

Öğrencilere ön test-son testte uygulanan, 10 maddeden oluşan ve her maddesi 10 puan üzerinden değerlendirilen Dinleme Testi'nin ilk maddesi olan *Hikâye*'de şu sonuç elde edilmiştir: Bu maddede deney grubundaki öğrencilerin puan ortalamaları, 2,11'den 4,56'ya; kontrol grubundaki öğrencilerin puan ortalamaları ise 2,73'ten 3,37'ye yükselmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin puan ortalamalarında daha fazla bir artış olduğu görülmektedir. Deney grubu lehine olan bu fark, istatistiki olarak da anlamlıdır.

Dinleme Testi'nin 2. maddesinde yer alan *Metro Anonsları*'nda, deney grubundaki öğrencilerin puan ortalaması 5,45'ten 7,97'ye; kontrol grubundaki öğrencilerin puan ortalaması ise 6,09'dan 6,44'e çıkmıştır. Bu puanlar

karşılaştırıldığında deney grubundaki öğrencilerin puanlarındaki artışın daha fazla olduğu net bir şekilde görülmektedir. Deney grubu lehine olan gözle görülür bu fark, istatistiki olarak da anlamlıdır. Deney grubuna, boşluk doldurma konusunda verilen eğitimin oldukça etkili olduğu bu sonuçlardan sonra rahatlıkla söylenebilir.

Haberler-Hava Durumu maddesi Dinleme Testi'nin 3. sırasında yer almaktadır. Bu maddede deney grubundaki öğrencilerin ön testteki puan ortalaması 3,09 iken son testte 5,86'ya çıkmıştır. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin puan ortalaması ise 3,10'dan 5,00'e yükselmiştir. Görüldüğü gibi her iki grubun puan ortalamasında da bir artış söz konusudur. Meydana gelen artışın, deney grubunda daha fazla olduğu görülmektedir. Deney grubu lehine olan bu artış, istatistiki olarak da anlamlıdır. Haberler-Hava Durumu konusunda da öğrencilere verilen eğitimin, onların dinleme becerilerini geliştirdiği söylenebilir.

Dinleme Testi'nin *Çizim* maddesinde öğrencilere direktiflerle çeşitli geometrik şekiller çizdirilmiştir. Bu maddede deney grubundaki öğrencilerin puan ortalaması ön testte 4,14 iken son testte 7,30'a; kontrol grubunda yer alan öğrencilerin puan ortalaması ise 3,98'den 4,62'ye çıkmıştır. Deney grubunun puan ortalamasında 3,16 puanlık (%76,32'lik), kontrol grubunun puan ortalamasında ise 0,64 puanlık (%16,08'lik) bir artış söz konusudur. Görüldüğü gibi deney grubundaki öğrencilerin başarısı, verilen uygulamalı eğitim sayesinde kontrol grubundaki öğrencilerin başarısına göre daha fazla artış göstermiştir. Bu artış istatistiki olarak da anlamlıdır.

Testin 5. maddesi olan *Röportaj*'la ilgili olarak da şu sonuçlar ortaya çıkmıştır: Deney grubunun ön testte 2,36 olan puan ortalaması son testte 3,72'ye, kontrol grubunun ön testte 1,96 olan puan ortalaması da 3,58'e yükselmiştir. Her iki grubun da puan ortalamasında yükselme olduğu görülmektedir. Yalnız bu maddede kontrol grubunun puanının daha fazla arttığı görülmektedir. Bu durumun, ilgili maddenin Bulgu ve Yorumlar bölümünde ifade edilen nedenlerden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Bir kroki üzerinde, yönlendirmeler yardımıyla tarif edilen yere tarif edilen yoldan ulaşma ile ilgili bir etkinlik olan *Yol Tarifi*'nde, deney grubundaki

öğrencilerin puan ortalaması ön testte 5,48, son testte 6,71; kontrol grubundaki öğrencilerin aynı puanları sırasıyla 5,56 ve 5,95'tir. Bu ortalamalar, her iki gruptaki öğrencilerin bu konuyla ilgili dinleme becerisi başarı düzeylerinde bir artış olduğunu göstermektedir. İstatistiki olarak anlamlı olmasa da deney grubunun puan ortalamasındaki artış kontrol grubunun puan ortalamasındaki artıştan daha yüksektir. Yol tarifi konusunda deney grubundaki öğrencilere verilen uygulamalı eğitimin, bu gruptaki öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiği söylenebilir.

Radyo Tiyatrosu maddesi, Dinleme Testi'nin 7. sırasında yer almaktadır. Testin bu maddesinde deney grubundaki öğrencilerin puan ortalaması ön testte 4,73, son testte 5,76; kontrol grubundaki öğrencilerin puan ortalaması ön testte 4,18, son testte 5,51'dir. Dinleme Testi'nin bu maddesinde de deney grubuna verilen eğitimin etkili olmadığı görülmektedir. Bu durumun nedenlerinin neler olabileceği, Bulu ve Yorumlar bölümünde açıklanmıştır.

Testin *Reklamlar* maddesinde deney grubundaki öğrencilerin ön testteki puan ortalaması 2,77 iken son testte 4,98'e; kontrol grubundaki öğrencilerin ön testteki puan ortalaması 2,90 iken son testte 5,27'ye yükselmiştir. Her iki grubun puanlarındaki artış birbirine paralel olup yaklaşık aynı oranda gerçekleşmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin puan ortalamalarındaki artış verilen eğitimle birlikte beklenen bir durumdur. Kontrol grubundaki öğrencilerin puan ortalamalarıyla ilgili ortaya çıkan artışın nedenleri konusunda Bulgu ve Yorumlar bölümünde değerlendirme yapılmıştır.

Dinleme Testi'nin *Dikte* maddesinde öğrencilerden, bir türküyü dinlerken dikte etmeleri istenmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin ön testteki puan ortalamaları 3,25 iken bu ortalama son testte 6,43'e çıkmış, kontrol grubundaki öğrencilerin ön testteki puan ortalamaları ön testte 3,57 iken son testte 5,11 olmuştur. Her iki grubun puan ortalamasında da bir artış olsa da deney grubunun puan ortalamasındaki artış daha fazla gerçekleşmiştir. Deney grubu lehine olan bu artış istatistiki olarak da anlamlıdır.

Dinleme Testi'nin son maddesinde *Alışveriş Problemi*'ne yer verilmiştir. Testin bu maddesi, deney grubundaki öğrencilerin ön teste göre son testte en başarılı

oldukları bölümdür. Deney grubundaki öğrencilerin ön testteki puan ortalaması 0,22 iken verilen uygulamalı eğitimden sonra son testte bu ortalama 7,33'e çıkmıştır. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön testteki puan ortalamaları 0,63 iken bu ortalama son testte 2,81 olmuştur. Her iki grubun puan ortalamasında da bir artış söz konusudur. Ancak deney grubunun puan ortalamasındaki artış daha fazladır. Deney grubundaki öğrencilerin puan ortalamaları 32,5 kat, kontrol grubundaki öğrencilerin puan ortalamaları ise 3,5 kat artmıştır. Bu sonuçlar da matematiksel işlemler içeren alışveriş problemi ile ilgili olarak verilen uygulamalı eğitimin öğrencilerin bu alandaki dinleme becerilerini geliştirdiğini göstermektedir.

Dinleme Testi'ni oluşturan maddeler üzerinde tek tek durduktan sonra testin tümü üzerinde bir değerlendirme yapılacak olursa şu noktaları belirtmekte yarar vardır:

Deney grubundaki öğrencilere verilen 4 haftalık eğitim, bu gruptaki öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu eğitimin verildiği grupla verilmediği grup arasında, eğitimin verildiği grup lehine bir durum söz konusudur. Dinleme becerisini geliştirecek çalışmaların eğitim-öğretim yayılarak uygulanması durumunda bu becerinin çok daha iyi bir şekilde gelişeceği söylenebilir. Dinleme becerisinin eğitim yoluyla geliştirilebileceği bu çalışmada net bir şekilde ortaya konmuştur.

Türk Millî Eğitim Sisteminde sistematik bir dinleme eğitimi verilmemektedir. Uygulama sırasında gidilen okullarda pek çok sınıf öğretmeni, uygulama malzemelerinden örnek alıp kendi sınıflarında uygulamak istemiştir. Bu durum da göstermektedir ki okullarda, sınıf seviyelerine göre dinleme materyalleri hazırlandığında bu materyaller, dinleme becerisinin geliştirilmesi için kullanılacaktır.

4.2. Öneriler

4.2.1. Öğretmenlere Yönelik Öneriler

1. Eğitim-öğretim sisteminin hangi basamağında olursa olsun her öğretmen, dinlemenin geliştirilebilir, ölçülebilir ve değerlendirilebilir bir dil becerisi olduğunu kabul etmelidir.

2. Öğretmen, dinleme konusunda öğrencilerine iyi model olmalıdır.

3. Öğretmenler, ders kitaplarında yer alan dinleme becerisi ile ilgili etkinlikleri bir zaman kaybı olarak görmemelidirler.

4. Öğretmenler, öğrencilerinin dinleme durum envanterini çıkarmak için onlarla ortak çalışmalar yapmalıdır. Bu kapsamda öğretmenler; öğrencilerinin okulda, evde, dışarıda geçirdikleri dinleme zamanlarını ve bu dinlemeler sırasında neleri dinlediklerini belirlemelidirler.

5. Belirlenen dinleme durumlarının ardından öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirici çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar Türkçe dersi çerçevesinde ders kitabındaki etkinliklerin yanında günlük hayattan örnekler üzerinde de gerçekleştirilmelidir. Ayrıca bu etkinlikler sadece Türkçe dersi içine sıkıştırılmamalıdır. İlköğretim 1. kademedeki sınıf öğretmenleri Türkçe dersinin yanında Matematik, Hayat Bilgisi, Beden Eğitimi vd. derslerde öğrencilerin etkili dinleme becerilerini geliştirecek ortamlar oluşturmalıdırlar. 2. kademedeki ise Türkçe öğretmenleri, diğer branş öğretmenleri ile iş birliğine giderek tüm derslerde dinleme becerisinin gelişimine yönelik ne gibi çalışmalar yapılabileceği konusunda çalışmalar içerisine girmelidir. Bu çalışmada, diğer branş öğretmenlerinin desteği son derece önemlidir.

6. Öğretmenler, dinleme ile ilgili çalışmalarda öğrencilerini daha etkin hâle getirecek uygulamalar içerisinde olmalıdırlar.

7. Öğretmenler, öğrencilerine dinlemenin pasif bir durum olmadığını, aktif bir süreç olduğunu, dinleme anındaki zihinsel işlemlerden hareketle belirtmelidirler. Bu yöndeki çalışmalar öğrencilerin dinlemeye karşı motivasyonunu olumlu yönde etkileyecektir.

8. Öğretmenler; öğrencilere, farklı dinleme durumlarında farklı stratejiler uygulamaları gerektiğini örneklerden hareketle belirtmelidir.

9. Öğretmen, öğrencilerine çevrelerindeki çeşitli dinleme durumlarını (duyurular, radyo-televizyon yayınları, alışveriş faaliyetleri vb.) dinleme becerilerini geliştirmede bir araç olarak kullanabileceklerini göstermelidir. Bu çerçevede onlardan sınıfa, günlük hayatın içinden dinleme örnekleri getirmelerini isteyebilir.

10. Öğretmenler, öğrencilerine dinleme öncesi, sırası ve sonrasında yapabileceklerini belirtmelidirler. Bu şekilde onların etkili birer dinleyici olmalarını sağlayacaklardır.

4.2.2. Öğrencilere Yönelik Öneriler

1. Öğrenciler, dinlemenin tüm derslerle ilgili öğrenmelerindeki ve günlük hayattaki payını dikkate alarak dinlemenin önemini farkına varmalıdırlar.

2. Öğrenciler, dinleme becerilerini geliştirebileceklerini fark etmelidirler. Bunun için günlük hayattaki çeşitli dinleme durumlarını, bu becerilerini geliştirmek için kullanmalıdırlar.

3. Öğrenciler kendi aralarında, dinleme becerilerini geliştirici oyunlar (tekerleme, manav-süpermarket oyunu vb.) oynayarak bu becerilerini geliştirebilirler.

4.2.3. Müfredat ve Ders Araç Gereçlerine Yönelik Öneriler

1. Müfredat programında yer alan her bir kazanımla ilgili olarak kitap yazarlarına ve öğretmenlere örnek olacak çeşitli dinleme etkinlikleri oluşturulmalıdır.

2. Müfredat programında dinleme/izleme becerisi ile ilgili yer alan kazanımlar, öğrencilerin günlük hayatta karşılaşabilecekleri çeşitli durumlar göz önünde bulundurularak düzenlenmeli ve zenginleştirilmelidir. Bunun için öncelikle her sınıf seviyesinde öğrencilerin kullandıkları türleri ve karşılaşabilecekleri dinleme durumlarıyla ilgili “dinleme durumları envanteri” oluşturulmalıdır.

3. Müfredat programında belirtilen kazanımlar sınıf seviyelerine göre bölümlendirilerek düzenlenmelidir. Böylelikle yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak kazanımların daha düzenli olarak verilme durumu söz konusu olacaktır.

4. Programdaki dinleme/izleme becerisine yönelik ölçekler de sınıf seviyelerine göre düzenlenmelidir. Bunun yanında çeşitli dinleme/izleme durumlarına (konferans, duyuru, diyalog vb.) özel ölçekler oluşturulmalıdır.

5. Elektronik ortamda, öğretmenlerin dinleme eğitiminde yararlanabilecekleri, çeşitli ses kayıtlarından oluşan ve sürekli olarak zenginleştirilen bir “Ses Kaydı Bankası” oluşturulmalıdır. Bu bankada ses kayıtlarının metin deşifreleri de yer almalıdır.

6. Türkçe dersinin diğer beceri alanlarındaki kazanımlardan ilgili olanlara yönelik dinleme/izleme etkinlikleri örnekleri oluşturulmalı, böylelikle öğretmenlere ve öğrencilere, dil becerilerinin bir bütün olduğu fikri kavratılmalıdır.

7. Ders kitaplarında dil becerileri ayrı ayrı değil, gerektiği yerde birbiriyle ilişkilendirilerek verilmelidir. Bu ilişkilendirme aynı etkinlikte farklı beceri alanlarına yönelik kazanımların verilmesiyle sağlanabilir.

8. Ders kitaplarına ek olarak, içinde sadece dinleme metinlerinin değil, dinleme/izleme beceri alanındaki farklı kazanımlara yönelik ses kayıtları verilmelidir. Yine bu ses kayıtlarının metin deşifreleri de Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda yer almalıdır.

9. Dinleme becerisinin eğitiminde kullanılacak araç-gereç (teyp, CD çalar, VCD, televizyon, tepegöz vb.) konusunda okulda/sınıfta gerekli donanımlar sağlanmalıdır.

4.2.4. Okul Yönetimine Yönelik Öneriler

1. Okul yönetimi öncelikle, dinleme eğitiminin sağlıklı yapılmasını sağlayacak bir ortam oluşturmalı, varsa dış unsurları (gürültü vb.) ortadan kaldırmalıdır.

2. Dinleme becerisinin eğitimine yönelik gerekli araç-gereçler sağlanmalıdır. Bunun için her derse farklı bir derslik tahsis edilmesi ve bu sınıfların o dersin gereklerine göre düzenlenmesi ve donatılması yoluna gidilmelidir. Bu şekildeki bir uygulama, derslerin daha verimli işlenmesini sağlayacaktır.

3. Okuldaki öğretmenlere, gelişen teknoloji ile ilgili araç-gereç kullanımı konusunda eğitim verme yollarını araştırmalı ve bu çalışmalarını hayata geçirmelidir.

4. Yukarıdaki düzenlemeler konusunda okul aile birliklerinin desteğini sağlayarak velilerin sürece aktif katılımını sağlamalıdır.

4.2.5. Teftişe Yönelik Öneriler

1. Dinleme, ihmal edilmiş bir beceri olduğu için eğitim-öğretim faaliyetleri içinde bulunan herkes gibi müfettişlerin de bu beceri ile ilgili bilgileri sınırlıdır. Okullara rehberlik ve teftiş için gidecek müfettişlerin dinleme becerisi konusunda bilgilenmelerine yönelik ciddi bir hizmet içi eğitimden geçirilmeleri gerekmektedir.

2. Okullara rehberliğe giden müfettişler, dinleme becerisi üzerinde de önemle durmalı, bu becerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar konusunda tüm öğretmenlere rehberlik etmelidirler.

3. Dinleme eğitimiyle ilgili, farklı okullardaki çeşitli uygulamalar gidilen diğer okullarla paylaşılmalıdır.

4. Okullarda teftiş için bulunan müfettişler ise öğretmenlerin, dinleme becerisi üzerinde ne şekilde durdukları konusunda ayrıntılı bilgiler almalı, öğrencilerin dinleme becerilerinin gelişim düzeyini tespit etmelidirler. Gerekirse uygulamalar hakkında ayrıntılı bilgiler almalı, öğretmenlere yeni açılımlar sağlamalıdır.

4.2.6. Aileye Yönelik Öneriler

1. Aile de çocuklarına öncelikle dinleme konusunda iyi örnek olmalıdır.

2. Dinleme eğitimine doğumdan önce başlanabileceği göz önünde bulundurulduğunda aile, bebeğin dinleme becerisini geliştirici etkinliklerden (müzik dinletme, masal anlatma-okuma, anne-babanın konuşması vb.) yararlanmalıdır. Anne karnındaki bebeği olumsuz etkileyecek ses faktörlerini (şiddetli ses vb.) ortadan kaldırmalıdır.

3. Aile, pek çok ses içerisinde ihtiyacına yönelik sesi/sesleri dinleme konusunda çocuklarıyla çalışmalar yapmalıdır.

4. Aile içinde, dinleme becerisini geliştirmeye yönelik çeşitli oyunlar oynanmalıdır.

5. Ev içinde ve dışında, dinleme becerisini geliştirici fırsatlar değerlendirilmelidir.

4.2.7. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Her sınıf seviyesine yönelik “dinleme durumları envanteri” oluşturmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

2. Sınıf seviyelerine yönelik belirlenen “dinleme durumları”nın eğitimi için etkinlik kitapları hazırlanmalıdır.

3. Dinleme türlerinin çeşitli sınıf seviyelerindeki öğrencilere kazandırılmasına yönelik deneysel çalışmalar yapılmalıdır.

4. Değişik hedef kitleler üzerinde, bu hedef kitleleri oluşturan bireylerin dinleme becerilerini kullanma düzeylerini tespit etmeye ve geliştirmeye yönelik alan araştırmaları yapılmalıdır.

5. Dinleme engellerinin tespit edilmesine ve ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

6. Öğrencilerin, Türkçe programında yer alan dinleme/izleme kazanımlarına erişme düzeylerini belirlemeye yönelik araştırmalar yapılmalıdır.

7. Öğrencilere; dinleme öncesi, sırası ve sonrasında dikkat etmeleri gereken noktaları kazandırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

8. Tıp fakültelerinin çeşitli birimleri (Kulak Burun Boğaz Servisleri, İşitme Merkezleri vb.) ile dinleme eğitimi konusunda iş birliği yapılarak bu birimlerin bilgi birikiminden yararlanma yoluna gidilmelidir.

9. Yurt dışında dinleme eğitim üzerine yapılan çalışmalar incelenmeli ve bunlar arasından bir seçme yapılarak dilimize çevrilmelidir.

KAYNAKÇA

- ABRAHAM, W. (1956). **New Look at Reading-A Guide to the Language Arts**. P.Sargent, Bostan.
- AKSAN, D. (1998). **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AKYOL, H. (1999). *Hikâye Haritası Yöntemiyle Metin Öğretimi*. **Millî Eğitim**. S.142.
- AKYOL, H. (2006). **Türkçe Öğretim Yöntemleri**. Kök Yayıncılık. Ankara.
- AKYOL, T. (2002). *Anne Rahminde Dershane*. **Milliyet Gazetesi**. 19.02.2002.
- ALONSO, L. (1996). **Improving Deficient Listening Skills in the Language Arts Program at the Middle Grades**. Masters Theses. ERIC.
- ANDERSON, A. and LYNCH, T. (2003). **Listening**. Oxford University Press.
- ANDERSON, H. (1949). *Teaching the art of listening*. **School Review**. 57, 63-67.
- ANDERSON, H. A. (1960). Teaching The Art of Listening, **Perspectives on English** (Edited by Robert C. Pooley), Appleton-Century-Crofts, Inc. New York.
- ARAS, B. (2004). **İlköğretimde Dinleme Anlama Becerisinin Geliştirilmesi**. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- ATAMSOY ERTEN, S. (1996). *Dinleme-Anlama Becerisinin Önemi ve Geliştirmenin Yolları*. A.Ü. TÖMER. **Ana Dili Dergisi**. S. 1. s.51-54.

- BAŞBAY, S. N. (1986). **Çocuk Eğitiminde Çocuk Hikâyelerinin Yeri ve Önemi.** Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- BAYMUR, F. (1944a). *Nasıl Not Tutmalı?* **Yeni Kültür.** S.81, 4-7.
- BAYMUR, F. (1944b). *Nasıl Not Tutmalı?* **Yeni Kültür.** S.82, 25-29.
- BIRD, D. E. (1953). *Teaching Listening Comprehension.* **Journal of Communication.** 3:2, 127.
- BLEWETT, T. T. (1951). *An Experiment in the Measuring of Listening at the College Level.* **The Journal of Communication,** I, pp.50-57.
- BRENT, R. and ANDERSON, P. (1993). *Developing Children's Classroom Listening Strategies.* **Reading Teacher,** 47, (2), pp.122-126.
- BROWN, J. I. (1951). *The Objective Measurement of Listening Ability,* **Journal of Communication.** 1:1, pp.44-48.
- BROWN, J. I. (1954). *How Teachable Is Listening?* **Educational Research Bulletin,** Vol.33, No.4
- BUĞRA, T. (1969). **Hikâyeler.** Millî Eğitim Basımevi. Ankara.
- BURLEY-ALLEN, M. (1995). **Listening The Forgotten Skill.** 2nd ed., John Wiley and Sons, Inc.
- BURROWS, L. K.; GUTHRIE, D.; PETERSON, D. and RAKOW-LARSON, L. (1999). **Improving Listening Skills in Children.** Master's Action Research Project, Saint Xavier University an IRI/Skylight. ERIC.
- BUTTERFIELD, E. and SIPERSTEIN, G. (1974). *Influence of Contingent Auditory Stimulation upon Non-Nutritional Suckle'* in **Proceedings of Third**

Symposium on Oral Sensation and Perception: The Mouth of The Infant.

Springfield, III. Charles C. Thomas.

- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2001). **Deneysel Desenler**. Pegem A Yayınları. Ankara.
- CALP, M. (2005). **Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi**. Eğitim Kitabevi. Konya.
- CHENFELD, M. B. (1978). **Teaching Language Arts Creatively**. by Harcourt Brace Jovanovich, Inc., USA.
- CİHANGİR, Z. (2000). **Üniversite Öğrencilerine Verilen Etkin Dinleme Becerisi Eğitiminin Başkalarını Dinleme Becerisine Etkisi**. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- CİHANGİR, Z. (2004). **Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi**. Nobel Yayınevi, Ankara.
- CLARK, K. A.; SCRUGGS, T. L. and SZYDŁOWSKI, S. L. (1999). **Improving Listening Skills in the Classroom**, Master's Action, Research Project, Saint Xavier University, and IRI/Skylight, ERIC.
- COSSITT, M. (1978). **Curriculum Guide For Elementary Language Arts**. Alberta Education.
- CÜCELOĞLU, D. (2000). **İnsan ve Davranışı**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ÇAPAN, S. (1987). *Psikodilbilimi ve Dil Edinimi*. **I. Dilbilim Sempozyumu**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları. s.26-27.
- DEMİREL, Ö. (2003). **Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi**. Pegem A Yayınları. Ankara.
- DEVINE, T. G. (1978). *Listening: What Do We Know After Fifty Years of Theorizing?* **Journal of Reading**, 21, pp.296-304.

- DfES (Department for Education and Skills). (2003). **Primary National Strategy, Speaking, Listening, Learning: Working with Children in Key Stages 1 and 2**. Qualifications and Curriculum Authority.
- DİLAÇAR, A. (1968). **Dil, Diller ve Dilcilik**. TDK Yayınları. Ankara.
- DOW, C. W. (1958). *Integrating The Teaching of Reading and Listening Comprehension*. **Journal of Communication**, 8:3, pp.118-126.
- DUKER, S. (1962). *Master's Theses on Listening*. **Journal of Communication**, 12:4, pp.234-242.
- DUKER, S. (1963). *Doctoral Dissertations on Listening*. **Journal of Communication**, 13:2, pp.106-117.
- DUKER, S. (1964). *What We Do Know About Listening*. **Journal of Communication**. 14:4, pp.245-248.
- ECKHARDT, K. W. and ERMANN, M. D. (1977). **Social Research Methods: Perspective, Theory and Analysis**. New York: Random House Inc.
- EDIGER, M. (1971). *Learning to Listen*. **School and Community**, 58 (3), 14, 82.
- EDIGER, M. (2002a). **Listening and the Language Arts**. ERIC.
- EDIGER, M. (2002b). **Listening Objectives in the Mathematics Curriculum**. ERIC.
- ENGRAFFIA, M.; GRAFF, N.; JEZVIT, S. and SCHALL, L. (1999). **Improving Listening Skills through the Use of Active Listening Strategies**. Master's Action Research Project, Saint Xavier University and IRI/Skylight, ERIC.
- ERGENÇ, İ. (2000). Dilin Beyindeki Organizasyonu ve Konuşmanın Gerçekleşmesi. **Multidisipliner Yaklaşımla Beyin ve Kognisyon**. (Editörler: Karakaş, Aydın, Erdemir ve Özemsı). Çizgi Tıp Yayınevi: Ankara. S.113-125.

- ERGİN, A. ve BİROL, C. (2000). **Eğitimde İletişim**. Ankara. Anı Yayıncılık.
- ERICKSON, A. (1954). *Can Listening Efficiency Be Improved?* **The Journal of Communication**, IV, pp.128-132.
- FUNK, H. D. and FUNK, G. D. (1989). *Guidelines for Developing Listening Skills*. **The Reading Teacher**, pp.660-663.
- GÖĞÜŞ, B. (1968). **İlkokullarda Türkçe Öğretimi Kılavuzu**. Millî Eğitim Basımevi. İstanbul.
- GÖĞÜŞ, B. (1978). **Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi**. Gül Yayınevi. Ankara.
- GRAVES, J. and LOAIZA, K. (1999). **Improving Student Active Listening Skills Across the Curriculum**. Master's Action Research Project, Saint Xavier University, ERIC.
- GÜNTEKİN, R. N. (Tarihsiz). **Anadolu Notları 1-2**. İnkılâp Kitabevi. İstanbul.
- HAMPLEMAN, R. (1958). *Comparison of Listening and Reading Comprehension Ability of 4th and 6th Grade Pupils*. **Elementary English**. XXXI, 49.
- HEALY, J. M. (1999). **Çocuğunuzun Gelişen Akl-Doğumdan Ergenliği Öğrenme ve Beyin Gelişimi**. (çev.: Ayşe Bilge Dicleli), İstanbul: Boyner Holding Yayınları.
- HEILMAN, A. (1951). *An Investigation in Measuring and Improving the Listening of College Freshmen*. **Speech Monographs**, XVIII, pp.302-308.
- HENNINGS, D. G. (2000). **Communication in Action: Teaching Literature Based Language Arts**. (7th Edition). Houghton Mifflin Company.

- HODGES, G. C. (2003). *Speaking and Listening. Learning to Teach English in the Secondary School* (ed.: Jon Davison and Jane Dowson), by Routledge Falmer, London.
- HUNSAKER, R. (1990). *Understanding and Developing the Skills of Oral Communication: Speaking and Listening*. (2nd. ed.) Angewood, CO: Morton.
- Hürriyet Bilim Dergisi**. (2003). Büyük Keşif: Bebekler 3 Aylıkken Anadilini Tanıyor. 4 Ekim 2003 (91) 4-6.
- HYSLOP, N. and TONE, B. (1988). *Listening: Are We Teaching It, and If So, How?* **ERIC/RCS Digest**, 3.
- IRWIN, C. (1952). *An Analysis of Certain Aspects of a Listening Training Program Conducted among College Freshmen at Michigan State*, Dissertation Abstracts, XII, pp.704-705.
- JALONGO, M. R. (1995). *Promoting Active Listening in the Classroom*. **Childhood Education**, 72, 1, pp.13-18.
- JOHNSON, K. O. (1951). *The Effect of Classroom Training upon Listening Comprehension*. **The Journal of Communication**. I, 58.
- JOHNSON, L. J. and PUGACH, M. C. (2004). *Listening Skills to Facilitate Effective Communication*. **Counseling and Human Development**, 36, 6, pp.1-8.
- KALAYCI, N. ve TEMUR, T. (2005). *İlköğretim Okullarında Dinleme Becerisini Nasıl Geliştirebiliriz? Eğitime Bakış*, Eğitim-Bir-Sen, Ankara.
- KANTEMİR, E. (1981). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. Ankara.
- KAPLAN, E. (1969). *The Role of Intonation in the Acquisition of Language*. Unpublished Ph.D. Thesis, Cornell University.

- KAPLAN, E. and KAPLAN, G. (1970). The Prelinguistic Child' in J. Eliot (ed.): **Human Development and Cognitive Processes**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- KAPLAN, H. (2003). **İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine Bir Araştırma**. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- KAVCAR, C.; OĞUZKAN, F. ve SEVER, S. (1997). **Türkçe Öğretimi**. Engin Yayınları. Ankara.
- KELLER, P. W. (1960). *Major Findings in Listening in the Past Ten Years*. **Journal of Communication**, 10:1, pp.29-38.
- KINGEN, S. (2000). **Teaching Language Arts in Middle Schools**, Lawrence Erlbaum Ass., Mahwah, New Jersey.
- Kültür Bakanlığı. (1938). **Ortaokul Programı**. Devlet Basımevi. İstanbul.
- LANDRY, D. (1969). *The Neglect of Listening*. **Elementary English**, 46, pp.599-605.
- LEWIS, M. (1953). *The Effect of Training in Listening upon Reading*. **The Journal of Communication**. III, pp.115-119.
- Maarif Vekâleti. (1931). **Ortamektep Müfredat Programı**. 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı. Devlet Matbaası. İstanbul.
- MACKAY, I. (1997). **Dinleme Becerisi**. (çev.: Aksu Bora ve Onur Cankoçak), İlkaynak Kültür ve Sanat Ürünleri Ltd. Şti., Ankara.
- MASTROPIERI, M. A. and SCRUGGS, T. E. (2004). **The Inclusive Classroom-Strategies for Effective Instruction**. Second Edition, by Pearson Education, Inc., Upper Saddle River, New Jersey.

MATHESON, S.; MOON, M. and WINIECKI, A. (2000). **Improving Student Ability To Follow Directions through the Use of Listening Skills Instruction**. Master Theses, Saint Xavier University and Skylight Professional Development, Chicago, ERIC.

MEAD, N. A. and RUBIN, D. L. (1985). *Assessing Listening and Speaking Skills*. **ERIC Digest**, ED 263626.

MEB. (1949). **Orta Okul Programı**. Millî Eğitim Basımevi. Ankara.

MEB. (1962). **Ortaokul Programı**. Millî Eğitim Basımevi. İstanbul.

MEB. (1997). **İlköğretim Okulu Programı**. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara.

MEB. (2005a). **İlköğretim Matematik Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6-8. Sınıflar**. Devlet Kitapları Müdürlüğü. Ankara.

MEB. (2005b). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6-7. Sınıflar**. Devlet Kitapları Müdürlüğü. Ankara.

MEB. (2006). **İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı**. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara.

Ministry of Education. (1994). **English in the New Zealand Curriculum**. Learning Media Ltd. Wellington.

MOORE, K. D. (Tarihsiz). **Öğretim Becerileri**. (Çev.: Nizamettin Kaya), Ed. Doç. Dr. Ersin Altıntaş, Turhan Kitabevi.

MURPHY, G. (1949). *We Also Learn by Listening*. **Elementary English**. XXVI, 127.

NAKAZIMA, S. (1962). *A Comparative Study of The Speech Development of Japanese and American English in Childhood*. **Studia Phonologica**. 2:27-39.

- NAS, R. (2003). **Türkçe Öğretimi**. Ezgi Kitabevi Yayınları. Bursa.
- Nasrettin Hoca Hikâyeleri**. (1985). Millî Eğitim Bakanlığınca 25.02.1985 tarih ve 2183 sayılı Tebliğler Dergisi'nde tavsiye edilmiştir. Yapım: Nezh Kılıçkını. Nepa Müzik Yapım Pazarlama.
- NBPTS (National Board of Professional Teaching Standards). (2002). **Adolescence and Young Adulthood English Language Arts Standards**. Second Edition.
- NEVILLE, M. A. (1962). *English Language Arts-A Condition of Practicable Education*, **College Journal**. October.
- NICHOLS, R. (1960). *What Can Be Done About Listening? The Supervisor's Book*. Chicago, IL: Scott, Foresman.
- NICHOLS, R. G. (1951). *Needed Research in Listening Communication*. **The Journal of Communication**. 1:1, pp.48-50.
- NICHOLS, R. G. ve STEVENS, L. A. (2000). **Etkin İletişim**. Harvard Business Review Dergisi'nden Seçmeler, (çev.: Ahmet Gürsel), Türk Metal Sanayicileri Sendikası Yayınları, İstanbul.
- ONAN, B. (2005). **İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretiminde Dil Yapılarının Anlama Becerilerini (Okuma/Dinleme) Geliştirmedeki Rolü**. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
- OVERSTREET, B. W. (1946). *After This Manner, Therefore, Listen...*, **Wilson Library Bulletin**, XX, 598.
- ÖMÜR, M. (2006). *Kulağımızın Göz Kapağı Yoktur*. **Cumhuriyet Bilim**, S. 990, s.16-17
- ÖZ, M. F. (2001). **Uygulamalı Türkçe Öğretimi**. Anı Yayınları. Ankara.

- ÖZBAY, M. (2001). *Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisini Geliştirme Yolları*. **Türk Dili Dergisi**. (589). 9-15.
- ÖZBAY, M. (2002). *Türkçe Öğretiminde İhmal Edilmiş Bir Alan Dinleme Eğitimi*. **Cumhuriyetimizin 80. Yılında Türkçemiz Sempozyumu**. Ankara: ANAÇEV Yayınları. s.97-104.
- ÖZBAY, M. (2005). **Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÖZCAN, N. M. (1999). Okuma Eğitiminde Hikâyelerin Yeri ve Önemi. **Millî Eğitim**. S.141. s.67-70.
- PALMER, S. (1997). *Turned On and Switched Off, The Times*. **Educational Supplement**.
- PEARSON, P. D. and FIELDING, L. (1982). *Research Update: Listening Comprehension*. **Language Arts**, vol.59, pp.617-629.
- PHIFER, G.. (1953). *Propaganda and Critical Listening*. **The Journal of Communication**. III, pp.38-42.
- PINNELL, G. and JAGGAR, A. (1991). Oral Language: Speaking and Listening in the Classroom. In I.Flood, J.Jensen, D.Lapp and J. Squire (Eds.), **Handbook of Research on Teaching the English Language Arts**, (pp.691-720). New York: Macmillan.
- POOLE, C. (1998). *Listen to This! Scholastic Early Childhood Today*. 13, 2, pp.15-16.
- PRATT, L. (1953). **The Experimental Evaluation of a Program for Improvement of Listening in the Elementary School**, Dissertation Abstracts, XIII, pp.1118-1119.
- QUANDT, I. J. (1983). **Language Arts For The Child**. by Prentice-Hall Inc.

- QUIBLE, Z. K. (1989). *Listening: An Often Overlooked Communication Skill*. **Business Education Forum**, 43, 19-20.
- RANKIN, P. T. (1926). **The Measurement of the Ability to Understand Spoken Language**, Ph.D. Theses, University of Michigan.
- RANKIN, P. T. (1930). *Listening Ability*. **Chicago Schools Journal**. 12:179.
- ROBERTSON, A. K. (2004). **Etkili Dinleme**. (çev.: E.Sabri Yarmalı). Hayat Yayınları, İstanbul.
- ROST, M. (1994). **Introducing Listening**. Penguin English Applied Linguistics, London.
- ROST, M. and URUNO, M. (1990). **Strategies in Listening, Tasks for Listening Development**. Longman Group UK Limited. Fourth Impression. Hong Hong.
- RUBIN, J. ve THOMPSON, I. (1998). *Dinleme*. (çev.: Bilge F. Tuncer). **Dil ve İnsan**. Ankara Üniversitesi TÖMER Kayseri Şubesi.
- SALOPEK, J. J. (1999). *Is Anyone Listening? Training Development*. 53:9, pp.58-59.
- SEVER, S. (2000). **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme**. Anı Yayınları. Ankara.
- SEVER, Sedat. (1993). **Türkçe Öğretiminde Uygulanan Tam Öğrenme Kuramı İlkelerinin, Öğrencilerin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerindeki Erişmeye Etkisi**. Ankara. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- SMITH, A. (1986). **İnsan Beyni ve Yaşamı**. (çev.: Nejat Ebcioğlu), İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- STROTHER, D. B. (1987). *Practical Applications of Research on Listening*. **Phi Delta Kappan**, vol. 68, pp.625-628.

- TEKİN, H. (1980). **Okuduğunu Anlama Gücü İle Yazılı Anlatım Becerisini Geliştirme Yönünden Okullarımızdaki Türkçe Öğretimi**. Ankara: Mars Matbaası.
- TEMİZYÜREK, F. ve BALCI, A. (2006). **Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları**. Nobel Yayınları. Ankara.
- The Commission on the English Curriculum of the National Council of Teachers of English. (1952). **The English Language Arts**, Appleton-Century-Crofts Inc., New York.
- The Commission on the English Curriculum of the National Council of English. (1956). **The English Language Arts in the Secondary School**, Appleton-Century-Crofts Inc., New York.
- The Scottish Office. (1991). **National Guidelines 5-14: English Language**. Edinburgh.
- THOMPSON, G. E.; FRIEND, M. and SMITH, P. L. (1987). Listening Strategies for the Language Arts, **Language Arts Instruction And The Beginning Teacher: A Practical Guide**. (ed. by Carl R. Personke and Dale D. Johnson), Englewood Cliffs, New Jersey.
- TIDYMAN, W. F. and BUTTERFIELD, M. (1959). **Teaching The Language Arts**. McGraw-Hill Book Company, Inc. USA.
- TOFFLER, A. (1992). **Yeni Güçler Yeni Şoklar**. İstanbul: Altın Kitaplar.
- TOMPSON, G. E. (1998). **Language Arts Content and Teaching Strategies**. California State University. Prentice-Hall Inc. New Jersey.
- TOUSSAINT, I. H. (1960). *A Classified Summary of Listening 1950-1959*. **Journal of Communication**, 10:3, pp.125-134.

TRUESDALE, S. P. (1990). *Whole-Body Listening: Developing Active Auditory. Language, Speech, and Hearing Services in Schools*. Vol.21, No:3.

Türkçe Sözlük. (2005). TDK Yayınları. Ankara.

UMAGAN, S. (2007). Dinleme. **İlköğretimde Türkçe Öğretimi**. (Editörler: Ahmet Kırkkılıç, Hayati Akyol). Pegem A Yayıncılık. Ankara.

WILT, M. E. (1950). *A Study of Teacher Awareness of Listening as a Factor in Elementary Education*. **Journal of Educational Research**. vol. 44, pp.626-636.

WINN, J. (1988). *Developing Listening Skills as a Part of the Curriculum*, **Reading Teacher**, pp. 144-146.

WOLFF, F. I.; MARSNIK, N. C.; TACEY, W. S. and NICHOLS, R. G. (1983). **Perceptive Listening**. New York: CBS College Publishing.

WOLVIN, A. D. and COAKLEY, C. G. (1979). **Listening Instruction** (TRIP Booklet). Urbana, IL: ERIC Clearinghouse on Reading and Communication Skills and the Speech Communication Association.

WOLVIN, A. D. and COAKLEY, C. G. (1985). **Listening** (2nd ed.). Dubuque, IA: William C. Brown.

www.fassv.org/TraductionProgFrancais/TraductionProgFrancais.pdf (Fransız Millî Eğitimi Resmî Bülteni). Erişim Tarihi: 26.01.2007.

www.herts.ac.uk/envstrat/HILP/guide/Appendices/App2Listen.doc (Erişim Tarihi: 17.06.2005).

www.myschool.com/offices/cso/standards/ela/ South Carolina English Language Arts Curriculum Standards (2002). South Carolina. (Erişim Tarihi: 19.06.2005).

www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/yeni_programlar_ve_icerik.htm

YALÇIN, A. (2002). **Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar**. Akçağ Yayınları. Ankara.

YANGIN, B. (1998). **Dinlediğini Anlama Becerisini Geliştirmede Elves Yönteminin Etkisi**. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.

YANGIN, B. (1999). **İlköğretimde Türkçe Öğretimi İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı Modül 4**. Millî Eğitim Bakanlığı. Ankara.

YANGIN, B. (2002). **Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi**. Dersal Yayıncılık. Ankara.

YOO, I. W. (2002). *Focused Listening with Songs*. **The Internet TESL Journal**, Vol.VIII, No. 7.

EK-1 Sevginin Bedeli Adlı Hikâye Metni ve Anlama Soruları

SEVGİNİN BEDELİ

Karabaş'ı Ramazan, küçük bir yavru iken bir topak yağ ile karısının ördüğü bir çift oyalı çoraba almıştı. Uzun süre yanına çocuklarını bile bırakmadı. İnsana alışın istemiyordu. Eğer insanlara alışırsa koyunlara bekçilik yapamazdı. Ramazan bile ona sert davranır, sevse bile döver gibi severdi.

Yeri, sürünün sol kanadı idi. Dalgın veya sürüden ayrılan koyunların uzaklaşmalarını önleyecekti. Yabancılara, kurtlara karşı onları koruyacaktı. Karabaş, görevini çok iyi biliyordu. Hatta Karabaş, yabancıların kurtlardan da beter olduğunu biliyordu: Onlar bütün koyunları çalabilirler, üstelik Ramazan'la yanaşmalarını da öldürebilirlerdi.

Kısacası, kurt kokusu, yabancı kokusu ta uzaklardan alınacak, haber verilecekti. Tam vaktinde de saldırılacaktı. Bunlar onun bırakılmaz günlük görevleriydi. Böyle oluşu da Karabaş'a gurur veriyordu. İşte bütün bu koyunların, kuzuların, hatta doğrudan doğruya Ramazan'ın koruyucusu o idi. Ramazan ona güveniyordu, güvenilmekten daha büyültücü ne vardı? Var olmak güvenilmek demekti.

Davras'ta günler durgun bir deniz gibiydi. Koç katımı geçmiş, koyunlar kuzulamış, sürüyü bir şenlik havasıdır sarmıştı. Derken güneş ısıtmaya başladı. Dereye inilip kırılan koyunlarla kuzular gümüş sulara atıldı. Kısaca bir şenlik oldu. Karabaş ilk olarak yakında anne olacağını düşünerek daha bir neşelendi, kurdu kuşu unuttu.

Aradan zaman geçmişti. Davras, Davras olalı böyle şey görmemişti: Atıyla, arabasıyla, pantolonlu, fistanlı insanlarıyla koca bir ordu geliyordu da köpekleri saldırmaya bırakmıyorlardı. Üstelik bunların hepsi yabancıydı.

Hayatın ciddiyeti kalmamıştı. Her şey karmakarışık oldu gitti. Bu arada Karabaş'ın kara başına da bir bela musallat oldu. Bu, sapsarı, ipek saçlı, masmavi gözlü bir kız çocuğuydu. Doğru dürüst yürütmesini daha yeni öğrendiği belliydi. İlk karşılaşmaları bile bir âlem olmuştu: Sersem küçük kız, kuzuların derdindeydi. Kuzu

diye Karabaş'ın üzerine kapanıverdi. Al başına belayı! Karabaş şöyle bir hırladı: Ama nerde? Tam tersine, bastı kahkahayı bacaksız:

-Aaa, köpekmiş... Kuzu sandım ben?

O kadar da değil:

-Ne güzel köpekmişsin sen, ayol.

İkinci hırlamanın karşılığı da bu olmuştu.

-Dur bir seveyim seni, dur be.

Ramazan'dan adını da öğrendi ve o günden sonra bir kovalamacadır gitti: Karabaş onu gördü mü elli metre öteye kaçıyordu. Ama, kurtuluş yoktu. Ramaza'nın ayakları dibinde çaresiz, yakayı ele veriyordu. Ama o minicik, o bembeyaz, o yumuşacık eller okşamasını nasıl da biliyorlardı. Kuyruğunu şarkı söyler gibi yelpazelemesini önleyebilmek için ne azaplar çeker olmuştu, Allah'ım.

Ağustos sonlarına doğruydu. Karabaş beyaz çadırların az ilerisinde bir kaya aralığında, on beş gün kadar önce yavrulamıştı. Kimi kapkara, kimi sapsarı, kimi sarılı karalı, karalı aklı tam yedi yavru... Hepsi de topaç gibi. Karabaş'a gelince o daha bir başkalaşmıştı: Bir bakıma daha bir gururlu, bir bakıma daha bir vahşi ve uyanıktı. Ama bir bakıma da daha uysal, daha sokulgan, çok, çok daha ilgiye düşkün. Bacaksız ona neler taşııyordu, neler. Bütün gün yanı başındaydı. Karabaş artık o kara başını onun minik dizlerine koymaktan derin bir tat duyuyordu. Yavrularını yalamaktan daha tatlı bir şey olabileceğini sanmıyordu.

Davras'ın sonbaharı pek bilinmez, kış birdenbire bastırır. Bu yıl da öyle olacaktı galiba: Bir öğle sonrası yaylayı kül rengi bir kör duman bastırır. Bir rüzgâr, bir rüzgâr... Çamlar uğulduyordu. Vâdiden sanki en eski çağların hayvan sürüleri uluya uluya, homurdana homurdana koşuyorlardı.

Sürüler dönüyor, atların ve çadırların kazıkları pekleştiriliyordu. Rüzgâr, büsbütün delilemiş, gece erkenden bastırılmıştı. Saat sekiz olmadan herkes uyudu.

On olmadan da bütün yayla ayaktaydı. Önce köpekler bir başka türlü havlamaya başladı. Beyaz çadırların önünden geçerek çamlığa doğru koştular, sonra Yörükler de oraya gitti. Şimdi artık kimi öfkeli, kimi acı acı ve soluk soluğa

hırlamalar işitiliyordu. Bunlara insan haykırışları karışıyor, arada sırada silâhlar patlıyordu.

Küçük kız ne olduğunu bilmeden tir tir titredi. Kendisi kadar korkan ablasına sarıldı ve bekledi. Çok, çok zaman geçmiş gibiydi. Ama bu ürpertici gürültüler on on beş dakika ya sürmüş ya sürmemişti. Küçük kız babasının sesini işitti:

-Ne oldu?

Bir Yörük cevap verdi:

-Kurtlar bey... Karabaş'a saldırmışlar.

Küçük kız çadırı zorla açarak dışarı fırladı:

-Karabaş nerede?

Yatıştıramadılar. Hayır, Karabaş'ı görecekti. Ramazan'ın gözleri doldu. Babası baktı olacak gibi değil. Peki, dedi ve beyaz çadırların gemici fenerlerini de alarak kayaya gittiler. Büyükleri bile dehşete düşürdü görünüş: Gırtlaklı parçalanmış iki kurt yerde yatıyordu ve Karabaş da kanlar içinde yere, kayanın ağzını kapatacak şekilde serilmişti. Ama soluyor ve hâlsiz hâlsiz de olsa ayak seslerine öfkeyle hırlıyordu. Üzerine kapanan küçük kızı bile ısırırdı gücü olsaydı.. Başını çevirip ağzını açacak hâli olsaydı. Tanıdı ama onu... Okşayışından tanıdı. Sevginin böylesi ancak onun ellerinde vardı. İçine, sıcacık, güven geldi ve kendini bıraktı.

Karabaş ölmedi. Onu Yörüklerin ilaçları değil küçük kızın sevgisi kurtardı. Bunu iyi biliyordu o. Bunu herkes biliyordu zaten.

Tarık BUĞRA

Dinlediğiniz hikâyeden hareketle aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

1. Ramazan, Karabaş'ı nasıl almış?

2. Karabaş'ın görevlerinden 3 tanesini yazınız.

3. Karabaş ne zaman, nerede yavrulamış?

4. Yaylayı ayağa kaldıran, küçük kızı da korkutan durum nedir?

5. Karabaş'ın yavruladıktan sonraki özelliklerinden 4 tanesini yazınız.

6. Dinlediğiniz hikâyenin anafikri nedir?

EK-2 Cambaz Adlı Hikâye Metni

CAMBAZ

Günün birinde çarşı sokaklarında kapı büyüklüğünde bir bildiri dolaşmaya başladı. Bu, sanıyorum ki, gerçekten de bir kapı kanadı idi. Altına iki ayak çivilenerek bir okul tahtası hâline getirilmiş, üzerine yapıştırılan uçurtma kâğıdına yazılar yazılmış, ip üstünde bisikletle yürüyen bir cambaz resmi yapılmıştı. Üstlerine beyaz gömlekler giymiş, yalınayak iki çocuk bu bildiriye taşıyor, önde yürüyen bir delikanlı elindeki çingırağı çalarak bağıırıyordu:

- Dünya şampiyonu ünlü Cambaz Ali geldi! Yeryüzünde benzeri yok! Amerika'da birinciliği kazanan Ölüm Arabası! Hem saz, hem cambaz! Bu akşam Yıldız Gazinosu'nda! Fiyatlarda fark yok!

Cambaz Ali'nin gerçekten yeryüzünde eşi olmayan bir gözü pek olduğuna o saatte inanmıyordum. Fakat geçirilecek bir boş gecem olduğu için bu cambaza gittim.

Gazino her zamanki gazino idi. Irmak kıyısındaki sahnede şarkıcı bayanlar sandalyelere oturmuşlar. Biri ayakta. İkide birde başını havaya kaldırıp iki yana sallanmasına ve ağzını açıp kapamasına göre, herhâlde şarkı söylüyordu. Fakat sesi işitilmiyordu. Çünkü bu gece "Ölüm Arabası" şerefine gazino binbir ayak, bir arada... Halk can cana, baş başa birbirini itip kakarak boş yer arıyor. Ben bu kargaşalığa girmeyi göze alamadığım için dönmek üzereyim. Fakat bir masadan birkaç dostumun kalktığını, bana el ettiğini görüyorum ve bir sandalyeye yerleşmeyi başarıyorum.

İpler bahçenin ortasına kurulmuş; keserli bir marangoz, direklerin son onarımı ile uğraşıyor.

Tuhafı şu ki, bahçenin her yanı gibi, iplerin altı da masalar, sandalyeler ve insanlarla dolu. Oyun başlarken bu kalabalığın nasıl, nereye kaldırılacağına akıl erdiremiyorum!

Bir aralık, öteden beriden Ali'yle ilgili söylentiler kulağıma gelmeye başladı: Sanatçı aslında yerli imiş. Hatta karşı mahallede bir ihtiyar anası varmış.

Yoksulluktan okuyamadığı için eskiden kunduracı çıraklığına vermişler. Fakat içindeki sanat ateşi onu rahat bırakmamış. Çocuk, bir cambaz kumpanyasının peşine takılarak kentten savuşmuş.

Gidiş o gidiş. Yıllarca ne mektup, ne haber. Bir iki gün önce gelen Cambaz Ali, işte bu zavallı kunduracı çırağıdır. Gelir gelmez karşı mahalledeki kulübesini buluyor ve artık gözleri iyi görmeyen annesiyle sarmaş dolaş oluyor.

Hazırlık tamam. Cambaz nerdeyse işe başlayacak. Fakat tuhaf şey: İpin altında oturanlarda hâlâ kımıldama yok!

Yanımda duran kahveci çırağına soruyorum:

- Bunlar ipin altında mı oturacak?

- He ya! Nereye gitsinler?

Oturdukları yerde hiç istiflerini bozmadan başlarını kaldıran ve tepelerinde oynayacak cambazı seyre hazırlanan bu insanlar, bana bu anda Ali'den daha cesur kahramanlar gibi görünüyor...

Ölüm Arabası iki kollu ve tek tekerlekli, bildiğimiz bir el arabasıdır. Arabanın kolları eski püskü iplerle cambazın dizlerine bağlanıyor. Ali, bu arabayı ipin üstünden sürüp götürecektir; içine bindirilen başka bir adam da önüne konan nargileyi içe içe keyifli bir gezi yapacak!

Bu adam, şapkasını kulaklarına kadar geçirmiş, kara pantolonlu, kırmızı gömlekli bir delikanlıdır. Zavallıyı kollarından çekerek, ayaklarından iterek direğe çıkarıyorlar, Fakat bu onun ip üzerinde yürüyecek bir arabada ilk gezisi olsa gerek! Durumu yakından görünce ürküyor, kırk elli kuruş için göze alınacak tehlikeyi fazla buluyor. Duruyor, düşünüyor; cambaza, aşağıdakilere bir şeyler söylüyor ve gene direğe sarılıp incek gibi bir davranışta bulunuyor. O zaman aşağıdan kahkahalar kopuyor.

Ah, şu onur ne korkunç güçtür! Delikanlı birdenbire kararını veriyor: Ölmek var, dönmek yok!

Kemancı yayını, utçu mızrabını titrete titrete korkunç bir şeyler çalıyorlar. Halk sessizlik içinde bekliyor...

Cambaz, elinde terazi ile dimdik, adım adım yürüyor. Zavallı adam da elinde nargilesiyle arabanın içinde, sanki taş kesilmiş. Bununla birlikte, bu dakikalarda en korkulu durumda olanlar aşağıdaki seyirciler. Çünkü, tanrı korusun, bir kaza olursa; cambazlar, terazileri, arabaları, nargileleri ile halkın kafasına, kucağına düşecekler.

Ali, arabasına ipin öbür ucuna kadar sürmeyi başardı. Fakat oradaki direğe nasıl yanaştıracak? Arabada yüzü ters yöne dönük olarak oturan nargileli, nasıl kımıldanacak ve bu belalı yoldan kendini nasıl kurtaracak?

Arabayı yumuşak hareketlerle ileri geri süren cambazla talihsiz arkadaşı arasındaki konuşma bir türlü bitmiyor... Sonunda marangozun direğe tırmandığını gördüm. Adamcağız bir eliyle direği sımsıkı yakaladıktan sonra, öteki elini ağır ağır uzatıyor ve nargileliyi birdenbire ensesinden yakalıyor!

Tutuş o kadar güçlüdür ki, bu anda kaza olsa, Cambaz Ali belki aletleriyle birlikte aşağı tekerlenecek; fakat o, ensesinden tutulmuş bir kedi gibi havada sallanıp kalacaktır. Ancak bu kez, nargileli de umulmaz bir davranışta bulunuyor: İki elini arkasına uzatarak, can havliyle direği yakalıyor ve tersine bir taklayla, bacaklarını vücudunun üstünden aşırarak marangozun boynuna kilitliyor. Marangozla nargilelinin, tehlike karşısında ani bir buluşla uyguladıkları bu manevra o kadar orijinal ve komiktir ki, aşağıdaki alkış gürültüsü sanki toprağı sarsmaktadır.

Cambaz Ali'ye gelince, arabanın içindeki nargileli belayı başından attıktan sonra o kadar hafiflemiştir ki, oyunun bundan sonrası artık çocuk oyuncağıdır...

Çığırkanların sokakta Cambaz Ali için “Dünya Şampiyonu” demesindeki doğruluğu kabulleniyorum. Avrupa’da kuşkusuz Ali’den daha usta cambazlar vardır. Fakat bunların, yerli sanatçılarımızın kullandığı araçlarla, küften çürümüş gaz tenekeleri, birbirine eklenmiş ip parçaları ve eğri büğrü bir çöp arabası, hele bir de nargile arkadaşı gibi bir adamla bu hünnerleri değil bir ip üzerinde, asfalt ortasında bile yapmağa cesaret edeceklerini sanmıyorum...

Reşat Nuri GÜNTEKİN

EK-3 Dinleme Testi Metro Anonsları Maddesi

Aşağıdaki cümlelerde yer alan boşlukları dinleyeceğiniz anonslardan hareketle doldurunuz.

1. Sayın Yolcularımız, ve çocuklarınız için lütfen kullanınız.

2. Sayın Yolcularımız, açısından lütfen etmeyiniz.

3. Sayın Yolcularımız, istasyonlarımızdaki giriş, ve girişi olmak üzere ayrılmıştır. Lütfen size ayrılan girişi kullanınız.

4. Sayın Yolcularımız, ve paso kontrolü yapan görevlilere lütfen

5. Sayın Yolcularımız;,, ve bayanlara lütfen yer veriniz.

6. Sayın Yolcularımız, yolculara lütfen tanıyınız.

EK-4 Eğitim Çalışmaları Metro Anonsları Maddesi

* Sayın Yolcularımız,, ücretli alanı kadar lütfen muhafaza ediniz.

* Sayın Yolcularımız, sinyali duyduktan sonra lütfen trenlere çalışmayınız.

* Sayın Yolcularımız, alırken ve kullanırken lütfen görevli gösteriniz.

* Sayın Yolcularımız, istasyonlardaki sizlerin ve bir yolculuk yapmanızı sağlamaktadırlar. Lütfen kendilerine olunuz.

* Sayın Yolcularımız, ve trenlerimizde satıcıların satış yapması yasaktır. açısından lütfen bu kişilerden alışveriş yapmayınız.

* Sayın Yolcularımız, ve her türlü gıda maddesinin yasaktır.

* Sayın Yolcularımız, olmadığı hâlde indirimli bilet kullananlara tutarı ceza uygulanmaktadır. Lütfen gereken özeni gösteriniz.

* Sayın Yolcularımız, can ve açısından lütfen kapı hareketlerine engel olacak davranışlarda bulunmayınız; uyarınız.

EK-5 Dinleme Testi Haberler-Hava Durumu Maddesi Soruları

Hızlı Trenle ilgili haberi dinleyerek aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

1. Hızlı trenin bu yıl hizmete girecek bölümü hangi tarihte açılacaktır? Bu hat hangi hattır?

.....

2. Ankara-İstanbul hızlı tren projesinin ne zaman bitirilmesi hedefleniyor?

.....

Hava Durumunu dinleyerek aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) Hava sıcaklığı yurdun tamamında 4-6 derece artacak.
- B) Hava sıcaklığı yurdun tamamında 3-5 derece azalacak.
- C) Hava sıcaklığı yurdun tamamında 1-3 derece artacak.
- D) Hava sıcaklığı yurdun tamamında 3-5 derece artacak.

2. Gece sıcaklığı en düşük olan 2 ilimizi yazınız.

.....

Zehirli Varillerle ilgili haberi dinleyerek aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

1. Çevre ve Orman Bakanı, zehirli varillerle ilgili açıklamayı hangi kanal ve programda yapmıştır?

.....

2. Çevre ve Orman Bakanlığının para cezası verdiği şirket;

a. Hangi ildedir?

b. Ne üretmektedir?

c. Niçin para cezası almıştır?

.....

d. Ne kadar para cezası almıştır?

EK-6 Dinleme Testi Haberler-Hava Durumu Maddesi Ses Kayıt Deşifreleri

Hızlı Tren

Ankara-İstanbul hızlı tren projesinde geri sayım başladı. Ankara-Eskişehir hattının bu yıl hizmete gireceğini belirten Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım Ankara-İstanbul hattının da 2008 sonunda bitirilmesini hedeflediklerini belirtti. Hızlı tren projesinin ilk aşamasında yer alan Polatlı-Yenidoğan Tüneli'nin açılışına katılan Binali Yıldırım, "29 Ekim'de bu hattı açtığımızda halkımız ilk gün bedava yolculuk edecek." dedi.

"Tünelin ucunda ışık gözüküyor. Türkiye, Türk halkı hızlı trenle buluşuyor. Bunun burda sembolik bir açılışını yapacağız. Ama yol boyunca gelirken gördük ki müthiş bir çalışma devam ediyor. Ve bu proje İnşallah Ankara-Eskişehir arasında bu yıl sonunda açılacak. Ankara-İstanbul'un tamamı da hedefimiz 2008 sonunda hizmete sokmak.

Hava Durumu

Meteoroloji Genel Müdürlüğünden verilen bilgiye göre yurdun doğu kesiminde yağışlı havanın etkisinde kalmaya devam edeceği tahmin ediliyor. Sağnak ve gök gürültülü sağnak şeklinde görülecek yağışların Doğu Anadolu'nun güneydoğusuyla Güneydoğu Anadolu'nun doğusunda etkili olması bekleniyor. Hava sıcaklığı bütün yurttta 3 ilâ 5 derece artacak. Rüzgâr kuzey ve kuzeydoğu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin doğusu, yarın yurdun batı kesimleriyle zamanla genelin güney ve batı yönlerden hafif, ara sıra orta kuvvette eseceği bildirildi. Bazı illerin hava durumuyla gecenin en düşük sıcaklığı şöyle olacak:

Ankara'da parçalı ve çok bulutlu 4; İstanbul'da az bulutlu zamanla parçalı bulutlu 7; İzmir'de az bulutlu 9; Afyon'da parçalı ve çok bulutlu 2; Adana'da parçalı ve çok bulutlu 8; Antalya'da parçalı ve çok bulutlu 12; Aksaray'da parçalı ve çok bulutlu 3; Bolu'da parçalı ve çok bulutlu 1; Sinop'ta parçalı ve çok bulutlu 6; Samsun'da parçalı ve çok bulutlu 5; Trabzon ve Rize'de çok bulutlu, yağmur ve sağnak yağışlı 6; Erzurum'da çok bulutlu, yağmur ve sağnak yağışlı sıfırın altında 1; Van'da çok bulutlu, il genelinde etkili olmak üzere yağmur ve sağnak yağışlı 4;

Diyarbakır'da çok bulutlu, il genelinde etkili olmak üzere sağnak ve gök gürültülü sağnak yağışlı 5, Adıyaman'da çok bulutlu, sağnak ve gök gürültülü sağnak yağışlı 6 derece.

Yarın günün en yüksek sıcaklığı Ankara'da 19, İstanbul'da 20, İzmir'de 22 derece olacak.

Zehirli Variller

Tuzla'da zehirli atık kazısı sürerken Çevre ve Orman Bakanı Osman Pepe, olayların çevre konusunda bilinç ve kamuoyu desteği yaratılmasında çok önemli rol oynadığını söyledi. Osman Pepe, TRT 2'de yayımlanan Büyüteç programında, Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündeminde bulunan Çevre Yasa Tasarısı'nın, sorunların çözümünde önemli yeri olacağını bildirdi. Bu arada bölgeden alınan su ve sebze örneklerinin tahlil sonuçlarında, zehirli atıklardan etkilendiklerine dair bir belirtiye rastlanmadı. İstanbul Tarım Müdürü Ahmet Kabak, hem tarımsal ilaç hem de ağır metal incelemesi yaptıklarını vurgularken, ihtiyaten pazara arzı durdurulan ürünlerin artık pazarlara gönderilebileceğini söyledi.

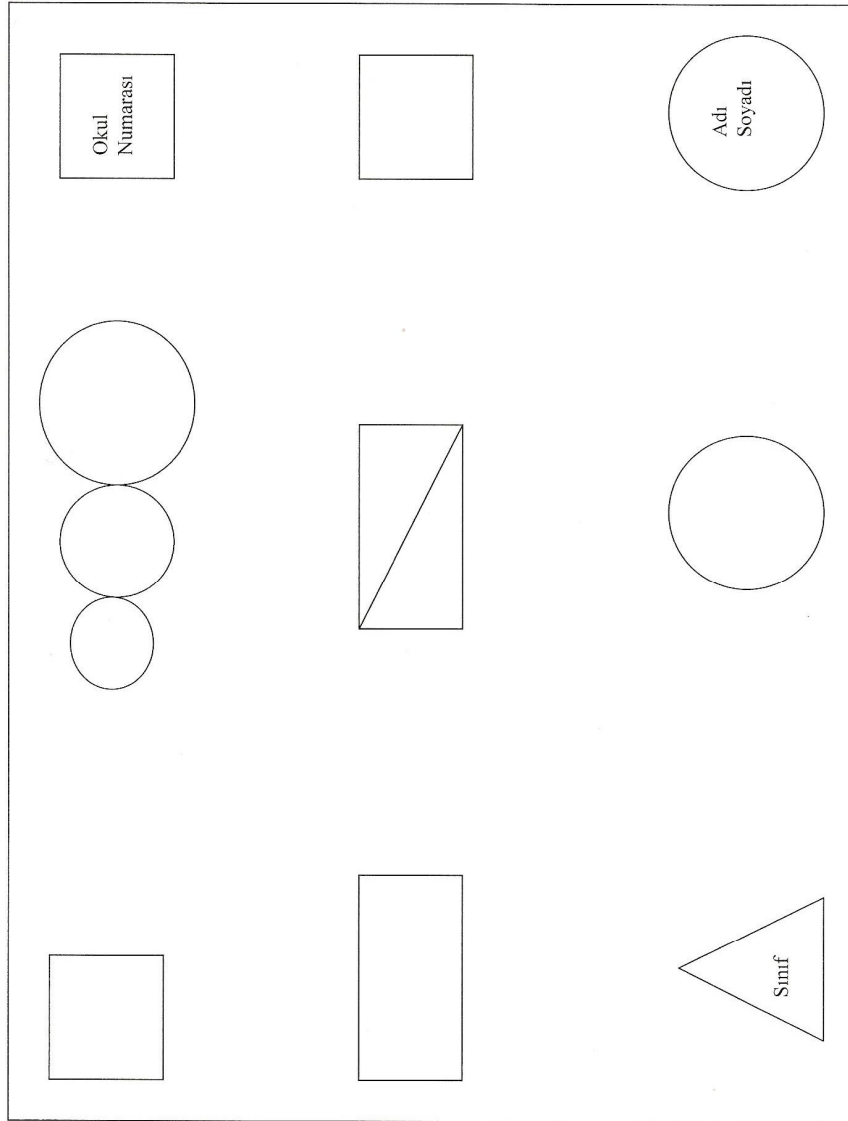
Öte yandan Çevre ve Orman Bakanlığı Ankara'da faaliyet gösteren bir çimento fabrikasına para cezası verdi. Tehlikeli atıkları önlem almadan depoladığı tespit edilen firmaya 2.355 YTL para cezası uygulandı. İki ay süre verilen firmanın lisansı, tedbir almazsa iptal edilecek.

EK-7 Çizim Etkinliğindeki Direktifler

1. Elinizdeki kâğıdı yatay olarak tutunuz. Kâğıtta bir dikdörtgen çizilmiş olduğunu görüyorsunuz.
2. Bu dikdörtgenin sol üst köşesine bir kare çiziniz.
3. Dikdörtgenin sağ alt köşesine bir çember çiziniz.
4. Sol alt köşesine bir üçgen çiziniz.
5. Dikdörtgenin sağ üst köşesine bir kare çiziniz.
6. Bu dikdörtgenin tam ortasına bir dikdörtgen çiziniz.
7. Çember ile üstündeki karenin ortasına bir kare daha çiziniz.
8. Çizdiğiniz dikdörtgenin sol üst köşesinden sağ alt köşesine doğru bir çizgi çiziniz.
9. Üçgen ile üstündeki karenin ortasına bir dikdörtgen çiziniz.
10. Çizilmiş olarak verilen dikdörtgenin köşelerinde yer alan karelerin tam ortasına bir çember çiziniz.
11. En son çizdiğiniz çemberin size göre sol tarafına bu çembere bitişik olarak daha küçük bir çember, sağ tarafına ise yine bitişik olarak daha büyük bir çember çiziniz.
12. Çizilmiş olarak verilen dikdörtgenin köşelerinde yer alan üçgen ile çemberin tam ortasına bir çember çiziniz.
13. En son çizdiğiniz çemberi yatay bir çizgi ile ortadan ikiye bölünüz.
14. Yukarısında iki tane kare olan çemberin içine ad ve soyadınızı yazınız.
15. Üçgenin içine sınıfınızı yazınız.
16. Adınızı ve soyadınızı yazdığımız çemberin en üstündeki karenin içine okul numaranızı yazınız.
17. İkiye böldüğünüz çemberi dik bir çizgiyle dörde bölünüz.

EK-8 Çizim Etkinliğinde Kullanılan Dikdörtgen

EK-9 Çizim Etkinliği Sonunda Oluşacak Şekil

EK-10 Röportaj Ses Kaydının Deşifresi

Yurdumuza her yerden birçok turist geliyor.
 Bu güzel ülkemizi gören hayran kalıyor.
 Yurda gelir sağlayan bir kaynaktır turistler,
 Bunun için turizme önem veririz bizler.
 Turistlere her zaman iyi davranmalıyız.
 Yurdumuzda onlara bir rehber olmalıyız.

Çocuklarla Başbaşa'dan selamlar, sevgiler hepinize.

Programımızı Sırrı Zumlu'nun "Turizm" adlı şiiriyle açtık.

Sevgili arkadaşlar, içinde bulunduğumuz hafta Turizm Haftası olarak kutlanıyor.

Üç yanı denizlerle çevrili Türkiye'miz, doğal güzellikleriyle turistler için bulunmaz bir ülkedir.

Pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış Anadolu, tarihî ve kültürel varlıklarıyla da bir turizm cennetidir.

Turizm, ülkemiz ekonomisinde önemli bir yere sahiptir.

Dilerseniz şimdi ülkemiz için turizmin önemini konuşmaktan öğrenelim.
 Bakalım bugün bize kim gelmiş.

BİLİN BAKALIM BUGÜN BİZE KİM GELDİ?

Bugünkü konuşumuz, Kültür ve Turizm Bakanlığında, kültür ve turizm uzmanı Doktor Ferdane Özkan Tamsın. Hoş geldiniz.

Hoşbulduk. Turizm Haftası nedeniyle sizlerle birlikte olmaktan dolayı çok memnunum.

Turizm nedir?

Turizm, insanların, yaşadıkları yerden farklı bir yere gezmek, görmek, eğlenmek gibi çok çeşitli nedenlerle yolculuk etmesidir. Bu yolculuğun da yalnız belirli sürelerle olması gerekir. Yani 6 aydan daha uzun süre kaldığınızda ona turizm demek artık mümkün olmaz. Ve en önemlisi de bu tür yer değiştirmelerin turizm sayılabilmesi için yer değiştiren insanların herhangi bir gelir elde etmemesi gerekir gittiği yerde.

Türkiye için turizmin önemi var mıdır? Varsa hangi açılardan önemlidir?

Turizm, Türkiye için oldukça önemli bir sektör. Çünkü Türkiye gelişmekte olan bir ülke ve genç nüfusu oldukça fazla olan bir ülke ve turizm sektörü, hizmetler sektörünün bir parçası olduğu için özellikle istihdam alanında çok büyük katkıları var Türkiye’de insanlara. Onun dışında elbette ki ülkemizin bir şekilde yabancıların gelişyle birlikte tanıtımında da turizmin çok büyük bir rol oynadığını söyleyebiliriz.

Turizm sektörü Türkiye’de başarılı mı?

Türkiye’de belki de bütün sektörler içinde en başarılı sektörlerden bir tanesinin turizm olduğunu söyleyebiliriz. 2005 yılında turizm gelirleri itibariyle Türk turizmi dünyada ilk on içinde ve 8. sırada. Bu anlamda da Türk turizminin oldukça başarılı olduğunu kolaylıkla söyleyebiliriz.

Turizmin ekonomiye katkısı nedir?

Turizmin ekonomiye en önemli katkısı özellikle Türkiye’de iç turizmin arzu ettiğimiz kadar gelişmemiş olmasına rağmen uluslar arası turizmin yani yabancı turistlerin ülkemize çok büyük sayılarla gelmiş olması ve geldiklerinde de elbette ki yabancı para birimleri harcamaları nedeniyle Türkiye’deki döviz gelirleri açısından çok önemli bir yeri var. Burada da özellikle belki gelirden de bahsetmek gerekir. Biraz önce ben dünya sekizincisiyiz gelirler anlamında demiştim. 2005 yılı itibariyle bunlar geçici sonuçlar gerçi ama 21 milyon turist Türkiye’ye geldi ve 18 milyar dolar gelir elde edildi. Bu anlamda da herhâlde ekonomik açıdan çok çok önemli olduğunu görebiliriz.

Turizm Haftası neden kutlanılmaktadır?

Turizm Haftası 15-22 Nisan tarihleri arasında kutlanıyor ve bu haftanın özellikle Türkiye’de turizm bilincini yaygınlaştırmak adına çok önemli işlevleri var. Bu arada Turizm Haftası boyunca iç turizm faaliyetlerini geliştirmek adına da çok ciddi çalışmalar yapılıyor.

Peki bu haftada ne gibi etkinlikler yapılır?

Turizm Haftası boyunca çok çeşitli etkinlikler var. Bunların bir kısmı Bakanlığımızın düzenlediği etkinlikler. Ama ayrıca Valiliklerin düzenlediği bazı etkinlikler de var ama bunlardan bazılarını sıralayacak olursak, özellikle medyada yayımlanan haberlerle toplumun turizme olan ilgisini bir şekilde arttırmak ve yine toplumda turizm bilincini geliştirmek amacıyla büyük şehirlerimizde ve her yerde mümkünse turizmle ilgili bazı sloganların yer aldığı pankartların asılması, öğrenciler arasında, ki ilköğretim, lise ve üniversite buna dahildir, kültür ile turizm konularında resim, afiş, şiir, kompozisyon, fotoğraf, hikâye, makale yarışmaları düzenlenerek turizme olan ilginin bir şekilde artırılması ve bilincin yükseltilmesi çalışmaları bu hafta içinde yoğunlaştırılmaktadır ama aslında Turizm Haftası dışında da biz Bakanlık olarak turizmi anlatabilmek için çok çeşitli çalışmalar yapıyoruz.

Bize verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederiz.

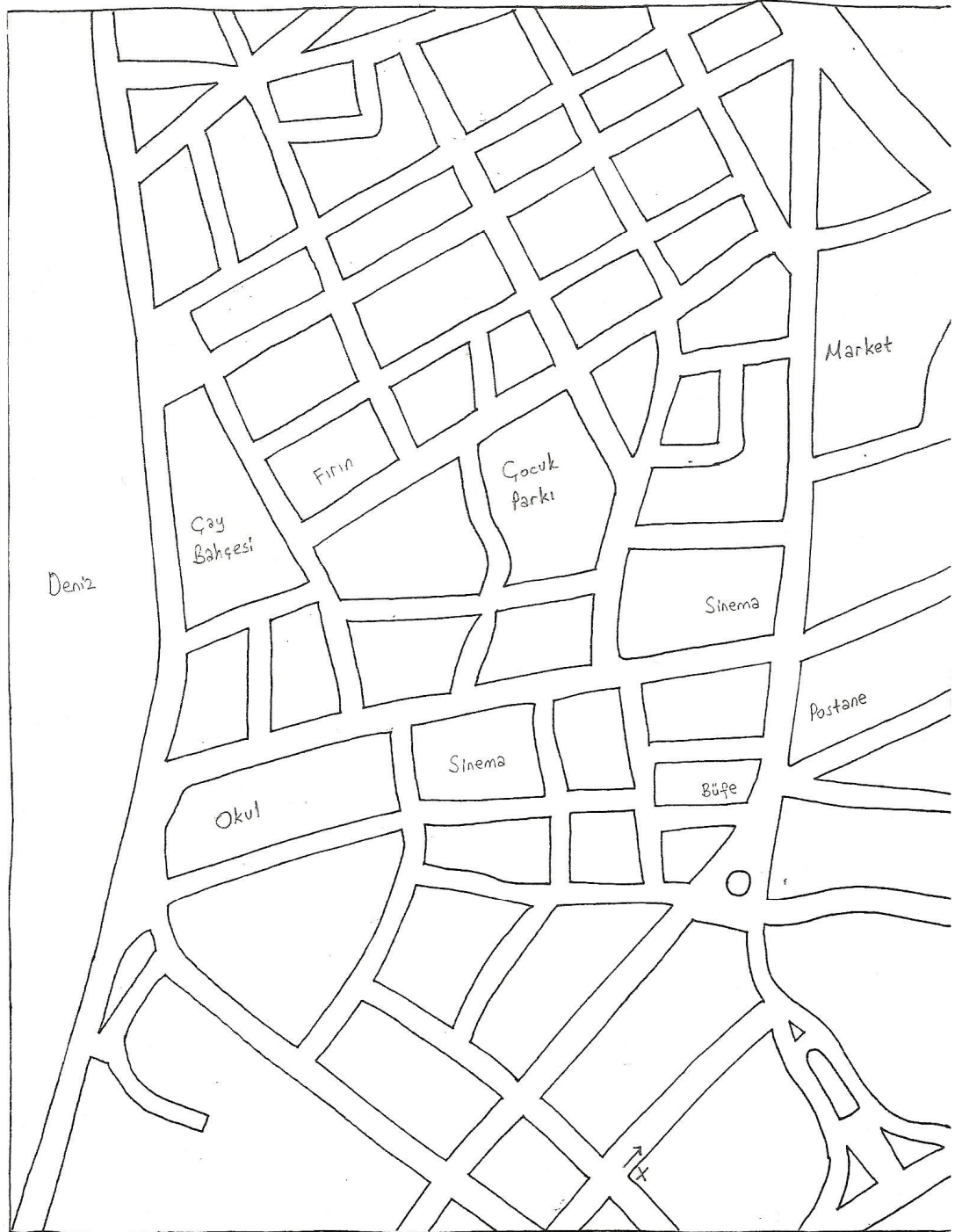
Ben teşekkür ederim.

EK-11 Röportaj Metni İle İlgili Sorular

Dinleyeceğiniz ses kaydından hareketle aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

Sorular:

1. Programın başında okunan “Turizm” adlı şiirin şairi kimdir?
2. Program konuğu nerede çalışmakta, ne iş yapmaktadır?
3. Bir yolculuğun turizm olabilmesi için hangi şartlar gerekiyor?
4. Geçen yıl Türk turizmi dünyada kaçınıcı sırada yer almış? Sıralama neye göre yapılmış?
5. Geçen yıl ülkemize ne kadar turist gelmiş? Bu turistlerden elde edilen gelir miktarı ne kadardır?
6. Turizm Haftası hangi tarihler arasında kutlanmaktadır?
7. Turizm haftasında öğrenciler arasında yarışma düzenlenen alanlardan 5 tanesini yazınız.
8. Turizm, Türkiye için neden önemlidir?

EK-12 Yol Tarifi Krokisi

EK-13 Yol Tarifi Cümleleri**YOL TARİFİ İÇİN YÖNERGE**

Çocuklar, şimdi size bir ev tarif edeceğim. Bu ev tarihî bir ev. Bundan 200 yıl önce yapılmış. Elinizdeki krokide çarpı işaretinin olduğu yerde bulunuyorsunuz. Benim tarifime göre çizgi çizerek yolu takip edin. En sonunda bulduğunuz evin üzerine artı (+) işareti koyun.

1. Bulduğunuz yerden ok yönünde yürümeye başlayın.
2. Yolun sonundan sola dönüp bir miktar daha yürüyün.
3. Karşınıza bir kavşak çıkacak. Bu kavşaktan postaneye doğru yürümeye devam edin.
4. Postaneyi geçince sol tarafta bir sinema göreceksiniz.
5. Yürümeye devam edin. İlerde sağda market var.
6. Marketin bittiği yerden tam sola dönün.
7. Doğru devam edin. Sağdan birinci değil, ikinci değil, üçüncü değil, dördüncü sokaktan sağa dönün.
8. Yürümeye devam edin. İkinci sokaktan sağa dönün.
9. Sağa döndükten sonra soldan ikinci bina bu tarihî ev. Bu evin üzerine artı (+) işareti koyun.

EK-14 Radyo Tiyatrosu Metin Deşifresi ve Sorular

Cehennem Mağarasındaki Sır

Yazan: Yaprak Bener

Yöneten: Zihni Göktay

Efektör: Korkmaz Çakar

Hakan: Alo, buyrun!

Yeşim: Alo, Hakan. Ben Yeşim, günaydın.

Hakan: Günaydın Yeşim, hayrola? Bu sabah erkencisin.

Yeşim: Aşkolsun ben hep erkenciyimdir. Asıl ben seni uyandırdım galiba. Neyse şaka bir yana çok güzel bir haberim var. Akdeniz sahilinde 15 günlük bir tatile ne diyorsun bakalım?

Hakan: Nerden çıktı şimdi bu? Piyango mu vurdu yoksa?

Yeşim: Süreyya Amca'yı hatırlıyor musun? Teyzemin kayınbiraderi. Silifke'de müze müdürü olan.

Hakan: Tabii hatırlamaz mıyım? Babamın da iyi arkadaşıdır.

Yeşim: Bu sabah, Süreyya Amca'dan babama bir mektup geldi. Yiğit'le beni Silifke'ye çağırıyor.

Hakan: Çok güzel, ikiniz için sevindim.

Yeşim: Yalnız ikimizi değil, "Anneleri babaları izin verirse yeğenlerin Hakan'la Murat'ın da gelmesinden memnun oluruz." diye yazmış babama.

Hakan: Aslan Süreyya Amca. İyi ama yani bayram değil seyran değil. Nerden aklına esmiş bizi davet etmek?

Yeşim: Süreyya Amcaların çocukları yok biliyorsun. Bizleri kendi çocuğuymuşuz gibi sever. Sonra bu defa kendisine yardım etmemizi de istiyor.

Hakan: Nasıl bir yardım? (*Köpeği havlar.*) Sus Lortop. Sensiz bir yere gitmeyeceğimi bilirsin.

Yeşim: Süreyya Amca, Yiğit'le benim çok iyi İngilizce, senin Fransızca, Murat'ın ise Almanca bildiğini hatırlamış.

Hakan: Lisan bilmemizin bu davetle ne ilgisi var anlamadım?

Yeşim: Silifke'yle Mersin arası özellikle yazın, yabancı turistlerin akın ettiği bir bölgemiz. Biliyorsun Süreyya Amca da Silifke Müze Müdürü.

Hakan: Yine bir şey anlamadım.

Yeşim: Silifke Müzesi ve özellikle Silifke ile Mersin arasındaki bölgede yer alan Cennet ve Cehennem Mağaraları'nda geçici turist rehberlerine ihtiyaç oluyormuş. İyi lisan bilen rehberlere.

Hakan: Yani şimdi biz orda rehberlik mi yapacağız? Biz ne anlarız o işten?

Yeşim: Süreyya Amca bize hızlı bir kurs uygulayacakmış. Fena mı yani hem çalışacağız hem eğleneceğiz hem de ülkemize faydamız dokunacak.

Hakan: O öyle diyorsa bana göre hava hoş. Ben seve seve giderim. Yalnız annemle babamı kandırmak, amcama düşüyor artık.

Yeşim: Yiğit'le ikimiz bizimkileri kandırdık. Babam, babanla da küçük amcamla da konuşacak.

Hakan: Ya Lortop!

Yeşim: N'olmuş Lortop'a?

Hakan: Onu da götürebilecek miyim? Biliyorsun onu kimseye emanet edemem.

Yeşim: Süreyya Amca onu da düşünmüş. Gelecek hafta, karavanlarıyla Erdemli'deki bir motele gezmeye gidecek bir arkadaşı varmış. Bizi de yanlarına alabilirlermiş. Tabi Lortop'u da.

Hakan: Yaşasın! Ben hazırlığa başlıyorum hemen. Murat'ı da sen arar mısın? Lortop'un aşısının vakti gelmişti. Veteriner Meriha ablayı arayayım da hemen yaptırayım.

Adam: Burası Mut çocuklar. Toroslar'ı tırmanmaya başlayacağız burdan sonra. Göksu Irmağı'nın yatağını izleyerek geçeceğiz dağları. Ondan sonra doğru Silifke Ovası.

Kadın: Manzara ne güzel değil mi çocuklar? Memleketimiz bir cennet zaten.

Çocuk: Ben Mersin'e Adana'dan geçilerek gidilir sanıyordum.

Adam: Tabi ordan da gidilir. Ama ben size Konya'yı ve Mevlana Müzesi'ni göstermek için bu yolu seçtim. Hem Silifke'ye bu yol daha yakın.

Çocuk: Sağolun efendim. Gerçekten de görülmeye değer bir müzeydi Mevlana Müzesi. Keşke sema yapan Mevlevîleri de görebilseydik.

Adam: Onun için kışı beklemeniz lâzım. Eh Mevlana'yı artık iyici öğrendiniz değil mi?

Hakan: Elbette, Mevlana Celaleddini Rumî. Çok büyük bir Türk şairi, düşünürü ve din adamıdır. İnsanlar arasında dostluğu, kardeşliği, eşitliği savunur.

Adam: Aferin Hakan. Korkarım bundan sonra hepiniz tarihçi ya da müzeci olmaya niyetleneceksiniz.

Yeşim: Ay ay ay! Ay!

Hakan: Ne oluyor Yeşim?

Yeşim: Şu kamyonu görmedin mi? Nasıl üstümüze üstümüze geldi.

Adam: Haklısın Yeşim. İşte büyük can kayıplarına sebep olan kazalar böyle hatalı sollamalardan oluyor. Halbuki herkes trafik kurallarına uysa kimsenin burnu kanamaz. Evet işte, bakın virajlar başladı.

Bir radyo tiyatrosunun ilk iki perdesini dinlediniz. Dinlediğiniz bölümlere göre aşağıdaki cümlelerden doğru olanının başına “D”, yanlış olanının başına “Y” harfini yazınız.

- Telefonda konuşan kişiler Yeşim’le Hakan’dır.
- Süreyya Bey, Yeşim’in teyzesinin kayınpederi olup Silifke Müzesi’nin müdürüdür.
- Süreyya Bey, çocukları Silifke’ye Yeşim’in babasına telefon açarak davet etmiştir.
- Hakan’ın köpeğinin adı Lortop’tur.
- Yeşim’le Yiğit çok iyi İngilizce bilmektedirler.
- Yiğit, köpeğine aşı yaptırmak için veterinerine gidecek.
- Çocuklar Silifke’ye, babalarının bir arkadaşının karavanı ile gidiyorlar.
- Silifke’ye giderken Konya ve Mut’a uğruyorlar.

Yine radyo tiyatrosunun dinlediğiniz bölümlerinden hareketle aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

1. Dinlediğiniz radyo tiyatrosunun adını aşağıdaki boşluğa yazınız.

.....

2. Çocuklar, Silifke’ye giderken aşağıdaki yerlerden hangisini görmemişlerdir?

- A) Konya
- B) Mut
- C) Mevlana Müzesi
- D) Mersin

3. Süreyya Bey, çocukları Silifke’ye niçin davet etmiştir?

- A) Müzede çalışanlara yardım etmeleri için davet etmiştir.
- B) Tatil yapmaları için davet etmiştir.
- C) Çocukları olmadığı için davet etmiştir.
- D) Silifke ve çevresinde turist rehberliği yapmaları için davet etmiştir.

EK-15 Reklam Etkinliği Metin Deşifresi

Tahsildaroğlu

Tahsildaroğlu benim peynirim

Güvenle alır, lezzetle yerim.

Hişş, dinleyin. Anadolu Sigorta çalışıyor, daha çok çalışıyor, maksimum hizmet için çalışıyor ve çalışkanlığıyla sektör birinciliğini âdeta elleriyle inşa ediyor. Dört yıl üst üste birinci olmak kolay değil.

Makarnanın lezzetinde tat var. Tat makarna.

Tatlı dünyasının filizi Filiz.

Filiz, helva ve reçel.

Halelpeno, Meksika'nın yetiştirdiği dünyanın en lezzetli biberi. Fersan sizin için nefis bir turşu yaptı. Deneyin.

Zemin katta oturuyorsunuz. Pencerenize parmaklık taktırmak sizi güvende mi hissettiriyor; başka bir yerde mi? Pencereye entegre özel güvenlik donanımları için lütfen doktorunuzu arayın. Doktor Pimapen. Pencere uzmanı.

Keyifle tüketin, afiyetle yeyin, siz ona güvenin. Şirin yumurta şirin. Şirin yumurta şirin.

İster büyük ister küçük ev

Bahçeli ya da havuzlu

Size özel konut krediniz Şekerbank'ta

Şekerbank 52 yıldır yanınızda.

- Mehmet Usta.
- Efendim.
- Bir bakar mısın? 20 iyi mi buna 20?
- 20 olur mu? 30 olsun 30.
- Ee klimayı ne yapacağız?
- Ona da en az % 25 lâzım.
- Tamamdır usta.

Opel'de periyodik bakım ve mekanik onarımda % 30'a varan indirimler. Klima bakımında % 25 indirim. 4 lastik değişiminde 4 tip motor filtresi hediye. Üstelik World'e özel peşin fiyatına 6 World taksit imkânıyla.

Nefesi bir bahar yeli
Dişler inci misali
Sakız hanımda özlü söz var
Arkasında anlam yatar.

EK-16 Reklam Etkinliği Ürün Listesi

Şimdi bir reklam kuşaağı dinleyeceksiniz. Reklamı yapılan ürünlerin adları aşıağıda karışık olarak verilmiştir. Aşıağıdaki listede reklamı yapılmayan ürün adları da vardır. Dinleyeceğiniz reklamlarda, reklamı yapılan ürün adlarının yanına artı (+) işareti koyunuz.

Doktor
Klima
Peynir
Sigorta Şirketi
Biber
Süt
Makarna
Şeker
Reçel
Turşu
Tencere
Pencere
Yumurta
Helva
Banka
Araba Servisi
Motor Filtresi
Araba Lastiği
Hastane
Kredi Kartı
Ev
Sakız
Havuz

EK-17 Dikte Etkinliği Metin Deşifresi

Yanık Ömer, her savaştan bir yara taşıyor.
Yanık Ömer, yiğit Ömer, övünmeden yaşıyor.
Kurtuluş Savaşı'nda, yirmi sekiz yaşında,
Mangasını başında taşıyor;
Yanık Ömer, yiğit Ömer, siperler aşıyor.

Savaş biter, Yanık Ömer köye döner.
Köylü bütün bayram eder.
Yanık Ömer kutlulanır, nişanlısı mutlulanır.

Hey, Yanık Ömer attan iner;
Pembegül'e bağlar kemer;
Köylülere gider haber; düğüne, düğüne...
Eline kına yakar, başına teller takar;
Belinde altın kemer, öyle alana çıkar, hey...
Pembegül, allanır, pullanır...
Yanık Ömer'in köyüne,
Düğün alayı yollanır.

EK-18 Alışveriş Problemi Metni**ALIŞVERİŞ ETKİNLİĞİ**

Elif, annesiyle beraber Cumartesi günü alışverişe çıktı. Çok uzun süredir çarşıya gitmiyorlardı. İlk önce bir kasetçiye uğradılar. Elif en çok sevdiği şarkıcının son kasetini % 30 indirimle 7 YTL'ye aldı.

Daha sonra annesine elbise bakmak için bir giyim mağazasına girdiler. Bu mağazada bay, bayan, çocuk giysileri satılıyordu. Annesi elbiselere bakarken o da kendisine uygun pantolonlara bakmaya başladı. O sırada 45 yaşlarında bir amcanın, arkadaşına “Takım 150 YTL idi. % 20 indirim yapıp 10 eşit taksit böldüler.” dediğini duydu.

İlk baktığı pantolon tam kendine göreymiş. İsteseydi annesi alır mıydı acaba? Gerçi daha 2 ay önce kredi kartına 5 taksitle bir pantolon alınmıştı Elif'e. Ama yine de annesine gidip bir pantolon beğendiğini söylemeye karar verdi.

Soru: Elif'in giyim mağazasında gördüğü, takım elbise alan adam, aylık kaç YTL taksit ödeyecektir?

EK-19 Cambaz Adlı Hikâye İle İlgili Anlama Soruları

CAMBAZ

1. Sokaklarda dolaştırılan bildirinin üzerinde neler olduğunu yazınız.
2. Dinlediğiniz metinde kim, nerede, ne gösterisi yapacaktır?
3. Yazar, çevresindeki insanlardan, gösteri yapacak kişiyle ilgili hangi bilgileri duyuyor?
4. Yazarın, gösteri yapacak kişiden daha cesur gördüğü insanlar kimlerdir? Niçin?
5. “Ölüm Arabası”nın özelliklerini sıralayınız.
6. “Ölüm Arabası”na binecek kişinin özelliklerini sıralayınız.

EK-20 Dünya Dönüyor Haber Kuşağı Metin Deşifresi

Dünya Dönüyor

* Katil balinaların kuzey kutbunun kimyasal atıklara en çok maruz kalan memelisi olduğu belirlenmiş arkadaşlar. Norveç Kutup Enstitüsü tarafından yapılan araştırmaya göre katil balinalar, kimyasal kirlilik sıralamasında kutup ayılarının önüne geçmiştir. Katil balinaların etkilendiği kimyasallar arasında böcek ilaçlarıyla sanayide kullanılan bazı maddeler bulunuyormuş.

* Antarktika kıtasının üzerindeki ozon tabakası deliği, Avrupa kıtasının genişliğine ulaştı. Şimdiki haberimiz bu başlığı taşıyor ve şöyle devam ediyor arkadaşlar. 10 milyon kilometre kare olarak ölçülen alan, bugüne dek belirlenen en geniş ozon tabakası deliğiymiş. Bu alan, Avrupa kıtasıyla hemen hemen aynı büyüklükteymiş. Avrupa Uzay Ajansı, bu deliğin büyümeye devam edeceğini açıklamış. Biliyorsunuz arkadaşlar ozon tabakası, dünyada yaşam olabilmesi için kalkan görevi görüyor. Güneşten gelen tehlikeli ışınları süzerek canlıları hastalıklardan koruyor. Ozon tabakasındaki deliğin büyümesi özellikle solunum problemi yaşayanlar için tehlike oluşturuyor.

EK-21 Dünya Dönüyor Haber Kuşağı-Sorular

Dünya Dönüyor

1. Kuzey kutbunda kimyasal atıklardan en çok etkilenen hayvan türleri sırasıyla hangileridir?

2. Kuzey kutbunda araştırma yapan kuruluşun adı nedir?

3. Kuzey kutbundaki canlıları hangi kimyasal maddeler etkiliyor?

4. Dinlediğiniz metinde, hangi kıtanın üzerindeki ozon tabakasının delinmesinden bahsedilmektedir?

5. Ozon tabakasındaki deliğin en önemli özelliği nedir?

6. Ozon tabakası dünyadaki canlılar için niçin önemlidir?

EK-22 Haberler ve Hava Durumu Metin Deşifresi

Akaryakıt İstasyonları

Akaryakıt istasyonlarında, yazarkasalı satış 15 Nisan Cumartesi günü başlıyor. Yazarkasalı istasyonlarda artık, araç plakası girilmeden pompa açılmayacak. Gelir İdaresi Başkanlığı, akaryakıt istasyonlarında yazarkasa uygulamasının 15 Nisan'da başlayacağını duyurdu. Bu çerçevede 7000 dolayındaki istasyondan 4 bin 3 yüzü, pompalarına yazarkasa bağlattı. Bu istasyonlarda Cumartesi gününden itibaren malî hafıza sistemi devreye girecek. Yeni sistemde aracın plakası, yazarkasaya girilmeden pompa açılmayacak, yakıt verilemeyecek. Sözleşme yapmasına rağmen teknik nedenlerle pompalarına yazarkasa bağlatamayan istasyonlarsa, yazarkasalar gelene kadar müşterilerine normal fiş verecek. 2004 sonu itibarıyla akaryakıt satışları toplam 1 milyon YTL'nin altında kalan ya da 2005 yılında işe başlayan istasyonlarda ise cihaz bağlatma mecburiyeti, 1 Temmuz 2006'da devreye girecek.

Program Akışı

Efendim, işte başladık Ankara Radyosu Stüdyolarından sunduğumuz Buyrun Radyo Programına TRT FM'de. Öncelikle saat 12.00'den 16.00'ya kadar yayın yapan İstanbul Radyosu Biz Bize ekibine teşekkür ediyoruz. Yaklaşık 4 saat de Ankara Radyosu'ndan biz götüreceğimiz programı ve saat 20.00'den itibaren de tekrar İstanbul Radyosu'na aldığımız gibi bırakacağız mikrofonu sevgili dinleyiciler. Evet, Ankara'dan, Buyrun Radyo'dan bugün neler var? Onları hatırlatmak istiyorum. Günün konusunu biraz sonra açıklayacağım ve bu konuda sizlerden ileti bekleyeceğiz. Ve iletilerin sonucunda programın sonuna doğru eğer olursa bir günün iletisi seçeceğiz ve 4 adet CD kazanacak, günün iletisi sahibi şanslı dinleyicimiz.

Para piyasalarında son durumu, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'na bağlanarak arkadaşlarımızdan öğreneceğiz. Kültür-sanat haberlerimiz var. Haftalık yorumda gazeteci Ateş Yalazan'la haftanın olaylarının değerlendirilmesi var program akışı içerisinde. Ve tabii ki merakla beklediğiniz "Seç, Sor, Kazan" ve "İpin Ucu Kimde?" yarışmalarımız var. Ve bir minyatür eski görünümlü radyo armağanımız olacak TRT amblemlisi.

“Hafta sonu ne yapalım?” bölümümüzde “Jimnastik yapalım.” diyeceğiz ve jimnastik antrenörü Ülfet Akkuş’la bir telefon bağlantısı gerçekleştireceğiz sevgili dinleyiciler. Ve program akışında tabii ki hava durumu nasıl olacak, karayollarında durum nasıl olacak? Radyo-televizyonda neler izleyip dinleyebileceksiniz? Bunları hatırlatacağız.

Hava Durumu

Yağışlar Trakya ve Doğu Anadolu’nun doğusu dışında tüm yurttaki aralıklarla etkili oluyor. Yağışlar hafta sonunun ilk gününe dek sürecek.

Yurdun güney, iç ve doğu bölümlerinde bahar yağmuru etkili olacak. Yarın Batı Akdeniz’in iç kesimleri, İç Anadolu’nun doğusuyla Doğu Karadeniz’de yağış bekleniyor. Yağışlı hava Pazar günü Doğu Akdeniz, Doğu Karadeniz ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerini etkilemeyi sürdürecektir. Hafta başındaysa yağışların Doğu Karadeniz’le Doğu ve Güneydoğu Anadolu’nun doğu kesimlerinde etkili olması bekleniyor. Yağışlı hava Salı günü yurdu terk edecek. Yağış alan kesimlerde hava sıcaklığı 2 ilâ 4 derece azalacak diğer yerlerde artmaya devam edecek.

EK-23 Haberler ve Hava Durumu-Sorular**Akaryakıt İstasyonları**

1. Akaryakıt istasyonlarında yazarkasalı satış ne zaman başlayacaktır?
2. Pompalarına yazarkasa bağlatan akaryakıt istasyonu sayısı kaçtır?

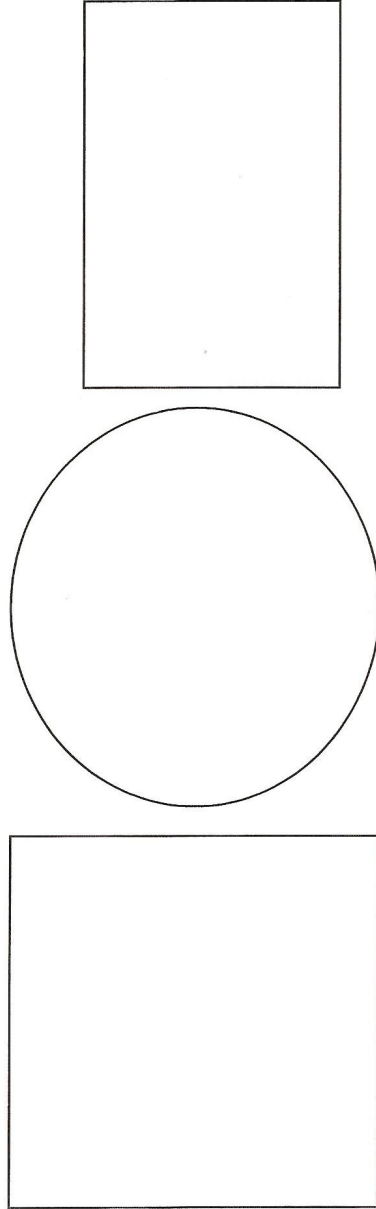
Program Akışı

- * 12.00-16.00 saatleri arasında hangi radyoda, hangi program yayımlanmıştır?
- * “Buyrun Radyo” programı hangi radyoda, hangi saatler arasında yayımlanmaktadır?
- * “Buyrun Radyo” programında yer alan yarışma programlarının adlarını yazınız.

Hava Durumu

1. Yurdumuzda yağışlar hangi güne kadar sürecektir?
2. Aşağıdakilerden hangisi doğrudur?
 - A) Yağış alan bölgelerde hava sıcaklığı 2-4 derece artacak.
 - B) Yağış alan bölgelerde hava sıcaklığı 3-5 derece azalacak.
 - C) Yağış alan bölgelerde hava sıcaklığı 2-4 derece azalacak.
 - D) Yağış alan bölgelerde hava sıcaklığı 3-5 derece artacak.

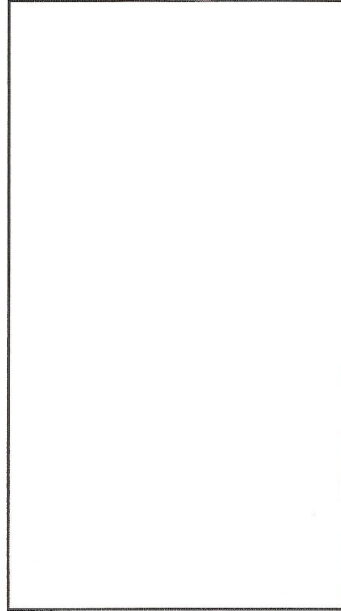
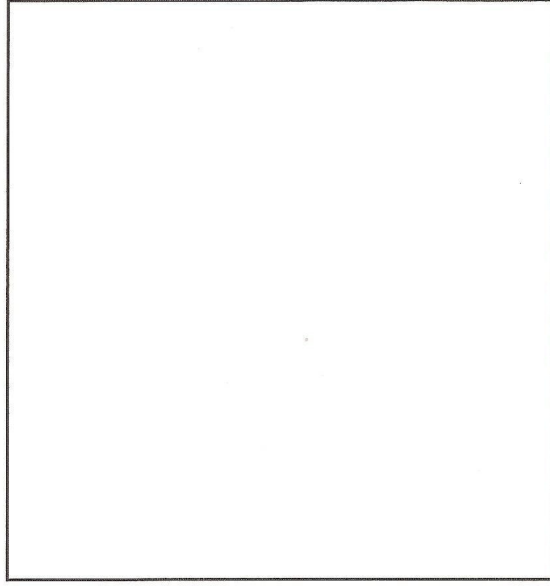
EK-24 Eğitim Çalışmaları Çizim Maddesi, 1. Örnek Şekil

EK-25 Eğitim Çalışmaları Çizim Maddesi, 1. Örnek-Direktifler

1. Elinizdeki kâğıdı yatay olarak tutunuz. Kâğıdın ortasında bir çember; çemberin solunda bir kare, sağında ise bir dikdörtgen görüyorsunuz.
2. Çemberin tam ortasına bir kare çiziniz.
3. Çizdiğiniz karenin altına bitişik olarak bir çember çiziniz.
4. Çizilmiş olarak verilen karenin altına bir üçgen çiziniz.
5. Çizilmiş olarak verilen dikdörtgenin altına bir çember çiziniz.
6. Üçgenin üstündeki karenin üstüne bitişik olarak bir üçgen daha çiziniz.
7. Dikdörtgenin altına çizdiğiniz çemberi, yatay bir çizgi ile ortadan ikiye bölünüz.
8. Dikdörtgenin tam ortasına bir kare çiziniz.
9. Çemberin ortasında yer alan karenin sağ üst köşesinden sol alt köşesine doğru bir çizgi çiziniz.
10. Dikdörtgenin ortasında yer alan karenin içine ad ve soyadınızı yazınız.

EK-26 Eğitim Çalışmaları Çizim Maddesi, 2. Örnek-Şekil

EK-27 Eğitim Çalışmaları Çizim Maddesi, 2. Örnek-Direktifler

1. Elinizdeki kâğıdı yatay olarak tutunuz. Kâğıdın sol tarafında bir kare, sağ tarafında ise bir dikdörtgen çizilmiş olduğunu görüyorsunuz.

2. Dikdörtgenin sağ üst köşesine bir kare çiziniz.

3. Karenin sol üst köşesine bir dikdörtgen çiziniz.

4. Karenin sağ alt köşesine bir üçgen çiziniz.

5. Çizilmiş olarak verilen dikdörtgenin sol alt köşesine bir çember çiziniz.

6. Karenin içine çizdiğiniz dikdörtgenin altına bitişik olarak bir çember çiziniz.

7. Çizilmiş olarak verilen karenin sol alt köşesine bir kare çiziniz.

8. Çizilmiş olarak verilen dikdörtgenin tam ortasına bir çember çiziniz.

9. En son çizdiğiniz çemberin size göre sol tarafına, bu çembere bitişik olarak bir kare çiziniz.

10. Çizilmiş olarak verilen dikdörtgenin içinde, çemberle bitişik olmayan karenin sol üst köşesinden sağ alt köşesine doğru bir çizgi çiziniz.

11. Çizilmiş olarak verilen karenin sağ üst köşesine bir dikdörtgen çiziniz.

12. Karenin içindeki dikdörtgenle üçgenin tam ortasına bir çember çiziniz.

13. Çizilmiş olarak verilen dikdörtgenin sol üst köşesine bir dikdörtgen çiziniz.

14. En son çizdiğiniz dikdörtgenin sağ üst köşesinden sol alt köşesine doğru bir çizgi çiziniz.

15. Çizilmiş olarak verilen dikdörtgenin sağ alt köşesine bir üçgen çiziniz.

16. Çizilmiş olarak verilen dikdörtgenin iki köşesinde yer alan çember ile üçgenin tam ortasına bir dikdörtgen çiziniz.

17. En son çizdiğiniz dikdörtgenin içine ad ve soyadınızı yazınız.

18. Çizilmiş olarak verilen karenin tam ortasına bir kare çiziniz.

19. Karenin içindeki dikdörtgenle bitişik olan çemberin içine okul numaranızı yazınız.

20. Dikdörtgenin içinde kareye bitişik olan çemberin içine sınıfınızı yazınız.

EK-28 Eğitim Çalışmaları Röportaj Maddesi Metin Deşifresi

Çocuklarla Başbaşa

Çocuklarla Başbaşanın tüm dinleyicilerine kucak dolusu sevgiler. Arkadaşlar, programımız “Gittiniz mi Gördünüz mü?” köşemizle başlıyor. Bugün Aksaray’ı tanıyacağız birlikte. Geçtiğimiz aylarda Aksaray’daydık. Bu ili tanınmamıza Vali Hüseyin Avni Coş yardımcı olmuştu. Bu röportajı birlikte dinliyoruz.

Gittiniz mi, Gördünüz mü?

- Efendim Aksaray’da nereleri gezip görmeliyiz?

İlimizde tabii ki özellikle gelen turistlerimizin muhakkak görmesi gereken yerlerin başında Ihlara Vadimiz geliyor. Her yıl yüz binlerce turistin seyahat ettiği hem bir doğa harikası hem de aynı zamanda arkeolojik bir sit özelliği taşıyan ve erken Hristiyanlık döneminde, bu Hristiyanlığın Bizans İmparatorluğu döneminde yasaklandığı yüzyıllarda yirmi bine yakın insanın yerleşim alanı olan, onların barındığı bir yöre. Aynı zamanda doğal güzelliği olan bir yer. Ortasından dere geçiyor. Bu tabiat harikasını her yıl yüz binlerce vatandaşımız ve yabancı turistlerimiz gelip izliyorlar. Burayı geziyorlar, görüyorlar. Bunun dışında ilimizde pek çok yer altı şehirlerimiz vardır. Güzelyurt ve Gülağaç ilçelerinde ve Ortaköy ilçemizde yedi sekiz kata kadar varan yer altı şehirlerimiz mevcut. Bunlardan bir kısmı ziyarete açık vaziyette. Bir kısmının da ziyarete açılması için çalışma yürütüyoruz. Merkezde Ulu Camimiz var. Bu Selçuklu eseri olup Karamanoğulları döneminde yenilenen bir yapıdır. Eğri Minaremiz var; bu da özgün bir eserdir. Yirmi yedi derece eğri olarak yapıldığı için, İtalya’daki Pizza Kulesi gibi, Eğri Minare adı da verilmektedir. Kızıl Minare diye de tabir edilir. Yine ilimizde Şeyh Hamidi Veli, halk arasında Somuncu Baba Türbesi denilen ve dinî turizme hitap eden Somuncu Baba Türbesi var. Kılıç Arslan Türbemiz var. Selime Sultan Türbemiz var. Eğritaş Kilisesi, Ağaçalı Danyal Kilisesi, Sümbüllü Kilise, Aziz Anar Giros Kilisesi, Selime Katedrali, yine Güzelyurt’taki Kilise Camisi var. Bu da Hristiyanlığın en eski kiliselerinden biri, Anadolu’da sağlam kalmış kiliselerinden biri.

- Bir yerde Aksaray'ın alternatif turizm açısından da oldukça zengin olduğunu okumuştum. Peki buraya gelenler başka hangi doğal zenginliklerden yararlanabiliyor?

Hasan Dağı, kış sporları merkezi olarak Turizm Bakanlığımız tarafından kabul ve ilan edilmiş olup yaz aylarında da bahar aylarında da dağ ve doğa yürüyüşü için uygun dağlarımızdan bir tanesi. Mamasun Barajımız var. Bizim burada olta balıkçılığı yapmak mümkün. Yine buna bağlı olarak orada yetişen, tatlı su levreği dediğimiz kılçığı çok az olan bir balığımız var. O bölgedeki lokantalarda bundan tatmak mümkün. Hasan Dağı kenarında ve yaylalarımızda atlı turlar yapmak mümkün. Kaplıcalarımız var bizim. Termal Turizme yönelik olarak Ziga Bölgesi'nde. Burada çok geniş su rezervlerimiz var. Kırk yedi derece sıcaklığında suyumuz var. Özellikle Tuz Gölü, sizin de bildiğiniz gibi doğa harikası, dünyaca ünlü doğal varlıklarımızdan bir tanesi. Burada büyük bir flamingo kolonisi yaşamaktadır. Dünyada nadir bulunan bir tür ve Tuz Gölü'nün bir bölümü, yaklaşık 1/3'ü de ilimiz sınırları içinde. Bu Tuz Gölü civarında da kuş gözetleme, bitki inceleme, doğal çalışmalar yapmak isteyen ziyaretçilerimiz olursa onların da buralardan yararlanmaları mümkün.

- Aksaray'da hangi yemekleri yiyebiliriz?

Mahallî nitelikteki yemeklerimiz ki bunları sayarsak sac tava, çullama, çörek, şepe, erişte, kuskus, mayalı, dolmalı mantı, soğanlama, sarığı burma, hoşmerim gibi yemekler, bu Mamasun Barajı'nda çıkan kılçıksız tatlı su levreği diye tabir edilen veya sudak diye bilinen balığımız.

- Aksaray'dan dönerken dostlarımıza ne gibi hediyeler götürebiliriz?

Özellikle alınabilecek özgün bir şey arzuladığımız zaman tabii akla gelen Taşpınar halıları. Taşpınar, ilimize, merkez ilçeye bağlı bir kasabamız. Taşpınar halılarının özelliği hem desenleri hem de kök boyadan yapılmış iplikleri, özgün renkleri ile meşhur. Bunların çeşitli şekillerde çok küçük parçalardan, illa büyük bir halı almanıza gerek yok. Koltuk için veya yastık için çeşitli heybe şeklinde veya

normal seccade veya büyük boylarda yolluk tipleri, değişik ebatlarda pazarlanan boyutları var.

- Dinleyicilerimize verdiğiniz bilgiler için size çok teşekkür ediyoruz.

Hem ilimize geldiğiniz için, hem de bu programda ilimize yer verdiğiniz, ilimizin tanıtılmasına vesile olduğunuz için tüm ekibinizi kutluyorum; teşekkür ediyorum. Her zaman ilimize bekliyoruz.

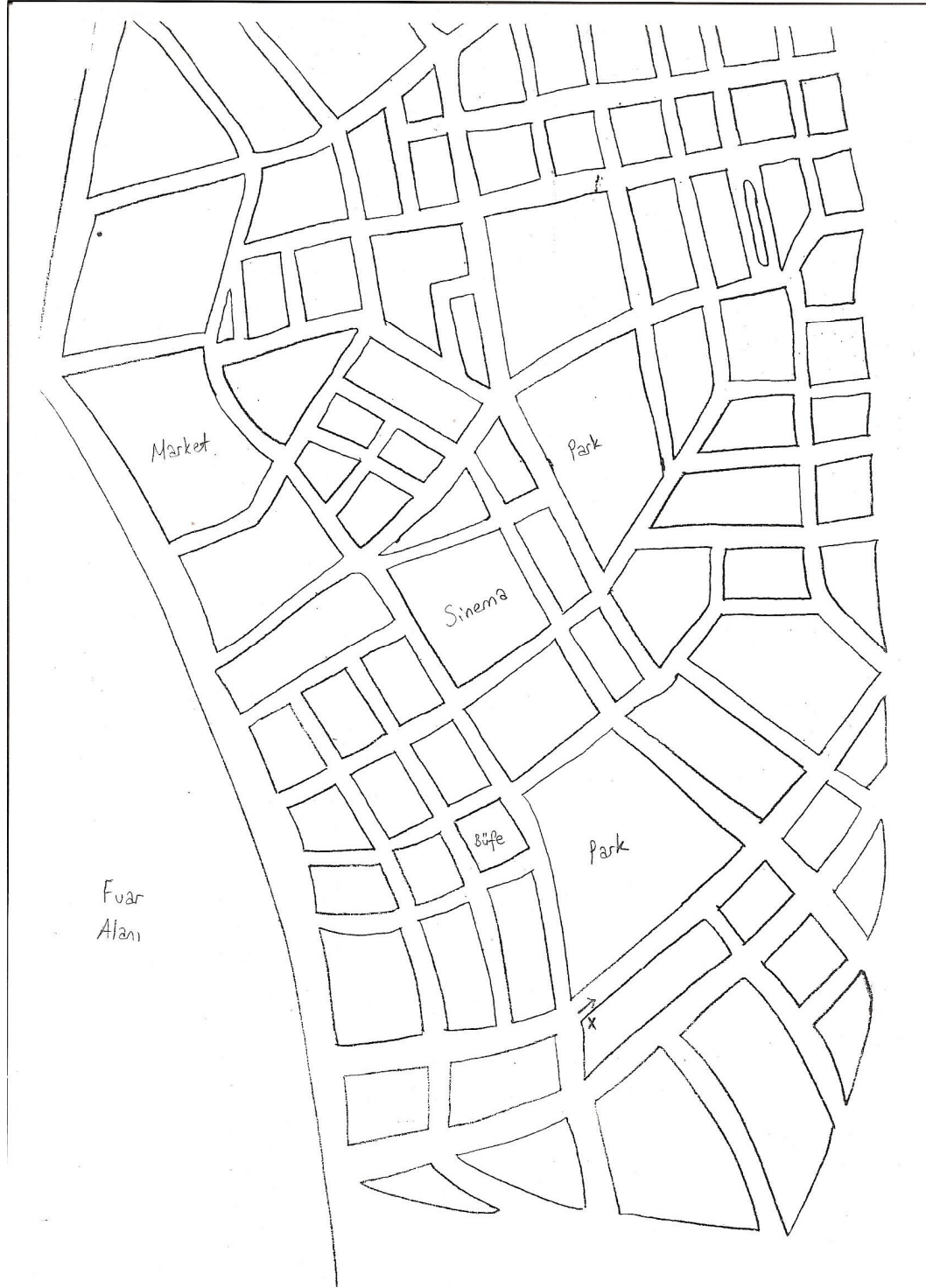
EK-29 Eğitim Çalışmaları Röportaj Maddesi, Sorular

1. Aksaray'la ilgili röportaj kiminle yapılıyor?
2. Aksaray'a giden turistlerin en çok gezdikleri yer neresidir?
3. Aksaray'da kaç tane yer altı şehri bulunuyor? Bu şehirlerin bulunduğu yerlerin adını yazınız.
4. Eğri Minare'nin özelliği nedir? Bu yapı neye benzetilmektedir?
5. Hasan Dağı'nda ne tür etkinlikler yapılıyor?
6. Aksaray'ın ünlü yemeklerinden 4 tanesini yazınız.
7. Aksaray'dan hediye olarak neler alınabileceği anlatılıyor?

EK-30 Eğitim Çalışmaları Yol Tarifi Maddesi, 1. Kroki

EK-31 Eğitim Çalışmaları Yol Tarifi Maddesi, 1. Yönerge

1. Çarpı (X) işaretinin olduğu yerde bulunuyorsunuz. Ok yönünde yürümeye başlayın.
2. Soldan ikinci sokaktan sola dönün.
3. Döndükten sonra soldan birinci değil, ikinci de değil, üçüncü sokaktan sola dönün.
4. Yürümeye devam edin, sağdan ikinci sokaktan sağa dönün.
5. Soldan ikinci binanın üstüne artı (+) işareti koyun.

EK-32 Eğitim Çalışmaları Yol Tarifi Maddesi, 2. Kroki

EK-33 Eğitim Çalışmaları Yol Tarifi Maddesi, 2. Yönerge

1. Çarpı (X) işaretinin olduğu yerde bulunuyorsunuz. Ok yönünde yürümeye başlayın.
2. İlk sokaktan sola dönüp yürüyün.
3. Bu kez ilk sokaktan sağa, daha sonra da ilk sokaktan sola dönün. Parka doğru yürümeye devam edin.
4. Parkın bitiminden tam sağa dönün.
5. Bir miktar yürüyün ve ilk sokaktan sola dönün.
6. Döndükten sonra sağdan ikinci binanın üzerine artı (+) işareti koyun.

EK-34 Eğitim Çalışmaları Radyo Tiyatrosu Maddesi, 1. Kayıt Deşifresi

İZ BIRAKANLAR

Wright (Rayt) Kardeşler

Arkadaşlar bugün “İz Bırakanlar” köşemizde dünya havacılık tarihinde büyük yeri olan Wright Kardeşler’den söz etmek istiyoruz.

Wright Kardeşler’in büyüğü olan Wilbur 1867’de, Orwill ise 1871’de doğmuştur. Yaşadıkları 19. yüzyıl, endüstrinin hızla geliştiği bir dönemdi. Büyük Amerikan kentlerinde fabrikalar tüm hızıyla çalışıyor, yeni makineler baş döndürücü işler yapıyor, buluşlar birbirini izliyordu. Makinelere büyük bir ilgi duyan iki kardeş yeni bir buluş duyduklarında gazeteye sarılıyor, ordaki yazıyı canla başla okuyorlardı. Sonra oturuyor, makinenin ya da motorun resmini, planlarını çizerek birbirleriyle tartışıyorlardı. Makineler tüm dünyaları olmuştu.

Sonunda iki kardeş bir dükkân açıp makine üretmeye başladılar. Wright Kardeşler açtıkları atölyede baskı makineleri ve bisiklet yapıyorlardı. Bisiklet yeni bulunduğu için, tüm Amerikalı gençler bir bisiklete sahip olmayı istiyorlardı. Bu nedenle iki kardeşin yaptığı bisikletler hemen satılıyor, iyi para kazanıyorlardı. İşleri çok yolundaydı. Ancak onların bu işle uğraşmaları 1896 yılına dek sürdü. Çünkü artık gökte uçacak bir makine üretmeye karar vermişlerdi. Bunun nedeniyse o sıralarda bir Alman mühendisin bir araca kanat takarak uçuş denemeleri yapmasıydı. Ancak ne yazık ki bu denemeler Alman mühendisin ölümüyle sonuçlanmıştı. Aynı tarihlerde Amerikalı profesör Lengly, 4 metre uzunluğunda bir model uçak yapmış, bunun üzerine bir buhar makinesi takarak 1896 yılında uçmayı başarmıştı. Uçak havada 1,5 dakika kalmış, buharı bittiğinde kendiliğinden yere inmişti.

Wright Kardeşler gazetelerde bu haberi okuyunca, profesörün yaptığı tipte bir uçak yaparak göklerde uçmaya karar verdiler. Ama havaya, havanın hareketlerine, şimdiye kadar yapılan deneylere ait hiçbir şey bilmiyorlardı. Bu yüzden önce havacılıkla ilgili kitapları okudular. Daha önceki denemelerin neden başarısız olduğunu anlamaya çalıştılar. Sabırla yeni modeller üretmeye çalıştılar. Havada

uçacak bir araç yapmayı akıllarına koymuşlardı. Başarısız denemeler onları yıldırılmıyordu. 4 yıl çalıştıktan ve birçok deney yaptıktan sonra sonunda havada uçmaya elverişli bir model ürettiler. Bu modelin kuş gibi kanatları ve pervanesi vardı. O zamana kadar yapılan modellerin en iyisi olduğuna inanıyorlardı. Ama bu aracı ne ile havalandıracaklardı? Buna nasıl bir motor koyacaklar ve hangi güçle çalıştıracaklardı? Bilinen motorlar hem hantal hem de çok ağırdı. Modele konacak motorun hafif ve küçük olması gerekiyordu. Sonunda taşıt için en elverişli motorun petrolle işlemesi gerektiğini anladılar. Otomobil motorunu örnek alarak yeni tip bir motor yapmaya giriştiler. Sonunda 15 beygir gücünde, 4 silindirli, 2 pervaneli bir motor yapıp uçaktaki yerine koydular. 4 yılda uçağı, 3 yıl emek vererek de motorunu yapmayı başarmışlardı. Karşılarında uçmaya hazır bir uçak duruyordu.

Mevsim kıştı, sert rüzgârlar esiyordu. Buna rağmen 1903 yılının Aralık ayında uçmaya karar verdiler. 17 Aralık günü kasaba halkı uçuşu izlemek için alana çağrıldı. Halkta da Wright Kardeşler'de de büyük bir heyecan vardı. Ya uçak havada düşerse, ya da bir daha yere inmezse içindekilere ne olacaktı. Seyircilerin çoğu da onları uçuştan vazgeçirmeye çalışıyordu. Ancak onlar yıllarca bu günü beklemişler, bütün servetlerini bu amaç için harcamışlardı. Denemekten başka çareleri yoktu. Bu nedenle iki kardeş arasında yarış başlamıştı. İkisi de uçmak için diretiyordu. Sonunda aralarında kura çektiler. Kurayı Orwill kazandı. Orwill sevinçle makinenin içine girdi; Wilbur pervaneyi çevirdi. Sonra da uçağı tahta raylar üzerinde yürüttü. Motor, boğuk sesler çıkararak yavaş yavaş göklere yükseldi. Ama hava durgun değildi. Sert ve keskin bir rüzgâr esiyordu. Sert rüzgâr, havalanan makineyi bir kâğıt parçası gibi kapıp götürdü. Bu ilk uçuş ancak 12 saniye kadar sürdü. Uçak 4 metre ilerde aniden indi. Orwill hemen uçaktan indi. Yerine kardeşi Wilbur geçti. Uçak havalandı. Ancak onun uçuşu da ancak 59 saniye sürdü. Uçak kalktığı yerden 250 metre ileriye indi. İki kardeş de bu uçuşların normal olmadığını anladılar. Çünkü rüzgâr, uçağın uçuşunu bozuyordu. Uçak neredeyse parçalanacaktı. Bu olay onlar için olduğu kadar tarih için de çok önemliydi. Çünkü insanoğlu ilk kez ağır bir makineyi gökyüzünde uçurmuştu. İlk kez Wright Kardeşler'in uçağı az da olsa havada kalmıştı. Bu deneyde Wright Kardeşler, rüzgâr bir yana motorlarının da eksik olduğunu anladılar. Kısa zamanda daha sağlam, daha güçlü bir motor yaptılar. Artık kendilerine de uçaklarına

da güveniyorlardı. İlk uçuşta yalnız kasaba halkı vardı. İkinci uçuşaysa çok önem verdiler. 50 gazeteciye haber ulaştırdılar. Karşılarında kalabalık bir halk topluluğu istiyorlardı. Sonunda uçuş günü gelmişti. Ama sanki rüzgâr ve yağmur onları kısıkanıyordu. Ortalıkta korkunç bir fırtına vardı. Uçağın uçacağı yer insanlarla doluydu. Herkes heyecan içinde, Wright Kardeşler'in uçuşunu bekliyordu. Ancak hava şartlarında bir düzelme yoktu. Yeni uçakları çok sağlam ve motoru yeni olmasına rağmen bir kez daha tehlikeye girmek, başarısızlığa uğramak istemiyorlardı. Bu yüzden uçuştan vazgeçtiler. Oraya gelenlerin birçoğu, kızarak alandan ayrıldı. Gazeteciler de bu duruma çok bozulmuşlardı.

Wright Kardeşler o günden sonra uçuşlarını gizli yapmaya karar verdiler. Makine üzerinde çalışma çalışma önce 1 km, daha sonra 20 km kadar göklerde uçmayı başardılar. Bu başarılarını dünya bilim derneklerine yazdıkları mektuplarla bildirdiler. Ancak birçok bilgin ve gazeteci hâlâ onlara inanmıyor, geri kafalılar ve bazı din adamlarıysa onları sihirbazlıkla suçluyordu. Tüm bunlara karşın başarılarını kutlayanlar da vardı. Birçok devletten uçuş gösterisi yapmak için teklif almışlardı. Böylece sesleri Avrupa'ya kadar yayıldı.

Sonunda Wilbur 1908 yılında Fransa'ya gitti. Yaptığı makineyi de yanına almıştı. Uçuş yapacağı duyulunca Paris halkı sokaklara koştu. Wilbur o gün Paris üzerinde daireler çizerek dolaştı. Bir başka gün yanına bir yolcu daha aldı. Havada 1 saat 4 dakika kalarak bir rekora daha ulaştı. Birkaç ay sonra yine Fransa göklerinde 100 metre yukarıya kadar çıktı. 2 saat havada kalarak kendi rekorunu yeniden kırdı.

Wilbur, Fransa göklerinde başarılı uçuşlar yaparken kardeşi Orwill de Amerika'da boş durmuyor, uçuşlara devam ediyordu. Artık Avrupa ve Amerika uçağı görmüş ve tanımıştı. Tüm insanlar havada uçakla yolculuk yapılabileceğini anlamıştı.

Orwill bir gün yanına aldığı bir Amerikalı teğmenle uçuş yapıyordu. Birden uçakta korkunç bir gürültü oldu. Orwill hemen motora baktı ve uçağın son hızla aşağı indiğini gördü. Evet, başlarına büyük bir felaket gelmişti. Motorun zinciri kopmuştu. Artık Orwill ne motora ne de uçağa hâkim olabiliyordu. O zamanlar paraşüt henüz bulunmamıştı. Bu nedenle atlamaya da olanak yoktu. Uçak baş

döndürücü bir hızla yere düştü. Teğmen hemen öldü ve ilk havacılık kurbanlarından oldu. Orwill ise ağır bir biçimde yaralanarak atlattı bu kazayı.

Wright Kardeşler'in çalışmaları bütün hızıyla sürdü. Yeni uçakları ve başarıları dilden dile dolaşıyordu. Krallar ve imparatorlar, onları ülkelerine çağırıyor, uçuş gösterileri yapmalarını istiyorlardı. Gazeteler ilk sayfalarını onlara ayırmışlardı. Herkes havalarda uçan bu dev makinelerden uzun uzun söz ediyordu. Kısa zamanda devletler uçağın, sivil ve askerî alandaki önemini anladılar. Wright Kardeşler'e siparişler vermeye başladılar.

Wright Kardeşler uçuşu bırakarak uçak ve makineleri geliştirmeye çalıştılar. Bir yandan da yeni pilotlar yetiştirdiler. Wright Kardeşler çalışmalarını sürdürürken, Wilbur 1912 yılında tifoya yakalanarak öldü. Ama Orwill yolundan ayrılmadı. Uçağı daha iyi bir duruma getirerek kendisinin ve ağabeyinin adını tarihe yazdırdı. Orwill Wright da 1948 yılında, yaşamının en büyük amacına ulaşarak hayata gözlerini yumdu.

EK-35 Eğitim Çalışmaları Radyo Tiyatrosu Maddesi, 1. Kayıt, Metinle İlgili Sorular

1. Wright (Rayt) Kardeşler'in doğum yıllarını yazınız.
2. Wright (Rayt) Kardeşler, yeni bir buluş duyduklarında neler yapıyorlardı?
3. Wright (Rayt) Kardeşler, açtıkları atölyede ne yapıyorlardı (üretiyorlardı)?
4. Wright (Rayt) Kardeşler, hangi yıl uçak yapmaya karar verdiler? Uçak yapımı konusunda kendilerinden önce kimler çalışma yapmıştır?
5. Yaptıkları uçağı, uçmaya hazır hâle ne kadar sürede getirmişlerdir?
6. İlk uçuş denemelerini ne zaman ve nerede yapmışlardır?
7. İlk uçuşları ne kadar sürmüştür?
8. Kardeşlerden biri, Amerika dışında nerede, kaç defa uçuş yapmıştır?
9. Wright (Rayt) Kardeşler, uçuşu bıraktıktan sonra neler yaptılar?
10. Wright (Rayt) Kardeşler'in vefat yıllarını yazınız.

EK-36 Eğitim Çalışmaları Radyo Tiyatrosu Maddesi, 2. Kayıt Deşifresi ve Sorular

Nasrettin Hoca

Bir varmış bir yokmuş. Bir Nasrettin Hoca varmış. Nasrettin Hoca deyince akla, başında sarığı, sırtında çüppesiyle, göbekli, top sakallı ve güler yüzlü bir hoca gelir. O hoca ki alaycıdır ama insanları küçümsemez; hazırcevaptır ama kalp kırmaz; kurnazdır ama kötülük düşünmez; safdillliği, akıllı olmasını engellemez. Bunun için de hem sevilir hem sayılır. Hikâyeleri de hem eğlendirir hem düşündürür. Onun sözleri kimseye batmaz; şakaları kimseyi incitmez.

Nasrettin Hoca 1208 yılında Sivrihisar'ın Horto köyünde doğmuş. Babası köyün imamıymış. Okuma yazmayı ve ilk din derslerini babasından öğrendikten sonra bilgisini ilerletmek için Sivrihisar'a gitmiş. Ancak babasının ölümünden sonra imamlık yapmak üzere gene köyüne dönmüş. 29 yaşında iken ünlü bilginlerden ders almak için ailesiyle beraber Akşehir'e yerleşmiş. O zamanlar önemli kültür merkezlerinden biri olan Akşehir'de kadılık ve müderrislik yapmış. İnsanlarla hoş geçinmeyi, kötü olayları bile güler yüzle karşılamayı öğütleyen hocamız güler yüzü, şakacı-babacan kişiliğiyle ölünceye kadar sevilen, sayılan ve aranan bir kişi olmuş. 1284 yılında 76 yaşında öldüğünde Akşehir'deki büyük mezarlığa gömülmüş. Dört bir yanı açık olan türbesine bir tek kapı yapıp kapıya da kocaman bir asma kilit vurmuşlar. O günden sonra da isteyenin girip çıkabileceği, kapısı-bacası açık yerlere "Hocanın Türbesi gibi" denmiş. Aslında Hoca ve onun hikâyeleriyle birlikte pek çok deyim yerleşmiş dilimize. Belki siz de bazılarını duymuşsunuzdur. Mesela "Ye kürküm ye.", "Tavşan suyunun suyu.", "Parayı veren düdüğü çalar.", "Ya tutarsa!"

Şimdi gelin hep birlikte bu deyimlerin nasıl doğduğunu, Hocamızın neden bu kadar çok sevildiğini, neden öteki ülkelerde de tanındığını anlatan hikâyeleri Can Baba'dan dinleyelim.

Sorular

1. Nasrettin Hoca hikâyelerinin en önemli özelliği nedir?
2. Nasrettin Hoca nerede ve ne zaman doğmuştur?
3. Nasrettin Hoca ne zaman, kaç yaşında vefat etmiştir?
4. Nasrettin Hoca'nın, doğumundan ölümüne kadar yaşadığı yerleri sıralayınız.
5. Nasrettin Hoca, Akşehir'e ne zaman ve niçin yerleşmiştir?
6. Nasrettin Hoca'nın türbesi nasıldır?
7. Dinlediğiniz metinde, Nasrettin Hoca hikâyelerinin dilimize yerleştirdiği deyimlerle ilgili verilen örnekleri yazınız.

EK-37 Eğitim Çalışmaları Reklamlar Maddesi, 1. Örnek Deşifresi

Ha, ne anlatıyordum. Uzun yola gidiyorum, yayıldım geniş koltuğa. Bir de DVD seyrettim. Arada çay, kahve servisi; “Konforlu seyahat budur.” dedim. Nerde kalmıştım; sordum muavine; motoru sınıfında en sessizi, en az yakıt harcayarı 170 beygir gücünde. Üstelik 35 kişilik. Bagajı 5 metreküp genişliğinde. Iveco’dan yeni Eurobus, 3517 midibüs. O kısaca otobüs.

Fırsat kapınızda. Tüm ev alışverişlerinizi şimdi yapın, hazıranda ödeyin. Beyaz eşya, mobilya, yapı malzemeleri, züccaciye ve ev tekstili alışverişlerinizde world taksitleri iki ay erteleyin. World kartla evinizi hayalinizdeki gibi döşeyin.

Ev eşyası, bilgisayar, beyaz eşya. İhtiyacınız ne olursa olsun, size özel tüketici krediniz Şekerbank’ta.

Yağmur mobilyadan dört dörtlük kampanya. 1. Yüzde 18 KDV indirimi. 2. Oturma gruplarına halı hediye. 3. Baza başlık alana yatak hediye. 4. Akses’e özel yirmi taksit.

EK-38 Eğitim Çalışmaları Reklamlar Maddesi, Uygulama Kâğıdı

Birazdan bir reklam kuşağı dinleyeceksiniz. Reklamı yapılan ürünlerin adları aşağıda karışık olarak verilmiştir. Aşağıdaki listede reklamı yapılmayan ürün adları da vardır.

Dinleyeceğiniz reklamlarda, reklamı yapılan ürün adlarının yanına artı (+) işareti koyunuz. Öğretmeniniz her reklamdan sonra teybi durduracak ve sizlerle reklamı yapılan ürün hakkında konuşacak.

mobilya
beyaz eşya
züccaciye
ev tekstili
kredi kartı
koltuk
dvd
kahve
çay
motor
otobüs
midibüs
bilgisayar
beyaz eşya
ev eşyası
banka
oturma grubu
halı
yatak
mobilya mağazası

EK-39 Eğitim Çalışmaları Dikte Maddesi, Türkü Deşifresi-1

Bir yiğit gurbete gitse
Gör başına neler gelir
Garip, sılayı andıkça
Yaş gözüne dolar gelir
Garip, sılayı andıkça,
Yaş gözüne dolar gelir.

Bağrıma basarım taşlar
Akıttım gözümde yaşlar
Eşinden ayrılan kuşlar
Yuvasına döner gelir
Yavrusun yitiren kuşlar
Yuvasına döner gelir.

EK-40 Eğitim Çalışmaları Dikte Maddesi, Türkü Deşifresi-2

Ağlama yâr ağlama anam,

Mavi yazma bağlama.

Ağlama yâr ağlama anam,

Mavi yazma bağlama.

Mavi yazma tez solar anam,

Yüreğimi dağlama.

Mavi yazma tez solar anam,

Yüreğimi dağlama.

Ayva, nar olanda gel anam,

Bahçe bağ olanda gel.

Ayva, nar olanda gel anam,

Bahçe bağ olanda gel.

Hasta düştüm gelmedin anam,

Bari can verende gel.

Hasta düştüm gelmedin anam,

Bari can verende gel.

Hasta düştüm gelmedin anam,

Bari can verende gel.

EK-41 Eğitim Çalışmaları Alışveriş Problemi Maddesi Metinleri

ALIŞVERİŞ PROBLEMİ (1)

Ali, okul çıkışında babası ile birlikte çarşıya çıktı. Ali'nin uzun süredir istediği spor ayakkabısını alacaklardı. İlk önce elektrik faturasını yatırmak için bankaya uğradılar. Babası, bankadaki görevliye fatura ile birlikte 50 YTL uzattı. Daha sonra ise makbuzla beraber 15 YTL geri aldı.

Bankadan çıktıktan sonra spor malzemelerinin satıldığı çarşıya doğru yürümeye başladılar. Yol üzerindeki bir bilgisayar mağazasının camında “12 Taksitle, ayda 125 YTL’ye Bilgisayar” yazısını gördü.

Birkaç dakika sonra çarşının içindeydiler. Çarşıdaki dükkânların hepsinde de spor malzemeleri satılıyordu. Toplar, spor ayakkabıları, eşofmanlar, formalar, ...

Girdikleri ilk dükkânda Ali'nin istediği spor ayakkabısından yoktu. Bir sonraki dükkân, daha büyük bir dükkândı. Ali, “*Burada mutlaka vardır.*” diye düşündü. Tahmin ettiği gibi istediği ayakkabı o dükkânda vardı. Üstelik kredi kartına 8 taksit yapıyorlardı.

Akşama doğru eve geldiler. Ali, ertesi günü iple çekiyordu. Neden mi? Çünkü ertesi gün Beden Eğitimi dersinde yeni spor ayakkabılarını giyecekti.

Soru 1- Ali'nin babasının ödediği elektrik faturasının tutarı kaç YTL'dir?

Soru2- Mağazada satılan bilgisayarın satış fiyatı kaç YTL'dir?

ALIŞVERİŞ PROBLEMİ (2)

Doğanay Ailesi anne, baba ve iki çocuktan oluşmaktadır. Aile hep birlikte “Cimri” adlı tiyatro oyununa gidecektir. Tiyatroya otobüsle gidip gelmeyi düşünmektedirler. Anne ve baba tam bilet, çocuklar ise öğrenci bileti kullanmaktadır. Gidiş-dönüş için toplam 8 YTL yol parası ödeyeceklerdir. Tiyatro oyununun bilet fiyatları yetişkinler için 10, çocuklar için 5 YTL’dir.

Çocuklar, oyunun arasında, harçlıklarından biriktirdikleri parayla anne-babalarına ve kendilerine birer meyve suyu alırlar.

Tiyatroya gelmek çocukların çok hoşuna gitmiştir. Bunu fark eden baba, onlara “Madem tiyatroyu çok sevdiniz, gelecek ay başlayacak oyuna da gelelim.” der. Çocuklar da bu habere çok sevinirler.

Soru: Doğanay Ailesi, tiyatro biletleri için toplam kaç YTL ödemiştir?

ALIŞVERİŞ PROBLEMİ (3)

Mehmet’le iki arkadaşı gömlek almak için alışverişe çıkıyorlar. Mehmet’in arkadaşlarının yaşları sırayla 13 ve 14’tür. Mehmet ise 15 yaşındadır. Mehmet’in satın aldığı gömlek 25 YTL’dir. Mehmet’in arkadaşlarının satın aldıkları gömleklerin fiyatları toplamı, Mehmet’in ödediğinin iki katıdır. Üç arkadaş gömleklere toplam kaç YTL ödemiştir?

ALIŞVERİŞ PROBLEMİ (4)

Başak ve 3 kız arkadaşı, alüminyum kutu biriktirmektedirler. 6 ay sonra bu kutuları geri dönüşüm merkezine götürüp toplam 60 YTL almışlardır. Aldıkları parayı aralarında eşit olarak paylaşmışlardır. Her biri ne kadar para almıştır?